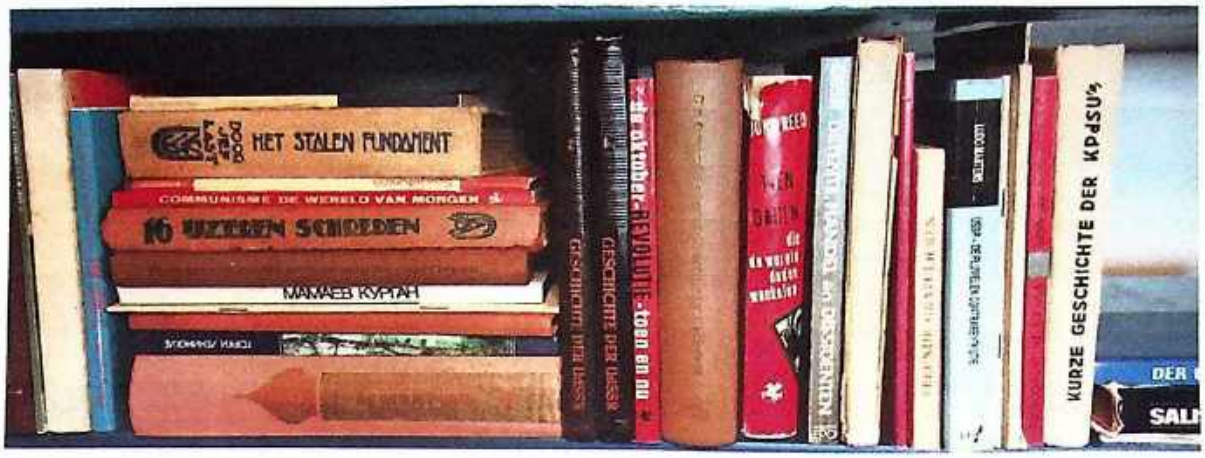

MINISTERIE VAN PROPAGANDA.EU

Chronologische ontwikkelingen Joegoslavie

Map 2-a

STOP DE BOMMEN OP DE BALKAN

ÓNDERHANDELINGEN NU

Sinds 24 maart is Nederland in oorlog.

Dagelijks worden Servië en Montenegro gebombardeerd door de NAVO, met instemming van de Nederlandse regering. Gelijktijdig voltrekt zich in Kosovo voor het oog van de wereld een ongekende humanitaire ramp.

Na enkele weken oorlog zien we dat de situatie steeds verder uit de hand loopt.

We zijn verstrikt in een onbeheersbare keten van actie en reactie, van geweld en nog meer geweld. Er dreigt een catastrofale Balkan-brand die alle kanten kan uitslaan en nog veel meer slachtoffers zal eisen. Wat niemand wil staat wél te gebeuren.

Ik vind daarom dat de Nederlandse regering haar opstelling moet veranderen.

De bombardementen moeten nú stoppen en de Servische troepen moeten nú terug in de kazernes. Er moeten nieuwe, open onderhandelingen komen tussen de strijdende partijen. Dan kan een internationale vredesmacht snel naar Kosovo en kunnen de vluchtelingen terug naar huis. Zo lang dat nog niet geregeld is, moeten de slachtoffers van de oorlog onmiddellijk doeltreffende humanitaire steun krijgen van de internationale gemeenschap.

Help de slachtoffers van de oorlog.

Ik wil u ook oproepen een steentje bij te dragen aan de noodzakelijke hulp voor de vluchtelingen uit Kosovo. U kunt uw bijdrage overmaken op giro 555 van de Samenwerkende Hulporganisaties onder vermelding van 'Hulp vluchtelingen Kosovo'. Alle beetjes helpen.

Jan Marijnissen
Voorzitter Tweede-Kamerfractie SP

Wat kunt ú doen?

1. **Kopieëer eerst deze brief 5 maal en stuur hem naar vrienden en bekenden**
2. **Onderteken daarná dit origineel en stuur dat naar Jan Marijnissen, Vijverhofstraat 65, 3032 SC Rotterdam, of per fax naar: 010-2435566**
3. **De SP zal alle brieven verzamelen, bundelen en namens u allen aanbieden aan de Nederlandse regering. We rekenen op tienduizenden exemplaren!**

Naam:

Plaats:

Handtekening:

Gebruik de achterzijde voor eventuele opmerkingen, reacties of ideeën over hoe we deze oorlog kunnen stoppen!

Balkan Vredes Info

Eerste jaargang - 0 nummer - mei 1999 - los nummer fl. 1.50

Het eerste oorlogsslachtoffer is de waarheid

Naarmate de oorlog tegen Joegoslavië voortgaat, groeit niet alleen de weerzin tegen de allesomvattende vernietiging door de voortdurende bombardementen, maar beginnen ook meer en meer mensen zich verontrust te voelen over de gevolgen voor de vrede en stabiliteit van geheel Europa. Langzaam maar zeker groeit ook de twijfel met betrekking tot de motivatie en rechtvaardiging van het militaire ingrijpen.

In brede kring blijkt belangstelling te bestaan voor een blad dat zich richt op feitelijke informatie over de ontwikkelingen in de Balkan. Deze behoefte wordt niet in de laatste plaats ingegeven door de zeer eenzijdige en in een groot aantal gevallen onjuiste berichtgeving die de massamedia dagelijks over ons uitstorten. Daarom presenteren wij u bij deze het introductienummer van 'Balkan Vredes-Info', een uitgave van Global Reflexion/Centrum Internationale Samenwerking i.s.m. Stichting Nederland Joegoslavië. Ons doel is in te gaan op die feiten en ontwikkelingen waarvoor in de pers weinig of geen aandacht is. Door het stormachtige karakter van de ontwikkelingen zal het blad in de eerstkomende tijd nog geen vaste verschijningsdatum hebben.

Donateurs van Stichting Nederland Joegoslavië, van minimaal fl. 25,00 per jaar, ontvangen Balkan Vredes-Info automatisch. U kunt zich aanmelden als donateur door overmaking op gironummer 8242822, tnv van Stichting Nederland Joegoslavië, Amsterdam.

Niet donateurs van bovengenoemde stichting kunnen zich op Balkan Vredes-Info abonneren door overmaking van fl. 25,00 op gironummer 824553, tnv Global Reflexion/inzake abonnementen, te Amsterdam.

Mensen of comités die willen meewerken aan de verspreiding en verkoop van Balkan-Vredes-Info in hun omgeving, worden verzocht contact met ons op te nemen.

VOOR SOLIDARITEIT MET DE VOLKEREN VAN JOEGOSLAVIË

Opnieuw staat de Balkan in brand. De NAVO heeft het VN-handvest geschoffeerd en de aanval geopend op Joegoslavië. Voor het eerst na de 2e Wereldoorlog wordt er oorlog gevoerd tegen een soevereine staat in Europa. De Nederlandse regering en het parlement steunen deze oorlog en zijn hierdoor medeverantwoordelijk voor de catastrofe die is ontstaan.,

De voormalige Republiek Joegoslavië is sedert 1991 op systematische wijze ontmanteld. De voornaamste krachten hierachter zijn de VS en Duitsland, die de opheffing van Joegoslavië hoog op hun politieke agenda hebben geplaatst. Doel is het verkrijgen van een beslissende controle over de Balkan, om zo een greep te hebben op de gebieden daar omheen: Midden-Europa, Rusland en het Midden-Oosten. Daarom moet Joegoslavië verdwijnen en opgesplitst worden in kleine afhankelijke staten of protectoraten, onder militaire controle van de NAVO en een economische herstructurering naar de 'vrije markt', waarbij publiek eigendom overgedragen moet worden aan het internationale bedrijfsleven.

De Joegoslavische volkeren hebben een heroïsche strijd gevoerd tegen de Duitse fascisten en hun Kroatische collaborateurs, wat de basis vormde voor het vreedzaam samenleven na de Tweede Wereldoorlog, in een socialistische eenheidsstaat. De ontbinding van Joegoslavië dient om ook dit definitief uit te wissen.

Hoewel politici en de media voortdurend eenzijdig de Serviërs voor het conflict verantwoordelijk stellen, kan niet langer verhuld worden dat het in feite Bonn en Washington waren die op beslissende momenten de ontbinding van Joegoslavië geforceerd hebben. Enerzijds door het financieren en bewapenen van uiterst rechtse groeperingen die op afscheiding koersten, maar ook door direct ingrijpen. De eenzijdige erkenning van Kroatië en Slovenië door Duitsland, de Amerikaanse militaire steun aan de Kroaten bij de etnische zuivering van de Krajina en het bewapenen van de Albanese nationalisten, zijn duidelijke voorbeelden hoe van buitenaf de ontwikkelingen zijn beïnvloed. Bonn heeft het Joegoslavische huis in brand gezet en Washington gooit olie op het vuur.

Alle volken van Joegoslavië zijn daar het slachtoffer van geworden. De eens zo trotse veelvolkeren staat, waarin de verschillende groepen vreedzaam konden samenleven, wordt omgevormd tot een etnisch gescheiden reeks van staatjes. Meer dan een miljoen mensen zijn hierdoor ontheemd geraakt. Niet alleen de Kroaten, de Moslims en de Albanezen, maar ook de Serviërs, hoewel de pers daar nauwelijks over bericht. Zonder hun bijdrage aan het conflict te ontkennen of te bagatalliseren, kunnen we zeggen dat zij - met NAVO-steun - systematisch zijn verdreven uit Kroatië en in Bosnië in geïsoleerde, en meest arme gebieden zijn teruggedrongen. Dit is Apartheid op z'n Westers! En de oorlog die de NAVO nu voert, betekent voor hen een strijd om als volk te overleven. De barbaarse oorlog van de NAVO moet daarom gestopt worden.

De NAVO uit de Balkan! Alle Nederlandse militairen terug!

STICHTING
NEDERLAND JOEGOSLAVIË
gevestigd
Centrum Internationale Samenwerking
Sloterkade 20 - 1958 HE Amsterdam
Tel.: 020 615 1122 - Fax: 020 615 1120
E-mail: office@globalreflexion.org

De doelstellingen van Stichting Nederland Joegoslavië zijn:

- zich in te zetten voor de bevordering van vriendschap en contacten tussen Nederland en de volkeren van Joegoslavië
- zich in te zetten voor normale vreedzame relaties tussen Nederland en Joegoslavië
- bij te dragen aan eerlijke en objectieve berichtgeving
- hulp te organiseren voor de slachtoffers van de NAVO-agressie, ongeacht hun religieuze of etnische achtergrond

Ontwrichting van de Balkan door Westerse monetaire politiek

Volgens de Canadese econoom Michel Chossudovski, verbonden aan de Universiteit van Ottawa, hebben westerse politici en internationale financiers vanaf het begin van de jaren `80 ertoe bijgedragen dat de Joegoslavische economie in een neergaande spiraal terechtkwam en dat zij mede daardoor de smeulende etnische en sociale conflicten bewust hebben aangewakkerd.

Kort voor de dood van maarschalk Tito, onder wiens leiding Joegoslavië eens een stabiele veelvolkerenstaat was, drongen de internationale schuldeisers erop aan dat de rentevoet in Joegoslavië zou worden opgetrokken en de dinar moest worden gedevalueerd. De levensstandaard begon daarop terug te lopen en de sociale onrust nam toe. Dat proces raakte in een stroomversnelling toen de regering van de Verenigde Staten onder Ronald Reagan een speciale politiek begon te voeren die Joegoslavië moest openstellen voor de vrije markteconomie. Deze strategie had het gewenste resultaat: in 1989 tekende de Joegoslavische premier Marcovic een overeenkomst met het IMF en de Wereldbank waarin hij zijn land tot vergaande economische hervormingen dwong. Dat leverde weliswaar vers geld op, maar leidde ook tot een verdere verzwaring van de schuldenlast, bevriezing van de lonen, nieuwe muntdevaluaties en strenge bezuinigingen op de overheidsuitgaven. De import steeg, maar de lokale produktie daalde en de werkloosheid nam toe. De economie van Servië, Kosovo, Macedonië en Bosnië kreeg de zwaarste klappen.

Toename spanning door buitenlandse schuld

De spanning tussen de federale overheid en de deelstaten in Joegoslavië nam toe. "Staatsinkomsten die voorheen voor een deel naar de deelstaten en de autonome provincies vloeiden, moesten opeens dienen om de buitenlandse schuld af te betalen", schrijft Chossudovski. "De deelgebieden waren steeds meer op zichzelf aangewezen. Deze budgettaire crisis en het opereren van rechts-nationalistische krachten waren de belangrijkste oorzaken voor de afscheiding van Kroatië en Slovenië in 1991".

Foreign Operations Law

De feitelijke nekslag werd toegediend op 5

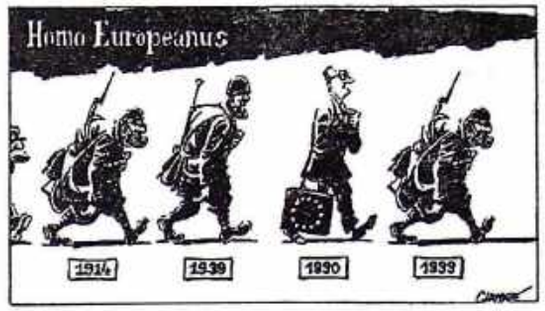

november 1990, toen in het Amerikaanse Congres de "1991 Foreign Operations Law 101-153" werd aangenomen. Deze wet bevatte een voor de Socialistische Federale Republiek Joegoslavië rampzalige clausule. In 23 regels werd bepaald dat binnen zes maanden alle hulp, handel en kredieten van de VS aan de FR Joegoslavië stopgezet zouden worden. De hulp zou pas worden hervat als aan een aantal dwingende politieke eisen zou worden voldaan. Zo werden voor elk van de deelrepublieken verkiezingen geëist. Alleen partijen die door het State-Department als 'democratisch' werden gezien konden rekenen op (forse) financiële ondersteuning. In de praktijk betekende dit een enorme toevloed van fondsen naar kleine, rechts-nationalistische partijen. Hiermee was de aanzet tot een bloedige burgeroorlog gegeven.

Vrijplaats voor Privé-sector

Multilaterale financiers als de Wereldbank kloppen zich vandaag op de borst voor de inspanningen die ze leveren om de nieuwe Balkanstaten de ellende van de voorbije oorlogen te doen vergeten, maar "ze blijven aandringen op de terugbetaling van de buitenlandse schulden die het voormalige Joegoslavië had uitstaan en zij lijken alleen geïnteresseerd in de Balkan als een vrijplaats voor de privé-sector", zegt Chossudovski.

De NAVO-oorlog tegen Joegoslavië is volgens de meeste westerse politici om de bevolking van Kosovo te beschermen tegen Servisch geweld. Toch blijven er feiten opduiken die aantonen dat morele principes niet aan de orde zijn. In een recent gesprek met een vakbondsdelegatie liet Clinton zich ontvallen dat "Europa een sleutelrol vervult" in de mogelijkheden voor Amerikaanse bedrijven om wereldwijd zaken te doen. "We hebben een Europa nodig dat veilig, vrij en eendrachtig is; een goede handelspartner", aldus Clinton. ■

Ontbinding of vernieuwing van de NAVO

WASHINGTON (Reuter) In een vooruitblik op de vijftigste verjaardag van de NAVO deed de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, een aantal uitspraken over de toekomstige rol van het bondgenootschap in de Balkan en de rest van de wereld.

Zij noemde de Balkan een belangrijk deel van Europa maar ook een directe bron van onrust. Zij beschuldigde de Joegoslavische President Milosevic van het uitlokken van vier Balkan-oorlogen en zei dat de NAVO werd getest op haar taken in de 21e eeuw. "Wij zijn vastbesloten deze test met goed gevolg af te leggen", zo verklaarde zij. Volgens haar was de Balkan het missende puzzelstukje in een vrij en verenigd Europa en het zou onaanvaardbaar zijn als dat gedeelte van Europa een instabiele factor zou blijven. De NAVO zou in de komende eeuw, naast haar kerntaak van het beschermen van de lidstaten, ook opdrachten buiten het haar toegewezen gebied moeten gaan vervullen, zoals in Bosnië en Kosovo. Halve maatregelen zullen geen oplossingen bieden. Voor wat betreft Kosovo waarschuwde zij voor "een uitbreiding van het conflict".

De NAVO top van 23 tot en met 25 april ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de organisatie werd geheel beheerst door de problemen rond Kosovo. Volgens sommige commentatoren zal de wereld de komende tijd getuige zijn van een aanstaande ontbinding van de NAVO in plaats van een vernieuwing ervan.

Door de aanval op Joegoslavië schendt de NAVO de internationale wetten

1. Het is een schending van Artikel 2 van het handvest van de Verenigde Naties dat het gebruik van geweld tegen een soevereine staat verbiedt als deze geen agressie gebruikt tegen andere staten. Joegoslavië heeft geen aangrenzende staten aangevallen. De Veiligheidsraad heeft de aanval van de NAVO niet gesanctioneerd. Als de aanval in de Veiligheidsraad in stemming zou zijn gebracht, zou er zeker een veto zijn uitgesproken door Rusland en China. De NAVO voorzag dat en passeerde daarom de Veiligheidsraad.

2. De NAVO schendt het eigen handvest waarin is vastgelegd dat zij een defensieve organisatie is en alleen geweld zal gebruiken indien een van de lidstaten wordt aangevallen. Er heeft geen aanval op een van de lidstaten plaatsgevonden.

3. De zogenaamde Overeenkomst van Rambouillet (er is geen 'overeenkomst' met Joegoslavië) is een schending van de Conventie van Wenen uit 1980 die het gebruiken van dwang om een verdrag of overeenkomst te tekenen verbiedt. Op straffe van NAVO-bombardementen wordt getracht Joegoslavië tot tekenen te dwingen.

4. Het is een schending van het in 1975 overeengekomen Slotverdrag van Helsinki, waarin de grenzen van de landen van Europa worden gegarandeerd. Rambouillet voorziet daarentegen in (a) de onmiddellijke afscheiding van Kosovo door NAVO-bombardementen of (b) in de afscheiding van Kosovo na drie jaar door een bezettingsleger van de NAVO.

5. Als het gevolg van de bombardementen de erkenning van een onafhankelijk Kosovo zou zijn, is dat een schending van het internationaal recht dat de erkenning van eenzijdig afgescheiden provincies verbiedt. Een dergelijke ontwikkeling zou een precedent scheppen en de stabiliteit in andere regio's ernstig bedreigen. ■

Bron: Raju G.C. Thomas, faculteit politieke wetenschappen, Marquette University.

De NAVO agressie tegen Joegoslavië, VIJF MYTHEN

MYTHE 1: De NAVO moest de Serviërs aanvallen omdat Milosevic weigerde over Kosovo te onderhandelen.

FEITEN: De bommen vallen op alle Joegoslaven. Op Serviërs, Montenegrijnen, Albanezen, Hongaren, Zigeuners en andere inwoners van de Joegoslavische Federatie. Er is nooit onderhandeld. De Joegoslavische regering kreeg een ultimatum voorgeschoteld bestaande uit drie punten: 1. Kosovo moest een autonome status krijgen; 2. De NAVO zou 30.000 man aan grondtroepen in Kosovo stationeren om deze autonomie te waarborgen; 3. Een door de NAVO geleid referendum over de afscheiding van Kosovo zou binnen drie jaar worden gehouden. Punt 1 werd door de Joegoslavische regering overgenomen. De punten 2 en 3 verworpen.

MYTHE 2: Joegoslavië is de agressor.

FEITEN: Joegoslavische soldaten, vliegtuigen of schepen hebben geen andere landen aangevallen. Het conflict in Kosovo is in de eerste plaats een interne aangelegenheid. De NAVO heeft de aanval geopend op een grondgebied dat buiten haar mandaat valt. De NAVO is dus de agressor.

MYTHE 3: De NAVO werd op humanitaire gronden tot ingrijpen gedwongen vanwege de etnische zuiveringen.

FEITEN: De VS, Duitsland en andere NAVO-landen hebben sinds 1991 een sleutelrol gespeeld bij het bewapenen van etnisch/nationalistische groeperingen in een federatieve staat waar sinds 1945 alle volkeren in vrede samenleefden. Met name de NAVO stond aan de wieg van etnische zuiveringen in Joegoslavië. Verder hebben de VS met geld en wapens regimes van landen gesteund die etnische zuiveringen toepasten: Turkije, Israël, Indonesië, Guatemala e.a.

MYTHE 4: De NAVO stelt zich ten doel de overwegend Moslim/Albanese bevolking van Kosovo te beschermen.

FEITEN: De agressie keert zich tegen alle Joegoslavische bevolkingsgroepen, inclusief de Kosovaarse Albanezen. Kosovo wordt door de bombardementen vergiftigd met verarmd uranium waarvan de gevolgen nog decennia lang merkbaar zullen zijn. Het werkelijke doel is de Balkan in kleine stukjes te breken. De Balkan is een strategisch belangrijke regio, een kruispunt van West-Europa met het olierijke Midden-Oosten en het olierijke Kaspische bekken. In slechts 5 jaar hebben de Verenigde Staten door middel van de NAVO de militaire overheersing bereikt Kroatië, Bosnië, Macedonië, Hongarije en Albanië. De Joegoslavische federatie is het enige land in de regio dat de NAVO-dominantie tracht te weerstaan en is daardoor een obstakel voor de militair-economische pretenties van de VS en West-Europa in de Balkan, het Midden-Oosten en de olierijke regio rond de Zwarte en de Kaspische zee.

MYTHE 5: De NAVO zal de oorlog stoppen zodra de Joegoslavische regering aangeeft te willen praten.

FEITEN: Al vele malen zijn diplomatieke initiatieven als onvoldoende terzijde geschoven. De NAVO intensiveert de bombardementen ondanks de vrijlating van drie Amerikaanse krijgsgevangenen en een van spionage verdachte Franse persfotograaf. Onderhandelingsvoorstellen van Rusland en Joegoslavië worden van tafel geveegd. Onderhandelingen mógen niet slagen. Nu, morgen en overmorgen zullen de bombardementen en de voorbereidingen van een grondoorlog tegen Joegoslavië doorgaan tot de vernietiging van het land is bereikt. ■

Uit het "State Department Notebook 1998 over Joegoslavië

(CIA) Servië en Montenegro

Inleiding

Actuele onderwerpen: Servië en Montenegro hebben verklaard dat zij een gezamenlijke onafhankelijke staat vormen, maar deze staat is formeel niet door de VS erkend. Volgens het standpunt van de VS is de Socialistische Federale Republiek Joegoslavië opgeheven en geen van de huidige republieken wordt gezien als een voortzetting ervan.

Racak, opmaat tot de NAVO-oorlog, waarheid en manipulatie

Op 15 januari van dit jaar wordt de wereld opgeschrikt door de massamoord op 45 Albanese Kosovaren in het plaatsje Racak, een gehucht ongeveer 35 kilometer ten zuidwesten van Pristina. Het misdrijf zou zijn gepleegd tijdens een actie van een Joegoslavische politieeenheid tegen een groep UCK-militairen die zich in Racak hadden verschanst. Het hoofd van de VN-waarnemingscommissie in Kosovo, de Amerikaan William Walker, beschuldigt kort na de ontdekking van het bloedbad zonder onderzoek meteen de Servische autoriteiten van deze gruwelijke daad. Berichtgeving in kranten als LE FIGARO, LE MONDE en THE GUARDIAN, wijzen echter in de richting van een in scène gezet spektakel met als doel een motief te creëren voor militair ingrijpen tegen Joegoslavië. Het is zelfs zeer aannemelijk dat Walker, het UCK en het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken bij deze onfrisse manipulatie betrokken zijn.

Dat een aantal gezaghebbende media zeer kritisch zijn, is niet zo verwonderlijk. In Roemenië bleek in 1989 een massagraf van Securitate-slachtoffers bij een ziekenhuis in Timishoara geënsceneerd te zijn: lijken uit het mortuarium waren neergelegd om de pers te beïnvloeden. Later verklaarde een medewerkster van het ziekenhuis dat de lijken zelfs verminkt waren voor zij werden vertoond. De gruwelijke beelden hadden hun propagandistische werking echter niet gemist. Zoals toen in Roemenië is ook in de recente geschiedenis van de Balkanoorlog getracht moordpartijen met meer of minder succes ten onrechte aan de "tegenpartij" (in dit geval de Serviërs) toe te schrijven. Hierbij kan worden gedacht aan twee terroristische aanslagen in Sarajevo en natuurlijk aan het drama in Srebrenica. Al deze voorvallen en zeker de kwestie Srebrenica verdwenen uiteindelijk in de doofpot. Een onderzoek van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie naar het Nederlandse aandeel in de gebeurtenissen rond Srebrenica is naar wij weten nog steeds niet officieel gepubliceerd. Waakzaamheid t.a.v. voorgeschotelde 'massagraven' is daarom geboden.

Een journalist van het Franse dagblad LE FIGARO, Renaud Girard, filmde de actie van de Joegoslavische politie in Racak, evenals een team van ASSOCIATED PRESS. A.P. was door de Joegoslavische autoriteiten uitgenodigd bij de actie in Racak op 15 januari tegen het UCK aanwezig te zijn en te filmen. De actie was gericht tegen een van kidnapping en moord beschuldigde groep Albanese separatisten. Uit de filmbeelden blijkt niets van een executie zoals door W. Walker aangegeven. Te zien is een door burgers verlaten dorp, waar de Joegoslavische politie slag levert met een UCK militie. Niets wijst op een massa-executie die tijdens deze actie volgens Walker moet zijn uitgevoerd.

De ontdekking van de lijken vindt plaats op 16 januari, een dag na de gevechten. Op dat moment is het dorp weer onder controle van het UCK, dat de aanwezige pers meteen naar de plek des onheils leidt.

LE MONDE: een reeks vragen zonder antwoorden

LE MONDE zet op 21 januari enige kanttekeningen bij het drama:

- Hoe is het mogelijk dat de Joegoslavische autoriteiten deze misdaad konden begaan terwijl zij constant onder UCK vuur lagen?
- Waarom is de slachting niet door de na de gevechten naar het dorp teruggekeerde bewoners ontdekt?
- Waarom is geen van de slachtoffers door de dorpelingen herkend?
- Waarom zijn in de omgeving van de executieplaats bijna geen patroonhulzen gevonden?

Veelzeggend is de vraag die LE MONDE aan de kanttekeningen verbindt: zijn de lichamen misschien daar neergelegd om de publieke opinie te beïnvloeden?

THE GUARDIAN: de lichamen van de slachtoffers waren verplaatst

De Britse krant THE GUARDIAN bericht over de bevinding van VN-waarnemers dat sommige lichamen van de slachtoffers "waren versleept" en over verbazing bij deze waarnemers dat bij de executieplaats geen patroonhulzen zijn gevonden. De waarnemers, zo schrijft THE GUARDIAN", hebben 15 van de in Racak gedode lichamen onderzocht en geconstateerd dat een aantal daarvan zijn verplaatst. "Wij weten niet wie hen heeft verplaatst en waarom dat is gebeurd", verklaarde een van de waarnemers. Een Britse deelnemer aan de waarnemingscommissie, Neal Strechan, vertelde dat hij officieel was uitgenodigd naar Racak te komen, waarmee hij aangaf dat de Joegoslavische autoriteiten niet hadden geprobeerd de waarnemers buiten te sluiten, zoals gesuggereerd was.

Merkwaardig is het optreden van het hoofd van de VN waarnemingscommissie, William Walker. Het Joegoslavische onderzoeksteam o.l.v. Danica Marinkovic, onderzoeksrechter bij het Gerechtshof van Pristina en de openbare aanklager Ismet Sufto kan op 15 januari haar werk niet beginnen doordat terroristen het team onder vuur nemen. De volgende dag wordt het team wederom tegengehouden, maar nu door de VN-commissie die weigert politiebeveiliging toe te laten. Pas op 18 januari kan het onderzoeksteam Racak bezoeken en bewijsmateriaal verzamelen. In samenwerking met forensische specialisten uit Finland en pathologen uit Wit-Rusland wordt begonnen met de identificatie van de slachtoffers en het vaststellen van de doodsoorzaak. Uiteindelijk wordt vastgesteld dat er geen sporen van executie aanwezig zijn. Het onderzoek is constant door de VN-commissie geobserveerd en vastgelegd op videotape.

Intussen beschuldigt Walker de Joegoslavische autoriteiten herhaaldelijk van "de moord op 45 burgers" in RACAK. Het voortdurend hinderen van het onderzoek en zijn provocerende en niet op enig onderzoek gebaseerde uitspraken, leiden tot de verklaring van de Joegoslavische federale regering dat Walker niet langer welkom is en dat hij binnen 48 uur het land dient te verlaten. Op 21 januari wordt deze beslissing onder grote internationale druk opgeschort.

THE NEW YORK TIMES: wisten de Amerikanen het al?

De NEW YORK TIMES tenslotte schrijft op 19 januari dat de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, op 14 januari, één dag voor de ontdekking van het bloedbad in Racak tijdens een besloten vergadering verklaarde dat "de regering zal worden geconfronteerd met een kritiek moment wat betreft Kosovo". Alsof zij voorvoelde dat een beslissende ontdekking op til was. Tijdens het gesprek complimenteerde Albright het hoofd van de VN-waarnemingscommissie, William Walker, meerdere malen. Volgens haar kon Washington kiezen uit drie opties: opgeven, doorgaan met zich "in de modder te wentelen" of over te gaan tot "beslissende actie". Zijzelf, zo vertelde zij haar collega's, gaf de voorkeur aan "strong pressure". Al de volgende dag, bij de ontdekking van het bloedbad in Racak, zou duidelijk worden welk "kritiek moment" Albright bedoelde. ■

"Sorry, we wisten niet dat het onzichtbaar was". De Stealth, op een ansichtkaart uit Servië.

Amerikaans-Duitse samenwerking: *"ROOTS"*

De Duitse parlementariër Jürgen Reents van de PDS kreeg via een lid van de "Ordensleute für den Frieden" een interessante verklaring toegespeeld van een hoge Duitse regeringsambtenaar die anoniem wenst te blijven. De ambtenaar zegt uit gewetensnood te handelen. De informatie is interessant en indien zij correct is stelt zij het NAVO optreden tegen de FR Joegoslavië in een gruwzaam licht. Zo stelt de informant bijvoorbeeld dat de Duitse regering ondanks hun veelvuldige verwijzingen naar etnische zuiveringen door de Joegoslavische autoriteiten, weet dat voor deze zuiveringen geen enkel bewijs is en dat de vluchtelingenstroom voor het grootste deel is te wijten aan de bombardementen en aan een angstpsychose, gevoed door radiozenders van de NAVO, van het UCK en door diverse Albanese zendpiraten.

Roots

In dit artikel willen wij echter ingaan op een ander deel van deze verklaring en wel op een samenwerkingsverband van de Amerikaanse en de Duitse Geheime Diensten. Omdat de verklaring anoniem is moeten wij enig voorbehoud maken, al was het alleen maar om niet het voorbeeld van de NAVO-propagandamachine na te volgen die, zoals bekend, geruchten de wereld instuurt die op zijn minst op gespannen voet staan met de waarheid. De informatie maakt gewag van een strategie die erop is gericht de huidige FR Joegoslavië uit de Balkan weg te vagen en zo de laatste weerstand tegen de politiek-economische invloed van het Westen in zuidoost Europa te vernietigen. Deze strategie komt overeen met de politiek-militaire ontwikkelingen zoals die de laatste weken zijn

...e Children are dying
The impact of sanctions on Iraq
Reports by UN Food and Agriculture Organization

Schrijver: Ramsay Clark
Uitgever: International Action Center, New York
Blz. 167 - engels

Bestelnummer: BO 709 - fl. 20.00 *excl. verzendkosten*

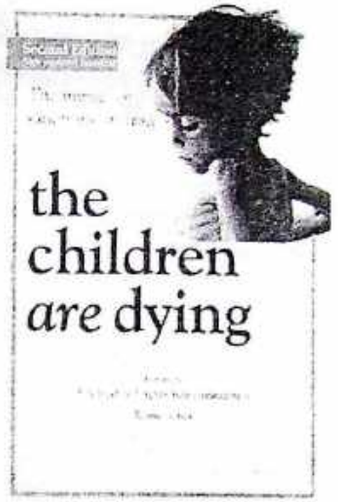

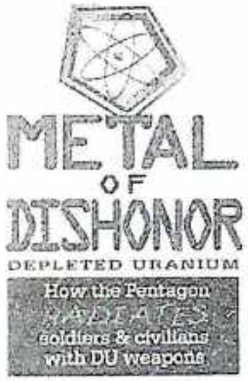

Metal of Dishonor
Depleted Uranium

How the Pentagon Radiates soldiers & civilians with DU weapons

Including selection by Rosalie Bertell, Helen Caldicott, Ramsay Clark, Jay M. Gould, Michio Kaku, Manuel Pino, Anna Rondon

Uitgever: International Actin Center, New York
Blz. 237 - engels

Bestelnummer: BO 710 - fl. 27.50 *excl. verzendkosten*

Challenge to Genocide
Let Iraq Live

Schrijver: Ramsay Clark
Participants in the Iraq sanctions challenge and others

Uitgever: International Action Center, New York
Blz. 251 - engels

Bestelnummer: BO 707 - fl. 25.00 *excl. verzendkosten*

Voor uw bestelling kunt u gebruik maken van de bon op de achterpagina

Publicaties van Global Reflexion - Centrum Internationale Samenwerking

In verband met de oorlog tegen Joegoslavië heeft Global Reflexion de in 1996 gepubliceerde brochure 'De tragedie van Bosnië' opnieuw uitgegeven.

De herdruk is verschenen in 2 delen:

- **Cahier nr. 1**
De tragedie van Bosnië
De onbekende rol van de VS en het Pentagon door Sara Flounders

- **Cahier nr. 2**
Waarom is de Navo in Joegoslavië door Sean Gervasie

In voorbereiding. Zal ca eind mei verschijnen:

- **Cahier nr. 3**
'Wij zorgen voor de oorlog, jullie voor de plaatjes'
De media en de oorlog in Joegoslavië

- **Cahier nr. 4**
Cuba, factor in de Europees-Amerikaanse betrekking

Alle Cahiers kosten fl. 7.50 per stuk, *exclusief verzendkosten*

Global Reflexion verzendt ook E-mail berichten uit internationale bronnen over onderwerpen die in de media niet of eenzijdig worden belicht.

Bestelbon

☐ Cahier nr. 1	aantal
☐ Cahier nr. 2	aantal
☐ Cahier nr. 3	aantal
☐ Cahier nr. 4	aantal
☐ BO 707	aantal
☐ BO 709	aantal
☐ BO 710	aantal

☐ Zet u mij op uw E-mail verzendlijst

Naam:

Adres

Postcode/Woonplaats:

Telefoon: Fax:

E-mail:

Bon opsturen naar

Centrum Internationale Samenwerking - Sloterkade 20 - 1058 HE Amsterdam
Telefoon: 020 615 1122 - Fax: 020 615 1120 - E-mail: office@globalreflexion.org

Stop de oorlog!

Vrede NU!

Voor hulp aan alle slachtoffers
ongeacht hun religieuze
of etnische achtergrond

giro 8242822

tnv Stichting Nederland Joegoslavië
Amsterdam

n2/99

VOOR SOLIDARITEIT MET DE VOLKEREN VAN JOEGOSLAVIË

Opnieuw staat de Balkan in brand. De NAVO heeft het VN-handvest geschoffeerd en de aanval geopend op Joegoslavië. Voor het eerst na de 2e Wereldoorlog wordt er oorlog gevoerd tegen een soevereine staat in Europa. De Nederlandse regering en het parlement steunen deze oorlog en zijn hierdoor medeverantwoordelijk voor de catastrofe die is ontstaan.,

De voormalige Republiek Joegoslavië is sedert 1991 op systematische wijze ontmanteld. De voornaamste krachten hierachter zijn de VS en Duitsland, die de opheffing van Joegoslavië hoog op hun politieke agenda hebben geplaatst. Doel is het verkrijgen van een beslissende controle over de Balkan, om zo een greep te hebben op de gebieden daar omheen: Midden-Europa, Rusland en het Midden-Oosten. Daarom moet Joegoslavië verdwijnen en opgesplitst worden in kleine afhankelijke staten of protectoraten, onder militaire controle van de NAVO en een economische herstructurering naar de 'vrije markt', waarbij publiek eigendom overgedragen moet worden aan het internationale bedrijfsleven.

De Joegoslavische volkeren hebben een heroïsche strijd gevoerd tegen de Duitse fascisten en hun Kroatische collaborateurs, wat de basis vormde voor het vreedzaam samenleven na de Tweede Wereldoorlog, in een socialistische eenheidsstaat. De ontbinding van Joegoslavië dient om ook dit definitief uit te wissen.

Hoewel politici en de media voortdurend eenzijdig de Serviërs voor het conflict verantwoordelijk stellen, kan niet langer verhuld worden dat het in feite Bonn en Washington waren die op beslissende momenten de ontbinding van Joegoslavië geforceerd hebben. Enerzijds door het financieren en bewapenen van uiterst rechtse groeperingen die op afscheiding koersten, maar ook door direct ingrijpen. De eenzijdige erkenning van Kroatië en Slovenië door Duitsland, de Amerikaanse militaire steun aan de Kroaten bij de etnische zuivering van de Krajina en het bewapenen van de Albanese nationalisten, zijn duidelijke voorbeelden hoe van buitenaf de ontwikkelingen zijn beïnvloed. Bonn heeft het Joegoslavische huis in brand gezet en Washington gooit olie op het vuur.

Alle volken van Joegoslavië zijn daar het slachtoffer van geworden. De eens zo trotse veelvolkeren staat, waarin de verschillende groepen vreedzaam konden samenleven, wordt omgevormd tot een etnisch gescheiden reeks van staatjes. Meer dan een miljoen mensen zijn hierdoor ontheemd geraakt. Niet alleen de Kroaten, de Moslims en de Albanezen, maar ook de Serviërs, hoewel de pers daar nauwelijks over bericht. Zonder hun bijdrage aan het conflict te ontkennen of te bagatalliseren, kunnen we zeggen dat zij - met NAVO-steun - systematisch zijn verdreven uit Kroatië en in Bosnië in geïsoleerde, en meest arme gebieden zijn teruggedrongen. Dit is Apartheid op z'n Westers! En de oorlog die de NAVO nu voert, betekent voor hen een strijd om als volk te overleven. De barbaarse oorlog van de NAVO moet daarom gestopt worden.

De NAVO uit de Balkan! Alle Nederlandse militairen terug!

Stichting
Nederland Joegoslavië
gevestigd
Centrum Internationale Samenwerking
Sloterkade 20 - 1958 HE Amsterdam
Tel.: 020 615 1122 - Fax: 020 615 1120
E-mail: office@globalreflexion.org

De doelstellingen van Stichting Nederland Joegoslavië zijn:

- zich in te zetten voor de bevordering van vriendschap en contacten tussen Nederland en de volkeren van Joegoslavië
- zich in te zetten voor normale vreedzame relaties tussen Nederland en Joegoslavië
- bij te dragen aan eerlijke en objectieve berichtgeving
- hulp te organiseren voor de slachtoffers van de NAVO-agressie, ongeacht hun religieuze of etnische achtergrond

TV-Spot 21/4

Met fluwelen handschoenen

Paul Witteman had het gisteravond niet gemakkelijk in het B & W café.

Hij had drie jonge mensen aan tafel. Nederlandse jonge mensen, maar met een Servische achtergrond. Buitengewoon sympathieke jonge mensen waren het. Intelligent, welbespraakt, alleszins redelijk ook. Ze voldeden dus geenszins aan het beeld van de Serven als barbaarse moordenaars, verkrachters en etnische zuiveraars, zoals de westerse media dat schetsen op basis van gruwelverhalen van vluchtelingen uit Kosovo.

Witteman koos voor een aanpak met fluwelen handschoenen. Om deze jonge mensen, opgegroeid in de Nederlandse cultuur, maar met bloedbanden in Servie, alle ruimte te bieden die Servische kant van het Balkanconflict te belichten. Al gauw kon hij z'n tong wel afbijten. Want zijn gesprekspartners begonnen meteen - in alle schijnbare redelijkheid en oprechtheid - de etnische zuivering in Kosovo te bagatelliseren, af te doen als NAVO-propaganda. In elk geval was de berichtgeving in de westerse media zodanig eenzijdig gericht op het lot van de vluchtelingen uit Kosovo, zo meende het drietal eensgezind, dat het Westen zich geen oordeel over Milosevic en de Serven kon aanmeten. Maar, zo probeerde Witteman nog omzichtig bij de jongeman met een Servische moeder en een Nederlandse vader, voel je dan geen enorm mededogen als je de beelden van die vluchtelingen ziet? De jongeman, stoïcijns: wel mededogen, maar niet enorm. En toen Witteman even later van hem wilde weten of hij zich nu als een soort NSB'er bejegend voelde, sprak hij afgemeten: Sta ik aan de foute kant, dan?!

De jongedame, die begrip toonde voor het dragen van een jodenster door een Servische demonstrante, kreeg al evenmin veel weerwerk van Witteman. Weinig smaakvol meende hij. Dat vond de jongedame niet. En toen Witteman begon over de zes miljoen vergaste joden, begon zij over een miljoen door Duitsers vermoorde Serven. Het was inmiddels al veel te laat voor Witteman om nog van tactiek te veranderen. Er klonk spijt door in zijn slotoverweging: Jullie mochten zeggen wat je wilde, al zal niemand het daarmee eens zijn.

BEN SIEMERINK

Kosovo (1)

Wat een haat en nijd daar in Kosovo en Servie. Waar zijn ze toch mee bezig? De gewone mensen zijn weer de dupe. Die Milosevic begint al aardig op Saddam Hoessein te lijken. En Nederland stuurt zelf ook voor miljoenen de lucht in, terwijl hier overal op bezuinigd moet worden.

V. JELGERHUIS-SCHILLEMANS
Beverwijk

Kosovo (2)

Volgens minister De Grave van Defensie is de aanvalsgolf met kruisraketten en ander dood en verderf zaaiend wapentuig niet op te vatten als een oorlog in de klassieke zin. We kunnen echter niet aan het feit voorbijgaan dat een zelfstandige en autonome staat aangevallen wordt door de vereende krachten van de NAVO. Dat gebeuren mag dan niet klassiek worden genoemd, primitief is het zeker.

De meest bedenkelijke uitdrukking die we de laatste tijd hebben kunnen aanhoren, was 'we konden niet anders', of woorden van dergelijke strekking. Waarom dan niet? Men had ook het Servische volk kunnen bestoken met tonnen vlugschriften, met oproepen tot medemenselijkheid. Maar ja, dat is weer niet goed voor de Amerikaanse wapenindustrie.

J.P.M. RUITENBERG
Grootebroek

Kosovo (3)

De NAVO zegt nu 'uit humanitaire overwegingen' in actie te zijn gekomen. Maar waar bleef de NAVO met zijn wapentuig in 1995 toen Tudjman 200.000 onschuldige bewoners van de Krajina verdreef? Hun bezittingen ook plunderde en nadien platbrandde? Waar zijn de 10.000 zoekgeraakte Serven gebleven?

☐ **Milosevic begint op Saddam Hoessein te lijken, aldus lezeres Jelgerhuis-Schillemans uit Beverwijk.**

21/3/99

Waarom zweeg toen de politiek en keek men, met valse voorwendsels geïndoctrineerd, gelaten toe? Het draaiboek, misschien al opgemaakt na Tito's dood, lijkt bijna rond. Het gaat de NAVO niet eens meer om mensen of om Kosovo. De strategische ligging als uitkijkpost op Rusland, Irak en China, alsmede de rijkdom aan delfstoffen zijn de voornaamste eigenbelangen.

J. LIGTENBERG
Heerhugowaard

Democratie

De heer Van Keulen getuigde op 18 maart in deze rubriek van zijn blijdschap over het feit dat hij zijn mening mag uiten en het is zijn mening dat mensen, die niet gaan stemmen, een zeldzame domheid begaan. En inderdaad, het voordeel van een democratie is dat iedereen mag zeggen wat hij wil. Het grote nadeel is evenwel dat niemand er nog naar luistert.

De besluiten worden genomen door een slimme lobby. Het deel van de natie dat het met die besluiten niet eens is, staat buitenspel. Men kan zich dan met recht en reden afvragen wat de waarde van zo'n democratie nog is.

J.A. DOES
Oosterend-Texel

Nederland zoekt extra geld voor NAVO-operaties

27/3/99

Van onze redactie buitenland

DEN HAAG – De Nederlandse bijdrage aan de NAVO-luchtacties tegen voormalig Joegoslavië gaat financieel fors hoger uitvallen dan waar rekening mee is gehouden op de begroting. Nederland maakt extra kosten omdat Nederlandse F16's veel langer vliegen dan bij andere operaties en er nu ook daadwerkelijk munitie wordt gebruikt, aldus een woordvoerder van defensie.

Voor de inzet van F16's is normaal gesproken 30 miljoen gulden per jaar gereserveerd. Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking zijn financieel verantwoordelijk voor vredesoperaties en moeten zoeken naar middelen om ook de extra kosten te dekken. Elk NAVO-land draait zelf op zijn 'eigen' militaire inzet [illegible]

Ook zuivering buiten Kosovo

Dreiging van leger jaagt grensbewoners Servië op de vlucht

30-4-99

SKOPJE – Servische politie-eenheden zijn nu ook buiten Kosovo begonnen de Albanese bevolking onder druk te zetten. Dat zegt de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR. In Servië, bij de grens met Macedonië, zou de stad Presevo leeglopen.

Presevo is een stad met voornamelijk Albanese inwoners. Volgens de UNHCR zijn de afgelopen dagen al 6 000 tot 8 000 Albanese vluchtelingen uit Presevo aangekomen in Macedonië. „Nog eens 6 000 tot 10 000 mensen zijn onderweg", zegt een woordvoerster van de UNHCR. Zij zei dat de vluchtelingen uit Servië dezelfde verhalen hebben als die uit Kosovo. De verhalen gaan nog niet over directe etnische zuiveringen. De bevolking vlucht voor de dreigende aanwezigheid van het Joegoslavische leger.

De UNHCR zegt dat de vluchtelingen melden dat het leger etnisch Albanese mannen oproept voor militaire dienst. Desnoods komen paramilitairen hen ophalen. Het Joegoslavische leger zou bovendien materieel neerzetten in Albanese dorpen. De VN-vluchtelingenorganisatie kan de verhalen niet uit eigen waarneming bevestigen, omdat de UNHCR niet in Servië aanwezig is.

Ook in Albanië zijn de afgelopen dagen al 3 500 inwoners van grensdorpen vlakbij Kosovo gevlucht voor het Joegoslavische leger. Het leger beschoot onder andere het dorp Zherke, en Joegoslavische soldaten legden mijnenvelden op Albanees grondgebied.

De VN-vluchtelingenorganisatie zegt dat de situatie in de vluchtelingenkampen in Macedonië „rampzalig" is. Een groep van 5 000 nieuwe vluchtelingen kon gisteren alleen een lap plastic krijgen om onder te slapen, in een vluchtelingenkamp dat nog in aanbouw is. Sanitair ontbreekt.

„We staan op de drempel van een ramp", zei een woordvoerder van de UNHCR. „In de bestaande kampen zitten drie tot vier keer zoveel mensen als eigenlijk kan. Meer kunnen we niet doen." Maar de regering van Macedonië reageerde gisteren bits en verwijt het Westen dat het zelf te weinig vluchtelingen opneemt.

In Albanië staan echter tentenkampen leeg. Het kamp van het Nederlandse Rode Kruis in de stad Vlore is bijna klaar. Maar de Albanese overheid staat pas vanaf eind volgende week toe dat het kamp opengaat. Minister De Grave van defensie bezoekt Vlore vandaag.

De Navo heeft opnieuw een fout gemaakt bij een luchtaanval. Een raket raakte gisternacht het spoor bij Ster en verwoestte een woning in de Bulgaarse hoofdstad Sofia, 45 kilometer voorbij de grens. De Navo heeft de fout toegegeven. De raket was gericht op een radarinstallatie van de Joegoslavische luchtafweer. Toen die was uitgeschakeld, raakte de raket de weg kwijt en belandde per ongeluk in Bulgarije, zei Navo-woordvoerder Shea. Er waren geen gewonden. Het is al de vierde keer dat een Navo-raket in Bulgarije terechtkomt.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

Voor vijfhonderd dollar word je Kosovaar

Meelifters

Hans Marijnissen

ELBASAN – Het kost wat moeite, maar als je hem dan eindelijk te pakken hebt, gaan wel alle poorten open. Artan houdt vandaag spreekuur op een terrasje in Elbasan en vraagt wat de wensen zijn.

Per speedboot naar het Italiaanse Brindisi? No problem. Een vervalst paspoort van een etnische Griek zodat de oversteek naar Corfu kan worden gemaakt? Big deal. Of is het beter direct Kosovaar te worden, om met de vluchtelingenstroom naar het Westen te drijven?

Met Artan is alles mogelijk, zolang er natuurlijk maar wordt betaald, in Amerikaanse dollars wel te verstaan. Hij is maar een kleine jongen, die slechts voor het contact zorgt tussen de Albanees die zijn land wil verlaten, en de bendes die voor de papieren en het transport zorgen. Artan ...chets als het ware de menu... om de cliëntèle vervolgens ... naar de maffia te wijzen.

De komst van de in totaal 370 000 etnische Albanezen uit Kosovo, heeft de bevolking van Albanië nieuwe mogelijkheden gegeven hun eigen ellende te ontvluchten. De UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de VN, heeft de Kosovaren op nog geen enkele manier geregistreerd, zodat het voor Albanezen erg aantrekkelijk is zich als vluchteling uit het oorlogsgebied voor te doen. 'Meelifters', worden ze door de hulporganisaties genoemd.

De Albanezen die in 1990 voor het eerst in de geschiedenis van de toenmalige volksrepubliek over een paspoort konden beschikken, dachten aanvankelijk dat dit document als sleutel voor de buitendeur zou fungeren. Maar niets was minder waar.

Na de grote hausse uit 1991, toen een half miljoen Albanezen legaal, maar vooral illegaal hun geluk in West-Europa zochten, is het Albanese paspoort tegenwoordig juist een reden om teruggestuurd te worden: het toont namelijk aan dat de houder slechts economisch vluchteling is en geen recht heeft op een verblijfsstatus.

Dus zorgen vluchtelingen uit Albanië eerst dat ze eerst van hun reispapieren afkomen. Artan zorgt wel voor nieuwe.

Hij is de ochtend zoals gebruikelijk begonnen met zijn glas 'konjak' en rookt daarbij onophoudelijk shaggies uit zijn pakje Tarbosh. Roept u maar, niets is onmogelijk.

Albanezen zien kans om nu ook hun eigen armoede te ontvluchten

Italië om te beginnen? „De oversteek is moeilijker geworden en daarom in prijs verhoogd, naar vijfhonderd dollar", legt hij uit. „Gingen de speedboten eerst via de kortste weg naar de overkant, met al die marineschepen in de buurt moet er een omweg worden gemaakt, soms zelfs met een tussenstop, zodat de 'vluchtelingen' aan de andere kant van de Italiaanse hak kunnen worden afgeleverd." In de kleine baaitjes in de kuststrook van Vlore tot Cuka liggen de boten klaar, een reis is zo geboekt.

Artan zegt dat de bendes voor valse paspoorten uit Kosovo kunnen zorgen, of aan gestolen of nagemaakte witte identiteitskaarten van de UNHCR kunnen komen. Ook die kosten vijfhonderd dollar per stuk. Maar in Italië aangekomen, met een valse identiteit, moeten de vluchtelingen er nog steeds rekening mee houden dat ze alsnog kunnen worden teruggestuurd.

„De Italiaanse politie is inmiddels zo gespecialiseerd, dat zij de uitspraak van Kosovaren en de inwoners van Albanië kan onderscheiden. Kosovaren slikken de klinkers enigszins in", waarschuwt Artan, zoals in Nederland de mensen uit het noorden en oosten des lands doen. En zoals Duitsers en Nederlanders zijn te onderscheiden op basis van de uitspraak van het woord 'Scheveningen', zo hebben de Italianen tegenwoordig ook hun controlewoorden.

Toch worden de Albanezen door dat strengere optreden nauwelijks ontmoedigd. Volgens een onderzoek dat de economische faculteit van de universiteit van Tirana in 1994 hield, zou maar liefst 82 procent van de Albanese bevolking naar een ander land willen verhuizen. En als Italië niet lukt, waarom dan niet Griekenland?

In het zuiden van Albanië woont een Griekse minderheid, die op basis van de registratie als etnische Griek naar Corfu of het vasteland mag reizen. Artan oppert de mogelijkheid om met zo'n bewerkt identiteitsbewijs Albanië te verlaten. Zelfde prijs. Eenmaal in Griekenland moet het paspoort dan wel worden teruggestuurd, want een andere foto erin en de volgende kan weer gaan.

Hoewel de zaken goed gaan kijkt Artan met enige jaloezie naar het buurland Macedonië waar de Kosovo-Albanezen vliegtuigen worden opgeg... en – zij het tijdelijk – in... landen welkom zijn. E... ge route, hij heeft er ... contacten.

Oude orthodoxe sentimenten spelen op in Kosovo-crisis

30.4.99

AMSTERDAM – Na patriarch Bartolomeos van Constantinopel, geestelijk hoofd van alle orthodoxe christenen, heeft Ilja II uit Georgië als tweede orthodoxe kerkvorst het optreden van de Serviërs in Kosovo scherp gekritiseerd. De overige orthodoxe leiders volgen de lijn van patriarch Pavle van de Servisch-orthodoxe kerk die alleen de Navo-bombardementen heeft veroordeeld.

Het hoofd van de Georgisch-orthodoxe kerk, op bezoek in Nederland, laakt vooral de etnische zuiveringen door de Serviërs. Het verdrijven van de Kosovaren is een „ernstige fout van de Joegoslavische regering. Onaanvaardbaar."

In zijn veroordeling van de etnische zuiveringen trok Ilja II een vergelijking met het lot van 300 000 Georgiërs die enkele jaren geleden uit Abchazië werden verjaagd. Daarover heeft het democratische Westen nog nooit wat gezegd, klaagde hij.

De 66-jarige patriarch Ilja weigerde nationalisme als een vorm van ketterij te veroordelen, zoals Bartolomeos kortgeleden deed. De heropleving van het nationalisme op de Balkan is volgens laatstgenoemde in strijd met de orthodoxie. „Nationalisme en ketterij zijn verschillende zaken."

In een verklaring over de oorlog had hij beide partijen opgeroepen weer te gaan onderhandelen. „Ik hoop dat het gezond verstand wint." Aan Pavle had Bartolomeos per brief zijn medeleven met het lijden van de Serviërs betuigd.

Ilja staat sinds 1977 aan het hoofd van de vijf miljoen leden tellende Georgisch-orthodoxe kerk, die zich in 1990 losmaakte van de Russisch-orthodoxe kerk. De Georgisch-orthodoxe kerk stapte in 1997 uit de Wereldraad van kerken onder druk van anti-oecumenische krachten binnen zijn kerk. Om een scheuring te voorkomen stemde de patriarch, die tussen 1978 en 1983 een der presidenten van de Wereldraad was, met het besluit in.

Ook andere orthodoxe kerken zitten in dubio of ze nog wel langer in de oecumenische wereldraad willen meedraaien. L. van Leijsen, van Aktie en ontmoeting oosterse kerken, denkt dat door de Kosovo-crisis de oecumene verder onder druk zal komen te staan. De Wereldraad van kerken heeft zich, heel diplomatiek, solidair verklaard met de Servisch-orthodoxe kerk, en zal er volgens hem op die manier waarschijnlijk wel in slagen de orthodoxen binnen boord te houden. Directeur G. van Dartel van Aktie en ontmoeting wijst op een vaker in de geschiedenis opduikend anti-westers sentiment bij de Servische en andere orthodoxe kerken. Al eeuwen bestaat er een speciale orthodoxe solidariteit, met Moskou als derde Rome. Het orthodoxe oosten staat dan tegenover het niet-orthodoxe westen. En ook nu ziet Van Dartel 'opnieuw een sedimentering van de scheidslijn zich voltrekken'. In de wereld van de orthodoxie gelooft men dat de aanspraken op Kosovo juist zijn, en sympathiseert daarom met de Servisch orthodoxe kerk, maar niet met het re gime. Dit gelijk van de orthodoxe Ser viërs wordt gelegitimeerd met een ver wijzing naar de middeleeuwen. Maa wie naar de ontwikkelingen in de vori ge eeuw kijkt, moet volgens Van Darte wel tot andere conclusies komen. Var Leijsen spreekt van 'het al dan nie gecultiveerde verwonde karakter' var de orthodoxe kerken – ze voelen zicl verwond door het westen. Hij stelt da het westen de orthodoxie ten onrecht wantrouwt. Dit komt voort uit onkur de: „Die wereld is zeer interessant e zeer divers."

Ook zuivering buiten Kosovo

Dreiging van leger jaagt grensbewoners Servië op de vlucht

30-4-99

SKOPJE – Servische politie-eenheden zijn nu ook buiten Kosovo begonnen de Albanese bevolking onder druk te zetten. Dat zegt de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR. In Servië, bij de grens met Macedonië, zou de stad Presevo leeglopen.

Presevo is een stad met voornamelijk Albanese inwoners. Volgens de UNHCR zijn de afgelopen dagen al 6 000 tot 8 000 Albanese vluchtelingen uit Presevo aangekomen in Macedonië. „Nog eens 6 000 tot 10 000 mensen zijn onderweg", zegt een woordvoerster van de UNHCR. Zij zei dat de vluchtelingen uit Servië dezelfde verhalen hebben als die uit Kosovo. De verhalen gaan nog niet over directe etnische zuiveringen. De bevolking vlucht voor de dreigende aanwezigheid van het Joegoslavische leger.

De UNHCR zegt dat de vluchtelingen melden dat het leger etnisch Albanese mannen oproept voor militaire dienst. Desnoods komen paramilitairen hen ophalen. Het Joegoslavische leger zou bovendien materieel neerzetten in Albanese dorpen. De VN-vluchtelingenorganisatie kan de verhalen niet uit eigen waarneming bevestigen, omdat de UNHCR niet in Servië aanwezig is.

Ook in Albanië zijn de afgelopen dagen al 3 500 inwoners van grensdorpen vlakbij Kosovo gevlucht voor het Joegoslavische leger. Het leger beschoot onder andere het dorp Zherke, en Joegoslavische soldaten legden mijnenvelden op Albanees grondgebied.

De VN-vluchtelingenorganisatie zegt dat de situatie in de vluchtelingenkampen in Macedonië „rampzalig" is. Een groep van 5 000 nieuwe vluchtelingen kon gisteren alleen een lap plastic krijgen om onder te slapen, in een vluchtelingenkamp dat nog in aanbouw is. Sanitair ontbreekt.

„We staan op de drempel van een ramp", zei een woordvoerder van de UNHCR. „In de bestaande kampen zitten drie tot vier keer zoveel mensen als eigenlijk kan. Meer kunnen we niet doen." Maar de regering van Macedonië reageerde gisteren bits en verwijt het Westen dat het zelf te weinig vluchtelingen opneemt.

In Albanië staan echter tentenkampen leeg. Het kamp van het Nederlandse Rode Kruis in de stad Vlore is bijna klaar. Maar de Albanese overheid staat pas vanaf eind volgende week toe dat het kamp opengaat. Minister De Grave van defensie bezoekt Vlore vandaag.

De Navo heeft opnieuw een fout gemaakt bij een luchtaanval. Een raket raakte gisternacht het spoor bij Ster en verwoestte een woning in de Bulgaarse hoofdstad Sofia, 45 kilometer voorbij de grens. De Navo heeft de fout toegegeven. De raket was gericht op een radarinstallatie van de Joegoslavische luchtafweer. Toen die was uitgeschakeld, raakte de raket de weg kwijt en belandde per ongeluk in Bulgarije, zei Navo-woordvoerder Shea. Er waren geen gewonden. Het is al de vierde keer dat een Navo-raket in Bulgarije terechtkomt.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

Voor vijfhonderd dollar word je Kosovaar

Meelifters

Hans Marijnissen

ELBASAN – Het kost wat moeite, maar als je hem dan eindelijk te pakken hebt, gaan wel alle poorten open. Artan houdt vandaag spreekuur op een terrasje in Elbasan en vraagt wat de wensen zijn.

Per speedboot naar het Italiaanse Brindisi? No problem. Een vervalst paspoort van een etnische Griek zodat de oversteek naar Corfu kan worden gemaakt? Big deal. Of is het beter direct Kosovaar te worden, om met de vluchtelingenstroom naar het Westen te drijven?

Met Artan is alles mogelijk, zolang er natuurlijk maar wordt betaald, in Amerikaanse dollars wel te verstaan. Hij is maar een kleine jongen, die slechts voor het contact zorgt tussen de Albanees die zijn land wil verlaten, en de bendes die voor de papieren en het transport zorgen. Artan ...chets als het ware de menu... om de cliëntèle vervolgens ... naar de maffia te wijzen.

De komst van de in totaal 370 000 etnische Albanezen uit Kosovo, heeft de bevolking van Albanië nieuwe mogelijkheden gegeven hun eigen ellende te ontvluchten. De UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de VN, heeft de Kosovaren op nog geen enkele manier geregistreerd, zodat het voor Albanezen erg aantrekkelijk is zich als vluchteling uit het oorlogsgebied voor te doen. 'Meelifters', worden ze door de hulporganisaties genoemd.

De Albanezen die in 1990 voor het eerst in de geschiedenis van de toenmalige volksrepubliek over een paspoort konden beschikken, dachten aanvankelijk dat dit document als sleutel voor de buitendeur zou fungeren. Maar niets was minder waar.

Na de grote hausse uit 1991, toen een half miljoen Albanezen legaal, maar vooral illegaal hun geluk in West-Europa zochten, is het Albanese paspoort tegenwoordig juist een reden om teruggestuurd te worden: het toont namelijk aan dat de houder slechts economisch vluchteling is en geen recht heeft op een verblijfsstatus.

Dus zorgen vluchtelingen uit Albanië eerst dat ze eerst van hun reispapieren afkomen. Artan zorgt wel voor nieuwe.

Hij is de ochtend zoals gebruikelijk begonnen met zijn glas 'konji' en rookt daarbij onophoudelijk shaggies uit zijn pakje Tarbosh. Roept u maar, niets is onmogelijk.

Albanezen zien kans om nu ook hun eigen armoede te ontvluchten

Italië om te beginnen? „De oversteek is moeilijker geworden en daarom in prijs verhoogd, naar vijfhonderd dollar", legt hij uit. „Gingen de speedboten eerst via de kortste weg naar de overkant, met al die marineschepen in de buurt moet er een omweg worden gemaakt, soms zelfs met een tussenstop, zodat de 'vluchtelingen' aan de andere kant van de Italiaanse hak kunnen worden afgeleverd." In de kleine baaitjes in de kuststrook van Vlore tot Cuka liggen de boten klaar, een reis is zo geboekt.

Artan zegt dat de bendes voor valse paspoorten uit Kosovo kunnen zorgen, of aan gestolen of nagemaakte witte identiteitskaarten van de UNHCR kunnen komen. Ook die kosten vijfhonderd dollar per stuk. Maar in Italië aangekomen, met een valse identiteit, moeten de vluchtelingen er nog steeds rekening mee houden dat ze alsnog kunnen worden teruggestuurd.

„De Italiaanse politie is inmiddels zo gespecialiseerd, dat zij de uitspraak van Kosovaren en de inwoners van Albanië kan onderscheiden. Kosovaren slikken de klinkers enigszins in", waarschuwt Artan, zoals in Nederland de mensen uit het noorden en oosten des lands doen. En zoals Duitsers en Nederlanders zijn te onderscheiden op basis van de uitspraak van het woord 'Scheveningen', zo hebben de Italianen tegenwoordig ook hun controlewoorden.

Toch worden de Albanezen door dat strengere optreden nauwelijks ontmoedigd. Volgens een onderzoek dat de economische faculteit van de universiteit van Tirana in 1994 hield, zou maar liefst 82 procent van de Albanese bevolking naar een ander land willen verhuizen. En als Italië niet lukt, waarom dan niet Griekenland?

In het zuiden van Albanië woont een Griekse minderheid, die op basis van de registratie als etnische Griek naar Corfu of het vasteland mag reizen. Artan oppert de mogelijkheid om met zo'n bewerkt identiteitsbewijs Albanië te verlaten. Zelfde prijs. Eenmaal in Griekenland moet het paspoort dan wel worden teruggestuurd, want een andere foto erin en de volgende kan weer gaan.

Hoewel de zaken goed gaan kijkt Artan met enige jaloezie naar het buurland Macedonië waar de Kosovo-Albanezen ... vliegtuigen worden opgeh... en – zij het tijdelijk – in ... landen welkom zijn. E... ge route, hij heeft er a... contacten.

Oude orthodoxe sentimenten spelen op in Kosovo-crisis

30.4.99

AMSTERDAM – Na patriarch Bartholomeos van Constantinopel, geestelijk hoofd van alle orthodoxe christenen, heeft Ilja II uit Georgië als tweede orthodoxe kerkvorst het optreden van de Serviërs in Kosovo scherp gekritiseerd. De overige orthodoxe leiders volgen de lijn van patriarch Pavle van de Servisch-orthodoxe kerk die alleen de Navo-bombardementen heeft veroordeeld.

Het hoofd van de Georgisch-orthodoxe kerk, op bezoek in Nederland, laakt vooral de etnische zuiveringen door de Serviërs. Het verdrijven van de Kosovaren is een „ernstige fout van de Joegoslavische regering. Onaanvaardbaar."

In zijn veroordeling van de etnische zuiveringen trok Ilja II een vergelijking met het lot van 300 000 Georgiërs die enkele jaren geleden uit Abchazië werden verjaagd. Daarover heeft het democratische Westen nog nooit wat gezegd, klaagde hij.

De 66-jarige patriarch Ilja weigerde nationalisme als een vorm van ketterij te veroordelen, zoals Bartolomeos kortgeleden deed. De heropleving van het nationalisme op de Balkan is volgens laatstgenoemde in strijd met de orthodoxie. „Nationalisme en ketterij zijn verschillende zaken."

In een verklaring over de oorlog had hij beide partijen opgeroepen weer te gaan onderhandelen. „Ik hoop dat het gezond verstand wint." Aan Pavle had Bartolomeos per brief zijn medeleven met het lijden van de Serviërs betuigd.

Ilja staat sinds 1977 aan het hoofd van de vijf miljoen leden tellende Georgisch-orthodoxe kerk, die zich in 1990 losmaakte van de Russisch-orthodoxe kerk. De Georgisch-orthodoxe kerk stapte in 1997 uit de Wereldraad van kerken onder druk van anti-oecumenische krachten binnen zijn kerk. Om een scheuring te voorkomen stemde de patriarch, die tussen 1978 en 1983 een der presidenten van de Wereldraad was, met het besluit in.

Ook andere orthodoxe kerken zitten in dubio of ze nog wel langer in de oecumenische wereldraad willen meedraaien. L. van Leijsen, van Aktie en ontmoeting oosterse kerken, denkt dat door de Kosovo-crisis de oecumene verder onder druk zal komen te staan. De Wereldraad van kerken heeft zich, heel diplomatiek, solidair verklaard met de Servisch-orthodoxe kerk, en zal er volgens hem op die manier waarschijnlijk wel in slagen de orthodoxen binnen boord te houden. Directeur G. van Dartel van Aktie en ontmoeting wijst op een vaker in de geschiedenis opduikend anti-westers sentiment bij de Servische en andere orthodoxe kerken. Al eeuwen bestaat er een speciale orthodoxe solidariteit, met Moskou als derde Rome. Het orthodoxe oosten staat dan tegenover het niet-orthodoxe westen. En ook nu ziet Van Dartel 'opnieuw een sedimentering van de scheidslijn zich voltrekken'. In de wereld van de orthodoxie gelooft men dat de aanspraken op Kosovo juist zijn, en sympathiseert daarom met de Servisch orthodoxe kerk, maar niet met het re gime. Dit gelijk van de orthodoxe Ser viërs wordt gelegitimeerd met een ver wijzing naar de middeleeuwen. Maa wie naar de ontwikkelingen in de vori ge eeuw kijkt, moet volgens Van Darte wel tot andere conclusies komen. Var Leijsen spreekt van 'het al dan nie gecultiveerde verwonde karakter' var de orthodoxe kerken – ze voelen zicl verwond door het westen. Hij stelt da het westen de orthodoxie ten onrecht wantrouwt. Dit komt voort uit onkur de: „Die wereld is zeer interessant e zeer divers."

Noodwoning gaat mee terug naar Kosovo

30-7-99

Van onze redactie buitenland
Tirana/Brussel

Gevluchte Kosovaren zullen in Albanië worden gehuisvest in noodwoningen die zij tezijnertijd mee terug kunnen nemen naar Kosovo. Dit plan werkt de NAVO momenteel uit met de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR.

De hoogste Nederlandse militair van Operatie Allied Harbour in Albanië, kolonel Koeman, heeft dat gisteren verklaard voor het NOS Journaal. Het zou gaan om prefab (voorgefabriceerde) woningen die in de plaats moeten komen van tenten. Zodra de vluchtelingen terugkunnen naar Kosovo, onder bescherming van een internationale troepenmacht, worden de noodwoningen mee vervoerd. Die komen dan in de plaats van de oorspronkelijke huizen, die in veel gevallen door Servische troepen zijn platgebrand. De vluchtelingen kunnen er in terecht tot hun huizen weer zijn opgebouwd, aldus Koeman.

Minister De Grave van defensie, op bezoek in Albanië, weigerde de verklaring van de kolonel te bevestigen. Die voegde eraan toe dat getracht wordt om de dorpsstructuur onder de vluchtelingen te handhaven, zodat te gelegener tijd zo compleet mogelijke 'dorpen' kunnen worden teruggeplaatst. Het instandhouden van gemeenschapsstructuren werd in 1994 ook toegepast in de kampen met vluchtelingen uit Rwanda.

Intussen is de stroom vluchtelingen opnieuw toegenomen. Ongeveer 15.000 Kosovaren kwamen gisteren Albanië binnen. Het merendeel was afkomstig uit de stad Prizren, die door de Serviërs wordt ontvolkt. In Macedonië kwamen zo'n zesduizend Kosovaren aan, na 7500 op donderdag. De opvangkampen zijn overvol en duizenden mensen leven in de open lucht.

De UNHCR zegt nieuwe bewijzen te hebben voor een bloedbad in Koovo. Verscheidene groepen vluchtelingen hebben gemeld dat zij een groot aantal lijken van mannen hebben gezien bij de plaats Meja, in het zuidwesten van de provincie.

Niet alleen de Albanezen uit Kosovo worden gedwongen te vluchten. Ook uit het Servische gebied vlak buiten de provincie komen berichten van etnische zuiveringen, meldt de NAVO.

Zwaarste

De alliantie ging gisteren door met aanvallen op Servische doelen. Het waren de zwaarste bombardementen tot nu toe. Met name Belgrado moest het ontgelden. In de hoofdstad vielen zeker drie doden toen het ministerie van binnenlandse zaken werd getroffen. Ongeveer veertig mensen raakten gewond, de meesten bij een aanval op het hoofdwartier van het leger. Ook twee woonhuizen werden verwoest. In Montenegro werden drie mensen bij een NAVO-actie gedood.

De Russische gezant Tsjernomyrdin zei na zijn ontmoeting met de Joegoslavische president Milosevic gisteren 'dat er aanzienlijke vooruitgang is geboekt in de zoektocht naar een oplossing voor het conflict rond Kosovo. Hij zei dat tijdens het vijfeneenhalf uur durende gesprek ondermeer het heikele punt van een internationale troepenmacht in Kosovo is besproken. Volgende week reist Tsjernomyrdin naar Londen en Parijs om daar verder te praten over het niet nader verduidelijkte Russische vredesinitiatief.

President Clinton brengt volgende week een bliksembezoek aan Europa. Hij vertrekt dinsdagavond uit Washington richting Brussel. Daar zullen NAVO-commandant Clark en secretaris-generaal Solana de president op de hoogte stellen van de laatste ontwikkelingen in en rond Joegoslavië.

Op pagina 9:
Frankrijk dwarsboomt olieboycot

Test voor nieuwe Navo-leden

30-7-99

Kosovo

Ekke Overbeek

WARSCHAU – Op het eerste gezicht lijken de kersverse Navo-leden Polen en Tsjechië veel op elkaar. Twee voormalige Oostbloklanden die nauw verwante talen spreken en die beide verlangen bij het Westen te horen. Maar de Kosovo-crisis laat zien dat niets minder waar is.

Washington houdt de nieuwe Navo-landen nauwlettend in het oog. Vooral Tsjechië waar de regering het volk liet weten niet betrokken te zijn geweest bij de beslissing om Joegoslavië te bombarderen. De opstelling is typerend voor de struisvogelpolitiek van de meeste Tsjechische politici, ongeacht de politieke kleur. De communistische partij ageert luidkeels tegen de 'kapitalistische agressie'. De ultraliberale oud-premier Vaclav Klaus ging nog rustig bij Milosevic op bezoek toen die al lang een internationale paria was geworden. Volgens Klaus is de Albanese exodus vooral het gevolg van de Navo-bombardementen.

Ook de huidige, socialistische premier Zeman loopt niet over van enthousiasme voor de Navo. Voor de historische Navo-top in Washington had hij geen tijd, wel voor een bezoek aan Moskou.

In Polen daarentegen heeft geen enkele partij van betekenis zich tegen de Navo-acties uitgesproken. Het is een publiek geheim dat Polen zich zelfs achter de eventuele inzet van grondtroepen zal scharen. De verklaring voor deze verschillende reacties ligt in het verleden. Polen ziet zichzelf als een groot land met een groots militair verleden. De Tsjechen moeten voor hun laatste grote veldslag terug naar het begin van de 17e eeuw, toen ze door Oostenrijk werden ingelijfd. Buitenlandse politiek was voor Tsjechië eeuwenlang iets waarover Wenen, Berlijn of Moskou beslisten. Het land is niet gewend verantwoordelijkheid te nemen in de internationale politiek.

De sterk verschillende ervaringen in de Tweede Wereldoorlog hebben beide landen ook anders getekend. Het huidige Polen is het resultaat van de etnische zuiveringen van Stalin, waarbij miljoenen Polen en Duitsers werden verdreven. De Tsjechen weten ook wat etnisch zuiveren betekent; zij waren het die hun Duitse landgenoten in 1945 de grens over joegen.

Ook de geografische ligging van beide landen speelt een rol. Polen grenst direct aan Rusland en aan Wit-Rusland, waar president Aleksandr Loekasjenko de scepter zwaait. De broederlijke omhelzing van Milosevic en Loekasjenko een week geleden wekt de ongerustheid van Warschau. Wie weet welke ideeën over minderheidspolitiek Loekasjenko in Belgrado opdoet. Nu al is de Poolse minderheid in Wit-Rusland voor Loekasjenko een geliefd object voor repressie.

Tsjechië grenst niet aan de voormalige Sovjet-Unie en hoeft zich ook niet in te zetten voor een Tsjechische minderheid in de buurlanden. Historisch bewuste geesten wijzen er daarentegen op dat de Tsjechische vlag niet toevallig dezelfde pan-slavische kleuren heeft als de Russische en de Servische. Polen daarentegen is het enige Slavische land waar het panslavisme – waarover Milosevic en Loekasjenko graag spreken – nooit een voet aan de grond heeft gekregen.

De beste illustratie voor de verschillen tussen beide landen biedt de literatuur. De Poolse letterkunde wordt bevolkt door helden die met harde hand nobele idealen verdedigen. De enige Poolse literaire figuur die het met de antihelden uit de Tsjechische literatuur zou kunnen vinden, is de altijd drinkende en kletsende edelman Zagloba.

De bekendste van de Tsjechische antihelden is de brave soldaat Svejk, die zijn diensttijd in het Oostenrijkse leger tijdens de Eerste Wereldoorlog doorbrengt in gezelschap van de bierpul. Ook de Tweede Wereldoorlog heeft de Tsjechen geïnspireerd tot hoogstandjes van literaire zelf-ironie.

Het moet Washington goed doen dat de literatuur nu een krijgshaftiger geluid laat horen. Schrijver-president Havel waarschuwde deze week opnieuw dat de Navo geen plaats heeft voor Svejks. Met succes, lijkt het. Zowel de steun voor de president, als voor de Navo zitten in de lift.

Bemiddeling nog zonder succes

Hoofdkwartier leger getroffen

99

BELGRADO / BONN, 30 APRIL. Bij nieuwe bombardementen op doelen in Joegoslavië heeft de NAVO vannacht in het centrum van Belgrado het hoofdkwartier van het Joegoslavische leger getroffen. Ook gebouwen van het ministerie van Defensie en de Servische politie liepen treffers op.

Het centrum van de Joegoslavische hoofdstad werd na half drie vannacht opgeschrikt door drie series explosies. Bij het bombardement op het hoofdkwartier van het leger, dat in brand werd geschoten, kwamen volgens bronnen in Belgrado twee burgers en een politieman om. Het ministerie van Buitenlandse Zaken liep schade op, net als twee woonhuizen. Bij een andere aanval werd een steunzender van de televisie geraakt. Na enkele uren werden de uitzendingen weer hervat. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjug werden gisteren bij een NAVO-bombardement op doelen in Prizren in Kosovo vier burgers gedood.

De 'etnische zuivering' van Kosovo door de Serviërs gaat inmiddels onverminderd door. Macedonië, dat gisteren 5.000 en woensdag 5.800 nieuwe vluchtelingen registreerde, kan de stroom niet meer aan. De kampen herbergen inmiddels meer dan vier keer het aantal vluchtelingen dan waarop ze berekend zijn. In de kampen is sprake van oplopende spanningen en vechtpartijen. Gisteren besloot de VN-organisatie UNHCR Kosovaren toe te laten tot een kamp waaraan nog wordt gebouwd, in Cegrane. De vluchtelingen krijgen een zeil om onder te schuilen; andere voorzieningen zijn er niet. Gisteren werd duidelijk dat de Serviërs de verdrijving van Albanezen niet langer tot Kosovo beperken: 6.000 Albanezen uit Preševo zijn inmiddels in Macedonië aangekomen na uit hun stad te zijn verdreven. Preševo ligt niet in Kosovo, maar in het zuiden van Servië.

De Russische bemiddelaar in de Kosovo-crisis, oud-premier Tsjernomyrdin, praat vandaag in Belgrado met de Joegoslavische leiders, na de afgelopen dagen in Moskou, Bonn en Rome met zègslieden van de NAVO te hebben overlegd. In Rome zei hij gisteravond dat de standpunten van de NAVO en Rusland dichter bij elkaar zijn gekomen. Enkele uren eerder had hij in Bonn gezegd dat er „vooruitgang, maar geen doorbraak" was. Het geschil blijft zich vooral toespitsen op de vraag wat voor vredesmacht in Kosovo moet worden gelegerd als er eenmaal een akkoord is. De NAVO wil zelf die vredesmacht leiden en eist ook dat ze bewapend wordt. Rusland ziet meer heil in een VN-vredesmacht. Belgrado maakte gisteren duidelijk dat „alleen een uit burgers bestaande, ongewapende missie onder auspiciën van de VN en met deelname van Rusland" tot Kosovo wordt toegelaten. Bovendien wordt in Belgrado een akkoord uitgesloten als de NAVO niet eerst ophoudt met bombarderen. (Reuters, AP, AFP)

Vuile cyberwar tegen de NAVO

De oorlog wordt niet alleen met bommen gevoerd: de oorlog om Kosovo is ook de eerste echte cyberwar.

Door onze correspondent
BIRGIT DONKER

BRUSSEL, 30 APRIL. *Make love, not war.* Dat is nog de aardigste van de honderden anti-oorlog e-mails die de NAVO dagelijks ontvangt. Verwensingen, vloeken en bedreigingen worden via elektronische post naar Brussel gestuurd. Ook veel beeldmateriaal: verwoeste huizen, een verminkt lijk, Clinton die verandert in een duivel of in een aap, hakenkruisen en porno. In die laatste categorie valt de gemanipuleerde foto van Clinton die een groep kinderen voorleest uit een blootblad, maar ook beelden van SM en bestialiteiten. Daarnaast, vreemd genoeg, veel tekeningen uit het kinderboek Le Petit Prince.

De oorlog over Kosovo heeft geleid tot de eerste echte cyberwar. Elektronische 'piraten' hebben vanuit Belgrado een Internetguerrilla ontketend tegen de NAVO, zei woordvoerder Shea op een van de eerste dagen van de oorlog. Het informatiesysteem van de alliantie was toen enkele uren plat gelegd door een zogeheten ping-bombardment, waarbij continu aan de Internetserver wordt gevraagd of die on line is. Inmiddels is de cyberoorlog voortgezet met andere middelen. Er worden talloze virussen gezonden en het systeem wordt belaagd door *spamming*: tienduizenden keren dezelfde e-mail sturen met als doel dat het systeem wordt overbelast.

Al met al valt de schade mee, volgens Chris Scheurweghs, de verantwoordelijke voor de elektronische post van de NAVO. Tegen het ping-bombardement is inmiddels een filter ingebouwd en de virussen zijn steeds opgespoord en vernietigd voordat ze hun schadelijke werk konden doen. Scheurweghs vermoedt dat de cyberoorlog door de Joegoslavische overheid vooraf was gepland. „De eerste weken kregen we veel post rechtstreeks van een telefoonmaatschappij in Belgrado. En als je kijkt naar de Servische website, die is heel professioneel."

Maar ook individuele Serviërs sturen hun boodschappen, onder vermelding van teksten als *'E.T. go home'*, *'small errors again'* of *'you are targets'*. „Het is moeilijk na te gaan van wie ze komen", zegt Scheurweghs. „Veel komt via China." Pro-NAVO hackers bieden aan om Serviërs te hacken. „Maar daar gaan we niet op in."

Terwijl tijdens de rakettencrisis in de jaren tachtig nog postzakken vol protestkaarten werden afgeleverd op het NAVO-hoofdkwartier, biedt nu het Internet een uitlaatklep – ook aan niet-Serviërs. „De belangstelling is enorm toegenomen", zegt Scheurweghs. „Normaal krijgen we 250 mails per dag, nu duizenden. Mensen informeren naar de juridische basis van de militaire actie of ze vragen om een baan bij de NAVO." [• *Vervolg* CYBERWAR: pagina 5]

De verbijsterende geur van oorlog

De Russische fotograaf Oleg Klimov was afgelopen maand in Servië en Kosovo. Hij was er niet de enige Rus. In gesprek met twee Russische 'soldiers of fortune': over Albanezen en de geur van vrouwen en oorlog.

Door OLEG KLIMOV

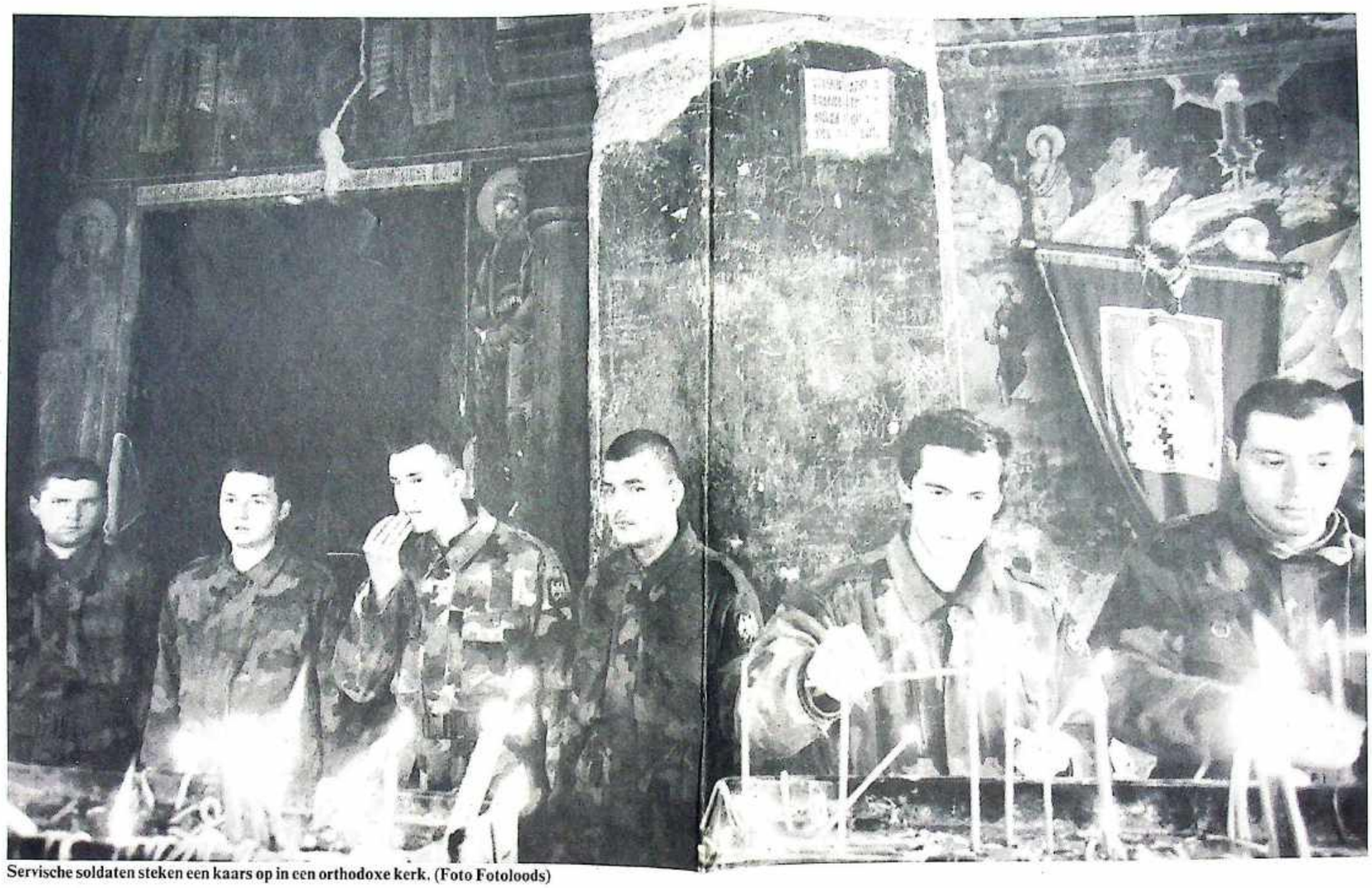

Servische soldaten steken een kaars op in een orthodoxe kerk. (Foto Fotoloods)

PRIŠTINA/BELGRADO, 30 APRIL. De Serviërs zijn Slavischer en tegelijkertijd Europeser dan de Russen. Al in Tito's tijd hebben de Serviërs zich de ijzervreterige Sovjet-leuze 'Wil je een Europeaan zijn, dan moet je beter ruiken' standvastig eigen gemaakt.

Toen maakte niemand zich nog zorgen dat de Franse parfums, zo begeerd door de bewoners van Belgrado, van de schappen zouden verdwijnen. Toen dacht niemand dat de Serviërs zo strijdlustig het 'recht op eigen territorium voor de Serviërs' zouden gaan verdedigen. Toen geloofde niemand dat de reuk van beschaving tegelijkertijd de geur van de oorlog kon betekenen.

Maar de geur van oorlog, vergeten door Europa en onbekend voor Amerika, is teruggekeerd naar Joegoslavië: verlaten steden en brandende dorpen, gekapseisde bussen, vernielde kerken, kraaien en doorgedraaide honden die zich voeden met dood vee. Iedereen die de kans krijgt om uit Prizren in Kosovo weg te komen, is overtuigd van de noodlottigheid van de dood. De voorbijganger probeert daarom elk contact te mijden, omdat hij niet zeker weet wat voor geweer de ander draagt en aan wiens kant hij staat. In Kosovo bestaat geen frontlinie, de grens met Albanië niet meegeteld.

En Rusland? Rusland is economisch afhankelijk van het Westen en kan dus weinig doen. In het leeggeroofde Rusland willen velen naar Kosovo. Jarenlang was Rusland de smid van oorlogen en legers overal ter wereld. Nu is de smid 'onnodig'. De oorlog in Joegoslavië heeft er echter voor gezorgd dat patriottische bewegingen en partijen ineens actief zijn geworden. Wie zich op de Joegoslavische ambassade in Moskou bereid meldt als vrijwilliger krijgt binnen enkele uren een visum en wat mondelinge instructies: in Belgrado moet hij bij dichtstbijzijnde politieagent zijn. Wie zich in Moskou niet wendt tot de ambassade maar tot een beweging of partij die zich actief bezighoudt met de militaire hulp voor Joegoslavië, maakt de missie nog eenvoudiger. Hij krijgt duidelijkere instructies en een contactnummer in Belgrado. Ervaren 'soldiers of fortune' hebben de voorkeur.

In Joegoslavië zijn we tientallen vrijwilligers uit ex-Sovjet-republieken tegengekomen, mensen die oprecht hulp willen bieden aan de 'broeders' in Servië, maar ook avonturiers die zich niet kunnen voorstellen dat ze niet in oorlog zijn. Een van hen is Feliks, bijgenaamd 'Masjak' (kat). Ik ontmoet Feliks in het *Grand-Hotel* van Priština. In de kelder van het hotel is de staf van het leger gevestigd. De bovenverdiepingen zijn beschikbaar voor journalisten die hier durven te blijven.

Feliks is 31 jaar oud. Vier jaar heeft hij op de militaire academie gezeten, specialisatie: tanks. Daarna heeft hij drieëneenhalf jaar in Karabach (de omstreden enclave van Armeniërs in Azerbajdzjan, red.) gevochten. Op 20 maart (voor het begin van de NAVO-bombardementen) is hij naar Belgrado gekomen in overtuiging dat de Kosovaren een terroristische oorlog tegen de Serviërs hadden ontketend. „De nieuwe 'sjiptari' (de van het woord Shqiptar, Albanees, afgeleide, beledigend bedoelde Servische term voor Albanezen) zijn net als de 'nieuwe Russen' in Rusland", zegt Feliks. „Ze handelden in drugs, totdat iemand besloot daaraan een einde te maken. De situatie was net als in Tsjetsjenië. Weet je, eenmaal in Kosovo had ik een droom: NAVO bombardeert Moskou. De volgende dag zag ik een niet-ontplofte Duitse raket, met bijna hetzelfde symbool als de raketten waarmee de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog Moskou bombardeerden: een gothisch kruis. Als soldaat geloof ik meer in mystieke voortekens dat in welke politiek dan ook."

Feliks heeft zijn bijnaam 'Kat'te danken aan zijn kleine gestalte, zijn verbazingwekkende elasticiteit en waarschijnlijk ook aan zijn wrede gedachtengang en daden. Hij is militair bij het tankpeloton in Kosovo. „Bovenal prefereer ik schieten. Daarom ben ik ook een boordschutter op de tank, hoewel ik een tank ook kan besturen, net zo gemakkelijk als mijn eigen lichaam. Ik heb daarvoor doorgeleerd. Ik ben opgeleid om te doden. Tussen de oorlogen in Karabach en Kosovo was ik twee jaar lang depressief. Ik had heimwee naar de oorlog, zoals je alleen maar heimwee kunt hebben naar een vrouw. Ik zou het nooit zo banaal uitdrukken als ik het niet zelf had meegemaakt. De geur van een ontplofte granaat kun je slechts ruiken als de omhoogspattende aarde weer terugvalt. Dat is ongeveer hetzelfde wanneer er een vrouw langsloopt met een verbijsterende geur. De vrouw is er niet meer, de geur wel. Dat is nou de geur van de moderne oorlog."

Feliks en de Serviërs kunnen elkaar, zegt hij, maar voor 60 tot 70 procent verstaan. Maar de energie waarmee hij spreekt, maakt duidelijk meer indruk op de Serviërs dan het informatieve gehalte van zijn teksten. Zoals ook de daden van Feliks zelfs de Servische soldaten doen sidderen.

„Ik kan niet vertellen waar onze tanks zijn", vertelt hij, „maar het is voor niemand geheim dat ze daar zijn waar nog Albanezen te vinden zijn. In de ochtend is er inspectie van de wapens. Meer naar de avond toe houden we ons bezig met het zuiveren van het territorium. Ons peloton bestaat uit zes man: betrouwbare jongens en uitstekende bewapend. Dan gaan we naar de Albanese dorpen. De Albanese terroristen zetten ons eerst hun vrouwen voor. Ze dwingen hen naar buiten te gaan om ons te vertellen dat er binnen geen mannen zijn en zeker geen gewapende mannen. Wij geloven hen natuurlijk niet. Soms beginnen we die vrouwen te slaan, niet te erg maar alleen om een conflict uit te lokken. En dan beginnen de bangelijke sjiptari op ons en hun vrouwen te schieten."

Feliks haalt een foto uit zijn zak, waarop Albanese soldaten te zien zijn tijdens militaire voorbereidingen in Kosovo. „Zij hebben zich natuurlijk ook voorbereid op de oorlog, maar wel slecht en erg onprofessioneel. Ik heb deze foto gevonden in een Albanees huis. De man hier links op de foto heb ik zelf gedood. Pal ervoor had hij zelf zijn vrouw vermoord die mij probeerde te overtuigen dat er geen man thuis was." Feliks toont een andere foto. „En dit is een foto van haar en de kinderen. Uit hun familie-album. De man rende zijn huis uit en begon in de wilde weg te schieten. Hij schoot zijn hele magazijn leeg. Toen het schieten ophield, bleef hij staan met ogen vol van waanzin. Ik schoot slechts één keer. Hij viel dood neer."

Op de vraag hoeveel Feliks er al gedood heeft, antwoordt hij onverstoorbaar: „Negen. Tien heb ik er standrechtelijk geëxecuteerd." Na een onderbreking gaat hij verder. „Soms ga ik naar een Servische Kerk of bezuip ik me."

Sergej komt uit Basjkirië. Voor de oorlog handelde hij in medisch gereedschap en noemde zichzelf 'bussinesman'. „Ik ben moslim van geboorte. Ik ben geboren in een islamitische republiek. Mijn gezin woont er nog steeds. Ik vecht hier niet tegen de Albanezen. Het is hun eigen conflict. Ik vecht hier tegen Amerika. Op de vierde dag van de bombardementen heb ik mijn handel stilgelegd en me tot het leger gewend. Vier dagen lang werd ik van de ene naar de andere plaats geslingerd, totdat ik echte militairen tegenkwam in plaats van ambtenaren. De militairen hadden meteen door dat ik ervaring had met luchtafweergeschut. Ik kon meteen door Kosovo."

In tegenstelling tot Feliks is Sergej een man van weinig woorden. Hij heeft zelfs geen kalasjnikov. „Ik ben zeer teleurgesteld dat Rusland geen militaire hulp wil geven. Ik schaam me voor mijn land. Rusland is verplicht Joegoslavië hulp te bieden, alleen al omdat Amerika als eerste de pin uit de granaat trok. Kosovo is een plaats waar menselijke woede geconcentreerd is. Voor het eerst was ik hier in 1966. Ik was vijf jaar. Ik ben toen hier zelfs met mijn oma naar de synagoge geweest. Kosovo is mijn tweede vaderland. Ik begrijp de mensen hier beter dan in mijn eigen Basjkirië. Hier voel ik me meer thuis dan daar waar ik geboren ben. Hier ben ik nodig, dat begrijp ik en dat voel ik."

De bar *Boemi* in het centrum van Belgrado is 's nachts het verzamelpunt van mafiosi uit Montenegro. Zij ontkennen het niet. Elk van hen heeft een loop onder zijn oksels. Hier zijn het luchtalarm en de bomexplosies niet te horen, omdat alleen het kabaal van de muziek te horen is.

Montenegrijnen staan niet alleen bekend om hun liefde voor geweren maar ook om hun liefde voor de Russen. En soms is die oprecht. De woorden van het Russische lied 'Katjoesja' hebben ze bijvoorbeeld op hun eigen manier vertaald.

De meisjesnaam Katjoesja werd in de Tweede Wereldoorlog ook gegeven aan de eerste Sovjet-raketinstallatie die bij de soldaten huivering wekte en voor vele belangrijke vernielingen zorgde. Tegenwoordig heeft Rusland een niet minder populair wapen: de S-300, die vanaf 1000 kilometer vliegtuigen op kan blazen nog tijdens het opstijgen van de vliegbasis. Naar dit wapen zal ieder Serviër elke passerende Rus vragen: „Jullie zijn toch Slaven, wanneer geven jullie ons de S-300?"

Slechts één keer zegt een Montenegrijn tegen een Rus: „als jullie er niet waren – Russische Aziaten en joodse communisten – dan hadden wij hier nooit oorlog gehad.." Waarop de Rus antwoordt: „Wees een Europeaan, zorg ervoor dat je beter ruikt!"

Vertaling Alexandra Ourikh

Jeltsin wil kernwapens moderniseren

Door onze correspondent FRANK WESTERMAN

MOSKOU, 30 APRIL. In antwoord op de toenemende dominantie van de NAVO heeft Rusland donderdag aangekondigd zijn kernwapenarsenaal te moderniseren, en mogelijk kernproeven te hervatten „zonder de bestaande verdragen te schenden".

Dat heeft het hoofd van de inlichtingendienst FSB, Vladimir Poetin, bekend gemaakt na afloop van een buitengewone, door geheimzinnigheid omgeven zitting van de Russische Veiligheidsraad, het belangrijkste adviesorgaan van president Jeltsin. De commandant van de Strategische Raketten-divisie moest de vergaderzaal verlaten voordat president Jeltsin zijn raadgevers toesprak: „Iedere aanwezige riskeert zijn hoofd als er iets van het besprokene uitlekt."

Dat bleek slechts retoriek, want Poetin, chef van de opvolgingsorganisatie van de KGB, kon ongestraft uitleggen dat de president per decreet „de ontwikkeling van het nucleair complex" had bevolen, plus de uitwerking van een militair concept met een zwaarder accent op tactische kernwapens (met een bereik van enkele honderden kilometers).

De FSB-chef ontkende elk verband met de NAVO-campagne tegen Joegoslavië, maar maarschalk Igor Sergejev, die als minister van Defensie aanwezig was, had eerder deze week al verklaard dat Rusland zijn militaire doctrine zou aanpassen in het licht van de oostwaartse expansie van het bondgenootschap.

De Russen zijn kwaad over de opstelling van de NAVO „als politieagent van de wereld" en de dit weekend gedane handreiking aan een reeks Oost-Europese landen om versneld onder westerse militaire invloedsfeer te komen. Het Kremlin wil niet betrokken raken bij de Balkan-oorlog, maar waarschuwt voor escalatie. Waarnemers vatten een aanpassing van Ruslands militaire doctrine serieuzer op dan de losse flodders – zoals het sturen van een verkenningsfregat naar de Middellandse Zee – waarmee Moskou eerder zijn woede kenbaar maakte.

Onder de kop „een prik met de kernparaplu" waarschuwt de krant *Segodnja* voor een hervatting van de wapenwedloop. Volgens het blad *Izvestija* duiden de oekazes van Jeltsin erop dat Rusland zijn landmacht gaat uitrusten met nieuwe kernwapens voor de korte afstand.

Door de desintegratie van het oude Sovjet-leger is Rusland voor zijn verdediging steeds zwaarder gaan leunen op kernwapens. De ratificatie door de Doema van de START-II-akkoorden over reducties van die arsenalen is door het geweld op de Balkan opnieuw uitgesteld.

Militaire analisten wijzen erop dat de atoomdrempel sinds het einde van de Koude Oorlog is verlaagd. Volgens de krant *Komsomolskaja Pravda* overweegt Rusland het intrekken van de belofte om niet als eerste kernwapens te gebruiken, een van de wensen van de radicale Doema, het parlement van Rusland.

Behandel Servië als Duitsland in 1945'

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 30 APRIL. Bezet Servië, jaag Milošević weg, en help de Serviërs democratische instituties op te bouwen. Binnen afzienbare tijd zal de nu nog bloeddorstige staat zich ontwikkelen tot een volwaardig lid van de democratische gemeenschap, net zoals met Duitsland en Japan na de Tweede Wereldoorlog is gebeurd.

Dat stelt de joods-Amerikaanse schrijver Daniel Goldhagen in de *Süddeutsche Zeitung* van vandaag. Goldhagen baarde eerder opzien met een boek over nazi-Duitsland ('*Hitlers willing executioners*') waarin hij 'de' Duitsers verantwoordelijk stelde voor de holocaust. Hitler had nooit zijn gang kunnen gaan, als gewone Duitsers niet bezeten waren van een alles doordringend antisemitisme, schreef Goldhagen in een naderhand veel bediscussieerd boek.

In zijn artikel van vandaag trekt Goldhagen een parallel tussen Duitsland en Japan van 1945 enerzijds en Servië anno 1999 anderzijds. Hij stelt dat de eerste twee landen net zo doortrokken waren van een bloedig nationalisme als nu met Servië het geval is. Net als nu leidde dat tot etnisch geweld en grootscheepse zuiveringen. Net als toen passen daarvoor geen halve oplossingen, zoals ook de halfslachtige confrontatie van het Westen met Saddam Hussein heeft bewezen. Alleen de morele en militaire wil om Servië binnen te trekken en democratisch 'om te turnen', kan „echte vrede" bewerkstelligen, aldus de schrijver.

„Milošević is geen Hitler, maar wel een volksmoordenaar, die voor de moord van tienduizenden mensen verantwoordelijk is", schrijft Goldhagen. „De Serviërs zijn niet uit op op de vernietiging van een heel volk, zoals de nazi's, maar ze zijn wel met een eliminatie-achtig project bezig, waarbij ze een hele streek 'zuiveren'. (-) De Serviërs hebben het ergste gedaan om de wereld aan de holocaust te herinneren."

Alleen de bezetting van Servië door een „welwillende, militaire macht", zoals Duitsland die na de oorlog heeft gekend, die breed is samengesteld, zou een ommezwaai kunnen bewerkstelligen, denkt Goldhagen. Rusland zal daar ongetwijfeld tegen zijn, „maar wie overtuigd is dat het moreel rechtvaardig en moedig was om Duitsland te bezetten en om te vormen, moet nu ook een soortgelijke koers tegenover Servië ondersteunen."

Albanië voert zich aan bij NAVO

Het kan verkeren; het voormalige communistische Albanië, ooit het ijzeren heintje aan de Adria dat van niemand iets moest weten, dweept tegenwoordig met de NAVO. „We zijn de facto lid", zegt de leider van de Democratische Partij.

Door onze redacteur YAËL VINCKX

TIRANA, 30 APRIL. De Albanese president Rexhep Meidani heeft een heuse celebrity-week achter de rug. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, de Franse president en diens premier, de voormalige secretaris-generaal van de Verenigde Naties en de directeur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF); Meidani heeft hen allemaal ontmoet. De leider van de 'achterbuurt' van Europa wordt ineens met alle egards in de wereld ontvangen.

Wijlen de stalinist leider Enver Hoxha zou zich omdraaien in zijn graf. Albanië, voor wie de NAVO de verpersoonlijking was van het Kwaad, wil nu lid worden van diezelfde NAVO. „We zijn de facto al lid van de NAVO", zei de leider van de oppositionele Democratische Partij en voormalig president Sali Berisha, deze week in het DP-gezinde dagblad *Albania*. Hij doelde onder meer op de toelating van NAVO-troepen op Albanees grondgebied.

Het onafhankelijke dagblad *Gazeta Shqiptare* meldde dat het NAVO-lidmaatschap voor Albanië 'onderweg' is. „Het jaar 2000 kan succesvol zijn voor de Albanese economie. De generositeit van de machtigste politieke en financiële lobby's zijn aan haar kant", aldus het dagblad in zijn commentaar.

Een pro-NAVO-spandoek op het Skanderbegplein in Tirana. (Foto NRC Handelsblad / Maurice Boyer)

Anderen lopen minder hard van stapel, maar ventileren wel hardop hun hoop op medewerking. „We willen integreren in de Euro-Amerikaanse mainstraim", zei president Meidani tegen de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright, tijdens de viering van het vijftigjarig bestaan van de NAVO.

Albanië mag zuchten onder de last van ruim 350.000 vluchtelingen, de Albanese Kosovaren hebben het land wel in een klap op de wereldkaart gezet. Albanië hoort erbij. En de bevolking is trots. Voor de opera op het belangrijkste plein van de Albanese hoofdstad Tirana, het Skenderbeg-plein, hangt een enorm spandoek. 'NAVO in Kosovo' staat erop geschreven. Aan de ene kant hangt tegen de blauwe achtergrond de witte ster van de NAVO, aan de andere kant de tweekoppige adelaar van Albanië.

De lovende woorden die Albanië tot nu toe heeft ontvangen voor zijn hulp aan de vele vluchtelingen ziet het land het liefst omgezet in daden. Zo wil Albanië niet alleen lid worden van de NAVO, ook zoekt ook toenadering tot de Europese Unie. Afgelopen week nog sprak de Albanese minister van Buitenlandse Zaken, Paskal Milo, met zijn collega's van de Europese trojka: Oostenrijk, Duitsland en Finland. Daar bracht hij het associatieverdrag met de EU ter sprake, voorloper van het echte lidmaatschap.

Zijn collega Ermelinda Merki van Economische Zaken sprak bijna dezelfde tijd over toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in Genève. Deelname aan de WTO zou meer buitenlandse investeerders aantrekken. Albanië had overigens het WTO-lidmaatschap al in 1992 aangevraagd en werd toen waarnemer. Massale rellen in 1997 dwarsboomden echter een volwaardige toetreding.

Maar de politici zijn niet helemaal gerust op het antwoord op al hun aanvragen. Minister Milo van Buitenlandse Zaken heeft gewag gemaakt van de bezorgdheid in Albanië dat Macedonië wordt voorgetrokken door het Westen. De bewindsman wees daarbij fijntjes op het aantal vluchtelingen dat Macedonië heeft opgenomen en op de beperkingen opgelegd aan NAVO-troepen op Macedonische grondgebied. Buurland Macedonië heeft nu ruim 154.000 Kosovaren opgevangen, Albanië ruim 370.000. En de Albanese regering benadrukt iedere keer te willen helpen bij een mogelijke grondinvasie door NAVO-troepen. „Toch hebben Albanezen soms het gevoel dat Macedonië het lievelingskind van de internationale gemeenschap is", aldus Milo.

De bereidheid om NAVO-troepen te helpen, komt tot uitdrukking op het vliegveld Rinas, vlakbij Tirana. Het vliegveld, waar twintig jaar geleden twee stokoude en versleten MiGs de Albanese onschendbaarheid bewaakten, is één groot, druk NAVO-kamp. De bewaking is in handen van de Amerikanen. Dezen houden, met honden aan een ketting, de honderden Albanese jongens en mannen op een afstand die zich iedere dag verdringen achter de hekken, op zoek naar werk. Bij die eens zo verguisde NAVO.

CYBERWAR

Navo is populair

[• *Vervolg* van pagina 1] Alle vragen worden binnen 48 uur beantwoord, door een medewerker die daarvoor *fulltime* is aangesteld.

Ook de NAVO-website kent veel meer bezoekers dan gewoonlijk. De landkaarten en de filmpjes van de dagelijkse militaire briefings vinden hier gretig aftrek. „Bij studenten en scholen", zegt Scheurweghs. Waarom, is hem niet duidelijk. Hij overweegt informatie aan te bieden in het Servisch. Maar van het woord propaganda wil hij niet weten, het gaat er om dat informatie vergeleken kan worden.

De spanning op het NAVO-systeem is inmiddels minder groot dan in de eerste weken van de oorlog, toen telkens nieuwe 'bombardementen' begonnen. „Het heeft ons in het begin verrast", erkent Scheurweghs. Hij noemt het wel een luxe-oorlog, want het kan weinig kwaad: het publieksinformatiesysteem van de NAVO staat los van het interne computernetwerk met geklasseerde informatie. Toch is de cyberwar tussen de NAVO en Belgrado volgens Scheurweghs een voorbode van wat mogelijk is in een samenleving die drijft op elektronica: „De informatiemaatschappij kun je verlammen zonder dat je één bom hebt gegooid."

• DOSSIER KOSOVO VIA: www.nrc.nl

daagt tien landen voor Hof

DEN HAAG, 30 APRIL. Joegoslavië heeft gisteren bij het Internationale Gerechtshof in Den Haag een aanklacht ingediend tegen de tien NAVO-landen (waaronder Nederland) die deelnemen aan de bombardementen. De klachten worden op 10 en 11 mei behandeld.

Belgrado eist de onmiddellijke stopzetting van de bombardementen van de NAVO met het argument dat ze schendingen zijn van het internationale recht, zoals de verplichting van landen geen geweld te gebruiken tegen een andere staat, de verplichting zich niet te bemoeien met de interne zaken van een ander land en de verplichting de nationale soevereiniteit niet te schenden.

Volgens Belgrado schenden de NAVO-landen een reeks internationale verdragen, als de Geneefse Conventie van 1949, de conventie over vrij scheepvaartverkeer op de Donau van 1948 en de conventie over het voorkomen en bestraffen van genocide.

De tien landen die zijn aangeklaagd zijn de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland, Italië, België, Canada, Portugal, Spanje en Nederland. De Amerikaanse regering heeft de aanklacht als „absurd" bestempeld en gezegd zich in Den Haag tot het uiterste te zullen verdedigen.

De beslissingen van het Internationale Gerechtshof zijn bindend en kunnen niet in hoger beroep worden aangevochten. Maar aan de andere kant heeft het Hof geen middelen om naleving af te dwingen. Als een land zich niet aan de uitspraak van het Hof houdt, kan de klagende partij zich hooguit tot de Veiligheidsraad van de VN wenden, waar vijf landen – waarbij in dit geval drie van de door Joegoslavië gedaagde landen: de VS, Groot-Brittannië en Franrijk – een vetorecht bezitten.

Gewoonlijk duren zaken voor het Hof jaren. Daarom heeft Joegoslavië het Hof gevraagd om een zogenoemde interim-maatregel: in afwachting van de uitspraak zou het Hof de gedaagde landen moeten sommeren direct met het aanvallen van doelen in Joegoslavië op te houden. Volgens het bewind in Belgrado is dat nodig om „nieuwe verliezen aan mensenlevens, verdere fysieke en geestelijke schade, verdere vernietiging van burgerdoelen, zware ecologische schade en de verdere fysieke vernietiging van mensen in Joegoslavië" te voorkomen. (Reuters)

ampere ngen'

Eigenlijk dient ieder recess als een, immiddels afgeschafte, lesweek, meent het presidium (dagelijks bestuur) van de Kamer, dat de Kameragenda vaststelt. Het adagium 'een Kamerlid ben je 24 uur per

daarmee een veel vollere vergadera- ragenda dan leden van grotere fracties. „Ik heb de recessen dan ook echt nodig om uit te rusten en bij te lezen", aldus Van Middelkoop. „Zeker met de Kerst en in de zomer sleep ik me doodmoe het recess in. Dan heb ik echt een week nodig om uit te rollen voordat ik eventueel op vakantie kan."

Volgens Van Middelkoop heeft de val van de muur in 1989 ook zijn sporen nagelaten in de parlementaire mores. „Voor die tijd gebeurde het zelden of nooit dat Kamer-

lecaim ra om ella

Door onze redacteur EGBERT KALSE

DEN HAAG, 30 APRIL. „Kom recess ga ik verhuizen", zegt VVD'er Eric Balemans. „Uitren en bijlezen", meent Eimert Midde- lkoop van het GPV. „Sprekderen en verder met mijn onde zoek", aldus Agnes Kant van SP. „Een weekje kamperen met kinderen en een weekje Jaap v vangen", zegt vice-fractievoorzi ter Ank Bijleveld van het CDA.

Gisteremiddag na de laatst stemmingen viel even voor half vi de voorzittershamer en begon ho mel-recess. Twee weken lang zulle

De Tweede Kamer is sinc gisteremiddag weer met recess. Twee weken liggen vergaderzalen er weer verlaten bij. Even bijkom of hard aan het werk thui

De Westfriese Flora in Bovenkar- declaim ontvangen die verband denie. De claim is afkomstig van ie man die na een bezoek aan de

Wat elders werkt, werkt niet in Joegoslavië

J.H. Sampiemon

Het had zo mooi kunnen zijn. Als de dromen uit de eerste jaren na de val van de Muur waren verwezenlijkt, was Europa nu, mogelijk tot voorbij de Oeral, een gebied geweest waar stabiliteit, economische groei, sociale rechtvaardigheid, respect voor de rechten van de mens en erkenning van het zelfbeschikkingsrecht gemeengoed waren geworden. Aan het nieuwe strategische concept van de NAVO voor het Euro-Atlantische gebied zoals dat aangelopen weekeinde in Washington werd goedgekeurd, zou dan nauwelijks behoefte zijn geweest. Want dat gaat uit van veel toekomstig ongemak en noodzaak tot interventie nu het evenwicht in Zuidoost-Europa en verderop in de Europese periferie grondig is verstoord. Er wordt, met Kosovo omlijst, en de infrastructuur van Joegoslavië in puin, gesproken over een Marshallplan voor de Balkan. Vreemd dat niemand op dit idee is gekomen toen het misschien de oorlog had kunnen voorkomen.

Nog in de zomer van 1991 was onder West-Europa's leiders het vertrouwen in de kracht van het eigen goede voorbeeld groot. De Europese Gemeenschap had laten zien hoe voormalige vijanden partners waren geworden in een onderneming die oorlog voorgoed leek uit te bannen. Bovendien kende de West-Europese bevolking inmiddels een levensstandaard die een generatie eerder onvoorstelbaar was. Wat lag meer voor de hand dan de zojuist bevrijde volken van Oost-Europa dit succes als wenkend perspectief voor te houden? zonder uitzondering voor het lidmaatschap van de Europese Unie. Ook nieuwe landen tonen belangstelling. De Russische regering zegt voort te gaan op de weg naar democratisering, economische hervorming, en oriëntatie op het Westen, zelfs nu de spanning over de aanvallen van de NAVO op Joegoslavië oploopt. Joegoslavië, of beter wat er van over is, vormt de uitzondering op dit algemene beeld. Het is dus niet zo vreemd dat Europa de hoop koestert ook de Joegoslaven te bewegen het goede voorbeeld alsnog te volgen.

Etnische spanningen zijn in Oost-Europa niet beperkt gebleven tot Joegoslavië. Tsjechoslowakije viel uiteen in de twee volken die deze staat omvatte. De omwenteling in Roemenië begon met een rebellie van de Hongaarse minderheid. Maar het perspectief van opneming in de Europese en Atlantische instellingen helpt voorkomen dat conflicten uit de hand lopen. Kandidaat-lidstaten moeten aan tal van voorwaarden voldoen, onder meer moeten zij hun etnische problemen oplossen. Zo hebben Hongarije en Roemenië de kwestie van de Hongaarse minderheid in dat laatste land geregeld en hebben Macedonië en Bulgarije onlangs een vergelijk bereikt over de status van de Macedonische taal. Ook met Griekenland bereikte Macedonië *een compromis over gevoelige zaken als de eigen naam en vlag*: dat vergelijk kwam overigens tot stand onder Amerikaanse druk.

Het is gewoonte geworden om de verantwoordelijkheid voor de ontsporing van Joegoslavië geheel bij Slobodan Milošević te leggen. Hij wordt een dictator en tiran genoemd en hij wordt vergeleken met Hitler. De vraag is of een dergelijke etikettering de zaken verduidelijkt. Joegoslavië is op dit moment verre van een open samenleving. Maar uit wat daar nog werkzame journalisten aan reacties optekenen valt af te leiden dat de etnische politiek van Milošević een oorspronkelijk Servisch gevoelen vertolkt. Het Servische oordeel over het lot van de Albanese meerderheid in Kosovo is even cynisch als het beleid van het regime in Belgrado. En dat oordeel klinkt niet alleen maar als het gevolg van effectieve propaganda. De Servische diaspora reageert bovendien weinig anders dan het thuisfront.

De dromen na de val van de Muur zijn vervlogen

Toen in Slovenië een burgeroorlog uitbrak en dit land zich samen met Kroatië opmaakte om de Joegoslavische federatie te verlaten, reageerde West-Europa dan ook verbijsterd. Integratie, niet desintegratie, was voorgeschreven.

De omwenteling in Oost-Europa was tot dat moment betrekkelijk bloedloos verlopen. Van alle Oost-Europese landen was Joegoslavië het Westen het meest vertrouwd geweest. Het land had zich in de loop der jaren ontwikkeld tot een betaalbaar en gewaardeerd vakantieoord, het leverde West-Europa bovendien een vast contingent gastarbeiders. Politiek had Joegoslavië gedurende de Koude Oorlog gegolden als 'grijze zone' tussen de beide blokken in: communistisch, maar 'ongebonden' en toenemend georiënteerd op het Westen. De eerste ministeriële delegatie die de Gemeenschap na het uitbreken van de burgeroorlog naar Joegoslavië zond, wist niets beters te bedenken dan de separatisten op te wekken het afscheid nog even uit te stellen.

Na de Eerste Wereldoorlog en na de verdwijning van de Habsburgse en Ottomaanse imperiums was Joegoslavië opgericht om op de Balkan een nieuw evenwicht te helpen bevorderen. Tensloite was het Servische nationalisme de lont geweest die die oorlog had doen ontbranden. Een uiteenvallen van Joegoslavië scheen in de zomer van 1991 alleen al daarom onaanvaardbaar, maar was uiteindelijk toch niet tegen te houden.

Het goede voorbeeld heeft gewerkt. Voormalige lidstaten van het Warschaupact kiezen inmers

J.H. Sampiemon is commentator voor NRC Handelsblad.

STEPHAN SANDERS

Zeurtje

'KOSOVO-MOE?'

Ik las het woord in de krant en haatte het op slag. Ik had het kunnen zien aankomen, alle tekenen wezen erop: benefietconcerten afgezegd bij gebrek aan belangstelling, krantenkoppen van een vertrouwd soort kleinheid, rollende ogen van kennis toen ik Kosovo noemde. 'Toch niet het K-woord?', zei de kennis, die wat mij betreft ter plekke een raket op zijn hoofd had mogen krijgen.

We gaan nu toch niet net zo lang navelstaren totdat de Feyenoordrellen ons eigen Kosovo zijn geworden? Eigenlijk best een beetje? Ja, dat doen we wel, ik hoorde het gisteren iemand beweren in de tram.

Dag 37, en het onderwerp verveelt. Vis, familiebezoek en de oorlog, je houd het maar een paar dagen vers. Onbegrijpelijk achteraf, dat die Amerikanen meer dan *vier jaar lang hun kop bij dat ene, saaie onderwerp hebben* weten te houden, en ons in '45 hebben bevrijd.

Nee, D-Day gaat niet door. Sorry hoor, afgelast vanwege moeheid.

Zelf ga je je ook een zeurtje voelen. Wat ga je schrijven? Alweer Kosovo, kan dat gekissebis niet eens ophouden? Zo wordt het kissebissen erger dan de moordpartij zelf. Kissebissen is de ultieme misdaad tegen de amusementswaarde.

Er zijn al mensen die adverteren met het feit dat hun stukje niet over Je Weet Wel gaat. Die mensen maken een grapje, daar moet je om kunnen glimlachen.

Deze oorlog is een oorlog tegen de tijd, en de vijand van het Westen is uiteindelijk de verveling. Lange oorlogen, lange adem, dat was van vroeger; als het nu niet opschiet, zappen we weg.

Ik weet het van mijnheer Rushdie, vroeger ook wel bekend van de Affaire: ingewikkelde kwestie, duurde maar voort. Eerst waren de mensen nog woedend op Khomeini en Iran, toen werd de woede irritatie, en uiteindelijk richtte die zich vooral op Rushdie zelf, omdat hij de slechte smaak had niet van voorbijgaande aard te zijn.

Kosovo.
Kosovo.
Kosovo.
Al gegaapt? Doodschamen.

'Opvang buurlanden traag'

Nederland neemt meer Kosovaren op

99

Door een onzer redacteuren

DEN HAAG, 30 APRIL. Volgens premier Kok zijn enkele Europese lidstaten die ruime opvang van Kosovaren beloofden, traag in de inlossing van die beloften. Kok maakte gisteren bekend dat Nederland meer vluchtelingen op zal nemen dan de eerder genoemde 2.000.

De Tweede Kamer had hierom gevraagd. Al in Nederland wonende Kosovaren mogen grootouders tijdelijk overlaten komen.

Staatssecretaris Cohen (Justitie) heeft van Kok de opdracht gekregen uit de zoeken of landen die aantallen hebben genoemd voor het aantal vluchtelingen dat ze uit Kosovo willen opvangen, die ook daadwerkelijk opnemen. „Een aantal ons omringende landen die ogenschijnlijk voortvarend te werk gingen, blijken nu nogal traag in het nakomen van hun beloften", zei Kok na afloop van de ministerraad. Hij wilde de landen waar hij op doelde niet bij name noemen.

Hoewel het kabinet geen grens heeft gesteld aan het aantal Kosovaarse vluchtelingen dat Nederland op zal vangen, gaf Kok aan dat die mogelijkheden niet onuitputtelijk zijn. Een bovengrens wilde hij echter niet stellen. „Dat past niet bij onzekere tijden zoals deze. Maar we willen ons niet laten kennen. Op verzoek van staatssecretaris Cohen zullen we meer mensen opvangen. We stellen daarbij prioriteiten aan de mensen die volgens de UNHCR in bijzondere omstandigheden verkeren. Verder zal in goed overleg met de UNHCR en de lidstaten van de Europese Unie een redelijke spreiding van de opvang worden afgesproken."

Eerder besloot het kabinet om eerstegraads familieleden (echtgenoten, ouders en kinderen) van Kosovaren die in Nederland verblijven, bezoekersvisa te verstrekken. Het kabinet heeft gisteren ook ingestemd met het voorstel van Cohen om ook grootouders voor deze regeling in aanmerking te laten komen. Een Kamermeerderheid had ook andere tweedegraads familieleden (broers en zussen) onder de vereuiming van de opvangregeling willen laten vallen. Cohen ontraadde dit, omdat er daardoor „zeer aanzienlijke aantallen" Kosovaren naar Nederland zullen komen. Volgens Justitie wonen er in Nederland ongeveer tienduizend etnische Albanezen die voor de regeling in aanmerking komen.

Kok toonde zich verder voorzichtig optimistisch over de diplomatieke pogingen van de Russische bemiddelaar Tsjernomyrdin om tot een oplossing te komen in de Kosovo-crisis.

„Er zit beweging in", zei Kok, die meent dat ook EU-voorzitter Duitsland hierin een „hele belangrijke rol" vervult.

Rusland: pauze in aanvallen

Tsjernomirdin kan Europa nog niet overtuigen van plan

30-4-99

MOSKOU – De Russische gezant Tsjernomirdin heeft gisteren druk overlegd met Duitsland, de Verenigde Staten en Italië over een Russisch vredesplan voor Kosovo. Eens is men het nog niet.

De Duitse premier Schröder zei gisteren wel dat er 'toenadering' is tussen Rusland en het Westen over een plan. Waaruit die toenadering bestaat, is niet duidelijk.

Tsjernomirdin zei gisteren dat onderhandelingen met Milosevic alleen zin hebben als de Navo een pauze inlast in de luchtaanvallen. In Bonn zei de Duitse premier Schröder dat hij ook wel voelt voor een pauze. Maar dan alleen als er duidelijk bewijs is dat de Servische troepen begonnen zijn zich uit Kosovo terug te trekken.

Diezelfde boodschap had de Amerikaanse vice-president Al Gore voor Tsjernomirdin. Gore sprak over de telefoon een half uur met de Russische gezant. Vervolgens reisde Tsjernomirdin door naar Italië voor een ontmoeting met premier d'Alema. Het zou daarna doorreizen naar Belgrado, om er president Milosevic te ontmoeten.

Via diens broer, Borislav Milosevic, werd gisteren vast iets duidelijk van de reactie van Belgrado op het Russische vredesplan. Broer Borislav, ambassadeur in Moskou, zei dat Joegoslavië het nog steeds niet acceptabel vindt dat Navo-landen meedoen aan een VN-vredesmacht. Alleen niet-gebonden landen en Rusland mogen meedoen. „India, Wit-Rusland, Cyprus. Ik noem maar wat: Namibië, Algerije, misschien landen in het Midden-Oosten en Zuid-Amerika, bijvoorbeeld Cuba", zei de broer van de Joegoslavische president.

Rusland probeert ondertussen ook de Verenigde Naties aan zijn zijde te krijgen. De VN voelen zich genegeerd door de Navo, die luchtaanvallen begon zonder de VN te raadplegen.

De Russische president Jeltsin ontmoette gisteren in Moskou VN-topman Kofi Annan. Annan zei na afloop dat hij en andere wereldleiders vinden dat Rusland een „cruciale rol" moet spelen in het oplossen van het geweld op de Balkan.

Een vermoeide Jeltsin ontmoettte gisteren ook nog de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela. Mandela vindt dat Rusland volledig gelijk heeft met zijn kritiek op het eigenmachtige, „arrogante" optreden van de Navo. De Russische president Jeltsin zei dat er bij het vredesplan voor Kosovo niet alleen gaat om de belangen van de Balkan, of Europa. „Het gaat om het belang van de hele wereld", zei hij – ook al een duidelijke hint aan de Navo dat niet alleen de Navo-visie telt.

De Verenigde Naties krijgen binnenkort sowieso het dossier 'Kosovo' op hun bureau. De regering van Joegoslavië heeft bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag een aanklacht ingediend tegen de tien Navo-landen die betrokken zijn bij de luchtacties. Belgrado vraagt om een verbod van de bombardementen.

Volgens Belgrado zijn de luchtacties in strijd met de internationale rechtsorde. Landen hebben niet het recht geweld tegen andere landen te gebruiken.

DE BOMMEN SPREKEN

30-4-99

De Verenigde Staten en hun bondgenoten van de NAVO vuren een regen van raketten af op Joegoslavië, of op het weinige dat er nog van Joegoslavië over is.

Volgens de officiële versie handelen de aanvallers uit bezorgdheid over de rechten van het Albanese volk van Kosovo, dat slachtoffer is van de "etnische zuiveringsoorlog" van de Servische regering van Milosevic. Volgens president Clinton konden de westerse landen niet met de armen over elkaar blijven zitten tijdens deze "ontoelaatbare humanitaire catastrofe".
De meest gruwelijke "etnische zuiveringsoorlog" en de meest "ontoelaatbare humanitaire catastrofe" in de twintigste eeuwse geschiedenis van de beide Amerika's vond de afgelopen decennia plaats in Guatemala, vooral in de jaren '80. De inheemse bevolking van Guatemala was het voornaamste slachtoffer van deze slachting: er vielen honderd keer zoveel doden als in Kosovo en twee keer zoveel mensen raakten ontheemd.
Tijdens zijn recente tour door Midden-Amerika bood president Clinton excuses aan voor de hulp die zijn land had gegeven aan de indianen uitroeiende militairen, die waren getraind, bewapend en geadviseerd door de Verenigde Staten. Waarom eist Clinton niet van Milosevic dat hij deze "doctrine van de gewassen handen" toepast? De bombardementen zouden gestopt kunnen worden in ruil voor een officiële belofte: in het jaar 2012, of 2013 om maar iets te noemen, vraagt de president van Joegoslavie vergiffenis aan de lijken van Kosovo en ziezo: onderwerp afgehandeld, geboet voor de zonde. Op naar de volgende slachting.

De president van de Verenigde Staten was verwikkeld in een sex-schandaal, en Robert de Niro en Dustin Hoffman verzonnen een oorlog om de aandacht van het publiek af te leiden. In de film, getiteld *Wag the dog*, werd een geënsceneerde oorlog gevoerd in naam van de verlossing van het Albanese volk.
De film is geprolongeerd en, eveneens in naam van het Albanese volk, via andere media vertoond. Het is als een film: de vliegtuigen, die eruit zien alsof ze in de studio's van Hollywood ontworpen zijn, stijgen op en nacht na nacht ontploft het vuurwerk in de lucht boven Joegoslavië. Net zoals bij de bombardementen op Irak, zijn beelden van dode vijanden niet bij het spektakel inbegrepen; en doden aan eigen zijde zijn er niet. Zolang de bombardementen worden uitgevoerd vanuit de lucht, blijft deze werkelijke oorlog doen alsof ze niet echt bestaat. Zouden de troepen over land binnenvallen en de aanvallende landen hun helden in doodskisten beginnen terug te transporteren, dan zou er wel anders gepiept worden.

Ondertussen gaat het grootse feest van de NAVO ter gelegenheid van zijn vijftigste verjaardag door. Het is het duurste verjaardagsfeest ooit gegeven - de waarde van de levens en de vernietigde goederen in Joegoslavië niet meegerekend, per slot van rekening bestaat er geen vijand die zijn ellende niet verdient - elke nacht van bombardementen kost 330 miljoen dollar. Volgens berekeningen van de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (30 maart) gaf de Verenigde Staten in de eerste nacht van deze oorlog evenveel geld uit als het totaal aan hulp dat Clinton beloofd heeft aan de Midden-Amerikaanse landen die getroffen zijn door de orkaan Mitch.
Er waren mensen die zich afvroegen waar de NAVO eigenlijk nog toe diende, nu het communistische gevaar uit Oost-Europa verdwenen is. De baas van het bedrijf, Javier Solana, heeft het op zich genomen dergelijke ondermijnende twijfels weg te nemen. Twintig jaar geleden riep Solana: Weg met de NAVO! Tien jaar geleden, toen de oorlog van de Verenigde Staten tegen Irak uitbrak, sprak hij uit naam van de Spaanse regering de historische woorden: "Het is ons medegedeeld, maar pas achteraf." En nu legt hij ons uit dat de NAVO "de vrede verdedigt", à een miljoen dollar per raket.

De grootmachten voeren het misdrijf uit, en prijzen het aan. Niemand overtreedt de wet zo veelvuldig als zij. Deze bombardementen nemen een loopje met het internationaal recht en met het eigen handvest over wat er toegestaan is en wat er verboden is. Tegen Milosevic? Op de televisie zien we toch een heelhuidse "Hitler van de Balkan", zoals hij genoemd wordt. Wie eronder lijdt is de bevolking.
De oorlogen tegen Irak, die tegen alle mogelijke wetten indruisten, werden ook gerechtvaardigd met de onmiddellijke noodzaak Saddam Hoessein af te zetten. De tijd verstrijkt, en ondanks alle bombardementen blijft de zogenaamde "Hitler van het Midden-Oosten" onverstoorbaar op zijn post.
Maar hoeveel Irakezen zijn er ondertussen gesneuveld? Volgens officiële cijfers gepubliceerd in de VS (US Bureau of the census, januari 1992), heeft de oorlog van 1991 aan ongeveer 145 duizend Irakezen en 124 Amerikanen het leven gekost. En hoeveel mensen lijden er onder de blokkade, in theorie bedoeld om de dictator omver te werpen? Hoeveel mensen worden geplaagd door honger ten gevolge van de internationaal opgelegde economische sancties?
Volgens het meest recente rapport van het Rode Kruis is in dit decennium het aantal ondervoede Irakese kinderen zes keer zo groot als voordien.
En als het nu echt waar was dat de NAVO tot tranen beroerd was door de "etnische zuivering"? Is het redden van de etnische minderheden waard dat alles vernietigd wordt? Het zou daadwerkelijk ontroerend zijn als de NAVO van z'n stuk gebracht was door de onrechtvaardigheid. Maar waarom hebben ze dan niet Turkije gebombardeerd? Heeft Turkije niet een sistematische zuivering van de Koerdische bevolking uitgevoerd? Waarom verdient Joegoslavië het bestraft te worden en Turkije toegejuicht?
Misschien komt het omdat Turkije een van ons is, een lid van de NAVO. Waarschijnlijker is dat Turkije een van de beste klanten is van de westerse oorlogsindustrie.

Deze oorlog dient, zoals alle oorlogen, voor een geweldige uitstalling van oorlogswapens. De joker is daarbij de F-117, die z'n vernietigende carriere begon met het vermoorden van Panamazen aan het einde van 1989. En er kan altijd een vlekje opduiken, niet elke marketingcampagne is even succesvol. Een zogenaamd onzichtbare F-117 werd plotseling zichtbaar en werd neergeschoten. Het incident kostte de Amerikaanse belastingbetalers 45 miljoen dollar, de meegevoerde wapens niet meegeteld.
Deze oorlog rechtvaardigt, zoals alle oorlogen, de militaire uitgaven. De grote Westerse machten, tot de tanden bewapend, hebben klanten nodig. En ze hebben ook vijanden nodig.
Niet zo heel lang geleden, aan het begin van dit jaar, toen de tweede oorlog tegen Irak tegen z'n einde liep, waarschuwden de generaals van het Pentagon:
"onze voorraad aan raketten raakt uitgeput." Onmiddellijk kondigde president Clinton een groei van 12 miljard dollar aan van het reeds gigantische militaire budget. Dat is 15 procent van wat, god mag weten waarom, het defensiebudget wordt genoemd. En Clinton heerst over een land met anderhalf miljoen soldaten die bereid zijn om god weet welke reden te sterven.
De NAVO is ontstaan als de rechterarm van de VS in Europa. Hoewel Rusland helemaal niemand meer steunt blijft de NAVO groeien en daarmee blijft Washingtons hegemonie groeien en de markt van de Amerikaanse wapenindustrie.
Om de test van goed gedrag te halen moesten Polen, Hongarije en de Tsjechische Republiek lid worden van de NAVO en de nieuwste bewapening van de VS kopen. De kwaaie jongens van gisteren worden de modellen van vandaag door hun arsenalen te vernieuwen en te voldoen aan de niveaus van "interoperationaliteit" die de NAVO wenst. Zodat het Amerikaanse congres de nieuwe leden goedkeurt en Lockheed Corporation en andere dodelijke bedrijven de parlementariërs kunnen vetmesten met cadeaus.
Onlangs brak er een schandaal uit in Groot-Brittannië. Er werd onthuld dat hun meest voorname universiteiten en de meest zuivere humanitaire instellingen hun geld van de pensioensfondsen in de wapenindustrie belegd hadden. Degenen die verantwoordelijk zijn voor onderwijs, humanitaire hulp en gezondheidszorg verklaarden dat ze hun geld daar belegden waar de winst het hoogst was, en dat was precies bij de wapenproducenten. Een woordvoerder van de universiteit van Glasgow kon het niet duidelijker zeggen: "We maken geen moreel onderscheid. We willen dat onze beleggingen rendabel zijn, niet dat ze ethisch verantwoord zijn".
Als de bommen die op Joegoslavië vallen zo goed zouden kunnen spreken als ze kunnen ontploffen en moorden, zouden ze dan de waarheid spreken?

Eduardo Galeano

(Vertaling: Anneke Schrijner, Guatemala Komitee Nederland)

WAKE UP !!
WE ARE AT WAR !!

"Lieve bommen, zijn jullie de dodelijke instrumenten van het Goede?" "Een beetje meer respect, mijn beste. We doen goede zaken!"

Raketinslag in Sofia door F-16 veroorzaakt

Reuters, AP, AFP

BRUSSEL

De NAVO heeft donderdag toegegeven dat een raket die was afgevuurd door een F-16 is ingeslagen in de bovenverdieping van een huis in de Bulgaarse hoofdstad Sofia. Daarbij zijn geen gewonden gevallen. Secretaris-generaal Solana heeft gistermiddag de Bulgaarse ambassadeur in Brussel tekst en uitleg gegeven over het incident.

In Sofia brachten de ambassadeurs van de VS, Duitsland, Nederland en Groot-Brittannië een bezoek aan de Bulgaarse premier Kostov en minister van Buitenlandse Zaken Mikailova. Volgens de Nederlandse ambassadeur Six was het noodzakelijk de autoriteiten snel op de hoogte te stellen van wat er was gebeurd.

Bovendien is gepraat over maatregelen die herhaling moeten voorkomen. Six zei dat de NAVO bereid is schadevergoeding te betalen aan degenen die materiële schade hebben geleden.

Het was de vierde keer sinds het begin van de oorlog dat een NAVO-raket in Bulgarije is terechtgekomen. Deze werd afgeschoten op een radarinstallatie van de Joegoslavische luchtafweer die de F-16 'had opgepikt'. Vervolgens dwaalde het projectiel af en kwam terecht in de voorstad Gorna Banja van Sofia, vijftig kilometer ten oosten van de Joegoslavische grens, aldus NAVO-woordvoerder Shea.

De Servische staatstelevisie RTS verdween donderdagavond om 22.40 uur uit de lucht tijdens een nieuwsuitzending. Volgens een ooggetuige verwoestten NAVO-vliegtuigen de zendmast op de berg Avala. In en rond Belgrado werden bominslagen gehoord. De staatsradio meldde later dat de zendmast was beschadigd, maar dat werd gewerkt aan herstel. Buitenlandse tv-ploegen gebruiken de mast om beelden naar hun vaderland te sturen. Dat zou onmogelijk zijn geworden.

De NAVO voerde gisteren verder aanvallen uit op het vliegveld van de Montenegrijnse hoofdstad Podgorica. Deze basis zou door de Serviërs worden gebruikt om vliegtuigen te herbergen die van andere vliegvelden zijn verdreven door de bombardementen. Bij de aanvallen werd volgens Servische bronnen een 61-jarige vrouw gedood door granaatscherven en raakten drie mensen gewond.

Volgens het Belgradose tv-station Studio B zijn woensdag de havensteden Bar en Petrovac aangevallen. Ook zouden in de zuid-Kosovaarse stad Pec diezelfde dag vier personen zijn gedood, onder wie twee kinderen. Dat werd gemeld door het Servische Media Centrum in de hoofdstad Pristina.

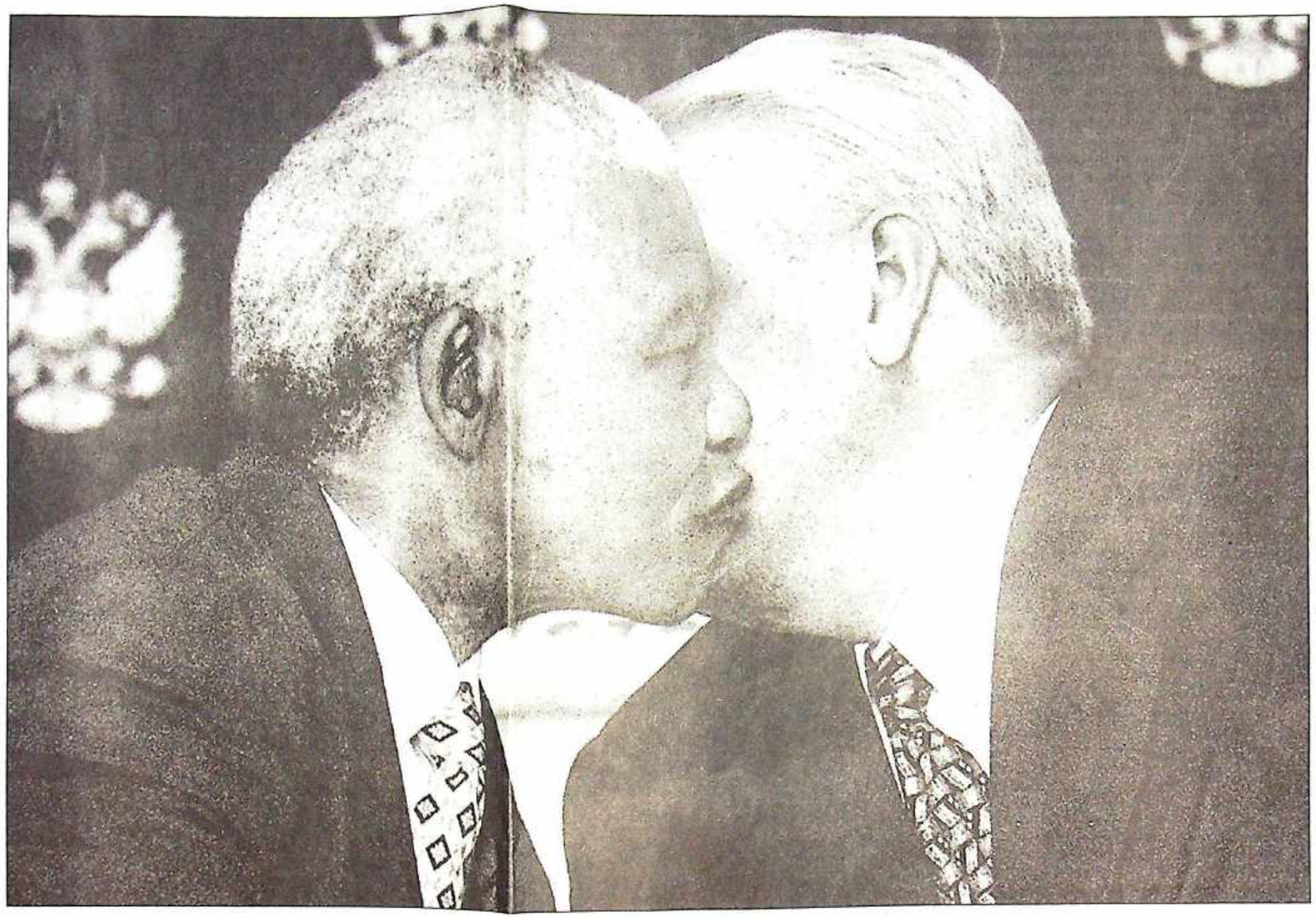

Goud en diamant

President Mandela van Zuid-Afrika begroet president Jeltsin, met wie hij gisteren in Moskou afspraken maakte over samenwerking bij de goud- en diamantproductie. Mandela beschuldigde Milosevic ervan dat hij in Kosovo onschuldige mannen, vrouwen, kinderen en bejaarden afslacht. 'Maar de NAVO doet met haar luchtaanvallen precies hetzelfde', aldus Mandela. FOTO AP

Griekse media worstelen met objectiviteit in Kosovo-crisis

Reuters

ATHENE

In de Griekse pers, in het algemeen sterk pro-Servisch, is een felle strijd ontstaan over de manier waarop de NAVO-aanvallen worden verslagen. Veel media beschouwen de oorlog als een aanval op een onschuldig volk.

Enkele journalisten beschuldigen de media ervan dat zij de waarheid verdraaien door de Serviërs als de voornaamste slachtoffers te presenteren. Zo zei de journalist Takis Michas van de liberale krant *Eleftherotypia* dat geen enkele krant een verhaal over de Kosovaarse vluchtelingen en de etnische zuivering op haar voorpagina heeft gepubliceerd. Tv-stations spreken van 'cynische NAVO-haviken' en het 'afslachten van onschuldige Serviërs'.

De hel brak los toen de Griekse oud-minister Andreas Adrianopoulos in de *Wall Street Journal* de media ervan beschuldigde desinformatie te verstrekken. In tv-shows werd hij op de pijnbank gelegd en de journalistenbond sprak van grove belediging.

Niettemin zijn er bladen die tegen de pro-Servische stroom trachten in te roeien. Hoofdredacteur Stavros Theodorakis van het lifestyle-blad *KLIK* zegt dat de discussie de kwaliteit van de nieuwsvoorziening ten goede komt. Maar het is niet alleen een Grieks probleem. 'Ik word er doodziek van voortdurend die drie Amerikaanse krijgsgevangenen op CNN te zien. Alsof zij de belangrijkste mensen zijn in deze oorlog.'

NAVO-bommen vallen slecht bij buren

De bombardementen op Joegoslavië ontwrichten niet alleen de economie in heel Zuidoost-Europa. Ze ondermijnen ook de hervormingsgezinde krachten in alle buurlanden.

Van onze buitenlandredacteur
Olaf Tempelman

AMSTERDAM

Een goede buur is beter dan een verre vriend. We zo [illegible] dat lijkt

hebben alle buurlanden van Joegoslavië een regeringen die aansluiting bij de NAVO en de Europese Unie nastreveneft.

De regeringen staan onder zware druk. 'Het Westen', hun voorbeeld, laat zich van een onwelkome kant zien. Het wordt, door veel inwoners althans, sinds kort geassocieerd met agressie en verwoestingen. Een gebroken Joegoslavische spoorbrug blijft voor westerse televisiekijkers een ver-van-mijn-bed-show. Voor de inwoners van de buurlanden betekent het dat er de volgende dag

Omgeving Joegoslavië

met straatprotesten tot aftreden dwong, maakt het land een langzaam economisch herstel door, dat nu abrupt is onderbroken.

In tegenstelling tot Roemenië – waar van oudsher een anti-Russische mentaliteit heerst – zijn veel Bulgaren er niet van overtuigd dat het Westen 'beter' is dan Rusland. Premier Kostov ziet het als zijn hoofdtaak de bevolking te overreden dat Bulgarije bij de westerse wereld hoort. Maar nu organiseren oud-communisten weer met succes pro-Russische

Ruzie over seksuele intimidatie v t moslimomroep

Van onze verslaggever
Henk Müller

HILVERSUM

De Nederlandse Moslim Omroep (NMO) staat op springen. De meeste personeelsleden hebben het vertrouwen in directeur F. William opgezegd. Zij eisen een onafhankelijk onderzoek naar beschuldigingen van seksuele intimidatie. In hun brief aan het bestuur van de NMO klaagt het personeel over een 'sfeer van intimidatie en verdachtmakingen' bij de omroep.

Vrouwelijke personeelsleden hebben in brieven aan het bestuur van de NMO verklaard dat William hen 'verbaal en fysiek' heeft lastiggevallen. Een vrouw schrijft dat de directeur van de NMO haar geregeld onzedelijk heeft betast. Een andere vrouw heeft aangifte gedaan bij de politie.

De brieven waren aanleiding voor het bestuur van de NMO om William op non-actief te stellen en een onafhankelijk onderzoek te beginnen. Maar intussen staat het bestuur zelf op non-actief. De Nederlandse Moslim Raad (NMR), die over de zendtijd beschikt en die de NMO heeft opgericht om de zendtijd te verzorgen, kwam tot die stap nadat William was geschorst. William wordt gesteund door voorzitter A. Maddoe van de NMR.

De NMR heeft intussen een in-

Na directeur nu ook bestuur op non-actief

terim-bestuur voor de NMO opgericht dat zich 'ervan wil overtuigen dat er klachten zijn'. Daarom moeten de schriftelijke klachten over seksuele intimidatie worden overlegd aan dit interim-bestuur. De klachten zijn met naam en toenaam ondertekend. Een onafhankelijk onderzoek zal niet worden ingesteld.

De brief van het personeel is gericht aan A. El Manouzi, bestuurslid van de NMO. De klachten over seksuele intimidatie waren gericht aan Fatima Elatik, lid van de gemeenteraad voor de PvdA in Amsterdam. El Manouzi werkt, net als Elatik, bij het ministerie van Justitie.

Het conflict in de moslimomroep speelt zich af langs etnische lijnen. De voorzitter van de NMR is een Surinaamse moslim, evenals de directeur van de NMO en de secretaris van het interim-bestuur, A. Jarmohammed.

El Manouzi en Elatik zijn van Marokkaanse afkomst. De Surinaamse leiders hebben aangegeven dat El Manouzi, tot nu toe secretaris van de NMO, te veel macht heeft.

El Manouzi heeft een aantal conflicten gehad met William en is hem liever kwijt dan rijk. Volgens waarnemers heeft hij in de klachten van de vrouwen een gelegenheid gezien de directeur de wacht aan te zeggen.

Maar hij vindt Maddoe tegenover zich. Eerder werkten El Manouzi en Maddoe met succes samen. Zij hebben ervoor gezorgd dat de toenmalige directeur Abdulwahid van Bommel werd ontslagen. Zij verweten hem dat hij over te weinig managerscapaciteiten beschikte en dat hij te losjes zou zijn omgegaan met geld. Dat laatste werd door de rechter weerlegd.

Intussen wordt El Manouzi onder meer in de Marokkaanse programma's van de NPS beschuldigd van financiële malversaties. Bovendien heeft een Marokkaanse medestander van William geprobeerd El Manouzi zwart te maken bij zijn werkgever. In een brief aan T. Veenkamp, directeur Algemene Justitiële Strategie, stelt hij dat El Manouzi 'vanuit het ministerie tijdens kantooruren bezig is met het manipuleren, intimideren en bedreigen van de medewerkers van de Nederlandse Moslim Omroep'.

De schrijver van de brief verzoekt het ministerie een einde te maken aan de activiteiten van El

dat de VVD moslims niet serieus neemt en 'verder alles dat in mijn vermogen ligt dhr. Cherribi te beletten ooit weer zo'n positie te verwerven'. 'Met zulke derdewereldmanieren red je het niet lang in Nederland', aldus Cherribi, die verwacht dat William de NMO te gronde zal richten.

In verband met de affaire heeft

Conflict loop langs etnische lijnen

een aantal organisaties het lidmaatschap van de NMR opgezegd. De concurrent van de NMR, de Raad voor Moskeeën, heeft onlangs al een aanvraag ingediend om de zendtijd van de NMO te kunnen overnemen.

In het begin maakten Turken bij de omroep de dienst uit. De Islamitische Raad Nederland (IRN) beschikte over de zendtijd van Islamitische Omroep Stichting (IOS), die in 1986 begon. Vanaf het begin waren er stakingen en bezettingen.

Het Commissariaat voor de Media gaf als gevolg van de niet aflatende stroom conflicten tussen Turken, Marokkanen en Surinamers in 1993 de zendtijd aan de concurrerende islamitische raad, de NMR. Oprichter was de latere NMO-directeur Van Bommel. Ook dat leidde tot bezettingen, want de NMR was kleiner en minder Turks georiënteerd.

Veronica-voorzitter J. van der Reijden moest bemiddelen, zodat de zendtijd daadwerkelijk in handen kwam van de NMO. Nu Marokkaanse en Surinaamse moslims om de macht vechten, onderneemt de overwegend Turkse Raad voor Moskeeën een nieuwe poging de zendtijd in handen te krijgen.

Maar de conflicten zijn zo hoog opgelopen, dat zowel de NMO als de NMR deze keer ten dode lijkt opgeschreven.

Prostitutiebeleid Amsterdam blijft zoals het is

Van onze verslaggever
Weert Schenk

AMSTERDAM

Het gemeentebestuur van Amsterdam en bordeelhouders hebben donderdag afgesproken dat het al drie jaar heersende prostitutiebeleid wordt voortgezet. De seksbazen blijven controleren of de prostituees een geldige verblijfsvergunning bezitten en niet minderjarig zijn. De controles van de gemeente en de politie gaan ook door. Wel zal de gemeente terughoudender zijn met het – tijdelijk – sluiten van bordelen als strafmaatregel.

De afspraak geldt in afwachting van het hoger beroep dat gemeente Amsterdam heeft ingesteld tegen een vonnis van de rechtbank. De bestuursrechter bepaalde vorige week dat Amsterdam van bordeelhouders niet kan eisen dat ze de verblijfstitel controleren van vrouwen aan wie ze een kamer verhuren.

Daarmee sloeg hij een van de belangrijkste pijlers weg onder het Amsterdamse gedoogbeleid voor prostitutiebedrijven.

Voorzitter K. de Weerd van de SOR, de organisatie van raamexploitanten, zegt dat niemand gebaat is bij verandering van het beleid. 'Het beleid heeft redelijk goed gewerkt. Er is nu rust in de toko. Dat houden we graag zo. We hebben er alleen maar last van als er weer veel illegale vrouwen komen. De wet wordt waarschijnlijk gerepareerd en dan zijn we weer op het punt waar we een paar jaar geleden waren. Dat schiet ook niet op.'

Werkgevers vinden flexwet slecht voor arbeidsmarkt

Van onze verslaggever

Ambtelijke stroperighe n stinkfabriek

Van onze verslaggever
Mac van Dinther

LANGERAK

Het stinkt in Langerak, een gehucht even buiten Doetinchem. Over het rijtje denkt

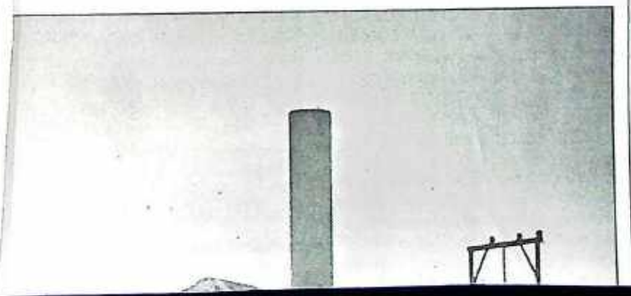

Tyfus dreigt voor vluchtelingen in Albanië

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

De Kosovaarse vluchtelingen in Albanië lopen wat hun gezondheid betreft vooral kans om tyfus of hepatitis A te krijgen. Hepatitis A, dat via besmet voedsel en water wordt overgedragen, komt algemeen voor in Albanië. Daarmaast bestaat het risico op polio ('kinderverlamming'). In april 1996 brak in Albanië een polio-epidemie uit; 66 personen raakten besmet en zeven overleden aan de ziekte.

Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) hebben in de eerste drie weken van april 5.453 gevluchte Kosovaren in Albanië een dokter bezocht. 2721 Vluchtelingen moesten in een ziekenhuis worden opgenomen. De WHO registreerde 43 sterfgevallen. Het meeste doktersbezoek kwam van vluchtelingen met chronische aandoeningen als astma, suikerziekte of hoge bloeddruk.

Er zijn nog geen infectiezieken onder de vluchtelingen uitgeboken. Wel zijn er gevallen van luchtweginfecties, mazelen en hersenvliesontsteking gesignaleerd. De regeringen van Albanië, Macedonië en Montenegro zijn doende met vaccinatieprogramma's voor kinderen uit Kosovo. Velen van hen zijn niet ingeënt tegen de gebruikelijke kinderziekten.

■ **NIEUW KAMP** De Unhcr heeft donderdag een nieuw vluchtelingenkamp opengesteld in Noord-Macedonië in Cegrane bij de stad Tetovo. Het kamp biedt plaats aan twintigduizend ontheemden uit Kosovo. Volgens de VN had het kamp eerder klaar kunnen zijn als Macedonië niet erop had gestaan dat een lokale aannemer de sanitaire installaties zou aanleggen.

Ambtelijke stroperighe

n stinkfabriek

woensdag [illegible] van invloedrijke Hongaarse schrijver stadje Surdulica, waar [illegible] grens-garen omkwamen, heeft de grens-György Konrad heeft het Westen ervan beschuldigd met de bom-tie vergeerd. De zelfde dag [illegible] barbarenten de multi-etnische een 'verdwaalde' raket een huis samenleving[illegible]vorm in Zuidoost-Sofia. De verongelijktheid is Europa nog verder te onderminenorm. Bulgarije voert bervor-nen dan het in zijn ogen al gedaan mingen door, vangt duizenden had.

Kosovaren op en krijgt van het In Roemenië staat het beleid Westen stank voor dank, vindt van de centrum-rechtse regering-vrijwel iedereen. Vasile – die het luchtruim aan de

Het meest problematisch is de stel[illegible] – haaks op de gevoelens van situatie in Macedonië, dat Joego-de bevolking: tweedeled stemt de slavië als belangrijkste handels-acties niet. De toch al zo beroerde partner had. Het krijgt de grootste Roemeense economie lijdt ernstiklap in zijn toch al zo onzekere ge schade doordat die van Joego-economische bestaan. Daarmaast slavië stilligt. Buitenlandse invesinterpreteren steeds meer Mace-teerders blijven weg, om over toe-donisers de NAVO-bombarde-risten maar helemaal te zwijgen. menten als steun aan een onafhankelijk Kosovo en dethalve aan De Bulgaarse regering, ook cen-een Groot-Albanië. Daar zou ook trum-rechts en hervormingsge-het door Albanezen gedominceerzind, heeft het nog moeilijker. de westen van Macedonië zich bij Bulgarije ligt in een uithoek van kunnen aansluiten. De vijandigde Balkan en is daardoor nog af-heid van de bevolking tegen de hankelijker van de Joegoslavische NAVO-troepen ter plaatse neemt infrastructuur. Sinds de bevolking met de dag toe.

de oud-communisten begin 1997 Tanende neo-communistische, nationalistische bewegingen hebben nu de wind weer in de rug. Prominente intellectueleen de voorkomen toen de NAVO hier al toe had besloten. Een bombardement op het huis van de buurman is desastreus voor de hele wijk.

Zeker als die buurman Joegoslavië is. Het land ligt precies in het hart van Zuidoost-Europa. Na meer dan een maand van bombardementen zijn alle buurlanden bcrooíd van cruciale transportwegen. De economische schade is enorm. Maar in het kielzog daarvan is iets kwaliJkers gaande: de hervormingsgezinde krachten worden onderminjnd.

De hervormers hebben het in dit zo lang teisolerede stuk Europa sowieso niet makkelijk gehad. Met moeite hebben zij de bevolkingen sinds 1989 trachten te overtuigen van de voordelen van de 'westerse weg'. Op dit moment ziet niet dat de Joegoslavische bevolking enthousiast zou zijn om de Westerse beschaving te omarmen. Tot de bom-barbarenten de multi-etnische samenlevingsvorm in Zuidoost-Europa nog verder te onderminiden dan het in zijn ogen al gedaan had.

In Hongarije is de schade relatief beperkt. Het is al lid van de NAVO en heeft een gezonde economie. Toch heeft de centrum-rechtse regering-Orban de afgelopen maand met de grootste omzichtigheid geopereerd. Hoewel de NAVO gebruik maakt van het Hongaarse luchtruim, deden kabinetsleden alles om de Hongaarse rol in Allied Force te bagatelliseren.

De operatie is onder de bevolking impopulair. Schade aan de Hongaars-Servische verhouding is ongewenst, niet in de laatste plaats vanwege de 300 duizend Hongaren in Voivodina, het noordelijke stuk van Servië. De Servische Hongaren vinden dat Boeda-pest hun lot te graabbel gooit. De

30-4-99

ON LIBERATION ANNIVERSARY VIETNAM CONDEMNS U.S./NATO WAR

[The following statement appeared on April 30 in Quan Doi Nhan Dan, official newspaper of the Socialist Republic of Vietnam. It marked the 24thh anniversary of the liberation of south Vietnam. On April 30, 1975, Vietcong rebels drove the last U.S. military forces out of Saigon.]

"In the spirit of resistance shown by the Yugoslav people, the Vietnam War provides a lesson and a warning for whichever powerful aggressor chooses to take up arms against a small state.

"The Vietnam War ended 24 years ago, but this event from the past is a useful lesson for the present and the future." Quan Doi Nhan Dan said, accusing the U.S. and NATO of leading "an atrocious genocidal war in Yugoslavia.

"It is regrettable that the United States and NATO have not learned any lessons from the Vietnamese victories against the soldiers of France (in 1954) and America (1975) which had led them to commit their errors of today.

"The war in Yugoslavia under lines the Vietnamese lesson and Yugoslavia has shown anew that no force, however strong, can make another nation submit to its whims through use of violence."

Joegoslaven in NL en de FRY spannen opnieuw een kort geding aan tegen de oorlog. Ditmaal wordt stopzetting van de NL deelname geëist vanwege het voortdurend aanvallen van burgerdoelen en het gebruiken van disproportioneel oorlogsgeweld door de NAVO.
Op dinsdag 18 mei om 10.30 uur is dan eerst een kort geding tegen de "bende van drie" Kok, van Aartsen en de Grave. De eis is dan: stopzetting van hun medewerking aan de oorlog en het

is ook hier: onmiddellijke stopzetting van NL deelname aan de oorlog vanwege het disproportionele oorlogsgeweld en het aanvallen van burgerdoelen op grote schaal.
Plaats: Paleis van Justitie, Prins Clausweg 60 in Den Haag. Dit is vlak achter het Centraal Station. En natuurlijk wordt ook in deze kort geding weer voorop gesteld dat de oorlog op zich al volstrekt in strijd is met het internnationale recht en dat het het hier dus gaat om oorlogsmisdaden.
De bedoeling van deze brief is dat zoveel mogelijk mensen naar deze korte gedingen komen. Het is van groot belang om de rechter te laten zien dat deze zaak leeft! Want natuurlijk kunnen de eisers uit YU zelf niet komen!
GEEF DUS DOOR DAT DEZE KORTE GEDINGEN PLAATS VINDEN AAN ZOVEEL MOGELIJK MENSEN!
ROEP MENSEN MONDELING, PER TELEFOON, PER FAX EN VIA E-MAIL OP OM OOK TE KOMEN!
Elke poging om de oorlog te stoppen moet nu met kracht ondersteund worden!

Permanente Commissie inzake
Nederlandse Oorlogsmisdrijven
in Joegoslavië (PC)
Gouwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
030-6956867
Namens de PC,
Mr. N.M.P. Steijnen

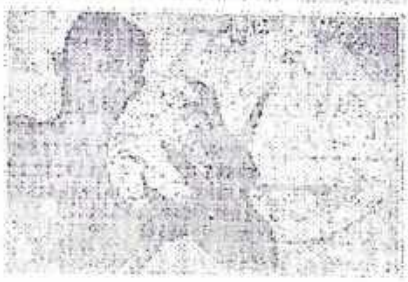

NATO aggression against Yugoslavia
NEWS BITS

Apr 29

SERBIAN CHURCH LEADER TO RECEIVE U.S. REVEREND JACKSON ON FRIDAY

BELGRADE - Serbian Orthodox Church leader Patriarch Pavle and ranking dignitaries will on Friday receive Reverend Jesse Jackson, former U.S. presidential nominee, and a delegation of the U.S. Congress.

Jackson, a Baptist minister and human rights activist, left Washington for Belgrade late on Wednesday to negotiate the release of three U.S. troopers captured in the Yugoslav republic of Serbia's Kosovo-Metohija province nearly a month ago.

Jackson is heading a delegation of the Christian, Muslim and Jewish communities, in which is also Congressman Rod Blagojevic of Chicago, the only Serbian-born congressman.

Jackson met on Wednesday with President Clinton's national security advisor Samuel Berger, who said that the delegation's visit is private and not tasked by the White House.

Copyright 1999 -- Tanjug News Agency

(www.stratfor.com)

Hungary has categorically ruled out the use of its territory for an invasion of Serbia. Hungarian Foreign Minister Janos Martonyi said in an interview on the BBC that basing troops in Hungary for such an invasion was being permanently ruled out by the Hungarian government. This decision makes a ground attack aimed at occupying Belgrade an impossibility.

April 28, the Italian Foreign Minister said that a long-term bombing campaign in Yugoslavia will undermine NATO credibility. "NATO must preserve its credibility as a structure of stabilization and beyond a certain limit, the continuation of the bombing risks compromising this credibility," Lamberto Dini told the newspaper Il Foglio. In related matters, Dini said that an oil embargo could be a positive move if the bombing campaign stopped.

NATO military train blocked by Greeks

ATHENA (Stratfor) - On the night of April 27, Greek railway workers blocked a train carrying a cargo of 31 British military vehicles for the NATO force in Macedonia from leaving the Greek port of Thessalonika.

Igor Ivanov warned NATO not to dare to bomb a Russian ship

MOSCOW (Stratfor) - Russian Foreign Minister Igor Ivanov said that he did not believe NATO would attack Russian tankers carrying oil to Yugoslavia. However, he warned of retaliatory steps in case of such an attack. "I don't think that NATO will dare to bomb a Russian ship, as that will have most serious consequences," Ivanov said. "If the North Atlantic Alliance assumes the right to act without the UN sanction, why can't another group of countries act in the same way?"

---

the Macedonian government may be forced to bend to NATO

SKOPLJE (Stratfor) -The Macedonian media has charged that NATO is stealthily preparing for a major ground offensive and fears have arisen that the Macedonian government may be forced to bend to NATO's will and become a launch pad. The Macedonian daily "Dnevnik" warned that the alliance would soon have 22,000 troops deployed on Macedonian soil to accompany its "impressive (collection) of sophisticated heavy military equipment."

Everything else we'll give NATO for their victory except Kosovo

BELGRADE (Stratfor) - Yugoslav minister-without-portfolio Goran Matic was quoted by the New York Times as saying said that Yugoslavia has a "national interest" in stopping the bombing through negotiations. "But it's in America's interest as well, and at one point our interests will intersect. We won't give up Kosovo or allow armed troops into Kosovo, " Matic said. "Everything else

UN-monitored peace pact between NATO and Yugoslavia

MADRID (Startfor) - The Spanish daily "El Mundo" quoted Russian Foreign Minister Igor Ivanov as saying that he predicted that a UN-monitored peace pact between NATO and Yugoslavia would soon put an end to the Alliance air raids, a Spanish newspaper reported Wednesday. "I am sure that there will be a process of pacification before the summer," Ivanov said. "My intuition tells me that soon, we will come to an agreement that will put a halt to NATO's military intervention (against Yugoslavia) and allow for a diplomatic solution under the auspices of the UN Security Council, with active international participation."

Wesley Clark misinforms Western public again

BAR (Stratfor) - Despite claims by NATO Supreme Commander General Wesley Clark that Yugoslavia was scrambling to unload oil in the Yugoslav port of Bar, Reuters reported on April 28 that the port is empty of oil tankers. The manager of the port handling services, Dragan Nikezic told Reuters that the only ships in port are loading wood goods for export to Montenegro. "There are no [oil] tankers, we have no plans for [oil] tankers, and the last one was here on April 23," Nikezic told reporters. On Tuesday, Clark said that 10 tankers a day are going through the Adriatic port in an effort to beat the NATO oil embargo. The manager of one of the largest shipping agents at the port facilities, Miloraed Kristic , scoffed at Clark's claims saying it would take 25 days to unload that much oil. "I read it this morning: 10 tankers daily. Where? It's impossible because it is prohibited for tankers to dock alongside like that by the harbormaster," he said.

White House loses support of U.S. House of Representatives

WASHINGTON (Stratfor) - The U.S. House of Representatives voted on April 28 to require President Bill Clinton to get congressional approval before widening the scope of military operations in the Balkans. Democrats opposed to the measure said that the wording is so vague that it will be difficult to employ the Apache attack helicopters already stationed in the Balkan theater. The Senate must still vote on the measure before it is passed to the White House, where Democrats suggest it might be vetoed.

American soldiers are undesirable in Balkan

BON (Stratfor) - Following deadlocked talks in Moscow with U.S. Undersecretary of State Strobe Talbott, Russian special envoy on the Kosovo crisis Viktor Chernomyrdin is taking Russia's message straight to NATO's European members. Specifically, Chernomyrdin has traveled to Bonn with "concrete proposals" on how to end the crisis, and will travel on to Rome before finally meeting with Slobodan Milosevic in Belgrade. With Talbott today in Brussels reiterating that NATO must be at the core of a UN force in Kosovo - a demand that is apparently the major obstacle to a diplomatic resolution of the crisis - Russia has decided to circumvent the U.S. and actively attempt to expand fractures in NATO.

Germany and Italy are both critical to NATO's current air campaign, and would be vital to any future ground option as well. They have also made it clear that they are eager for the crisis to end. Both countries' governments are threatened with collapse due to internal division over Operation Allied Force. In addition, Germany has substantial economic and security interests that weigh against deepening the rift between Russia and the West. The U.S. is exerting every effort to maintain NATO unity, and neither Germany nor Italy wants to shatter the organization, but they also can not tolerate the conflict going on much longer. With a reasonable proposal on resolving the crisis, Russia just might be able to open a rift in NATO.

NATO Bulgaria Story Falls Short

SOFIA (Stratfor) - On the evening of April 28, a U.S.-made AGM-88 "Harm" anti-radiation missile struck a house in the town of Gorna Bania, a southern suburb of Sofia Bulgaria. Attempting to explain the incident, NATO spokesman Jamie Shea today said that a NATO pilot, targeted by a Yugoslav surface to air missile system's radar, had fired a missile "in self defense." That missile went astray and accidentally struck the building in Bulgaria.

There is a small problem with this explanation - a problem of range. The Harm has a 25 kilometer range. The closest point on the Yugoslav border to Gorna Bania is about 45 to 50 kilometers away. Since we doubt NATO has added Sofia to its target list, clearly there is more to this story than Shea is acknowledging.

Radio Belgrade claims NATO aircraft down

BELGRADE (Stratfor) - According to a source in Belgrade, a cluster of surface-to-air missiles were fired at NATO planes at around 2300 local time. At least six missiles were fired nearly simultaneously. All detonated in the air. The source did not know whether any aircraft were hit but reported that Radio Belgrade was

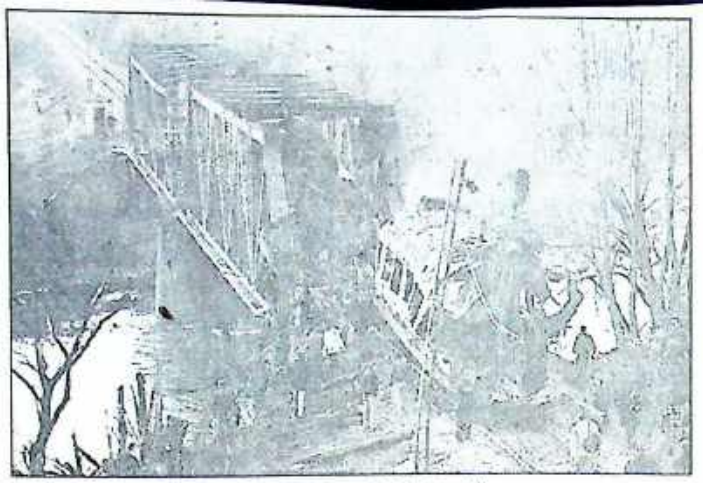

Door de NAVO gebombardeerde trein in Servië.

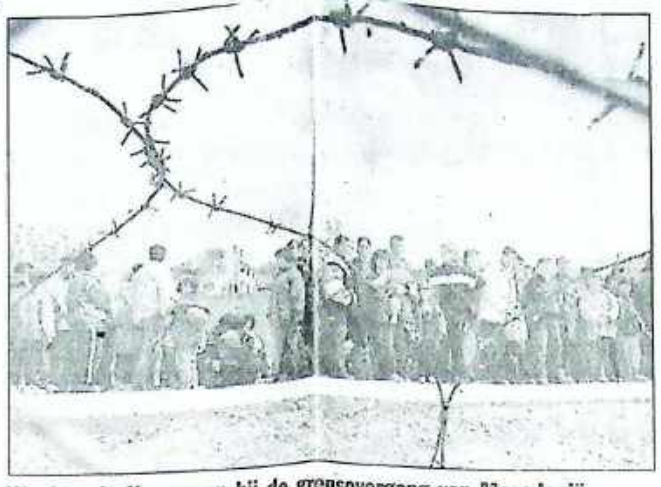

Wachtende Kosovaren bij de grensovergang van Macedonië.

Serviërs dansen op de neergehaalde Stealth-bommenwerper.

29-4-99

Kinderen in een schuilkelder in Belgrado.

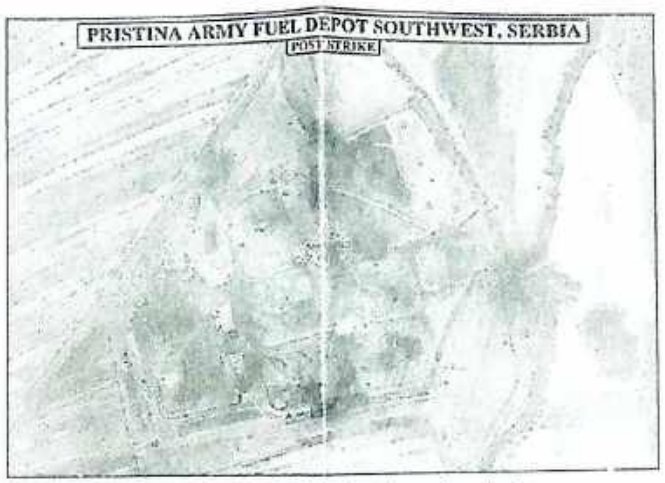

NAVO-foto van een gebombardeerde olie-opslagplaats.

NAVO-woordvoerder Jamie Shea.

Apache-helikopters arriveren in Tirana.

Milosevic schudt de hand van de Albanese leider Rugova.

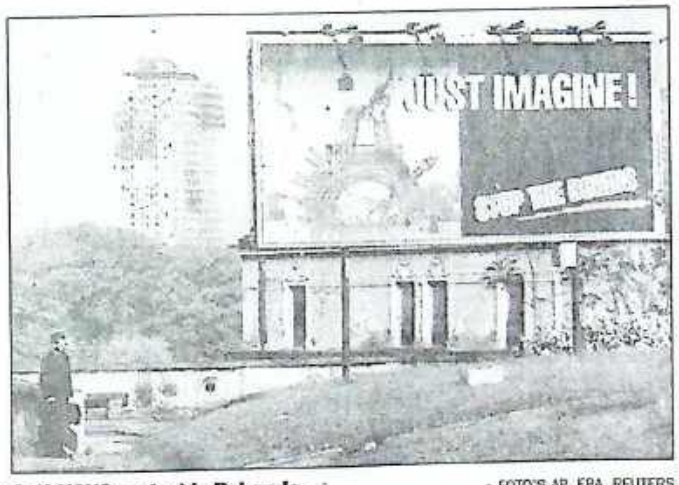

Anti-NAVO protest in Belgrado.

- FOTO'S AP, EPA, REUTERS

Het monster van de maand

Pas als de Kosovo-crisis voorbij is, zullen de feiten bekend worden die nu door handige propagandatrucs verborgen blijven. In de strijd om de gunst van het volk worden door zowel de NAVO als de Serviërs weinig pr-middelen geschuwd. Waarom laat de mens zich belazeren? 'Als men in staat zou zijn door de propaganda heen te prikken, was het anders gelopen in deze oorlog.'

systeem. De propagandamakers grijpen niet voor niets terug op de bekende beelden van hardwerkende boeren op het platteland, ondersteund door militaire marsmuziek.

Maar anders dan de communisten, heeft het huidige ministerie van Informatie geen monopolie meer op de

Een ander probleem voor de NAVO is dat de oorlog veel langer duurt dan verwacht. Daardoor moet de NAVO haar doelen en dus ook voorlichtingsstrategieën steeds bijstellen. Toch kan Van Ginneken de NAVO niet op leugens betrappen want, zo zegt hij, 'de NAVO gelooft in haar eigen illusies'.

door Toine Heijmans en Annieke Kranenberg

DRIE OORLOGEN woeden over Kosovo. Serviërs bestoken de etnische Albanezen, de NAVO bestookt Servië en alle partijen zijn verwikkeld in een harde propagandastrijd. Een oorlog om de gunst van het volk, die belangrijker en harder is dan hij vaak lijkt. Propaganda kan van verliezers winnaars maken, en andersom.

De eerste twee oorlogen worden uitgevochten met hypermodern materieel. Straaljagers, satellieten en zelfdenkende bommen. De propagandastrijd doet het met oude wapens, die nog even doeltreffend zijn als eeuwen geleden. Goed, het gaat allemaal wat subtieler, zegt emeritus hoogleraar massacommunicatie Anne van der Meiden. 'Maar we vallen allemaal weer in dezelfde valkuilen.'

Pentagon-woordvoerder Pete Williams beschreef de verslaggeving over de Golfoorlog als 'de beste oorlogsjournalistiek aller tijden'. Hij bedoelde waarschijnlijk: het beste pr-oorlogsdraaiboek. Een draaiboek dat ervoor moest zorgen dat het publiek de oorlog zo lang mogelijk zou blijven steunen – totdat het Irakese leger was gebroken. En het publiek stónd vierkant achter operatie Desert Storm. Pas achteraf bleek hoezeer de publieke opinie was gemanipuleerd door voorlichters en prlieden. De media schaamden zich diep. Hoe hadden zij zich zó kunnen laten bedonderen?

Hadden ze de geschiedenisboeken maar gelezen, zegt Van der Meiden. Hij voorspelt: als de Kosovo-crisis voorbij is, zullen de media zich opnieuw gefrustreerd voelen. Omdat dan de ware feiten bovenkomen, die handig verborgen zijn gehouden met eeuwenoude propagandatrucs.

Propaganda is zo oud als de wereld, maar het heeft lang geduurd voordat het woord de negatieve lading kreeg die het nu heeft. De term is van pauselijke herkomst. In een poging de reformatie te stoppen, richtte Gregorius VX in 1622 een kardinalencollege op met de naam *Sacra congregatio de propaganda fide*. Tot die tijd was propaganda niet meer dan het Latijnse woord voor 'uitbreiden'.

Gregorius was de eerste die de term gebruikte in de huidige betekenis. Hij bedoelde: uitbreiden van het geloof – ook naar de nieuwe werelden die in die tijd werden ontdekt.

Een echt vak werd propaganda eind achttiende eeuw, met het ontstaan van de politieke propaganda in Frankrijk, bedoeld om de verlichtingsidealen te verspreiden. Pas in de Eerste Wereldoorlog werd het middel herkend als een wapen van belang. Propaganda werd synoniem met liegen, misleiden en bedriegen. Goebbels bedacht de geïntegreerde propaganda, doordrenkte het Duitse leven vanaf 1933 met de nationaal-socialistische gedachte. Alle media in één hand, de hele maatschappij werd een grote propagandamachine.

Propaganda is een akelig woord geworden. Daarom gaat het nu vaak schuil achter meer aanvaardbare termen als voorlichting en *news management*. Maar het blijft propaganda. En die is meer aanwezig dan ooit.

'Propaganda is een macht die de mens boven het hoofd groeit', vreest Van der Meiden. Gezeten voor de televisie 'bescheurt' hij zich om de doorzichtige wijze waarop zowel de NAVO als Joegoslavië het volk aan zich proberen te binden. Maar het lachen vergaat hem als hij merkt dat de Kosovo-propaganda, hoe doorzichtig ook, voor zoete koek wordt geslikt.

'Dat is triest om te zien. Als men in staat zou zijn door propaganda heen te prikken, was het anders gelopen met deze oorlog. Dan was er vooraf al veel meer kritiek geweest op de bombardementen.'

Hij geeft de pers de schuld. De media die zich gemakkelijk laten meevoeren aan de hand van de propagandisten. Niet meer zo sterk als in Irak of Somalië, maar evengoed: journalisten durven te weinig. 'Bij de invasie van Normandië waagden journalisten hun leven. En hoeveel journalisten zijn er nu in Kosovo? Wie weet wat daar echt gebeurt? Als er grondtroepen komen, hoop ik toch echt dat er pers meegaat.'

Hij heeft ook een remedie tegen te grote volgzaamheid. Onderwijs. Leer kinderen al vroeg hoe ze gemanipuleerd worden. 'Les een: We worden belazerd. Les twee: We worden door iedereen belazerd.'

Maar waarom laat de mens zich belazeren? Het heeft te maken met de 'economie van de psyche', zegt massapsycholoog Jaap van Ginneken. 'Ons verstand wil de dingen zo efficiënt mogelijk categoriseren. Dat betekent aan de ene kant discrimineren, en aan de andere kant generaliseren. We denken in stereotiepen, ook al vinden we dat moreel verwerpelijk. Daarom zijn we geneigd het simplistische vijandbeeld te reproduceren dat we krijgen voorgeschoteld.'

Dat vijandbeeld komt voort uit onze identiteit, ons zelfbeeld. 'Onze westerse identiteit is: democratie, vrijheid, ontwikkelingssamenwerking en dat soort nobele zaken. Schurken komen ons van pas omdat zij onze identiteit versterken.'

Daarom, zegt Van Ginneken, zijn westerse beschavingen altijd op zoek naar de grootste schurk der schurken. Oftewel: 'Het monster van de maand.' Ooit was Ayatolla Khomeini het monster van de maand. Maar ook Kadhafi en Saddam Hussein vielen die eer te beurt. Nu is Milosevic de allergrootste schurk die de mensheid ooit heeft gekend en dus een dankbaar propaganda-object.

Voor de Serviërs geldt hetzelfde: Clinton en Blair zijn voor hen de monsters. Toch is er een groot verschil in toon tussen de propaganda van de NAVO, en die van de Joegoslaven. Het kamp-Milosevic bedient zich van dikhout-zaagt-men-plankenretoriek, de NAVO probeert een meer geraffineerde benadering.

'De criminele leiders van de NAVO hebben toegegeven dat hun criminele straaljagers een konvooi met Albanese vluchtelingen hebben gebombardeerd.' (Servische televisie, 16 april). Dergelijke retoriek werkt in het Westen op de lachspieren, maar in Joegoslavië werkt het goed.

Dat komt, legt Van der Meiden uit, doordat de propaganda van Milosevic is geworteld in het communistische Belgrado kunnen internetten en via de satelliet naar CNN kijken. Toch maakt de NAVO opvallend weinig gebruik van deze kanalen om de mening van de Joegoslaven te beïnvloeden, zegt Van der Meiden. Dat komt volgens hem omdat 'de NAVO geen successen kan melden'.

De Serviërs op hun beurt weten hun schaarse successen goed uit te buiten. Het bespotten van de tegenstander is nog steeds een effectief propagandainstrument, zo moge blijken uit de mop over de NAVO-Stealth die inmiddels iedereen kent: 'Sorry dat we jullie Stealth naar beneden hebben gehaald, we wisten niet dat die onzichtbaar was.'

Conclusie van Van der Meiden: 'Milosevic is in ieder geval aan de winnende hand in de propaganda-oorlog.'

Het Milosevic-kamp heeft het dan ook een stuk makkelijker. Onafhankelijke media staan onder censuur tegenover een vrije pers in het Westen. Shea moet aan alle NAVO-landen de oorlog verkopen. Milosevic alleen aan zijn Serviërs.

nog hoog op van de 'chirurgische precisie' van de bombardementen. Nu heeft Shea vijf keer moeten toegeven dat er Joegoslavische burgers zijn gedood, maar die mogen nog steeds geen slachtoffers heten. Zij zijn 'collaterale schade' – een 'bijkomend effect' van de oorlog.

Tot dusver wordt de 'bijkomende schade' nog weggepoetst door de propagandamachine. 'Nie wieder Auschwitz', roept de regering-Schröder herhaaldelijk. En de Britse minister van Buitenlandse Zaken Cook waarschuwde ettelijke malen voor 'de wedergeboorte van het fascisme' en de 'killing fields van Kosovo'. Met succes. Opiniepeilingen wijzen uit dat een meerderheid van de burgers uit de participerende Allied Force-landen voor de inzet van grondtroepen is.

De publieke opinie bepaalt in hoge mate hoe deze oorlog verder verloopt, meent Van Ginneken. Maar de publieke opinie is ook veranderlijk en vluchtig. 'De grondoorlog is nu verkoopbaar. Over een week misschien niet meer.'

Een kleine handleiding voor propaganda

IN EEN poging het Amerikaanse volk te behoeden voor misleidende propaganda, werd begin jaren dertig het Propaganda Instituut opgericht. Voortrekker was Alfred McClung Lee, die na jaren onderzoek in 1939 een lijst met de zeven trucs opstelde waarvan vrijwel iedere propagandist zich zou bedienen.

Zijn lijst was met name bedoeld voor gebruik op school. Door de kinderen van Amerika concreet te wijzen op propaganda, zouden ze later in staat zijn zelfstandiger te denken en 'zich niet als poppen te laten bespelen'. Tot het klaslokaal is de lijst van Lee nooit doorgedrongen; zijn werk werd afgedaan als onpatriottisch. Maar de oude trucs die Lee beschrijft, voldoen nog steeds. Ook in de oorlog om Kosovo worden ze gretig gebruikt. Een kleine handleiding.

ZWARTMAKEN De tegenstander vergelijken met vreselijke dingen. Milosevic wordt door zijn tegenstanders consequent een dictator genoemd, die genocide bedrijft – woorden die een beeld oproepen dat bombarderen rechtvaardigt. Woorden die appeleren aan nazi-Duitsland, iets wat de NAVO vaker doet. 'Nie wieder Auschwitz', riep bondskanselier Schröder herhaaldelijk. Ook de Joegoslaven halen de Tweede Wereldoorlog regelmatig van stal. De televisie toont archiefbeelden van de nazi-aanvallen op Belgrado, in 1941. Clinton en Blair worden vergeleken met Hitler, de agressor. Verder is de NAVO consequent 'crimineel'.

MOOIMAKEN Woorden en beelden gebruiken die deugdelijke waarden uitstralen. Beschaving, Democratie, Schoonheid, Liefde. Ze versimpelen de waarheid tot een mooi beeld. Schone oorlog, humanitaire interventie, collaterale schade (per ongeluk vluchtelingen bombarderen). Uit een NAVO-persbriefing van 16 april: 'Vijandelijke militaire doelen zijn gedegradeerd door chirurgische aanvallen.'

PRESTIGE VERLENEN Woorden en beelden gebruiken die respect afdwingen. Niet zomaar helikopters, maar Apache-helikopters. Geen gewone bommen, maar intelligente bommen. Een AMRAAM-raket klinkt beter dan een gewone raket.

AUTORITEIT GEVEN Beroemdheden en autoriteiten uit heden en verleden inzetten. Een populaire Servische zangeres bezingt het verdriet van haar volk. Op de Internet-site van het Joegoslavische ministerie van Informatie wordt verwezen naar zo veel mogelijk westerse kranten en tijdschriften van naam, die de bombardementen bekritiseren.

DE BURGER BEREIKEN Benadrukken dat het gaat om een zaak van het volk. Niet van politici of andere machthebbers, maar van de gewone man. 'Ik zou graag willen dat iedereen een atlas pakt, en kijkt waar Kosovo ligt', zei president Clinton in een televisierede. Milosevic zet vooral in op het nationale sentiment. Zijn staatstelevisie toont de hele dag door opnamen van kloosters, iconen en het Joegoslavische boerenleven.

SLIM SELECTEREN Gebeurtenissen zo rangschikken, dat minder positieve aspecten onderbelicht blijven en positieve de boventoon voeren. Wordt door beide partijen veelvuldig gebruikt, omdat zo op eenvoudige wijze de waarheid verdraaid kan worden zonder te liegen. NAVO-voorlichter Shea in antwoord op de vraag van een (Servische) journalist naar de milieu-effecten van een bombardement: 'Hele dorpen branden in Kosovo door toedoen van Milosevic, dát is pas milieuschade.'

SAAMHORIGHEID VEINZEN Net doen alsof iedereen de zaak steunt. Want wanneer iedereen voor is, waarom zou jij dan tegen zijn? Veel inwoners van Belgrado dragen buttons met een schietschijf, als protest tegen de bombardementen – dat maakt het voor de eenling moeilijk er een andere mening op na te houden. Ook de NAVO benadrukt waar ze kan de eenheid van de lidstaten.

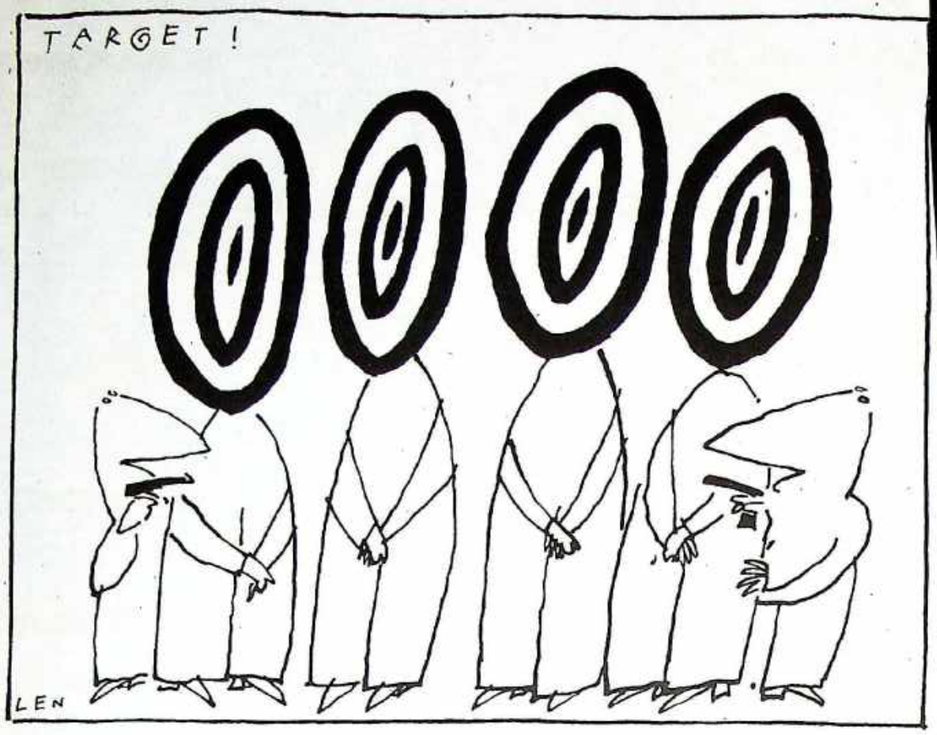

Len Munnik

Twijfel onmogelijk voor Serviërs

29-4-99

De Serviërs die zich achter Milosevic scharen, doen dat vanuit een volledig geloof in hun eigen hoogstaande cultuur. Net zoals in de Eerste Wereldoorlog vooraanstaande Duitsers weigerden te geloven dat de Duitse legers in België op vreselijke wijze huis hadden gehouden.

Kosovo

Chris Coppens

De reacties van zowel de aanhangers als de (voormalige) tegenstanders van de Joegoslavische president Milosevic op de crisis rond Kosovo, roepen in het buitenland het besef op dat de Servische bevolking niet in staat is in te zien aan wat voor vreselijke misdrijven het regime van Milosevic zich schuldig maakt. Veel Serviërs zijn geneigd te geloven dat de Kosovaarse misère het gevolg is van de Navo-bombardementen, en niet de oorzaak ervan.

Ter verklaring van de houding van de Servische bevolking en om ons te behoeden voor te gemakkelijke vooroordelen, wil ik een feit in herinnering roepen uit de Eerste Wereldoorlog, een oorlog die – zoals men weet – juist in de Balkan zijn wieg vond. Toen in augustus 1914 de Duitse legers het neutrale België binnenvielen om de Franse legers in de flank te kunnen aanvallen, schonden zij zonder scrupules het internationaal recht en tartten zij de reactie van alle staten die zich garant hadden gesteld voor die neutraliteit. Daar kwam bij, dat dit leger op een bijzonder gewelddadige manier tekeer ging, niet alleen tegen de vijandelijke troepen, maar ook tegen de Belgische bevolking: men ontzag geen burgerdoelen, burgers werden vermoord, op de vlucht gedreven, steden (Leuven) werden zwaar beschoten, kortom: het Duitse keizerrijk schond alle mogelijke conventies van oorlogsrecht.

Van al deze feiten maakte de geallieerde propaganda onmiddellijk en dankbaar gebruik, terwijl de Duitse media erover zwegen. Toch was niet te vermijden dat ook de Duitse bevolking ervan hoorde, foto's onder ogen kreeg en protestbrieven van Belgische, Nederlandse en Engelse professoren gericht aan hun Duitse collega's.

Deze protesten sorteerden echter een onthutsend effect: op 4 oktober 1914, meer dan een maand na het begin van de oorlog, verscheen in de *Frankfurter Zeitung* een lang artikel onder de titel 'Es ist nicht wahr!'. Daarin werd staalhard ontkend dat het Duitse keizerrijk de Belgische neutraliteit geschonden had, dat de Duitse legers op een barbaarse wijze tekeer waren gegaan, dat Leuven was gebombardeerd en dat Belgische burgers gedood waren of op de vlucht gedreven.

Omgekeerd werd gesteld dat dit alles leugens waren van de vijand, dat het Duitse keizerrijk altijd naar vrede had gestreefd, dat Duitsland veeleer het slachtoffer was van de agressie van de geallieerden, en, uit zelfverdediging had gehandeld tegen de buitenlandse agressie.

Deze verklaring was getekend door de *crème de la crème* van de Duitse natie. Onder hen geleerden en kunstenaars die internationaal een onverwoestbare reputatie hadden en van wie er vandaag nog velen in wetenschappelijke en artistieke kringen bekend zijn: mensen als L. Brentano, Adolf von Harnack, Engelbert Humperdinck, Paul Laband, Karl Lamprecht, Max Planck, Wilhelm Rontgen, G. von Schmoller, Siegfried Wagner en Wilhelm Wundt, om er maar enkelen te noemen. Geen wonder dat deze ontkenning, deze omkering van de werkelijkheid, bij hun buitenlandse vrienden en collega's op onbegrip en woede stuitte.

Waren deze geleerden en kunstenaars door hun onvermogen om de waarheid te erkennen mede verantwoordelijk voor de oorlogsmisdaden van het Duitse keizerrijk? Droegen zij door die verklaring mede schuld aan de wreedheden begaan door de Duitse legers? Het ware te gemakkelijk op deze vragen zonder meer positief te antwoorden, zelfs al bleven velen onder hen dit standpunt verdedigen gedurende de vier jaren van de oorlog.

Het is, denk ik, veel juister te stellen dat zij misleid waren door het geëxalteerd nationalisme dat in Duitsland, maar ook in andere landen, aanwezig was. Misschien is zelfs dat een nog te gemakkelijke verklaring. Naar mijn oordeel waren het wellicht hun wetenschappelijke vorming, hun schitterende cultuur en hun hoogstaand moreel bewustzijn – gecombineerd met de actuele bedreiging die uitging van de oorlog – die het hun onmogelijk maakten in te zien wat werkelijk gebeurde. Om het geloof te bewaren in alles waar zij steeds voor gestaan hadden, vonden zij het nodig datgene te ontkennen dat zij voor onmogelijk hielden. Zij wilden niet geloven omdat zij ook niet konden geloven in wat werd beweerd. Dit is een overtuigende illustratie van wat Arthur Koestler de menselijke tweespalt heeft genoemd.

Zo bekeken is de wijze waarop de Serviërs de rangen sluiten en weigeren te geloven dat hun president en niet de Navo de grootste verantwoordelijkheid draagt voor de ellende van hele bevolkingsgroepen, geen indicatie van barbarij, maar juist omgekeerd: het geeft aan dat de Serviërs moeten worden beschouwd als een Europees geciviliseerd volk, waarvan de meerderheid misschien misleid is door nationalistische reflexen, maar ook zo overtuigd is van de waarde van de eigen cultuur en wetenschap, dat zij niet wil geloven in de genocide, omdat zij dat ook niet kán geloven. Bij het besluit van de Navo om op te treden tegen Milosevic hadden de politici beter rekening moeten houden met het effect dat het aan Servië opgelegde geweld kon hebben op de bevolking.

In dat opzicht ware het misschien beter geweest veel meer actieve steun te verlenen aan de oppositie tegen Milosevic dan de natie achter hem te verenigen door het uitvoeren van deze bombardementen. Wellicht is het ook voor de publieke opinie in het Westen goed rekening te houden met het voorbeeld uit 1914 om niet het gevaar te lopen dat onze crème de la crème even blind gelooft in de suprematie van onze cultuur en onze democratische instellingen als motief om oorlogshandelingen te verrichten.

Uiteindelijk zal de voortreffelijkheid van onze politiek niet gemeten worden aan de overwinning op het slagveld, maar aan het resultaat dat de verdrukte en verjaagde bevolkingsgroepen mogen verwachten: dat zij terug kunnen keren naar huis en verder in vrede en welvaart kunnen leven in een ontwikkeld Europa.

Prof.dr. E.C. Coppens is hoogleraar rechtsgeschiedenis aan het Gerard Noodt Instituut van de Katholieke Universiteit Nijmegen

Soepeler regeling voor familie van Kosovaren

24-4-99

Van onze redactie politiek

DEN HAAG – Albanese Kosovaren die al in Nederland wonen mogen wellicht meer familieleden laten overkomen. Het kabinet bespreekt vandaag een voorstel van staatssecretaris Cohen (PvdA) van justitie om de regeling ook te laten gelden voor grootouders.

Met zijn voorstel komt Cohen de Tweede Kamer voor een deel tegemoet. Die had gevraagd om de regeling uit te breiden tot tweedegraads familieleden (grootouders, broers en zussen). Weliswaar had het kabinet al besloten om soepel om te springen met het verstrekken van bezoekersvisa aan eerstegraads familieleden (echtgenoten, ouders en kinderen) van in Nederland wonende Kosovaren. Maar de meerderheid van de Kamer vond die maatregel te beperkt.

Staatssecretaris Cohen had de Tweede Kamer ontraden de regeling op te rekken. Hij waarschuwde de Kamer ervoor dat uitbreiding mogelijk tot gevolg heeft dat 'zeer aanzienlijke aantallen' Kosovaren naar Nederland komen. Justitie liet eerder weten dat er in Nederland ongeveer tienduizend etnische Albanezen wonen die van de regeling gebruik kunnen gaan maken.

Kritiek kost Draskovic positie in regering

29-4-99

BELGRADO – De Joegoslavische vice-premier Vuk Draskovic, die zijn regering had opgeroepen akkoord te gaan met een VN-vredesmacht, is gisteren ontslagen. De voormalige dissident zat nog maar sinds januari in de regering.

Volgens het Joegoslavische ministerie voor informatie waren de uitlatingen van Draskovic „in tegenstelling met de posities van de federale regering". De 52-jarige Draskovic, die wel vaker in zijn politieke leven links en rechts voor gefronste wenkbrauwen heeft gezorgd, baarde het afgelopen weekeinde opzien door te zeggen dat de Servische top zou moeten inzien „dat we de Navo niet kunnen verslaan" en dat Joegoslavië alleen staat in de wereld.

De regering zou volgens hem moeten ophouden met leugens vertellen over de toestand van het land na de vernietigende bombardementen. Hij zei ook dat de regering nu bereid zou zijn een VN-macht te accepteren met Navo-troepen. Met nadruk zei Draskovic dat zijn woorden steunden op gedachtens binnen de regering.

Dit kwam hem te staan op een reeks aanvallen van Servische ultra-nationalisten die stelden dat hij voorstander van de Navo-bombardementen is. „Nee!", verweerde hij zich daartegen na zijn ontslag. „De Navo is de agressor – iedereen die mijn land aanvalt, valt mij aan. Ik ben een Servier." Maar, zei hij, „misschien zagen enkele mensen in het Westen mij als de man van morgen met wie de Navo zou kunnen samenwerken." Draskovic zei niet te weten waarom hij was ontslagen. „Ik heb niet met Milosevic gesproken."

Voorlopig is Draskovic teruggezet naar de oppositie, waaruit Milosevic hem begin dit jaar had losgeweekt. Zijn uitlatingen in het weekeinde zijn door de regering gereduceerd tot 'privé-gedachten'. Westerse regeringen en de Navo, die zijn woorden hadden beschouwd als de eerste scheurtjes in het Servische front, zien zijn ontslag nu ook weer als teken van interne onmin. Het ontslag laat „de eerste zichtbare breuk" zien, zei een Navo-functionaris.

Drie medestanders van Draskovic in het kabinet zijn ook opgestapt. Dat lijkt echter weinig te betekenen in de krachtsverhoudingen.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

Verhuizen om luchtaanvallen

Verpleegkundingen in een ziekenhuis in Belgrado brengen pasgeboren baby's naar een andere zaal. De zaal waar de kinderen lagen raakte licht beschadigd toen de Navo dinsdag in de omgeving van het ziekenhuis militaire installaties aanviel. Ook gisteren klonk in Belgrado weer het luchtalarm. Al twee maanden neemt de Navo doelen rond en soms in de stad onder vuur. FOTO AP

Vliegdekschip Italië houdt koers

29-4-99

De Italianen steunen het beleid van premier D'Alema inzake Joegoslavië in meerderheid, terwijl de coalitiepartijen geen crisis willen riskeren. En buiten de media woedt er geen debat onder intellectuelen, schrijvers en filosofen, constateert ***Willem Beusekamp.***

HOOGTIJ voor de Italiaanse freelance-diplomatie. Een gepensioneerde generaal uit Turijn, de loco-burgemeester van Venetië, een bejaarde communistenleider, raadsleden van onbekende steden, rooms-katholieke geestelijken, een tv-ster, eigenwijze Groenen, de chef van een afscheidingsbeweging: zelfs de naar internationale steun hunkerende Serviërs moet het duizelen van al die vredestichters uit Rome.

Het kleurrijke gezelschap weerspiegelt het gebrek aan politieke leiding op het thuisfront, meent onder anderen de in Italië vermaarde politicoloog en voormalig senator Pasquino uit Bologna. De regering van premier D'Alema is volgens hem niet in staat een duidelijk en vooral eensluidend standpunt over de oorlog in Kosovo te formuleren. Dan komen de amateurs vanzelf in actie.

Het moet echter ook te maken hebben met de in politiek opzicht zeer individualistisch ingestelde Italianen. Zie bijvoorbeeld andere goedbedoelde, maar contraproductieve soloacties, zoals de communistische volksvertegenwoordiger die zijn land vorig jaar opzadelde met Koerden-leider Öcalan, of de christen-democraat die in 1991 in Bagdad Saddam Hussein probeerde te lijmen op het moment dat de Golfoorlog al bijna was uitgebroken.

De verklaring van een gebrekkige centrale politiek in Rome is dus onvolledig, zoals ook Umberto Bossi bewijst, een van de recente Italiaanse gesprekspartners van Milosevic. Bossi leidt Liga Noord, een beweging die Italië in tweeën wil splitsen en streeft naar een onafhankelijk en ethnisch zo zuiver mogelijk Noord-Italië ('Padania'), los uit de invloedsfeer van de vermaledijde yankees. Met Milosevic deelt Bossi, gesteund door vele duizenden en met de ondergang bedreigde kleine ondernemers, zijn weerzin tegen 'globalisering' van de markteconomie.

Oorlog of geen oorlog, buitenlandse politiek is binnenlandse politiek. Een andere Italiaan die deze stelling in Belgrado onderstreepte, twee weken na het begin van de bombardementen, was Armando Cossutta (72), de nummer één van PDCI, een communistische splinter, maar wel regeringspartij. Het was mede Cossutta die vorig jaar oktober D'Alema in het zadel hielp, nadat de vorige regering van premier Prodi was gesneuveld over een schisma in het communistische blok.

Cossutta ondersteunt het pro-NAVO-beleid van D'Alema – hij zit ondanks vele dreigementen immers nog steeds in de coalitie van in totaal zeven partijen – maar moet zijn achterban laten zien dat hij de door Amerika gedomineerde militaire slag tegen Servië van de hand wijst. Geen woord over de gevluchte Kosovaren, maar wel protest tegen de volgens hem zinloze bombardementen.

In een identiek dilemma verkeren de Groenen, wellicht het sprekendst vertolkt door locoburgemeester Bettin van Venetië. Vlak voor zijn vertrek naar Belgrado nam Bettin, samen met zijn collega van de eveneens in Noord-Oost Italië gelegen stad Padua, deel aan de bestorming van een NAVO-basis. Beiden werden een halve dag door de politie vastgezet. In Belgrado betoonde de stadsbestuurder zijn solidariteit met de Serviërs om er aan toe te voegen dat het met de etnische zuivering van Kosovo diende te zijn afgelopen.

Zijn commentaar werd live uitgezonden op de Servische staatstelevisie, waarmee de man uit Venetië zich ontpopte als een Trojaans paard: nog nooit had iemand op de Servische tv de oorzaak van alle ellende bij naam genoemd. Voor straf moest Bettin vijf uur in Belgrado wachten totdat hij naar huis mocht vliegen. In Servië is hij niet langer welkom.

De Groenen vormen een van de zeven pilaren onder de coalitie van D'Alema. Anders dan de Duitse Groenen heeft de Italiaanse milieupartij geen echte frontman, niemand die ook maar in de richting komt van Joschka 'NAVO' Fischer.

Niettemin zijn ook de Italiaanse Groenen verslaafd geraakt aan de macht en zullen zij in meerderheid de officiële regeringslijn blijven volgen. En die luidt onverminderd: Italië blijft met zijn elf NAVO-bases het vliegdekschip van het Atlantisch bondgenootschap.

Daarbij hoeft niemand zich van de wijs te laten brengen door ogenschijnlijke tegenstellingen tussen bijvoorbeeld D'Alema en zijn minister Dini van Buitenlandse Zaken, zelf aanvoerder van een naar hem vernoemd klein politiek partijtje, of minister Scognamiglio van Defensie, vertegenwoordiger van een al even kleine partij (UDR), die na het vertrek van oprichter Cossiga (de oud-premier en ex-president) alleen nog op papier bestaat.

Allen, premier D'Alema voorop, weten dat het met het zoveelste na-oorlogse kabinet is afgelopen zodra de coalitie door de oorlog in Kosovo echte scheuren gaat vertonen.

Op de achtergrond houdt zich namelijk Silvio Berlusconi gereed, die namens de gehele rechtse oppositie heeft verklaard beschikbaar te zijn voor een oorlogskabinet. Hij hoeft niet per se premier te worden, hij wil zich desnoods schikken in de rol van juniorpartner in een grote coalitie. Hoe erg de deelnemers aan de centrumlinkse Olijfboom-coalitie de oorlog ook vinden, dát nooit.

De bevolking steunt D'Alema en geeft zich, anders dan in bijvoorbeeld Griekenland, niet over aan anti-NAVO-demonstraties. Wellicht omdat in Italië potentiële opinieleiders uit de literaire, muzikale of filosofische hoek een vrijwel complete radiostilte hebben afgekondigd. Net als in Nederland zijn het de media die de toon zetten. En die zijn van links tot rechts in meerderheid tegen Milosovic.

Volgens de laatste enquête, van *La Stampa*, ondersteunt een meerderheid van 53,1 procent de NAVO-acties. Dat het Italiaanse leger meedoet, wordt door 51,2 procent van de Italianen goedgekeurd. Enkele weken geleden lag het aantal voorstanders aanzienlijk lager. Bijna 40 procent is zelfs voor de inzet van landstrijdkrachten, waarbij een even groot percentage Italiaanse participatie ondersteunt.

Iets anders is het gesteld met de bereidheid tot opvang van de gevluchte Kosovaren. Ter plekke helpen, menen de meesten. Een te verwaarlozen aantal van 4,3 procent wil een deel van de vluchtelingen naar Italië halen.

De media zetten de toon en zijn in meerderheid van links tot rechts tegenstander van Milosevic

Willem Beusekamp is correspondent van *de Volkskrant* in Rome.

ANALYSE

29-4-99

NAVO en Milosevic spelen subtiel spelletje schaak

Een oplossing in het Kosovo-conflict lijkt na het ontslag van Draskovic verder weg dan ooit. Maar dat kan gezichtsbedrog zijn: de NAVO en Milosevic hebben namelijk een gemeenschappelijk belang.

Van onze buitenlandredactie

AMSTERDAM

Met het afzetten van de verzoeningsgezinde vice-premier Vuk Draskovic lijkt de Joegoslavische president Slobodan Milosevic te hebben gekozen voor de harde lijn in zijn confrontatie met de NAVO. Maar het machtsspel tussen beide antagonisten wordt zo geraffineerd gespeeld, dat de dingen niet hoeven te zijn wat ze op het eerste gezicht lijken.

Tussen Milosevic en de NAVO is op dit moment een buitengewoon subtiel schaakspel gaande dat beslissend kan zijn voor de vraag of de wereld zich moet opmaken voor een langdurige, steeds verder escalerende oorlog in Kosovo of dat er toch, sneller dan nu verwacht, een uitweg uit de crisis wordt gevonden.

Verrassingen zijn niet uitgesloten, want niet alleen de politiek van Milosevic maar ook die van de NAVO is in dit stadium voorzien van allerlei tactische dubbelzinnigheden.

Op de top in Washington toonden de NAVO-leiders zich eensgezind in de wens dat de luchtoorlog onverminderd moet doorgaan. Maar dat was slechts het halve verhaal. Steeds duidelijker wordt dat zij daarnaast hebben afgesproken een laatste poging te ondernemen het conflict langs diplomatieke weg op te lossen. De mogelijkheid van een riskante grondoorlog is (voorlopig) van de baan en alle kaarten worden voor dit moment gezet op Rusland.

De NAVO hoopt Moskou zover te krijgen dat het zich schaart achter de eis dat een internationale troepenmacht in een autonoom Kosovo zal toezien op de terugkeer van de Albanese vluchtelingen. Daartoe zou de NAVO bereid zijn te accepteren dat in een VN-resolutie over deze vredesmacht geen expliciete verwijzing naar de NAVO komt te staan (alhoewel in de praktijk deze troepen wel door het bondgenootschap zullen worden geleid).

Door Rusland aan haar kant te krijgen, wil de NAVO twee vliegen in één klap slaan. Niet alleen toont zij tegenover het westerse publiek aan dat zij het uiterste heeft gedaan om tot een vreedzame oplossing te komen, maar ook ontneemt zij Milosevic de kans de Russen tegen het Westen uit te spelen. De hoop is dat Milosevic zich dan zo in het isolement gedreven voelt, dat hij alsnog voor de westerse eisen zwicht.

Het probleem is alleen dat Milosevic – verreweg de meeste gesleepen machtspolitieus van de Balkan – een scherp oog zal hebben voor het feit dat de NAVO weinig keuzes heeft.

De luchtoorlog verloopt niet naar wens. Naar gisteren bekend werd, is na 34 dagen bombarderen slechts eenderde van Joegoslavië's militaire brandstofreserves en ongeveer eenderde van de luchtafweerinstallaties vernietigd. De grondoorlog zou uitkomst kunnen bieden, maar daar willen de NAVO-landen (nog) niet aan. Dus vormen de Russen de laatste reddingsboei voor de westerse bondgenoten.

Zo bezien verkeert Milosevic in de positie dat hij de NAVO kan laten bungelen in al haar machteloosheid en met al haar zelfopgelegde beperkingen. Maar ook dat is gezichtsbedrog. Want hij weet dat als hij de NAVO te lang aan het lijntje houdt, het uiteindelijk toch tot een grondoorlog zou kunnen komen. En omdat hij die vrijwel zeker verliest, zal hij waarschijnlijk te elfder ure inbinden.

Want ironisch genoeg deelt Milosevic een aantal belangen met de NAVO: beiden willen geen grondoorlog en geen onafhankelijk Kosovo (dat een automatisch gevolg zou zijn van die oorlog). Dat gemeenschappelijk belang kan de basis worden van een mogelijke oplossing; alleen wil Milosevic om zoveel mogelijk concessies los te krijgen dat hij (en niet Draskovic) bepaalt wanneer.

Arie Elshout

De uitputting nabij

Albanese vluchtelingen slapen in de openlucht in een opvangkamp bij Blace in Macedonië, bij de grens met Kosovo. De VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr heeft gewaarschuwd dat de kans op onlusten toeneemt, nu de kampen uit hun voegen beginnen te barsten door de voortdurende aanwas van vluchtelingen. Macedonië heeft al 136 duizend Albanezen opgenomen. FOTO AP

Vuk Draskovic aan de kant gezet

Reuters, AP

BELGRADO

De Joegoslavische vice-premier Vuk Draskovic, die deze week binnen en buiten Belgrado opzien heeft gebaard met uitspraken over de Servische bereidheid om een VN-vredesmacht in Kosovo toe te laten, is woensdag ontslagen.

Het officiële persbureau Tanjug meldde dat premier Momir Bulatovic Draskovic van al zijn regeringstaken had ontheven vanwege 'zijn openbare uitlatingen die in strijd waren met de standpunten van de regering en die het respect voor de federale regering op het spel zetten'.

Op een persconferentie na zijn ontslag herhaalde Draskovic dat hij aldoor had gemeend het standpunt van de Joegoslavische regering te vertolken. Hij zei dat de drie ministers die tot zijn Servische Vernieuwingsbeweging behoren hun portefeuille hebben ingeleverd, onder wie minister van Informatie Milan Komnenic. Hun vertrek zal volgens waarnemers weinig verschil uitmaken, omdat de ware macht berust bij president Milosevic.

Draskovic werd ontslagen aan de vooravond van het bezoek dat de Russische afgezant voor Kosovo, Viktor Tsjernomyrdin, vandaag aan Belgrado brengt. Sommige functionarissen van de NAVO en de Amerikaanse regering hadden uit zijn uitspraken de hoop geput dat de vice-premier misschien bezig was proefballonnetjes op te laten namens Milosevic. Zijn ontslag wordt in Washington opgevat als een teken dat Joegoslavië niet langer als één man achter Milosevic staat.

'Wij hebben aanwijzingen dat er meningsverschillen rijzen in Belgrado', zei president Clinton. Ook de woordvoerder van Buitenlandse Zaken, James Rubin, sprak over 'nieuwe' berichten dat 'sommige mensen vastbesloten zijn de waarheid te spreken – dat er in Kosovo een etnische zuivering gaande was, dat de NAVO steeds sterker wordt en dat Servië steeds verder geïsoleerd raakt'.

Maar Draskovic zelf waarschuwde voor dergelijke conclusies. 'Misschien dat sommigen in het Westen denken dat ik de man ben met wie de NAVO in de toekomst kan samenwerken', zei hij. 'Nee! De NAVO is de agressor – en wie mijn land aanvalt, die valt mij aan. Ik ben een Serviër.'

Een van Draskovic' gewraakte uitspraken was dat hij zich er zelfs bij zou neerleggen dat ook NAVO-landen deel uitmaken van een eventuele VN-vredesmacht in Kosovo. Verder zei hij dat de leiders het land de waarheid moeten zeggen, namelijk dat Servië in dit conflict alleen staat.

Pagina 5: De politieke grillen van Draskovic
NAVO-bom op woonwijk
'UCK mag niet winnen'

■ **HONGERSTAKING** Vijftien van de veertig Kosovaren die verblijven in het asielzoekerscentrum Schalkhaar bij Deventer, zijn sinds dinsdagavond in hongerstaking. Zij eisen in het centrum de ontvangst van een Albanese televisiezender. 'We hebben begrip voor de actie, maar zullen geen Albanese zender op ons kabelnet plaatsen', zegt een woordvoerder van het asielzoekerscentrum. De directie vreest voor een precedentwerking als wordt toegegeven aan de de eis.

Zeggenschap geëist

VS: Huis toont scepsis over oorlog

Door onze correspondent

WASHINGTON, 29 APRIL. Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden heeft zijn reserves getoond over de oorlog om Kosovo door na een verhit debat een wetsvoorstel aan te nemen dat president Clinton verbiedt om zonder goedkeuring van het Congres grondtroepen naar Joegoslavië te sturen.

Een motie van steun voor de luchtaanvallen haalde het net niet. Het was het eerste formele debat in het Congres over de oorlog sinds de bombardementen op 24 maart begonnen. De Senaat had op 23 maart wel alvast steun voor de luchtaanvallen uitgesproken.

Of de Senaat net als het Huis over de eventuele uitzending grondtroepen zal stemmen, is nog onduidelijk. Maar mocht de Senaat de vrijheid van de president op dit gebied ook aan banden willen leggen, dan kan Clinton er altijd nog zijn veto over uitspreken.

Voor het eerst zinspeelde Clinton er gisteren op dat de aanvallen op Joegoslavië nog lang kunnen voortduren. „In mei zal het weer beter zijn dan in april", zei de president, verwijzend naar het slechte weer dat de afgelopen weken een fors obstakel was voor de NAVO-acties boven Joegoslavië. „In juni zal het weer beter zijn dan in mei, en in juli beter dan in juni."

Clinton zegt nog steeds dat hij niet van plan is om grondtroepen in Joegoslavië in te zetten. Hij verzekerde het Congres in een brief dat hij hun steun zou zoeken als hij zijn standpunt daarover mocht veranderen. Maar die toezegging ging vooral de Republikeinen niet ver genoeg. Met tientallen Democraten vinden ze dat de president niet om steun, maar om toestemming moet vragen. Vergeefs waarschuwden de ministers Albright van Buitenlandse Zaken en Cohen van Defensie hen per brief dat een verbod op grondtroepen „verkeerd uitgelegd kan worden als een vermindering van de Amerikaanse solidariteit met de NAVO".

Maar het voorstel om de president te verplichten toestemming voor grondtroepen te vragen, werd aangenomen met 249 tegen 180 stemmen. Onder de voorstemmers waren 45 Democraten. Bij de Democratische motie van steun voor de luchtaanvallen, die vooral symbolische betekenis heeft, staakten de stemmen: 213-213. 31 Republikeinen braken met hun partijlijn en steunden de luchtoorlog, 26 Democraten braken met hun partij en steunden de oorlog niet.

Een voorstel om Joegoslavië formeel de oorlog te verklaren kreeg slechts twee stemmen. De Amerikaanse grondwet legt dat recht uitdrukkelijk bij het Congres, maar in de geschiedenis is van dat recht slechts vijf keer gebruik gemaakt, de laatste keer in de Tweede Wereldoorlog. Sindsdien hebben presidenten oorlogen gevoerd met hoogstens een steunverklaring van het Congres.

De emoties laaiden gisteren hoog op bij het debat in het Huis. Tegenstanders van Amerikaanse betrokkenheid bij de oorlog schermden met Vietnam, voorstanders met de holocaust. De Republikein John Kasich betoogde dat „de burgeroorlog in Kosovo al woedt sinds 1389" en zei dat hij naar alle waarschijnlijkheid niet beslecht kan worden. Zijn partijgenoot Charles Norwood zei dat Clinton „onze kleinkinderen verplicht om in de Balkan de wacht te houden, niet omdat we bedreigd worden, maar alleen om een nieuwe wereldorde af te dwingen". De Democraat David Bonior bracht daar tegen in: „We zijn een supermacht op het toppunt van onze welvaart en kracht. Wat moet Amerika doen? De andere kant op kijken?"

'Voor Albanezen staat de deur altijd open'

Tachtigduizend van de 140.000 Kosovaren die tot nu toe naar Macedonië zijn gevlucht, zijn daar ondergebracht bij particulieren, leden van de Albanese minderheid in Macedonië: tien, twintig, dertig gasten uit Kosovo per gezin.

De schoenen van vluchtelingen uit Kosovo voor de ingang van de moskee van Lipkovo in Macedonië. (Foto AP)

Door onze redacteur
HARM VAN DEN BERG

SKOPJE, 29 APRIL. Een tijdbom? Zo heeft Lirie Mehmeti (53) de situatie bij haar thuis en bij duizenden andere Albanese families in Macedonië nog niet bekeken. „Wij zijn de Macedoniërs niet tot last, we doen niemand kwaad, vragen geen geld, krijgen eten en kleding van kerkelijke hulporganisaties, voornamelijk protestantse."

De driekamerflat van Lirie Mehmeti en haar man Amir (65) op de vierde verdieping aan de Nikola Petrov in Butel, een wijk van de Macedonische hoofdstad Skopje, wordt sinds de eerste week van april bewoond door twintig personen. Tien volwassenen en even veel kinderen, het jongste is amper een jaar. Voor dit gesprek hebben twaalf van hen zich verzameld in de woonkamer die amper 4,5 bij 4,5 meet. De aangrenzende keuken is ongeveer half zo groot. De meeste gezinnen in de smalle, rommelige straat leven sinds een week of vier onder dezelfde omstandigheden. Het stadsdeel Butel is voor tachtig procent Albanees en allemaal hebben ze zonder enige aarzeling vluchtelingen uit Kosovo opgenomen. Lirie, vrijwilligster bij het Rode Kruis in Skopje, kent families die twintig of dertig mensen onderdak bieden. „Hun huis is soms nog kleiner dan het onze, maar dit heeft alles te maken met een oude traditie. Of je iemand nu kent of niet, voor Albanezen staat de deur altijd open." Geen van de vijftien logé's is familie van het echtpaar Mehmeti, ze kenden elkaar van jaren terug en hadden zo nu en dan contact.

Het is juist deze opvang bij particulieren die de Macedonische overheid de grootste zorgen baart. Het wankele evenwicht tussen Macedoniërs, Albanezen en het kleinere Servische bevolkingsdeel zou hierdoor in gevaar kunnen komen. Volgens een ruwe schatting van onder meer de vluchtelingenorganisatie UNHCR zijn sinds begin van deze maand al 80.000 vluchtelingen op deze wijze bij particulieren ondergebracht. De door de UNHCR met hulp van de NAVO ingerichte kampen, vrijwel allemaal in de grensstreek, bleken volstrekt niet berekend op het enorme aantal dat zich vanaf eind maart gedwongen meldde bij de Macedonische grensplaats Blace. Een groot deel van hen was in treinen afgevoerd uit Priština, de hoofdstad van Kosovo. De regering in Skopje vindt dat de Europese Unie snel de Macedonische overheid, maar dat zijn ze niet van plan. Natuurlijk weten we hoe Macedoniërs over Albanezen denken en we zijn ons er goed van bewust dat dit een arm land is dat eigenlijk niet zoveel mensen op kan nemen."

Over het alledaagse leven met zovelen in de kleine flat, spreekt ze voorzichtig. Gemakkelijk is het niet, regelmatig doet ze een beroep op vrienden om haar eigen kinderen daar te laten slapen, zodat er iets

als chauffeur-bewaker gewerkt voor de OVSE. Toen die zich uit Kosovo terugtrok, werd al gauw duidelijk dat de Servische troepen, maar vooral de para-militaire eenheden, het hadden gemunt op de vroegere medewerkers van internationale organisaties en op intellectuelen."

Op een dag in de laatste week van maart stonden drie gemaskerde mannen bij hem voor de deur. Bajrami: „Mijn Servische buurman stond er ook bij, die had ons aangegeven." Ze moesten de stad verlaten, het

dag van maart gastvrijheid boden.

Voor Fatmir Puka en zijn vrouw verliep de vlucht dramatischer. Op die 31ste maart braken paramilitairen de deur open bij Puka, die tot vorig jaar als technicus werkte bij de televisie, tot de Albanezen eruit gegooid werden. De bende eiste geld en andere zaken van waarde en gaven het gezin een kwartier om naar het station te lopen. Puka's vrouw moest haar ringen afgeven, alleen dan mocht ze wat brood en water meenemen voor de twee kinderen.

Het leven met zoveel mensen op zo weinig vierkante meters wordt Puka regelmatig te veel. „Ik ben elke dag met de kinderen in het park, dat is nu mijn werk."

De flat aan de Nikola Petrov staat blauw van de rook, op het tafeltje liggen halflege pakjes van verschillende merken. „De enige complicatie is eigenlijk dat we rekening moeten houden met de slechte gezondheid van mijn man", zegt Lirie Mehmeti. De 65-jarige oud-rechter verwijst naar zijn eigen gevangenschap. Vijf jaar zag hij onder Tito in de cel, wegens,

De gasten van de familie Mehmeti zijn het daar roerend mee eens: „Als we morgen naar Holland kunnen dan gaan we." Ze vinden het niet juist dat alleen onder de gezinnen in de officiële opvangkampen wordt geselecteerd voor opvang in EU-landen. „De mensen die hier wonen hebben zich allemaal laten registreren bij de politie, het moet dus niet zo moeilijk zijn voor de vluchtelingenwerkers om hen ook te vinden", zegt Lirie Mehmeti.

Een tijdbom, dat is volgens haar een verkeerd beeld. „Het valt wel mee, het zou misschien anders worden wanneer mijn gasten financieel een beroep gaan doen op

rechten) door de oorlog in Kosovo onderbroken en kwamen weer naar huis. Toch denkt Lirie Mehmeti het nog wel twee maanden vol te houden: „Iedereen weet waar hij of zij hoort, daar hoeven we geen afspraken over te maken."

Inmiddels wordt een erbarmelijk huilende peuter afwisselend door de ene en de andere volwassene getroost. Zonder veel effect. Uran Bajrami (40) zit op het vloerkleed met groene motieven en steunt met zijn ellebogen op de lage salontafel. Hij verliet Priština met vrouw en drie kinderen in de laatste week van maart. Bajrami noemt de reden voor zijn vertrek: „Ik heb

accomie, zijn vrouw en de twee andere kinderen volgden in de auto van vrienden. Enkele kilometers voor de grens lieten ze de auto staan, de hoge 'invoerkosten' konden ze niet betalen. Lopend bereikten ze de grens bij Blace, enkele dagen voor de massale uittocht begon en het modderkamp bij de grenspost ontstond. „Mijn kinderen zijn getraumatiseerd zeggen de artsen, maar ik zou niet weten wat ik daar aan kan doen", zegt Bajrami, wanhopig om zich heen kijkend. Zonder veel problemen kwamen de twee gezinnen Macedonië binnen, waar ze direct contact zochten met de Mehmeti's, die hen op de laatste

alle kruispunten stonden tanks, para's scheurden in jeeps door de straten met de geweren in de aanslag", vertelt Puka.

In een overvolle trein werden ze naar het kamp in het niemandsland bij Blace gereden. Ruim 24 uur hebben ze daar gestaan, in de regen, wachten tot de bussen kwamen die hen naar de inderhaast opgetrokken kampen zouden brengen. In de nachtelijke evacuatie werden de gezinnen uit elkaar gerukt, Puka's vrouw kwam met de kinderen in Tetovo terecht, hij belandde in Brazda. Gelukkig hadden beiden naam en adres van de familie Mehmeti op een papiertje. Daar zagen ze elkaar terug.

hankelijkheid. „Mijn vader heeft er zelfs acht jaar voor vast gezeten. Wij Albanezen hebben altijd onder een juk geleefd, maar nu zijn ze over een grens gegaan. Leven met Serviërs is voor ons niet meer mogelijk." Amir Mehmeti staat zwaar ademend op, zet een petje op met het embleem van het UÇK, het Kosovo Bevrijdingsleger, en maakt een gek sprongetje. Zijn vrouw grist het snel van zijn hoofd. Hun gasten gaan deze avond op bezoek bij een familie in de straat die ook vluchtelingen in huis heeft genomen. Samen kijken naar de televisie: „Dan tellen we hoeveel Albanezen er nu weer zijn gedood."

(vogels) wilt(vogel) niet alleen Chi-
na, maar ook Rusland), het oriënt-
taals despotisme van de hydrauli-
sche samenlevingen, hun voort-
zetting vonden in het totalitaire
communisme van de grote roer-
ganger Mao Ze Dong in de Volks-
nen.

fjanssen@nrc.nl

„voorzichtige kapitalistische weg
te ontworstelen aan het bureau-
cratisch centralisme. En mochten
de ingelanden van de waterschap-
pen de afgelopen twee weken hun
democratische invloed uitoefe-

Krachtige luchtstroom omhoog.
De aanzuiging van lucht vindt uit
de directe omgeving plaats, van
alle kanten is er stroming naar het

Raket Sofia: tijdstip uiterst ongelukkig

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

SOFIA 29 APRIL. Het had niet ongelukkiger gekund: een NAVO-raket op Sofia net op het moment dat het Bulgaarse parlement zich moet uitspreken over een zeer omstreden verdrag met de NAVO.

Vanochtend verdrongen de militaire attaché's van Westerse ambassades zich rond de brokstukken van de raket die inmiddels zijn overgebracht naar het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het opschrift op een brokstuk van rond anderhalve meter lijdt geen twijfel: de raket is in ieder geval afkomstig van een Engelstalig land. De diplomaten zijn het erover eens. Dit kan niet anders dan een raket van een NAVO-vliegtuig geweest zijn.

De raket sloeg in om ongeveer tien uur plaatselijke tijd, in een woonhuis even buiten de Bulgaarse hoofdstad Sofia, op bijna zestig kilometer van de grens met Joegoslavië. Er vielen geen slachtoffers. Een kind moest in shock worden opgenomen in een ziekenhuis. In het grensgebied met Joegoslavië waren al eerder brokstukken terechtgekomen, maar dit was de eerste keer dat de hoofdstad getroffen werd.

De ochtend na de inslag is de verwarring in Sofia groot. Minister van Buitenlandse Zaken Nadezjda Mihailova legt op een inderhaast bijeen geroepen persconferentie uit dat het onderzoek nog in volle gang is. Vast staat alleen dat het om een raket gaat van het type Harm en dat hij afkomstig is van een vliegtuig dat gisteravond vanuit Joegoslavië het noorden van Bulgarije is binnengevlogen en drie minuten later richting Macedonië het luchtruim weer heeft verlaten. Bij Sofia zou het vliegtuig een bocht gemaakt hebben, extra laag hebben gevlogen, waardoor de Bulgaarse radar het vliegtuig enkele ogenblikken uit het oog verloor, en snelheid hebben verloren. Op vragen waarom het Bulgaarse luchtafweer niet in actie is gekomen antwoordde de minister dat niet duidelijk was wat de herkomst van het vliegtuig was en dat er daarom niet geschoten is.

Dat kan binnen enkele dagen anders worden als het Bulgaarse parlement een verdrag ratificeert dat de NAVO met Bulgarije wil afsluiten. De NAVO vraagt Bulgarije het luchtruim open te stellen in ruil voor veiligheidsgaranties.

De kwestie ligt hier zeer gevoelig. Ruim tweederde van de bevolking is tegen omdat men bang is dat de NAVO-vliegtuigen het kwetsbare Bulgarije nog verder de oorlog zullen inzuigen. De regering van premier Kostov, die een groot voorstander is van Euro-Atlantische integratie, heeft de afgelopen week hard met de NAVO onderhandeld over de voorwaarden van openstelling. Zo wil Bulgarije dat de NAVO haar activiteiten beperkt tot een smalle corridor van enkele tientallen kilometers langs de grens. De vliegtuigen zouden zich niet boven de grote steden en de industriële centra, en met name niet boven de toch al zwaar omstreden kerncentrale in Kozlodoej mogen begeven.

Vanochtend voegde minister Mihailova daar nog eisen aan toe. Bulgarije eist onmiddellijk opheldering van de NAVO en wenst zo snel mogelijk uitgerust te worden met een systeem van electronische grensbewaking in het luchtruim en met een signaleringssysteem dat kan uitmaken of een vliegtuig al dan niet vijandelijk is. „Anders zijn wij niet in staat ons land te verdedigen", aldus de minister.

BULGARIJE

Bulgaren moeten wel meedoen met de NAVO

[• *Vervolg* van pagina 1] Beneden aan de weg, bij de grensovergang, is het doodstil. Een zestal taxi's staat tevergeefs te wachten op een vrachtje. Ze staan hier al drie weken dag en nacht en doden de tijd met een spelletje poker en sterke verhalen over een collega die in één keer 400 mark wist te verdienen met een rit. Als er al mensen over de grens komen, zijn het meestal Joegoslaven die op doorreis zijn naar een derde land.

Maar de man en de vrouw die even later, een rollende koffer voortslepend, over de grens komen keuren de Bulgaarse taxichauffeurs geen blik waardig. Zwijgend stappen ze in een auto die met draaiende motor op ze staat te wachten. Dan wordt het weer doodstil aan de grensovergang van de E 80. De belangrijkste verbinding van Bulgarije met de rest van Europa.

De tweebaansweg verbindt Sofia met Niš en Belgrado. Al het verkeer van West-Europa naar Turkije, van het internationale vrachtverkeer tot de zwaarbepakte personenauto's van de Turkse gastarbeiders, dendert hier in tijden van vrede voorbij. De verlaten spoorbaan naast de weg is onderdeel van de roemruchte Orient Expres: de verbinding Istanbul, Sofia, Belgrado, Boedapest, Wenen en verder. De internationale rijtuigen staan nu op elkaar geperst op een zijspoortje. Er is geen doorkomen aan. De NAVO hoeft zich geen zorgen te maken dat de Bulgaren stiekem olie zullen leveren aan Joegoslavië. De Joegoslaven hebben de grens zelf dichtgegooid. Ingeklemd achter Servië voelen de Bulgaren zich in de steek gelaten. Ze kunnen geen kant op, maar moeten wel meedoen met de NAVO.

„Wij zijn maar kleine miertjes. Onze leiders luisteren niet naar ons. Ze doen wat ze willen of wat hun door derden wordt opgedra-

gen." Toch zijn de inwoners van Dragoman de afgelopen dagen de straat opgegaan om te demonstreren tegen de NAVO-aanvallen op Joegoslavië. „Het splijtende geluid van vliegtuigen en raketten was zo hard dat we eenvoudig iets moesten doen."

Dragoman is het eerste stadje in Bulgarije vanaf de grens. Troosteloze en afgetrapte communistische gebouwen langs de spoorbaan. Een paar industriële schoorstenen waar geen rook meer uit komt. Werk is er niet. Toekomst evenmin. Een man in een zwart leren jasje zegt dat 99,9 procent van de inwoners tegen de NAVO is. Hij blijkt een voormalige apparatsjik die zonder enig succes carrière probeert te maken

als privé ondernemer. Op het tochtige, kale stadsplein van Dragoman vindt hij een willig gehoor. „Ze luisteren niet naar ons. Maar we worden elke dag sterker. In de andere steden en dorpen in de omgeving wordt ook al betoogd!" Een andere man valt hem bij. „Hier vlak bij in Surdulica zijn 20 doden gevallen. En wie neemt de verantwoordelijkheid? Kunt u mij vertellen wie hier de verantwoordelijkheid voor neemt?"

De inwoners van Dragoman en andere Bulgaarse steden zonder toekomst staan ver van hun regering. Economisch hebben ze nog geen enkel resultaat gezien van het beleid dat de centrum-rechtse regering van Ivan Kostov nu alweer twee jaar voert. Ze hebben net weer een zware winter achter de rug. Energieprijzen blijven stijgen maar de grote doorbraak naar de vrije markt en een beter leven blijft uit. Ze kunnen de NAVO-acties er gewoon niet bij hebben en de linkse oppositie van voormalige communisten speelt daar handig op in.

De lijfkrant van links, *Doema*, opent vandaag dan ook met de onheilspellende kop: 'NAVO schiet met uranium-raketten'. In een bijna wetenschappelijk openingsartikel wordt uitgelegd dat de NAVO-raketkoppen met uranium zijn uitgerust dat volgens de Amerikanen zelf 'als een mes door de boter snijdt'. Maar wat de Amerikanen er niet bij zeggen, schrijft de krant, is dat de raketten na inslag een regen van kleine uraniumdeeltjes in de lucht brengen die honderden kilometers ver kan zweven. De deeltjes hebben een halfwaardetijd van liefst 4,6 miljard jaar en kunnen de vreselijkste schade aanrichten aan het menselijk lichaam. Vanuit Dragoman gezien is er dan ook weinig reden om erg enthousiast te zijn over het onzichtbare NAVO spook in de lucht.

OPINIE

e taken

voorbeeld Irak en minder unilateralisme, zoals de bombarden-
ten in 1998 op Soedan en Afgh-
stan.
De verleiding overal ter we-

Kosovaren beschrijven massamoord op mannen

MORINA, 29 APRIL. Honderden Kosovaarse vluchtelingen die gisteren aankwamen bij de Albanese grensplaats Morina, vertellen over een recente, grootschalige massamoord door Servische troepen.

Meer dan honderd mannen van vijftien jaar en ouder zouden gisteren door een Servische eenheid bij het dorpje Meja uit een vluchtelingenkonvooi zijn gehaald en naar een weiland zijn afgemarcheerd. Later hoorden de vluchtelingen uit de verte schoten. Gisteravond kwamen de overlevenden, vrijwel uitsluitend vrouwen, aan in Morina.

Het konvooi, dat uit ongeveer zestig tractors met aanhangers bestond, was voor het merendeel afkomstig uit het dorpje Dobrosh. Een tweede vluchtelingenkonvooi trok enkele uren later langs dezelfde weg en beschreef een weiland dat bezaaid was met tussen de honderd en tweehonderd lichamen van mannen. Volgens sommige getuigenissen was een poging gedaan een deel van de lijken te verbranden.

De vluchtelingen die gisteren bij de Albanese grensplaats Morina aankwamen, zijn voor het merendeel afkomstig uit dorpen rond de zuidelijke stad Djakovica, waar ze naar eigen getuigenis gisteren rond twaalf uur 's middags door gemaskerde Serviërs uit hun huizen werden gedreven. Na hun vertrek werden veel huizen in brand gestoken. Ook over het begin van de deportatie worden wreedheden gemeld. Zo zouden een twaalftal doden gezien zijn bij een school in het dorp Oriza en zouden bejaarden zijn gedood die weigerden te vertrekken.

Het aantal vluchtelingen is de afgelopen dagen weer toegenomen. In Albanië arriveerden volgens de VN-hulporganisatie UNHCR gisteren 3.300 Kosovaren, in Macedonië vijduizend. Veel vluchtelingen kwamen uit Ade, bij Priština, en uit de stad Prizren. (AFP)

De NAVO vierde het afgelopen weel

ideeën voor een stabiliteitspact da
de Balkan en in feite geheel Mid
den- en Oost-Europa zal omvat
ten, is daar een voorbeeld van.
In zo'n pact zal de inkadering
van de Balkanregio in bestaand
instituties (zoals de EU en de NAVO
aan de orde zijn. Heikel is ook d
institutionele vormgeving, hoeve
op dat punt met de Frans-Brits
wars is gemaakt: ophelling var
grote kwalitatieve sprong voor
plannen van eind vorig jaar ect
de WEU, de oprichting van een mili-
taire dimensie in de EU, zoveel mo-
gelijk in samenhang met de NAVO.
Heikel is verder de formulering
van de politieke wil door Europa
of, zo men wil, het terzijde stellen
van de in veel buitenlands-politie-
ke dossiers zo gelijkoosde natio-
nale stokpaardjes.
Ten slotte kan de vraag worden
gesteld wat het prijskaartje is van
een meer eendrachtig Europa. De

VO is kl

NAVO

NAVO ziet 'scheuren' in regime

[• *Vervolg* van pagina 1] De federale premier van Joegoslavië, Momir Bulatović, ontsloeg gisteren vice-premier Vuk Drašković, wegens diens recente uitlatingen, die „in strijd met de standpunten van de federale regering" zouden zijn. Drašković zei onlangs dat de regering moet ophouden de Serviërs voor te liegen; ze moet de burgers eerlijk vertellen dat de NAVO niet op springen staat over de luchtacties, dat Rusland Joegoslavië niet zal helpen en dat de bombardementen veel schade aanrichten. Ook bepleitte Drašković de komst van een vredesmacht onder VN-vlag. Uit protest tegen het ontslag van hun leider zijn drie ministers van zijn partij opgestapt.

De NAVO oordeelde dat het ontslag duidt op „scheuren" in het regime in Belgrado, dat het bewijst dat Milošević geen afwijkende meningen tolereert en dat het bewind zich isoleert, ook binnen Joegoslavië. Waarnemers oordelen dat het ontslag van Drašković weinig te betekenen heeft, omdat de dienst in Belgrado wordt uitgemaakt door Milošević en een kleine groep getrouwen.

De Russische Joegoslavië-gezant Tsjernomyrdin gaat vandaag „met concrete voorstellen" naar Bonn en reist dan door naar Belgrado, waar hij naast Servische leiders ook Ibrahim Rugova zal ontmoeten. In Moskou was het in het kader van Tsjernomyrdins bemiddeling gisteren en vandaag weer een komen en gaan van leiders als secretaris-generaal Kofi Annan van de VN, de ministers van Buitenlandse Zaken van België, Canada en Griekenland en de Duitse minister van Defensie. Algemeen was men echter sceptisch over een snelle oplossing. „We zijn nog in een vroeg stadium", zei Annan. De Duitse minister Scharping zei dat zijn hoop op een politieke oplossing „een beetje" was toegenomen. (Reuters, AP, AFP)

Eenheid Europa gedijt in Kosovo-crisis

De Kosovo-crisis heeft in Europa een ongekende eensgezindheid tot stand gebracht, meent **Dominique Moïsi**. Het komt nu aan op stug volhouden.

De wereld moet veilig worden gemaakt voor de democratie. Recht is kostbaarder dan vrede." De woorden die president Woodrow Wilson in april 1917 tot het Congres sprak klinken in 1999 actueler dan ooit. Een maand na het begin van de Westerse militaire operaties tegen het Servië van Milošević staat één ding vast: de NAVO mag de veldslag op de grond niet hebben gewonnen, maar Milošević heeft de beeldenoorlog al verloren. De Servische tiran vindt niet alleen de NAVO tegenover zich, maar ook Hollywood, van Steven Spielberg tot Roberto Benigni. De miljoenen Westerlingen die *Schindler's List* of *La vita è bella* hebben gezien, vinden de 'ware' beelden op hun eigen tv-scherm – die het lijden van de Kosovaren tonen – onaanvaardbaar.

Een Amerikaanse vriend van me, een man met een belangrijke positie op het ministerie van Buitenlandse Zaken in Washington, vatte de gevoelens van een meerderheid van de Amerikanen samen in één zin: „Mijn ouders in Californië kunnen Kosovo misschien niet plaatsen op de kaart, maar anno 1999 willen ze in Europa geen mensen meer in verzegelde treinen zien stouwen." Een geheel van historische herinneringen, opgerakeld door filmische zeggingskracht en versterkt door vage, oude schuldgevoelens, wekt bij het publiek een krachtige sympathie voor voortzetting zo niet verheviging van de oorlog. We weten misschien niet wat we doen, maar we doen het in elk geval samen. Bill Clinton, Tony Blair en Jacques Chirac verschillen weliswaar in tactiek of heftigheid, maar ze omschrijven het conflict steeds vaker in dezelfde woorden: „de strijd tussen democratie en barbarij".

Europa krijgt het Servië dat het verdient

Het Westen wordt vereend door gezamenlijke emoties die sterker zijn dan traditionele overwegingen van soevereiniteit, in het geval van Frankrijk, en zelfs sterker dan de (Duitse) aarzeling het gebruik van geweld te overwegen. De consensus is hecht en vermoedelijk ook duurzaam.

„Wie te laat komt wordt door de geschiedenis gestraft." Michail Gorbatsjovs waarschuwing aan Erich Honecker in 1989, aan de vooravond van de val van de Berlijnse Muur, kan ook Slobodan Milošević ter harte nemen. Hij mag een sluw en wreed tacticus zijn, maar hij is bovenal een anachronisme dat de ene nederlaag na de andere lijdt. Vergeleken bij de Sovjet-Unie onder Stalin vormt het Servië van Milošević natuurlijk maar een geringe bedreiging, maar het is een groot kwaad en een reëel gevaar. Het is aan niet-Westerlingen moeilijk uit te leggen wat voor gevaar Milošević betekent. Ze veroordelen al gauw wat zij zien als onze selectieve emoties. Wat deed het Westen toen in Cambodja of Midden-Afrika immense moordpartijen plaatsvonden? Is het leven van een Europeaan, al is het ook een moslim, meer waard dan dat van een Aziaat of Afrikaan? Selectieve emoties zijn natuurlijk te verkiezen boven algehele onverschilligheid of cynisme. De oorlog in Kosovo is niet alleen een metafoor voor de twintigste eeuw, een versnelde samenvatting van onze geschiedenis; maar vooral vormt Kosovo voor de Verenigde Staten, de NAVO en vooral Europa een moment van waarheid: in hoeverre zijn de Amerikanen 'onwillige kruisvaarders'? Welke prijs willen ze betalen om hun internationale prestige te handhaven? Kan een bondgenootschap als de NAVO, met zijn mondiale pretenties, zich permitteren een klein, regionaal conflict niet te kunnen oplossen?

Voor Europa is de uitdaging nog fundamenteler van aard: de oorlog in Kosovo wijzigt ons zelfbeeld en onze visie op onze toekomst, en dat niet alleen in geografisch opzicht. We hoopten dat de komst van de euro ons langzamerhand enig identiteitsbesef zou bijbrengen, dat hij een doorwerkend federatief schokeffect zou hebben. Maar als Kosovo nu eens belangrijker blijkt? Zal Europa, de wees van de Sovjet-dreiging en niet in staat een bundelende kracht te vinden in de uitdaging van Amerika, deze kracht wellicht in Kosovo kunnen vinden? Een emotioneel vaandel, een toetssteen van hun democratische beginselen? Albanië, armoedige, chaotische vlek op de kaart, is als gevolg van de oorlog méér een deel van Europa geworden dan veel van zijn hoger ontwikkelde, moderne, democratische naburen. Opeens staan Brussels klassieke economische criteria minder centraal. Emoties en Politiek met een grote P, elementen die door onze politici en bureaucraten als overbodig zo niet gevaarlijk waren geëlimineerd, staan weer boven aan de Europese en Westerse agenda's. Europeaan zijn heeft een nieuwe betekenis gekregen, namelijk: weigeren etnische zuiveringen op ons continent nog langer te accepteren. In een land van haat en vrees, zoals het voormalige Joegoslavië, vormt de uitspraak van Montesquieu „Macht corrumpeert en absolute macht corrumpeert absoluut", zowel een verklaring als een waarschuwing.

De Serviërs hebben absolute controle over het leven van de Kosovaren, en aangezet door een cynische machthebber die het duistere sentiment van hun romantisch nationalisme uitbuit, hebben zij hun rechten misbruikt. Zij zijn te beschouwen als slachtoffers – slachtoffers van zichzelf, gevangenen van hun verleden. En in het Europa van morgen zullen wij het Servië krijgen dat we verdienen, zoals we in 1945 zijn gaan werken aan de reïntegratie van Duitsland.

In de nasleep van de Tweede Wereldoorlog hebben de Verenigde Staten een hoofdrol gespeeld in de fysieke en morele wederopbouw van Europa. Thans, op de drempel van de eenentwintigste eeuw, oefent Washington nog altijd een cruciale, heilzame invloed uit. Maar de Europese Unie, in de oorlog vanzelfsprekend een ondergeschikte factor, zal in de tijd na Milošević in de diplomatieke, morele en economische wederopbouw van de regio een belangrijke rol moeten spelen.

Moskou zal nauw bij dat proces moeten worden betrokken, maar rekening houden met Rusland mag niet ontaarden in nerveuze zelf-afschrikking. Laten we de zaken helder stellen: we zijn aan de winnende hand, met of zonder grondtroepen, omdat we ons nu eenmaal niet kunnen permitteren deze oorlog te verliezen en omdat de Serviërs in hun hart wel weten dat ze niet kunnen winnen zolang het Westen, overtuigd van zijn gelijk, eendrachtig blijft volharden. Misschien zal Milošević ooit in de geschiedenisboeken worden herdacht als een van de indirecte stichters van Europa.

Dominique Moïsi is adjunct-directeur van het IFRI en hoofdredacteur van Politique Etrangère.

Wat heet leed?

29-7-99

Serviërs mailen nog. Gisteren ontvangen:

'Belgrado, 26 april 2009

Met ons gaat het heel goed. Gisternacht raakten ze onze commandopost voor de vijftigste keer. Een jubileum! Het glas boven de deur viel er weer eens uit. Weet je nog, vorig jaar geleden, toen ze nog bommen en raketten hadden? God wat maakten die een herrie. Ik deed geen oog dicht. Nu schieten ze alleen nog maar houten pijlen af en wat speren. Weinig lol meer te beleven aan de oorlog. Zeker niet nu de stenen voor onze katapulten ook al opraken. Jammer hoor, dat de Russen en de Amerikanen elkaar nu aan het afmaken zijn. Schenken ze veel minder aandacht aan ons. Doodsaai. Is rond jullie eiland het water ook gestegen sinds Amerika aan het zinken is?

Er is weer genoeg drinkwater na die regenbui van gister. En met het eten zit het ook wel goed. Er zijn weer sappige narcissen. Echt lente! Gisteren kregen we een heerlijke soep van stadsduif en onkruid. Mijn zusje Milica likte met plezier de borden uit. Wat is dat toch altijd een leuk gezicht! Morgen krijgt moeder het tweede deel van haar pensioen van 2004. Ze gaat het besteden aan eten, net als twee jaar geleden. Ze heeft een heerlijke katteham op het oog.

Op school gaat alles zijn gangetje. De klassen worden steeds kleiner, maar dat bevalt me wel. We zijn nu met zijn zessen. Het lijkt haast of de straling de domsten eruit heeft gepikt.

Het nachtleven is er een stuk op vooruitgegaan sinds we altijd licht hebben. De Derde Atoombom straalt nog steeds. Wel sloom dat ze de Vierde per ongeluk op Frankrijk hebben gegooid. Anders zouden jullie ook nachtlicht hebben gehad. En lekker kleine klassen.'

– Overigens: Al een maand geen Albanese e-mails meer ontvangen.

(joeri boom)

Rusland negeert embargo

Moskou waarschuwt NAVO zijn tankers met rust te laten

Van onze correspondenten

MOSKOU/BRUSSEL - Rusland is niet van plan zich iets aan te trekken van het olie-embargo dat de EU heeft ingesteld tegen Joegoslavië. Dat heeft de Russische minister Ivanov (Buitenlandse Zaken) laten weten in een interview met de Spaanse krant El Mundo.

Ivanov noemt het embargo illegaal, 'want strafmaatregelen tegen een onafhankelijk land kunnen alleen maar worden genomen na een akkoord in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties'. Moskou zal zijn verplichtingen tegenover Joegoslavië daarom nakomen, aldus de bewindsman. Hij waarschuwt de NAVO er voor geen aanvallen uit te voeren op Russische olietankers die naar Joegoslavië varen. „Dat zou bijzonder ernstige gevolgen hebben."

Ondanks zijn kritiek is Ivanov hoopvol gestemd. Hij denkt dat nog voor de zomer een vredesverdrag kan worden getekend over Kosovo. „Mijn intuïtie zegt me dat we binnenkort een overeenkomst zullen bereiken om de militaire interventie van de NAVO te staken."

In de VIP-rooms van de vliegvelden van Moskou is het intussen een komen en gaan van westerse vertegenwoordigers die een diplomatiek offensief hebben ingezet om Rusland milder te stemmen. De inspanningen zijn er ook op gericht de leiders in het Kremlin aan te moedigen door te gaan met hun pogingen president Milosevic tot inschikkelijkheid te dwingen.

De Duitse minister van Defensie, Scharping, opende gisteren de rij. De gesprekspartners zijn steeds dezelfde: Ivanov, president Jeltsins speciale afgezant voor Kosovo, Tsjernomyrdin, en premier Primakov. Jeltsin komt morgen pas in actie als VN-secretaris-generaal Annan het Kremlin bezoekt. De Griekse minister Papandreou maakte gisteren na Scharping zijn opwachting, zijn Canadese ambtgenoot Axworthy 's avonds.

Vandaag overleggen Papandreou, Axworthy, Scharping en Ivanov met Kofi Annan over Kosovo. Het gesprek zal vooral gaan over het samenstellen van een vredesmacht voor Kosovo.

'In Kosovo is geen huis verbrand'

Door Peter de Knegt en Carl Stellweg

JANKOVIC - De Servische grenspost bij Jankovic (Kosovo) ligt er verlaten bij. De slagboom is gesloten. In de leegte klinken aanhoudend geweerschoten vanuit de heuvels. Op de puinhopen van het ontruimde kamp Blace, in het niemandsland tussen Kosovo en Macedonië, verzamelen vijf zigeuners de achtergelaten dekens en kleding. Serviërs verbranden het afval dat een bulldozer bijeenschuift.

Een paar honderd meter verderop, aan de Macedonische grens, wachten duizenden vluchtelingen op de laatste meters naar hun 'vrijheid'. De nachtmerrie ligt achter hen. Zij gaan op transport naar het opvangkamp Stankovac.

In Kosovo heeft de taxfree-winkel de deuren gesloten bij gebrek aan klandizie. Enkele Servische agenten kijken met onverschillige blik naar de gebogen ruggen in de verte. De stroom vluchtende Albanezen is voor vandaag opgedroogd; hun werk zit er op. Morgen verwachten ze opnieuw duizenden 'landgenoten die vluchten voor de NAVO-bommen'. „De mensen zelf vertellen dat ze hun huizen niet verlaten voor Milosevic, maar voor de bommen. Ik hou niet van leugens, ik wil de waarheid. En die is dat de afgelopen nacht bij Surdulica 71 burgers door de bombardementen zijn omgekomen. De doden vallen door de NAVO, niet door Serviërs. Kosovo is veilig." Met ingehouden woede in zijn stem geeft de Servische agent met badge-nummer 54127 zijn commentaar.

Bij hoge uitzondering wordt een verslaggever op Kosovaars grondgebied gedoogd. De agent popelt bijna om bezoekers in de 'veilige' opstandige provincie rond te leiden. „We hopen snel toestemming van Belgrado te krijgen, dan kunt u het zelf zien."

Twee Servische echtparen in een witte Polo passeren zonder problemen de grenspost. Ook zij zijn woest op de 'gekleurde' NAVO-informatie over slachtingen, moordpartijen en zuiveringen. „Dagelijks rijden we tussen Urocevac, bij Pristina, en Skopje op en neer. Wij hebben geen enkel probleem met de Albanezen. Kom zelf kijken, alsjeblieft, wat er werkelijk aan de hand is. Er worden leugens verspreid. Er is in Kosovo geen huis verbrand en de mensen hoeven helemaal niet weg."

De tegenstelling met de getuigenissen van de Albanese vluchtelingen kan niet groter zijn. Nu ze de grens zijn gepasseerd, durven ze hun 'echte' verhaal te vertellen. Afschuwelijke verhalen. „Vader was maatschappelijk werker in Kosovo-Polje. Nu is hij dood. Neergeschoten bij de brug die is vernield door NAVO-bommen." Het tienermeisje barst in hartverscheurend huilen uit. „We zijn hier met de hele buurt van Albanezen uit Polje. Een week geleden werden we bijeen gedreven. We hadden 30 minuten. Iedereen van 16 en ouder moest zijn papieren inleveren. Nu zijn we gelukkig hier."

Het relaas wordt vriendelijk afgebroken door een Macedonische politieman die de duizenden Albanezen 'begeleidt'. „Vertelt u maar aan de Hollanders dat wij in Macedonië niet al deze mensen kunnen opvangen. Holland zou er in plaats van 2000 best 10.000 mogen uitnodigen." Terug in Macedonië onderstreept UNHCR-woordvoerder Redmond op zakelijke toon de jongste verschrikkingen in Kosovo. „We hebben getuigenissen dat sinds zaterdag tienduizenden mensen bijeen zijn gedreven in Stubla, Millo Polje, Dremjak en Petrovo. Daar persen paramilitairen hen af. Na betaling van 2000 marken mogen ze naar het station. We hebben gehoord van drie massagraven waar 16, 19 en 21 Albanezen zijn begraven. Een ander had het over 50 doden."

De UNHCR zit ernstig in de maag met de nieuwe stroom vluchtelingen die sinds drie dagen bij Blace verschijnt. „We kunnen zo niet verder. Er komen er waarschijnlijk nog tienduizenden, maar de kampen zijn vol, er gaan te weinig mensen naar andere landen en er breken ziektes uit." Om de grootste druk van de ketel te halen wordt nog deze week een nieuw kamp opgericht bij Tetovo. Daar kunnen voorlopig 15.000 mensen worden opgevangen."

Een paar kilometer verderop, in het kamp Stenkovac 1, verleggen de media pijlsnel hun aandacht van vluchtelingenmisère naar Hollywood als zij de acteur Richard Gere in het vizier krijgen: „Ik heb tot nu toe meer journalisten dan vluchtelingen gezien", zegt de filmster die zich als ambassadeur van Artsen zonder Grenzen heeft opgeworpen. „Het belangrijkste van mijn aanwezigheid is om de Kosovaren te laten zien dat de wereld om hen geeft." Wie het geweervuur achter de heuvels van Kosovo hoort en de onnatuurlijke verlatenheid daar heeft geproefd, heeft reden om aan de woorden van de acteur te twijfelen.

Rugova meldt akkoord

Vervolg van pagina 1

De NAVO trof gisteren weer doelen in heel Joegoslavië. In Belgrado werd een legerkazerne en het industriegebied Rakovica geraakt. Bij Pozega vielen bommen op een depot van staatsoliemaatschappij Jugopetrol. NAVO-opperbevelhebber Clark zei dat de aanvallen een peulenschil zijn vergeleken bij wat volgt als Belgrado weigert mee te werken aan een vredesregeling.

De Kosovaarse oppositieleider Rugova heeft op de Servische tv gemeld dat hij na beraad in Belgrado een voorlopige regering wil vormen in Kosovo, dat 'een brede autonomie' krijgt. Rugova is leider van de Liga voor een Democratisch Kosovo. Het Kosovaarse Bevrijdingsleger UCK eist dat hij wordt gestraft.

De Joegoslavische premier Bulatovic ontsloeg Draskovic gisteren op staande voet. Hij besloot daartoe, omdat deze 'het respect voor de regering in gevaar bracht door

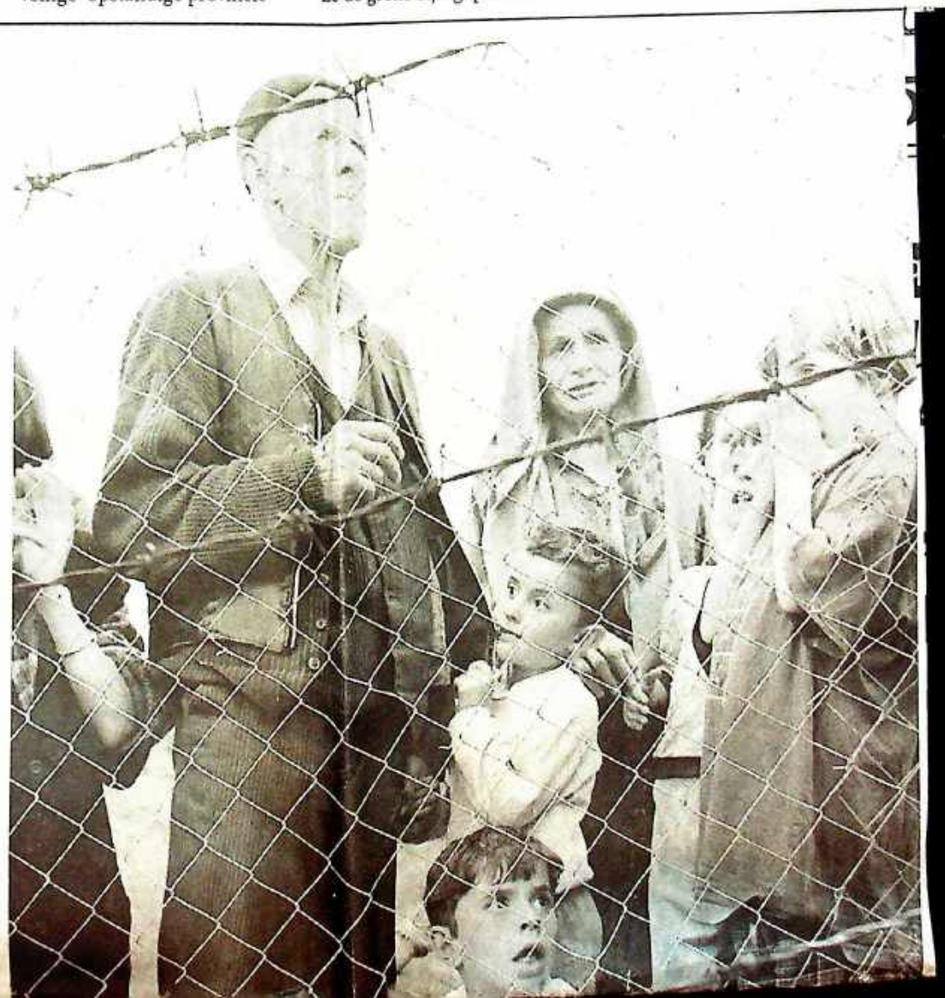

de officiële standpunten'. Buitenlandse Zaken zei dat Joegoslavië bereid is 'een internationale civiele en ongewapende missie voor Kosovo te accepteren die onder toezicht staat van de VN'. Volgens Draskovic wil Joegoslavië een VN-macht accepteren met soldaten uit NAVO-landen. Draskovic was de belangrijkste oppositieleider, voordat hij toetrad tot de regering. Hij waarschuwde na zijn ontslag dat hij demonstraties zal organiseren als de regering de omroep Studio B, die wordt bestuurd door zijn Servische Vernieuwingspartij, sluit. De ministers van zijn partij — Komnenic (Informatie), Bozic (zonder portefeuille) en Nenadovic (Handel) — zijn uit de regering gestapt.

Achter het hekwerk rond het kamp Stankovac in Macedonië wachten vluchtelingen op een doorreis naar de vrijheid. De VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR waarschuwt voor een oproer in de propvolle opvangkampen tegen de erbarmelijke huisvesting. „De spanning is er om te snijden", aldus de UNHCR, die haast wil maken met de bouw van opvangkampen. *Foto Paul Bergen*

'Beste Jevgeni, beste Igor'

Van een onzer redacteuren

ROTTERDAM - Onder de aanhef 'Beste Jevgeni, beste Igor' heeft Europees commissaris H. van den Broek zich in een open brief gericht tot de Russische premier Primakov en minister Ivanov (Buitenlandse Zaken).

In de in NRC Handelsblad gepubliceerde brief vraagt hij van de Russische leiders steun voor een resolutie van de VN-Veiligheidsraad, die voorziet in het stationeren van een troepenmacht in Kosovo. Van den Broek heeft de brief ook aan de Russische pers gestuurd.

De Europese commissaris koos voor 'deze ongebruikelijke weg' omdat hij vindt dat Ivanov een verkeerde voorstelling inzake de bombardementen door de NAVO geeft. Ivanov meent dat de aanvallen van het bondgenootschap de vluchtelingenstroom op gang hebben gebracht.

Van den Broek schrijft ook: „Bij het zoeken naar vrede voor Kosovo doet zich de paradox voor dat de Europese Unie, de VS en Rusland het wel eens zijn over de gewenste uitkomst: het akkoord van Rambouillet.

Er bestaat echter verdeeldheid over het (desnoods militaire) middel om die vrede af te dwingen. De weigerachtigheid van Milosevic wordt hierdoor versterkt."

Excuus voor burgerslachtoffers

De NAVO bood gisteren haar excuus aan voor het bombarderen van een woonwijk in Surducila. Al eerder werden bij vergissing burgerdoelen geraakt.

Voor oefentherapie
hoeft u zichzelf niet in allerlei
boeken te wringen.

Pardon

Auto niet zuiniger

DEN HAAG, 15 APRIL. Personenauto's zijn niet zuiniger geworden. Gemiddeld verbruikt een auto per kilometer nog net zo veel brandstof als tien jaar geleden. Dat blijkt uit onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), gepubliceerd in het blad *Verkeerskunde*. (ANP)

Bron: NRC Handelsblad

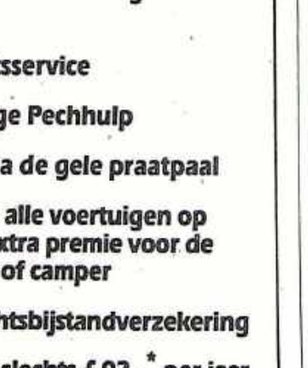

29-4-99

Het ontbreekt de voorstanders niet aan argumenten. De stuwdam, zeggen ze, is noodzakelijk voor de economische ontwikke-

vangrijk zijn.

De tegenstanders van de dam hebben de ongewilde steun gekregen van talloze bazen en baasjes

wen, wegen, bruggen, dijken en dammen in.

Begin dit jaar kwam bij Chongqing, ruim zeshonderd kilometer

de dam-in-aanbouw.

Zhu kondigde plannen aan om buitenlandse ingenieurs in te huren als controleurs. Vorige week

niet scheutig meer met leningen aan China.

Een artikel over Chongqing verscheen in de krant van 22 april.

de vierde conservator die de collectie sindsdien beheert. Zij volgt Arno van Roosmalen op, die als programmacoördinator naar het Centrum Beeldende Kunst Rotterdam is vertrokken.

Centraal Beheer is al jaren de toonaangevende autoverzekeraar en dé trendsetter op het gebied van autoverzekeringen. Centraal Beheer probeert in al haar producten naast zekerheid vooral service te verlenen. Om onze klanten in nog meer gevallen te verzekeren van mobiliteit, hebben we de Autoverzekering uitgebreid met de Pechhulp Nederland.

Uw voordelen:

☑ **Exclusief bij de Autoverzekering van Centraal Beheer**

☑ **Inclusief woonplaatsservice**

☑ **Snelle en vakkundige Pechhulp**

☑ **Pechmelding ook via de gele praatpaal**

☑ **Pechhulp geldt voor alle voertuigen op de polis. Dus geen extra premie voor de tweede auto, motor of camper**

☑ **Naar keuze met Rechtsbijstandverzekering**

☑ **Complete hulp voor slechts ƒ 92,-* per jaar**

Vraag vandaag nog een offerte aan voor de Autoverzekering met Pechhulp:

Bel (055) 579 8000

*excl. 7% assurantiebelasting

SNEL EN ZEER VOORDELIG!

Centraal beheer

De verzekeringsmaatschappij uit Apeldoorn

Verenigde Staten versoepelen sanctiebeleid

AP, AFP, Reuters

WASHINGTON

President Clinton heeft ingestemd met een belangrijke wijziging in het Amerikaanse sanctiebeleid, waardoor de verkoop van voedsel en medicijnen is toegestaan aan Iran, Libië en Sudan. Dit heeft de Amerikaanse regering woensdag bekendgemaakt. Cuba, Noord-Korea en Irak vallen nog steeds buiten de boot.

De Amerikaanse minister voor Economische Zaken, Eizenstat, benadrukte dat de wijziging geen verandering van de politiek jegens de landen op de zwarte lijst inhoudt, maar slechts een wijziging van het sanctiebeleid. 'De verkoop van voedsel, medicijnen en andere basisbehoeften heeft doorgaans weinig invloed op de militaire mogelijkheden van een land, noch op hun steun voor het terrorisme.'

Het besluit tot versoepeling van de sancties is vooral een gevolg van druk vanuit de landbouw.

Het betekent overigens niet dat Amerikaanse bedrijven nu zonder meer kunnen exporteren. Ze moeten nog steeds een vergunning aanvragen bij het ministerie van Financiën, dat ieder geval apart zal bekijken. Een van de eerste gegadigden is Niki Trading Co., dat landbouwproducten ter waarde van 1 miljard gulden naar Iran wil exporteren.

Sri Lanka wil met Tamil Tijgers praten

Reuters, AFP

COLOMBO

De Srilankaanse president Kumaratunga is onder voorwaarden bereid nieuwe vredesonderhandelingen te beginnen met de opstandige Tamil Tijgers (LTTE). De rebellen moeten dan wel hun streven naar een eigen staat in het noorden opgeven, aldus de krant *Daily News* woensdag.

Vlak na haar aantreden begon Kumaratunga onderhandelingen met de LTTE, maar een doorbraak bleef uit. Het eiland is sindsdien weer geregeld toneel van bloedige gevechten en bomaanslagen.

De rebellen hebben twee maanden geleden laten weten dat ze willen praten met de regering in Colombo. Een reactie van Kumaratunga bleef tot dusver uit.

DE GROENE
AMSTERDAMMER

GASTHOOFDREDACTEUR **ANIL RAM**
Over CORRECT en INCO
De twijfels over de multiculturele samen
van **MOSES ISEGAWA**, Stephan Sa
John Jansen van Galen, **J.L. HELDRING**
PLUS: Test uw eigen politieke corre
En: **UCK** en de drugs, de **BIJLMER** en d
DIT NUMMER PLUS NOG 10 OP PROEF
Bel gratis: 0800-02

[redacted]

Advertentie

keep walking
Clarks
ENGLAND

Als u meer wilt weten over Clarks schoenen, bel dan gratis voor een folder en een dealerlijst: 0800-0230123.

'UCK mag niet de winnaar worden'

'Hij was belezen, kosmopoliet en scherpzinnig', schreef *The Independent* begin april in zijn necrologie. Maar de Kosovo-Albanese intellectueel **BATON HAXHIU** leeft en laat weer van zich horen. 'De Albanezen hebben een historische fout gemaakt in Rambouillet.'

EÉN Napoli dubbel kaas, staat genoteerd.' Baton Haxhiu, de doodgewaande stem van vrij Kosovo, schrijft de pizzabestelling op en legt snel de hoorn van de telefoon neer. De hoofdredacteur van de sinds maandag weer verschijnende Kosovaarse krant *Koha Ditore* verwacht een belangrijk telefoontje uit Frankrijk, maar wordt voortdurend gestoord door hongerige Duitse NAVO-militairen.

meer dan honderdduizend doden gevallen. Kosovo is leeg en voor minimaal 60 procent vernietigd.'

Dit rampscenario had volgens Haxhiu deels voorkomen kunnen worden als het Westen direct grondtroepen had gestuurd. 'Ik heb tijdens de vredesbesprekingen in Rambouillet en Parijs (waar hij als verslaggever voor Koha Ditore deel uitmaakte van de Albanese delegatie, *red.*) nog tegen de westerse leiders gezegd: "Jullie zijn klaar voor de bombardementen, maar wie zal de Albanezen beschermen als de OVSE-waarnemers vertrekken?" Maar de internationale gemeenschap was niet klaar voor grondtroepen.

Haxhiu heeft een exact scenario in zijn hoofd van wat er de ko-

de democratie te beschermen.'

In Rambouillet heeft het UCK bewezen hoe naïef het is, vindt Haxhiu. 'Uit een soort romantisch idealisme weigerden ze te tekenen, wat wij ook probeerden om hen te overtuigen.'

Direct na Rambouillet begon Joegoslavië zich voor te bereiden op de oorlog, brengt Haxhiou in herinnering. 'De Albanezen hebben in Rambouillet een historische fout gemaakt, en dat hebben we grotendeels te danken aan dat stomme UCK-leger.'

Ook de Serviërs zijn volgens Haxhiou nog niet rijp voor democratie. 'Ze beschouwen zichzelf

'Milosevic heeft

PROFIEL

Oorlogszuchtige nationalist werd pacifist

Van beroep is hij dichter en van nature romantisch. Volgens critici is daarmee meteen alles gezegd over de politieke kwaliteiten van Vuk Draskovic, de ontslagen vicepremier van Joegoslavië. Die ontbreken volgens hen ten enen male.

AL SINDS het begin van zijn politieke carrière, in 1990, is de charismatische Vuk Draskovic aan het zwalken: van links naar rechts, van nationalisme naar pacifisme en van felle

den die de fascistische staat Kroatië in de periode 1941-'45 tegen de Serviërs heeft begaan. Uit deze tijd dateert zijn bijnaam 'de auteur van de genocide'.

Aanvankelijk ontpopte Draskovic zich als representant van een oorlogszuchtig en monarchistisch nationalisme – in tegenstelling tot het 'communistische nationalisme' van Milosevic. Hij zag eruit als een 19de-eeuwse vrijheidsstrijder, met lang haar en een wapperende baard. Tegen de geslepen oud-partijbons Milosevic maakte hij echter geen schijn van kans.

Ondanks zijn nationalistische inborst werd Draskovic zo geraakt door de Servische verwoes-

Vuk Draskovic FOTO AP

Draskovic samen met Zoran

die een enorme invloed op haar man schijnt te hebben en die vond dat Djindjic ten onrechte met de eer was gaan strijken.

Nog groter was de verbijstering toen Draskovic even later toenadering zocht tot Milosevic. De band werd hechter naarmate de Kosovo-crisis groter werd. In januari dit jaar benoemde Milosevic hem zelfs tot vice-premier van Joegoslavië. Vanaf het begin van de bombardementen werd Draskovic door Milosevic steeds ingezet om westerse journalisten vriendelijk te woord te staan.

Of Draskovic met zijn voorstel voor een VN-vredesmacht in Kosovo werkelijk gepoogd heeft een oplossing voor het conflict te for-

maar het geïmproviseerde redactielokaal in de Oost-Macedonische stad Tetovo heeft geen telefoon. Haxhiu onderhoudt daarom zijn contacten vanuit een tegenovergelegen pizzeria.

Pas als het telefoontje uit Frankrijk is afgehandeld en de krant vanuit een Internet-café naar de drukker is verzonden, verdwijnt de spanning van Haxhiu's gezicht. De 32-jarige hoofdredacteur zat ondergedoken in Pristina toen hij op de radio van zijn eigen dood hoorde. 'Ik kon niemand laten weten dat het niet waar was. Mijn vrouw en dochter hebben een vreselijke tijd doorgemaakt.'

Koha Ditore verschijnt gratis voor de Kosovo-Albanese vluchtelingen, dankzij financiële steun van de Britten en de Fransen, en met toestemming van de Macedonische regering. Als de vluchtelingen geen informatie krijgen, heeft dat volgens Haxhiu twee gevaarlijke consequenties. 'Ze vertrekken naar het Westen, waardoor hun verdrijving een definitiever karakter krijgt dan mij lief is. Anderen, vooral veel mannen, besluiten te gaan vechten.'

Baton Haxhiu

FOTO CHRISTIAN JOERGENSEN

'Ik kan niet vaak genoeg zeggen hoe noodzakelijk stabiliteit in Macedonië is. Dat is een van de belangrijkste boodschappen die Koha Ditore uitdraagt. Want in de vluchtelingenkampen is de spanning tussen de Macedoniërs en de Albanezen om te snijden.'

De hoofdredacteur is van plan om Koha Ditore maximaal twee maanden vanuit Tetovo uit te brengen. 'Als er dan nog altijd geen grondtroepen in Kosovo zijn, stoppen we ermee. De mensen in de kampen zullen dan zo gefrustreerd zijn dat het niet langer mogelijk is de stabiliteit in Macedonië te bewaren.'

'De internationale gemeenschap heeft beloofd dat Kosovo nooit een tweede Bosnië zou worden. Maar moet je nu naar Kosovo kijken: ruim een miljoen mensen zijn gevlucht, achthonderd dorpen zijn volledig vernietigd, er zijn NAVO moet alle Servische militaire doelen volledig uitschakelen. Als dat niet lukt, dan kun je stabiliteit op de Balkan de komende decennia wel vergeten. Vervolgens, eind mei, moeten NAVO-grondtroepen Kosovo binnentrekken vanuit Hongarije, Kroatië en Bosnië. Die moeten erop toezien dat de Servische troepen vertrekken, de vluchtelingen veilig terugkeren en dat iedereen in Kosovo ontwapend wordt.'

Kosovo moet vervolgens een internationaal protectoraat worden voor minstens vijf jaar, vindt Haxhiu. 'Kosovo is moreel en politiek failliet. We hebben de internationale gemeenschap nodig om het land weer op te bouwen.'

De Amerikanen moeten buitengewoon voorzichtig zijn met hun steun aan het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) die de afgelopen tijd lijkt toe te nemen, waarschuwt Haxhiou. 'Het UCK mag absoluut niet de winnaar van de oorlog worden. De leiders willen nu niets liever dan zich een politieke positie verwerven, maar zij zijn guerrillero's die geen verstand hebben van politiek. Zij zijn niet in staat

gemarginaliseerd'

als de leidende nationaliteit op de Balkan. Milosevic heeft hier jarenlang handig op ingespeeld. Maar als de grondtroepen Kosovo zijn binnengetrokken en het Joegoslavische leger is uitgeschakeld, zal er een vacuüm in Servië ontstaan. De mensen kunnen op adem komen en krijgen tijd na te denken. Uiteindelijk zullen de jongeren in opstand komen en zal Milosevic verdwijnen.'

Na het noemen van de naam van de Joegoslavische president valt er een lange stilte. 'Het is eigenlijk onvoorstelbaar wat die man gedaan heeft', zegt Haxhiou peinzend. 'Milosevic heeft alles vernietigd wat de internationale gemeenschap in vijftig jaar heeft opgebouwd. Hij heeft de VN-Veiligheidsraad buitenspel gezet, de NAVO gedwongen te interveniëren in een soevereine staat, China en Rusland op de reservebank gezet. De nieuwe wereldorde is te danken aan Milosevic.'

Corine de Vries

leider Slobodan Milosevic naar pure collaboratie.

Draskovic is afkomstig uit Herzegovina, een tegenwoordig door Kroaten beheerst stuk Bosnië. Hij brak met een keurig communistisch verleden door in 1982 de roman *Het mes* te publiceren. Hierin beschrijft hij de wreedhevar, dat hij zich tegen de oorlog keerde en pacifist werd. In 1993 werden zijn vrouw Danica en hij na een vredesmars gevangen gezet. Het echtpaar ging in hongerstaking, maar kwam dankzij bemiddeling van Danielle Mitterand na een maand weer vrij.

In de winter van 1996-'97 leidde Djindjic en Vesna Pesic de maandenlange demonstraties van de oppositiecoalitie *Zajedno* ('Samen'), die Milosevic tot concessies dwongen. Tot ieders verbijstering brak hij daarna echter weer met zowel Djindjic als Pesic. Volgens velen was dat de schuld van de ambitieuze Danica Draskovic,

ceren, of dat hij Milosevic ter wille van zijn eigen macht heeft willen afbluffen, is niet duidelijk. Evenmin is duidelijk of Draskovic van plan is nieuwe demonstraties tegen Milosevic te gaan leiden. Politieke geloofwaardigheid bezit Draskovic al lang niet meer.

Olaf Tempelman

Congres VS heeft laatste woord over grondoorlog

Van onze correspondent

WASHINGTON

Het Huis van Afgevaardigden heeft gisteren bepaald dat president Clinton toestemming aan het Congres moet vragen voor het inzetten van grondtroepen in Kosovo. Anders zal het Congres de financiering van het Amerikaanse leger op de Balkan staken.

De stemming was uitgelokt door de Republikeinse afgevaardigde Tom Campbell, die een beroep had gedaan op de War Powers Act. Die houdt in dat de president slechts twee maanden troepen overzee mag inzetten zonder toestemming van het Congres.

Campbell wilde het Congres voor de keuze stellen Joegoslavië formeel de oorlog te verklaren of alle Amerikaanse troepen weg te halen uit de Balkan. 'De opstellers van de grondwet hebben heel duidelijk gemaakt dat oorlog een veel te belangrijke zaak is om aan één man over te laten', zei hij. Maar zijn voorstel haalde het niet.

Het debat demonstreerde echter wel dat er veel verzet is in het Congres tegen het sturen van grondtroepen naar Kosovo. Sommige afgevaardigden waarschuwden voor vergaande gevolgen, net als destijds in Vietnam.

Democratische medestanders van Clinton waarschuwden dat de resolutie president Milosevic in de kaart zou spelen.

'De boodschap aan Milosevic is: blijf stilletjes zitten en wacht maar rustig af, want we gaan toch niets doen', klaagde afgevaardigde Eliot Engel.

Maar de Republikeinse fractieleider Dick Armey zei dat het juist omgekeerd is. 'Als Milosevic nu onze troepen ziet naderen, weet hij dat zij de steun van de president en het Congres hebben.'

Het staat echter wel vast dat het nu nog onwaarschijnlijker wordt dat de VS grondtroepen zullen sturen om de Servische troepen uit Kosovo te verdrijven.

Macedonië en Albanië krijgen hulp van IMF

Van onze correspondent
Bert Lanting

WASHINGTON

De landen rond Joegoslavië die het zwaarst te lijden hebben onder de gevolgen van de militaire actie van de NAVO krijgen binnenkort financiële hulp. Dat is afgesproken op een vergadering van het IMF, de Wereldbank en de donorlanden in Washington.

Het staat nog niet vast op welke bedragen de getroffen landen – Macedonië, Albanië, Bosnië, Kroatië, Roemenië en Bulgarije – kunnen rekenen. Daarover zullen op 5 mei afspraken worden gemaakt op een speciale donorconferentie in Parijs. De zes landen hebben sinds het begin van de NAVO-operatie ruim 600 duizend vluchtelingen uit Kosovo te verwerken gekregen.

Minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking zei blij te zijn dat er nu op korte termijn actie ondernomen zal worden om de landen te helpen economisch het hoofd boven water te houden. 'Mijn zorg was dat alle aandacht naar de humanitaire en militaire kanten ging, maar dat er onvoldoende aandacht was voor de economische problemen', zei ze.

Nederland heeft als enige land al tien miljoen dollar uitgetrokken voor financiële hulp aan Macedonië. Herfkens zei dat zij op de donorconferentie nog eens dat bedrag op tafel zal leggen. Herfkens zei te verwachten dat ook Frankrijk, Japan en Duitsland over de brug zullen komen met geld. Volgens haar zal ook het IMF met een hulppakket komen.

Deskundigen van de Wereldbank en het IMF schatten de schade van het conflict voor de zes landen op zo'n twee miljard dollar. 'Maar de schade wordt met de dag groter. Als we nu niet alles doen om te voorkomen dat het conflict zich uitbreidt, dan zijn we nog veel verder van huis', zei Herfkens.

De minister hamerde er vooral op dat Macedonië met spoed financiële hulp nodig heeft. 'De nieuwe regering is volkomen overdonderd door de vluchtelingenstroom. Het land dreigt in het conflict gezogen te worden.' Ze zei begrip te hebben voor de wanhoop van Macedonië, dat zich in de steek gelaten voelt door het Westen. 'Iedereen negeert de situatie in Macedonië. De hulp gaat vooral naar de kampen, maar de meeste vluchtelingen zitten bij mensen thuis.'

Macedonië is extra zwaar getroffen doordat een groot deel van de handel via Joegoslavië liep. Dat is nu allemaal ineengestort. Daarbij komt dat de stroom vluchtelingen uit Kosovo ook spanningen veroorzaakt tussen de Macedoniërs en de Albanese minderheid.

Annan bekritiseert luchtaanvallen NAVO

Reuters, AFP

BERLIJN

Een duurzame oplossing voor de kwestie-Kosovo kan niet op het slagveld worden gevonden, meent secretaris-generaal Kofi Annan van de Verenigde Naties. Voordat hij van Berlijn naar Moskou vloog, uitte Annan woensdag onverholen kritiek op de luchtaanvallen van de NAVO.

'Iedere dag die voorbijgaat met het zoeken naar een politieke oplossing neemt het aantal doden, verdrevenen en verwoestingen toe', aldus Annan. 'Sinds het begin van de oorlog zijn we allemaal verteerd door medeleven met de tragedie van de Kosovo-Albanezen. Maar nu de oorlog escaleert, zien we hoe zijn negatieve invloeden zich uitbreiden en slachtoffers eisen in heel Joegoslavië. De menselijke tol van het geweld is onaanvaardbaar hoog.'

NAVO EN KOSOVO

'Politieman' VS speelt eigen rechter

MET OF zonder mandaat van de Veiligheidsraad, met of zonder de NAVO, het maakt nauwelijks iets uit: de Verenigde Staten werpen zich op als 'de politieagent van de wereld'. Loopt Irak Koeweit onder de voet? De sheriff trekt een streep in het zand en vecht het uit als de zon in het zenit staat. Laten Somalische bendeleiders de gewone burgers creperen? Robocop komt 's nachts uit zee gekropen om ze op hun nek te springen. Laat Milosevic alle etnische Albanezen uit Kosovo verdrijven? Old Shatterhand laat zijn Tomahawks op hem neerregenen.

Wie anders dan de Amerikanen kunnen wereldwijd wet en orde handhaven? De Verenigde Staten zijn tegenwoordig de enige supermacht. Maar de vraag is, uit welke motieven deze high-tech Superman in actie komt, nu de machtsstrijd der ideologieën na een halve eeuw plaats heeft gemaakt voor 'humanitaire interventies'?

De militaire interventie nieuwe stijl leent zich nauwelijks meer voor een zakelijke discussie. Koeweit is groot onrecht aangedaan, Somalië dreigt in één bloedige chaos te ontaarden, Kosovo wordt ontvolkt en platgebrand. Onmiddellijk ingrijpen is geboden, dat spreekt haast vanzelf.

Maar niet overal waar groot onrecht heerst komen de Amerikanen in actie. Daarom mag de vraag toch worden gesteld: waarom voert de NAVO oorlog om Kosovo? Volgens premier Blair staan wij daar pal 'voor alle waarden die wij gemeen hebben en die wij hoog achten'. Volgens zijn Canadese ambtgenoot Chrétien bombarderen wij er 'voor de zaak van de menseheid', volgens premier Kok dienen onze kruisraketten 'de menselijkheid'.

Dat is allemaal niet zo duidelijk als het misschien lijkt. Wat zijn dan wel die gemeenschappelijke waarden die Grieken, Polen, Nederlanders, Duitsers en Amerikanen hoog houden? Zijn het christelijke waarden, de Tien Geboden misschien? Daar kunnen de Turkse bondgenoten zich vast niet in vinden. Zijn het de Mensenrechten van de Verenigde Naties? Die worden in verschillende culturen verschillend uitgelegd. Ze zijn in zekere zin zelfs aan mode onderhevig: pas toen Azië economische macht begon te ontwikkelen, ontdekte het Westen daar bijvoorbeeld misstanden als kinderarbeid.

Vrijwel alle burgers in vrijwel alle NAVO-landen keuren de wandaden van de Serviërs tegen de etnische Albanezen af, ook zonder dat de regeringen moeten voorkauwen waarom Milosevic precies niet deugt. Toch zou het nuttig zijn de ethische motivatie van onze interventie in Kosovo duidelijker te omschrijven alvorens we een besluit nemen over de vraag of er al dan niet grondtroepen moeten worden ingezet. Want de mannen en vrouwen die wij het veld insturen tegen Servische troepen die bereid zijn zich dood te vechten voor de heilige aarde van Kosovo hebben er recht op te weten wat er van hen wordt verwacht.

Op welk moment kunnen wij tevreden constateren dat 'het goede' (al die gemeenschappelijke waarden van Blair) toch maar heeft gezegevierd over 'het kwaad'?

Is dat als de NAVO heel Kosovo heeft veroverd? Of is dat pas als de NAVO-tanks zijn doorgestoten naar Belgrado om ervoor te zorgen dat Milosevic de Albanezen nooit meer een haar kan krenken? (Met Saddam Hussein is dat nooit gelukt.)

Kiezen we voor een nadere invulling van Koks 'menselijkheid', bijvoorbeeld door het lot van de verdreven Kosovaren voorop te stellen, dan kunnen we uitkomen bij een andere strategie: niet Kosovo veroveren in een alles verwoestende oorlog, maar de militaire druk op Servië zo sterk opvoeren dat Milosevic – via Russische bemiddeling – serieus wil onderhandelen over een opdeling van Kosovo (of elk ander realistisch, controleerbaar en afdwingbaar compromis).

Maar een nader gewetensonderzoek is niet alleen bepalend voor de keus van de NAVO-strategie, het is ook nodig voor een antwoord op de vraag welke andere normen en waarden, rechten en plichten wij bereid zijn op te offeren ter wille van Kosovo. Het monopolie op oorlogsgeweld van de Veiligheidsraad hebben wij direct al aan onze laars gelapt, en we overwegen nu hetzelfde te doen met het internationale zeerecht (dat het enteren van schepen in volle zee verbiedt), opdat wij de olietoevoer naar de Servische tanks kunnen afsnijden.

Het probleem is niet eens zozeer dat de wereld nog maar één politieman heeft. Het ware probleem is dat die politieman eigen rechter speelt. Dat is in strijd met het meest fundamentele principe van de rechtsstaat – toch stellig een van die westerse waarden die Blair, en Clinton, en alle andere NAVO-leiders zo graag hoog willen houden.

De macht om eigen rechter te spelen is precies wat de NAVO zichzelf heeft toegeëigend met het drievoudig mandaat dat ze zichzelf bij haar gouden jubileum cadeau heeft gedaan: het mandaat om zonder toestemming van de Veiligheidsraad in actie te komen; het mandaat om op te treden buiten de grenzen van het Noord-Atlantische verdragsgebied; en het mandaat om niet alleen naar de wapens te grijpen als een van de lidstaten wordt aangevallen – volgens het oorspronkelijke NAVO-handvest de enige rechtvaardiging voor oorlogsgeweld – maar ook in 'crises' van humanitaire aard.

Op verzoek van gastheer Clinton hadden de hoge gasten op de Jubeltop-de feestkleding verruild voor begrafeniszwart. Want in Kosovo, de proeftuin van het nieuwe Rambo-mandaat, valt weinig te vieren. Daar heerst slechts sprakeloze droefenis.

Marianne Boissevain

PvdA-vlugschrift 1/5

4/3

Nieuwe NAVO-doctrine legt druk op relatie met Rusland

'De NAVO moet buiten de VN om in kunnen grijpen.' Dat zegt Alvaro Pinto, internationaal secretaris van de PvdA. Dick Leurdijk, VN-specialist van Instituut Clingendael, vreest dat dit ernstige gevolgen kan hebben voor de internationale verhoudingen.

De nieuwe taak van de NAVO wordt volgens haar nieuw geformuleerde doctrine het afdwingen van veiligheid en stabiliteit in Europa en omstreken. De NAVO behoudt zich het recht voor om buiten de VN om in te grijpen. Zelfs het IKV steunt de NAVO. Dion van den Berg, beleidsmedewerker van het InterKerkerkelijk Vredesberaad licht dit toe. 'Wanneer de VN-veiligheidsraad door dwarsliggers als Rusland en China vleugellam is, zal de NAVO om genocide tegen te gaan op humanitaire gronden toch in moeten grijpen.' Leurdijk vindt het passeren van de VN-veiligheidsraad door de NAVO een zorgelijke ontwikkeling. 'Dit zal tot repercussies leiden die ernstiger zijn dan het conflict in Kosovo. Andere landen zullen dit precedent als argument gebruiken om zelf buiten de VN om in te grijpen. Dit zal bijvoorbeeld China in Tibet goed van pas komen.' Pinto denkt daar anders over. 'De NAVO grijpt alleen in op basis van het VN-handvest en het internationaal recht. Dat kan van de Chinezen in Tibet niet gezegd worden.' Leurdijk voorziet spanningen met Rusland. 'De Russen zullen de mogelijkheid van de NAVO om buiten het eigen verdragsgebied te opereren opvatten als een bedreiging. De NAVO wordt in Russische ogen een hegemoniale alliantie die kan doen en laten wat ze wil.' Pinto tikt Rusland op de vingers. 'De Russen moeten wel goed beseffen dat de NAVO de enige militaire organisatie in de regio is die effectief in een crisis als die in Kosovo kan ingrijpen. Het is een goede zaak dat de NAVO verantwoordelijkheid neemt voor de veiligheid en stabiliteit in Europa en de periferie. De OVSE is de aangewezen organisatie om bij een ingrijpen door de NAVO voor de politieke legitimatie te zorgen. Doordat Rusland lid is van de OVSE zullen de Russen op deze wijze ook bij de besluitvorming betrokken worden. De PvdA moet daarom aansturen op het versterken van deze machteloze organisatie.' PvdA-Tweede Kamerlid Bert Koenders wil meer in de nieuwe NAVO-doctrine hebben dan nu het geval is. 'De NAVO zal meer met de Russen moeten samenwerken op het gebied van wapenbeheersing. De NAVO dient veel meer aan conflictpreventie te doen door met instabiele landen als Roemenië en Bulgarije samenwerkingsverbanden aan te gaan. Europa moet meer verantwoordelijkheid krijgen, zodat niet alleen de Verenigde Staten aan de touwtjes trekken. Om de samenwerking met Rusland te bevorderen dient de OVSE versterkt te worden. De Europese Unie moet door economische hulp stabiliteit in Rusland scheppen. Dit alles gaat ook Nederland veel geld kosten, we kunnen dus zeker niet op buitenlands beleid beknibbelen.' ●

Alg. Dagbl. 1/5'99 en De Dordtenaar

Mient-Jan Faber: Parachutisten naar Kosovo

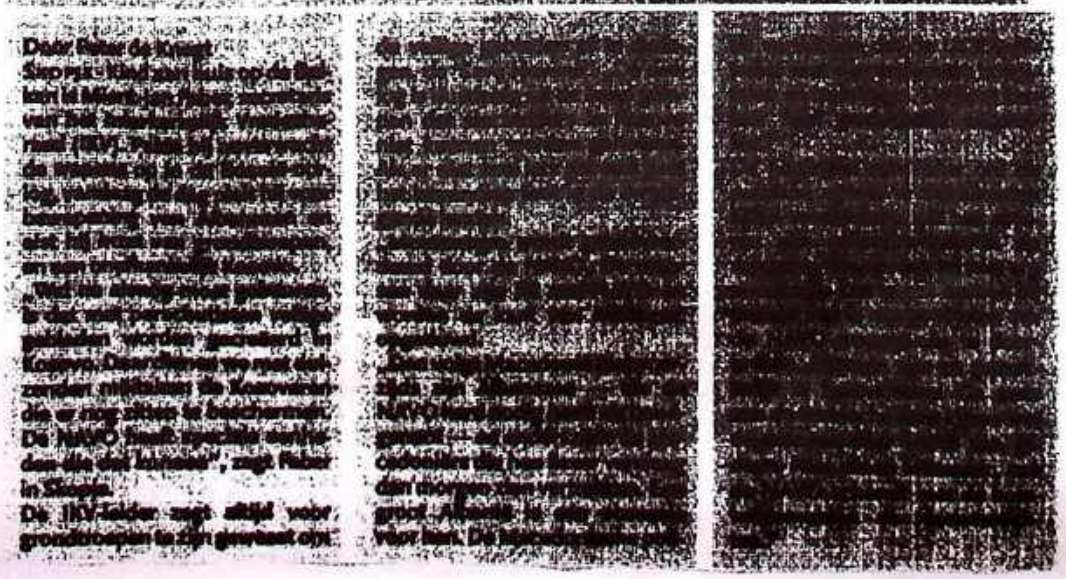

Trouw 29/4'99

42

SoW-kerken twijfelen over Navo-bombardementen

Van onze verslaggever

AMSTERDAM – Moeten de Navo-bombardementen op Servië stoppen of doorgaan? In een brief aan predikanten en kerkenraden schrijft het dagelijks bestuur dat gewapend ingrijpen gerechtvaardigd kan zijn, maar dat het 'ernstige twijfels' heeft en dat die 'alleen maar toenemen'.

Weten de Sow-kerken dus niet of ze vindt dat de Navo nu moet stoppen of moet doorgaan met bombarderen? Ds. B. van Vreeswijk, synode-voorzitter van de hervormde kerk: „Daar komt het bijna wel op neer. Het is voor ons een onmogelijke keuze. Natuurlijk willen we dat de agressie van Milosevic stopt en dat de bevolking in veiligheid kan leven.

„Zolang de Navo-actie gezien kon worden als gericht op het stoppen van de etnische zuivering in Kosovo, was de rechtvaardiging duidelijker dan in de fase waarin wij nu zijn", schrijven de kerkbestuurders.

De humanitaire crisis is volgens hen alleen maar verergerd. Er dreigt een grote Balkanoorlog. De eer van de Navo-landen en het risico om als verliezer gezien te worden, mogen geen rol spelen bij het eventueel beëindigen van de bombardementen.

IKV-voorzitter F. B. van der Meer kan zich de twijfel van de kerken wel voorstellen, maar vindt het ook 'van belang verantwoordelijkheid te nemen'. „Dan moet je keuzes maken en dus ook risico's nemen."

Het IKV was en is tegen de Navo-bombardementen en was voor de inzet van (gewapende) grondtroepen om de bevolking te beschermen. „Maar de situatie is inmiddels veranderd: interventie met grondtroepen is nu mosterd na de maaltijd. Van der Meer pleit tegenwoordig voor het zoeken naar een diplomatie oplossing en een forse gevechtspause terwijl Servië onder druk wordt gehouden.

In haar brief nemen de SoW-kerken afstand van de verklaring van de Nederlandse Raad van Kerken eind maart over het conflict rond Kosovo. Het SoW-bestuur stelt dat het zich bij de verklaring van de Raad van Kerken heeft aangesloten, maar dat er 'aanvullende overwegingen zijn toegevoegd'. „In deze verklaring werd onvoldoende geprotesteerd tegen de etnische zuiveringen en de dreigende genocide. Dat is door ons als eenzijdig ervaren."

De kerken in Duitsland durven het wel aan duidelijk antwoord te geven op de vraag of er moet worden gebombardeerd of niet. De synode van de Evangelische Kerk van Beieren toonde zich gisteren voorstander van luchtaanvallen.

De synode van de Saksische kerk pleitte echter voor opschorting van de Navo-bombardementen. Ook de synode van de Evangelische Kerk in Hessen-Nassau eiste een onmiddellijk einde aan alle gevechtshandelingen. Voorzitter H.J. Meyer van de koepelorganisatie van Duitse rooms-katholieken heeft de Navo-acties verdedigd.

Goudsche Crt. 4/5'99

AARTSBISSCHOP VAN KOSOVO:

Democratie wordt weggebombardeerd

Prizren/Den Haag – De verwoesting van democratische krachten in Joegoslavië is een van de ernstigste gevolgen van de NAVO-acties. Dat schrijft de Servisch-orthodoxe aartsbisschop van Kosovo, Kyr Artemije, in een brief aan de politieke leiders van de Verenigde Staten en andere westerse landen.

Voor het begin van de luchtaanvallen leefde in Servië de verwachting dat het beginnende democratische proces in het land met hulp van westerse landen kon worden versterkt. Maar de bombardementen van de NAVO hebben die hoop volgens Artemije de grond in geboord. "Onze verwachting van jullie democratie, jullie liefde voor justitie en jullie menselijkheid zijn nu diep in de kraters van jullie bommen begraven", aldus de aartsbisschop.

Artemije wijst erop dat hij met andere vertegenwoordigers van de Servisch-Orthodoxe Kerk tussen februari 1998 en februari 1999 vijf maal in de Verenigde Staten is geweest.

Volgens de aartsbisschop was 90 procent van de gesprekspartners in de VS voorstander van een vreedzame oplossing voor het conflict.

De Kerk heeft zich altijd ingezet voor een multi-etnisch, multicultureel en multireligieus Kosovo, benadrukt Artemije. Hij heeft de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright gewaarschuwd dat een NAVO-aanval de oppositie in Servië zou treffen en dat het noodzakelijke proces van democratisering daardoor zou stoppen.

IKV

Vanuit het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) is een soortgelijk geluid gekomen waar het de democratie in Montenegro betreft.

"De NAVO moet haar bombardementen op Montenegro beëindigen om de democratie in de Joegoslavische deelrepubliek van de ondergang te redden. Ook de instelling van een olieboycot tegen het land zal de democratie kapot maken".

Dit zei secretaris Mient Jan Faber van het IKV afgelopen weekeinde na een bezoek aan Montenegro. De anti-NAVO-stemming in de republiek groeit volgens Faber met de dag.

De verdragsorganisatie zou een 'uitzondering' voor Montenegro moeten maken door af te zien van bombardementen en de olieboycot. "Anders maak je kapot waar je voor zegt te staan".

De toenemende spanning tussen de politie en het leger dreigt in Montenegro te ontaarden in een burgeroorlog, waarschuwt Faber. Het zal dan niet gaan om een strijd tussen Montenegrijnen en Serviërs, maar om een machtsconflict tussen familieclans.

Faber heeft overigens de indruk dat het leger steeds meer grip op de samenleving krijgt. "De vraag is nu hoe we de vrede tussen families overeind kunnen houden".

'Propaganda-machine Milosevic uitschakelen'

GroenLinks schrikt van ommezwaai kabinet

24-4-99

Van onze politieke redactie

DEN HAAG - Een 'ontwikkeling in het denken' noemt minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) zijn plotselinge ommezwaai met betrekking tot bombardementen van de NAVO op tv- en radiostations, en andere media.

Twee weken geleden was hij nog categorisch tegen, nu pleit Van Aartsen zelfs voor verdere acties. „Deze tv-stations maken deel uit van de propagandamachine van Milosevic. Die moet worden uitgeschakeld om zijn apparaat van onderdrukking, inclusief de bijbehorende propaganda, te breken", zei hij gisteren in de Tweede Kamer op bezorgde vragen van PvdA, CDA, D66, GroenLinks, SP en GPV.

Volgens GroenLinks-Kamerlid Vos kan het doorgaan op deze weg een breekpunt zijn voor haar fractie. Na afloop van het Kamerdebat zei GroenLinks-leider Rosenmöller dat zijn fractie (op twee leden na) nog steeds het kabinet steunt, 'maar dit betekent niet dat wij alles goedkeuren'.

Hij wil dat de Kamer Van Aartsen ertoe dwingt bij de NAVO stopzetting van het bombardementen op de media te bepleiten. „Dit zijn geen militaire doelen", meent Rosenmöller. „Je kunt niet zeggen: oorlog is oorlog en alles is gelegitimeerd." Van Aartsen heeft de motie ontraden. In bedekte termen gaf hij toe overvallen te zijn door de bombardementen op de tv. „De doelen worden vastgesteld door generaal Clark, maar het is absoluut niet zo dat het militaire apparaat van de NAVO zomaar zijn gang kan gaan."

● De gemeente Leiden stelt een gulden per inwoner beschikbaar voor opvang van Kosovaren in hun eigen regio. Het college van B&W onderzoekt of met het geld een vluchtelingenkamp in Albanië kan worden 'geadopteerd'. Leiden telt ruim 117.000 inwoners.

● Voor de opvang van Kosovaarse vluchtelingen stellen de drie grote steden 700 opvangplaatsen beschikbaar. Amsterdam kan er 500 huisvesten, Rotterdam en Den Haag elk 100. Als het nodig is kan Rotterdam voor meer opvangcapaciteit zorgen, meldt een woordvoerder.

● Serviërs uit verscheidene landen demonstreren zaterdag in Den Haag tegen de bombardementen van de NAVO. Met de actie vragen de betogers ook aandacht voor de aanklacht die zij komende maandag willen indienen tegen de NAVO-landen bij het Joegoslavië-tribunaal.

De organisatoren verwachten vele duizenden demonstranten uit Zuid-Europa, de VS en Canada.

Diplomatie gaat lang duren

Samen optrekken Rusland en Westen moet Milosevic isoleren

MOSKOU – De Russische gezant Tsjernomirdin gaat vandaag opnieuw naar Belgrado voor overleg met de Joegoslavische president Milosevic. Maar het is nog maar een eerste stap op een lange weg naar een politieke oplossing voor de Kosovo-crisis.

Secretaris-generaal van de Verenigde Naties Kofi Annan waarschuwt voor al te veel optimisme. „We zijn nog maar bij het begin", benadrukte Annan gisteren na een ontmoeting met de Duitse premier Schröder. Vandaag ontmoet Annan in Moskou de Russische president Jeltsin. Opnieuw gaat het dan over de kansen op een VN-vredesmacht voor Kosovo.

Eerder deze week was er nog voorzichtig optimisme over de kans op een politieke regeling. De Verenigde Staten en Rusland beloofden nauw samen te werken. Maar het optimisme is getemperd nadat gisteren bekend werd dat in Joegoslavië vice-premier Vuk Draskovic is ontslagen. Draskovic had gezegd dat hij een VN-macht een goed idee vond. President Milosevic was het daar blijkbaar niet mee eens.

Daarom wordt er niet verwacht dat de Russische gezant Tsjernomirdin vandaag in Belgrado veel kan bereiken, net zo min als bij zijn vorige bezoek aan Belgrado, een week geleden. Duitsland heeft de landen van de G-7 en Rusland in elk geval toch uitgenodigd voor overleg in Bonn op maandag.

Volgens sommige Westerse diplomaten is het drukke diplomatieke verkeer van de afgelopen dagen tussen het Westen en Rusland ook helemaal niet bedoeld om snel een vredesregeling te vinden. Het doel zou veel simpeler zijn: Milosevic isoleren.

De landen van de Navo zouden er vooral op hopen Rusland in hun kamp te halen en voor het Westerse standpunt te winnen. Als dat lukt, is de Joegoslavische president zijn laatste 'bondgenoten' kwijt en komt hij alleen tegenover de rest van de wereld te staan. Dat maakt de onderhandelingen aanmerkelijk eenvoudiger. Ook wordt het dan makkelijker om in de VN-Veiligheidsraad beslissingen te nemen over Kosovo.

Zelfs het onstlag van de wispelturige Joegoslavische vice-premier Draskovic komt in dit scenario niet ongelegen. Volgens Westerse diplomaten zal ook Rusland nu gaan inzien dat de regering in Belgrado hopeloos verdeeld is, en dat er met de Milosevic geen zaken vallen te doen.

Sommige, cynische diplomaten, zeggen dat er nóg een voordeel is aan een Russisch-Westerse coalitie: een groter draagvlak voor de Navo-acties of zelfs voor een grondoorlog.

Ondertussen zit de Joegoslavische president Milosevic in Belgrado ook niet stil. Hij vond gisteren een opmerkelijke bondgenoot in de Kosovaarse oppositieleider Rugova. Rugova zou samen met de Joegoslavische regering een uitweg willen zoeken uit de Kosovo-crisis. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjug is Rugova met Milutinovic overeengekomen spoedig een voorlopige regering te vormen voor een autonoom Kosovo.

Jonge UCK-recruten, winterjas over het uniform, op weg naar een trainingskamp in Noord-Albanië, vlakbij de grens met Kosovo. FOTO EPA

'Servische politie richt slachting aan'

BRUSSEL – Servische politiemannen hebben 53 Albanezen in het dorp Poklek bij de stad Glogovac in midden-Kosovo gedood en verbrand. Het huis waarin de Albanezen bijeen waren gedreven is begraven. Dat meldt Kosovapress, dat gelieerd is aan het Kosovo Bevrijdingsfront. Het zou op 17 april zijn gebeurd. Het persbureau noemt alle namen en leeftijden (van zes maanden tot 75 jaar) van de slachtoffers. De meesten waren vrouwen. De dorpelingen werden in één huis opgesloten door politiemannen die op zoek waren naar 'terroristen'. Na een dag gooide een politieman een handgranaat in hun midden en schoot met een automatisch geweer op de dorpelingen. Er zouden getuigen zijn die later "beenderen" hebben gezien.

UCK-gewonden goed verstopt in Tirana

Albanië

Hans Marijnissen

TIRANA – Op de tweede verdieping van het grootstedelijk militair hospitaal van Tirana ligt zo'n beetje het bestbewaarde geheim van Albanië: 85 gewonde strijders van het Kosovo bevrijdingsfront (UCK). Ze herstellen hier van de zware verwondingen die ze hebben opgelopen in de strijd tegen Servische eenheden.

Het UCK doet doorgaans geen mededelingen over aantallen gewonden. De Albanese overheid wil niet eens weten dat ze rebellen verzorgt. En de ziekenhuisdirectie zegt alleen 'mensen' te behandelen, ongeacht hun afkomst. Tussen de rafelige lakens vallen de strijders ook niet op. Maar zodra er weer een uniform gerevalideerd kan worden, verraadt het logo met de adelaars en de letters UCK de afkomst.

Het hospitaal met 450 bedden, dat het meest lijkt op het Hilversumse sanatorium Zonnestraal – vóór de restauratie – heet het meest gespecialiseerde van Albanië te zijn. Dat neemt niet weg dat alle verouderde Chinese apparatuur buiten gebruik is. Alleen de röntgen doet het nog.

Wat de gewonden rest is een niet al te nauwkeurig uitgevoerde operatie, en dan maar hopen dat de familie de dagen daarop wat voedsel brengt.

Gewone schotwonden en breuken worden in de frontplaats Kukës behandeld, de moeilijke gevallen worden naar Tirana gebracht omdat het niveau van zorg hier altijd nog uitsteekt boven dat in het noorden. Veelal zorgt het Albanese leger voor het transport van de gewonden. Maar als er spoed is gaat de militaire kleding van de patiënt uit, en gaat hij als gewoon burger, of

Strijders verpleegd in het 'beste' ziekenhuis van Tirana

nog beter als gewoon vluchteling in de helikopter van een van de hulporganisaties mee, of zelfs met een toestel van de Navo.

En daar liggen ze dan: de patiënten die een been of arm missen, geraakt zijn door granaatscherven, aan één oog blind zijn geworden of inwendig letsel hebben. De meesten zijn nog jonge, lijken zo naar het front te zijn gegaan tot ze werden verrast door het vuur van de vijand.

Het verhaal van de jonge, gewonde UCK-strijders begint eigenlijk al op de nachtboot van het Italiaanse Bari naar de Albanese havenstad Durrës. De jongeren die zich aanvankelijk onzichtbaar hielden tussen het publiek, presenteren zich bij zonsopgang nadrukkelijk als peloton van het UCK. Zodra de silhouetten van de roestige kranen van Durrës aan de horizon verschijnen, hijsen de jongens zich in camouflagepakken en zetten de zwarte baret met de adelaars op.

De twintigers hadden evengoed een handbalteam kunnen zijn, of een schoolklas op excursie naar de archeologische opgravingen in de Drinosvallei, maar nu ze het uniform aan hebben vormen de jongens direct een colonne. En hoewel zij nog duidelijk moeten leren marcheren, dwingen de versterkingen respect af. De hekken van de douane zwaaien open, de Albanese ambtenaren brengen zelfs even de gestrekte hand naar de pet.

Een wat bedeesde jongen die de vorige avond in bar Del Porto in Bari in een donkere hoek zat te eten, blijkt daar zijn voorlopig laatste kip met gebakken aardappels naar binnen te hebben gewerkt. Hij gaat minstens voor drie maanden naar Noord-Albanië.

Victor, die in een slachthuis in Zweden werkt en door zijn nieuwe oorlogskameraden direct 'de slager' is gedoopt – hoe toepasselijk – vertelt dat hij vier jaar geleden Kosovo is ontvlucht en nu de beelden op tv niet meer kon aanzien. Hij heeft zijn Zweedse vriendin verlaten en beloofd dat hij voor augustus terug is.

Ismail heeft een zelfde verhaal. Ooit heeft hij zijn 'aarde' moeten verlaten en is naar Duitsland vertrokken, en nu heeft hij voor het eerst het gevoel dat hij daadwerkelijk iets voor Kosovo kan doen. De houterige twintiger

'Leer me hoe ik een machinegeweer bedien en ik ga de bergen in'

zal de komende weken in de buurt van Krume of Bajran Curri een korte training ondergaan, om zich vervolgens op de vijand te storten. „Ik hoef niet veel te leren", zegt hij. „Het grote voordeel van de UCK-strijders is hun motivatie. Dus leer mij hoe ik een machinegeweer bedien, en ik ga de bergen in."

Mannen als Ismail en Victor hebben dezelfde verhalen als al die andere honderden Kosovaren die de afgelopen maand de overtocht met de veerboot de 'Pallado' hebben gemaakt. Toch is de strijd van het UCK in de tussentijd een andere geworden. Zo kan er amper nog worden gesproken van een verdediging van Kosovo – operatie Hoefijzer is inmiddels bijna voltooid.

En dat maakt het voor de nieuwkomers van het UCK eenvoudiger, hoe krom dat ook klinkt. Ze hoeven zich niet aan te sluiten bij een strijdmacht die in de knel zit; ze treden toe tot een leger dat weliswaar verslagen is, maar dat zich hergroepeert en straks de door de Navo verzwakte Serviërs zal aanpakken.

Misschien zelfs leiden de bombardementen tot een politieke oplossing en trekken de Servische eenheden zich helemaal uit Kosovo terug. En al zal er bij de totstandkoming van zo'n akkoord wellicht geen rol voor het UCK zijn, in het kielzog van een multinationale vredesmacht kunnen de UCK'ers ongemerkt hun oude posities innemen.

„Maar of er nu sprake is van een politiek akkoord of een hernieuwde strijd", zegt Sali, die zich als de commandant van de schoolklas opwerpt, „het uitgangspunt voor het UCK is uitstekend. Elke stap die wij vanaf nu in Kosovo zetten, zal een stap vooruit zijn."

De nieuwe kruisvaarders

29-4-99

DEZER DAGEN

J.L. Heldring

Niet alleen goedkoop, maar ook onjuist is het diegenen te honen die twintig jaar geleden te hoop liepen tegen de kernwapens, maar nu gewapend optreden tegen Milošević goedkeuren en in sommige gevallen zelfs willen uitbreiden tot een grondoorlog. In Nederland is daar Mient Jan Faber, de secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV), organisator van de massale protesten tegen de kruisraketten in 1981 en 1983, het sprekendste voorbeeld van.

Maar ook de PvdA en zelfs de Groenen billijken, tot nader order, dit optreden. In het buitenland is het niet anders. De sociaal-democraat Schröder en de Groene Fischer verdedigen de bombardementen op Servië, evenals de socialisten Jospin en Solana, secretaris-generaal van de NAVO. Tony Blair is een ware kruisvaarder tegen het kwaad dat Milošević voorstelt, en sleept een aarzelender Clinton mee, die liever naar de opiniepeilingen kijkt en bovendien als oud-dienstweigeraar in de Vietnamoorlog zich ongemakkelijk voelt als opperbevelhebber van de Amerikaanse strijdkrachten.

Waarom is het niet alleen goedkoop, maar ook onjuist al die politici, die tot de linkerkant van het politieke spectrum behoren, te honen voor hun schijnbare *volte face*? Juist omdat het geen *volte face* is. Zij zijn, integendeel, heel consequent gebleven. Twintig jaar geleden was het een morele verontrusting die hen tegen de kernwapens deed protesteren; vandaag is het weer morele verontrusting die hen ertoe brengt Milošević met geweld tot andere gedachten te willen brengen.

In het begin van de jaren '80 waren zij – met uitzondering waarschijnlijk van Jospin, wiens partijgenoten, als vrijwel enige socialisten, niet tegen kernwapens waren – kruisvaarders; bijna twintig jaar later zijn ze het weer. Maar het is een kruistocht die meer geïnspireerd lijkt door de Amerikaanse president Woodrow Wilson, die de wereld *safe for democracy* wilde maken, dan door Ronald Reagan, hoewel zij, evenals de laatste, ten strijde trekken tegen een *evil empire* – deze keer van Milošević.

In hun bereidheid geweld te gebruiken om de Balkan *safe for democracy* te maken, ontmoeten zij hun rechtse tegenstanders, maar het verschil tussen de linkse en rechtse motivering van de strijd tegen Milošević blijkt duidelijk uit de woorden van president Chirac: „Waar het om te doen is, is het evenwicht op ons continent." Nu, om evenwichtspolitiek heeft links zich nooit veel bekommerd.

Moeten wij deze linkse *volte face*, die geen *volte face* is, verwelkomen? In de situatie van vandaag, nu het erom gaat Milošević een kopje kleiner te maken, zeker. Maar er zijn, los van de concrete situatie, toch ook wel bedenkingen tegen in te brengen. En hier kunnen we niet beter doen dan B.V.A. Röling, die jarenlang een soort goeroe van de 'vredesbeweging' was, te citeren. In zijn boek *Over oorlog en vrede* (1963) schrijft hij:

„Zoals het nu gaat bergt de democratie een gevaar in zich voor de vrede. En wel omdat in de democratie de grote massa beslissende invloed heeft, en die grote massa – geneigd tot emotionele reactie, afgestemd op het concrete, directe, denkend in morele termen van goed en kwaad – nog niet heeft getoond opgewassen te zijn tegen de eisen van de tijd. [...]

„Hier ligt een gevaar voor de westerse democratie: het gevaar van een soort 'dictatuur van de massa', daardoor te grote emotionaliteit en gebrek aan bezonnen redelijkheid, daardoor de psychische onmogelijkheid om grondhoudingen en opvattingen te veranderen in verband met de gewijzigde omstandigheden."

Dit 'gevaar' is vele malen groter dan het in 1963 was, want sindsdien is de invloed van de televisie, met haar directe beelden van slagveld en etnische zuivering, aanzienlijk toegenomen en zijn de oude houvasten als kerk en partij grotendeels afgekalfd. Maar de „psychische onmogelijkheid om grondhoudingen en opvattingen te veranderen" is daar niet het enige gevolg van. Het omgekeerde is nog waarschijnlijker: een vluchtigheid van indrukken, een spoedige vermoeidheid door de telkens herhaalde beelden.

Naarmate de democratie meer beheerst wordt door de stemmingen van de massa, neigt zij dus niet alleen tot het door Röling gevreesde conservatisme, maar evenzeer tot onstandvastigheid, grilligheid. Wat ons vandaag tot vervoering of morele verontwaardiging brengt, zijn we morgen – wanneer andere zaken onze aandacht vragen – vergeten. Met andere woorden: een door morele motieven ingegeven beleid is niet *per se* een goed beleid.

Zo heeft het besluit kruisraketten in Europa te plaatsen, samen met Reagans (overigens door zijn afkeer jegens kernwapens ingegeven) voornemen eigen land te voorzien van een schild tegen vijandelijke raketten, waarschijnlijk meer bijgedragen aan het einde van de Koude Oorlog dan alle vredesmarsen bij elkaar. Ook het besluit Servië te bombarderen waarborgt, hoezeer ook ingegeven door morele motieven, geen succes – al was het, na de herhaalde dreigementen ermee, onvermijdelijk.

Daarbij komt iets wat Röling in 1963, toen de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog nog vers was en de welvaart nog als een soort van bonus (dus niet als iets vanzelfsprekends) beschouwd werd, niet voorzien kon: de afnemende bereidheid – althans in sommige Westerse samenlevingen – te sneuvelen voor de democratie – behalve, op z'n hoogst, die in eigen land. Als de vijanden van de democratie via afstandsbediening vernietigd kunnen worden, heeft dat verre de voorkeur.

Deze grenzen aan de bereidheid op te komen voor de idealen van de democratie, we kunnen ook zeggen: de grenzen van het morele imperatief, zijn in de oorlog tegen Milošević zichtbaar geworden, nu blijkt dat de afstandsbediening niet binnen de daarvoor gestelde termijn het gewenste resultaat heeft bereikt en, wat de hulp aan Kosovaren (om wie het allemaal te doen was) betreft, zelfs het tegendeel daarvan.

In de Atlantische gemeenschap gaat de discussie nu feitelijk over die grenzen, en daar wordt binnen die gemeenschap zeer verschillend over gedacht. Aan die verschillen zou de NAVO wel eens kapot kunnen gaan. Maar ook als ze dit zou overleven – wat Milošević' nederlaag als voorwaarde heeft – dan nog zal er overeenstemming bereikt moeten worden over wat de grenzen zijn van onze morele en democratische plichten.

Verleden jaar zei mevrouw Albright dat de NAVO „een kracht voor vrede van het Midden-Oosten tot Centraal Afrika was". Dat klinkt nu, na Kosovo, absurd. In het nieuwe „strategische concept" dat de NAVO zondag in Washington heeft aanvaard, is dit gelukkig teruggebracht tot de „Euro-Atlantische regio" – een overigens nog rijkelijk vaag begrip. Geval voor geval zal de NAVO er moeten beslissen of gewapende interventie al dan niet gerechtvaardigd is. Zulke ad-hocbeslissingen zullen veel meer aanleiding geven tot interne conflicten en spanningen dan de simpele dreiging van een Sovjet-aanval in de tijd van de oude NAVO deed.

De Joegoslavische vice-premier Vuk Drašković, die herhaaldelijk kritiek heeft geuit op het regime waarvan hij zelf deel uitmaakte, is gisteren ontslagen. 29-4-99

De NAVO-raket die vannacht in een woning in Sofia insloeg, maakte geen slachtoffers. Volgens de Bulgaarse radio werd de raket afgevuurd door een NAVO-toestel dat het Bulgaarse luchtruim schond. De Bulgaarse regering meldde vandaag na bestudering van de restanten van de raket dat het ging om een tegen radarsystemen gerichte lucht-gronddoelraket van het type AGM 88 HARM, die wordt gebruikt door F-16 jagers van de NAVO. Het vliegtuig dat het Bulgaarse luchtruim schond, kon volgens het Bulgaarse leger niet worden geïdentificeerd. De NAVO heeft nog niets gezegd over het incident.

Belgrado werd vannacht zwaar gebombardeerd. Bij de bombardementen werden even ten westen van de Joegoslavische hoofdstad een brug over de Sava vernietigd en een tweede zwaar beschadigd. In de voorstad Krnjaca werd een steunzender van de televisie getroffen. Ook de Montenegrijnse hoofdstad Podgorica werd vannacht zwaar bestookt, net als de Servische steden Niš, Kragujevac en president Milošević' geboortestad, Pozarevac, en Novi Sad in de Vojvodina. De Montenegrijnse president Djukanović, een criticus van de Joegoslavische leider Milošević, riep gisteren de Serviërs op „te luisteren naar de stem van democratie en rede" en „de confrontatie met de hele wereld te staken".

In Priština, de hoofdstad van Kosovo, ondertekenden gisteren Ibrahim Rugova, de gematigde leider van de Kosovaren, en de Servische president Milan Milutinović een gemeenschappelijke verklaring over een tijdelijk bestuur over Kosovo. Een 'Tijdelijke Uitvoerende Raad' moet Kosovo besturen tot er een definitieve regeling komt voor de toekomst van Kosovo. In de verklaring wordt ook een lans gebroken voor een dialoog, met deelname van „alle nationale gemeenschappen in Kosovo". De Servische televisie toonde Rugova, die zei dat het „vooral belangrijk is wederzijds vertrouwen op te bouwen". In het recente verleden heeft de leider van de Kosovo-Albanezen herhaaldelijk met Servische leiders als Milošević en Milutinović gesproken; er zijn sterke aanwijzingen dat hij daartoe door de Serviërs is gedwongen. [• *Vervolg* NAVO: pagina 5]

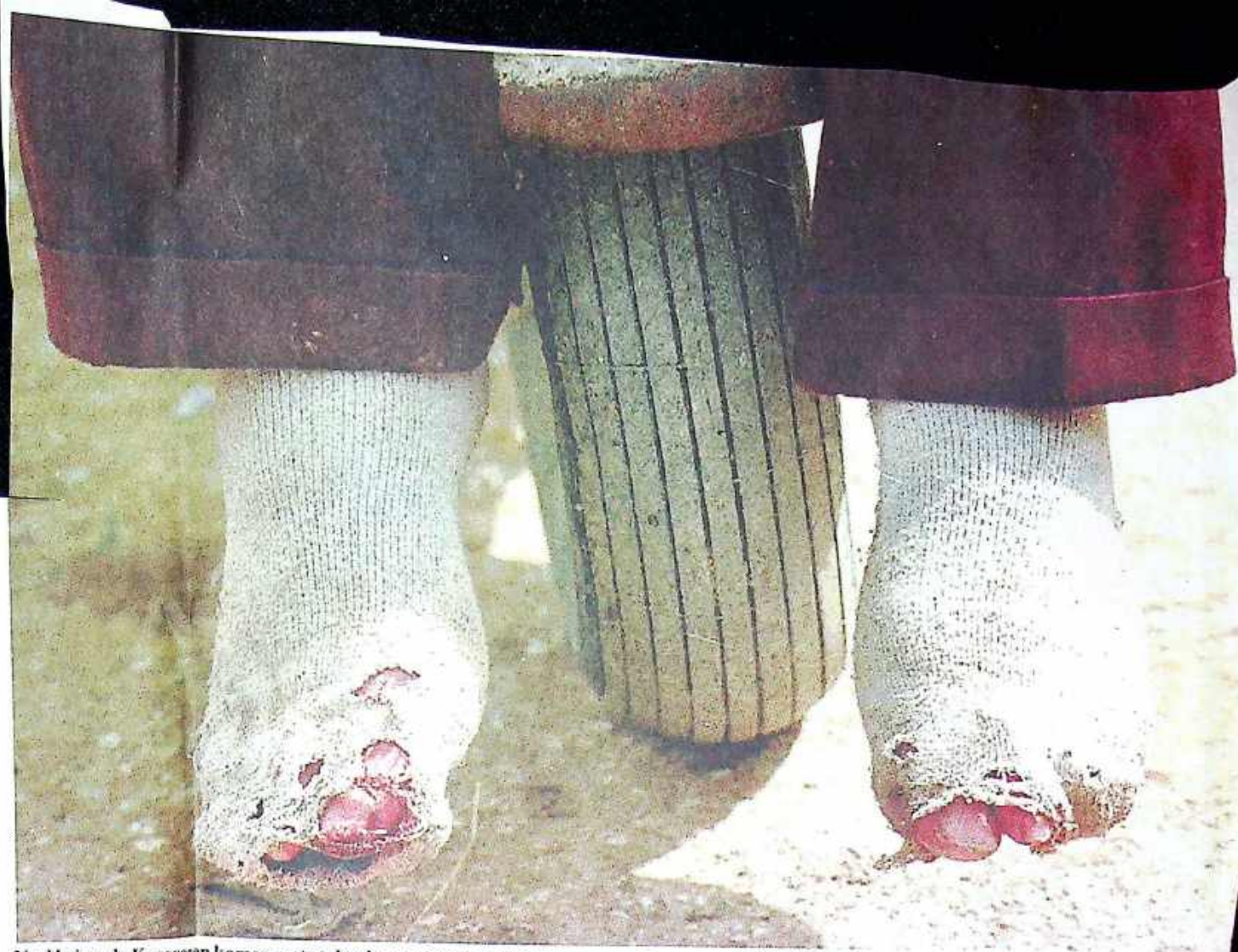

Veel bejaarde Kosovaren komen met stukgelopen voeten aan bij de grens van Kosovo met Albanië of Macedonië en moeten met een kruiwagen worden weggevoerd. (Foto AP)

Bulgaren alleen - met oorlogsangst

De oorlog om Kosovo heeft de Bulgaren van Europa afgesloten. Wegen en spoorwegen leiden nergens meer heen. De Bulgaren voelen zich – weer – in de steek gelaten.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

DRAGOMAN, 29 APRIL. De NAVO is een groot onzichtbaar spook dat 's nachts door de lucht waart. Zien kun je hem niet. Horen des te beter. Vannacht was het weer een paar keer raak. Je kon zelfs het luchtalarm horen aan de andere kant van de grens in Dimitrovgrad. Een oude vrouw wijst op de rode daken van een stadje op de volgende heuvelrug. Hemelsbreed ligt het Joegoslavische stadje nog geen kilometer weg.

De vrouw hoedt samen met wat leeftijdgenoten een paar geiten en koeien op een glooiende heuvel. De zon is even doorgebroken en ze zitten op kleine houten krukjes in het malse, hoge gras. „We zitten hier iedere dag", legt een bejaarde man uit. „We hoeden onze beesten hier, praten wat en houden elkaar gezelschap." Of ik nog nieuws heb van de andere kant? Ze hebben al meer dan een maand niets van de overkant gehoord. De Bulgaars-Joegoslavische grens is formeel niet dicht maar de Joegoslaven laten niemand meer door. Een van de vrouwen wil naar haar schoonzuster in Dimitrovgrad. Een jaar geleden heeft zich daar een vreselijk familiedrama afgespeeld. Vader en zoon pleegden allebei zelfmoord. De vrouw ging wekelijks bij haar schoonzuster langs om te voorkomen dat ze gek zou worden. „Ik moet naar haar toe om te kijken hoe het met haar gaat, maar ik kan de grens niet meer over. We zijn allemaal bang. Oorlog is slecht, deze oorlog is slecht voor iedereen." De anderen knikken instemmend.

Een van de mannelijke herders brengt het gesprek op Surdulica, waar NAVO-acties opnieuw burgerslachtoffers hebben geëist. Het nieuws is net die morgen bekend geworden. Surdulica ligt een eindje verder maar het voelt dichtbij. De Bulgaren aan deze kant van de grens en de Serviërs aan de andere kant spreken hetzelfde dialect. Het is één wereld. Een van de herders heeft in de oorlog nog tegen de Duitsers gevochten bij Surdulica, samen met de partizanen. „Nu zijn het opnieuw de Duitsers die bombarderen", filosofeert hij in het hoge gras. [• *Vervolg* BULGARIJE: pagina 5]

NAVO-dreiging drijft prijzen benzine al op

28-4-99

Van onze correspondent
Bert Lanting

WASHINGTON

Ook al heeft de NAVO nog geen zeeblokkade ingesteld tegen Joegoslavië om de aanvoer van olie en andere brandstoffen af te snijden, het effect van de maatregel is al te voelen op de oliemarkt. Volgens deskundigen drijven stromannen die voor Joegoslavië inkopen de benzineprijzen op.

The New York Times haalde gisteren handelaren op de oliemarkt aan die zeiden dat kopers die voor Joegoslavië opereren 20 tot 50 procent boven de marktprijs betalen om aan benzine en andere geraffineerde-olieproducten te komen. De benzine wordt waarschijnlijk via allerlei ingewikkelde transacties aan Joegoslavië doorverkocht.

'Er zijn veel Joegoslaven onder de kopers die dit al een hele tijd doen. Ze zijn er erg goed in, vooral nu ze de opdracht hebben tegen iedere prijs olie in te slaan', zei een oliehandelaar.

Joegoslavië heeft nu al met flinke tekorten te kampen doordat de NAVO vrijwel alle raffinaderijen heeft gebombardeerd. Daardoor heeft het land niets meer aan ruwe olie en moet het uitsluitend geraffineerde producten invoeren.

Volgens handelaren heeft China alle leveranties aan Joegoslavië gestaakt omdat het land niet in staat is de rekening te betalen. De schuld is al opgelopen tot 195 miljoen dollar.

De Russische oliemaatschappij Lukoil is nog wel bereid aan Joegoslavië te leveren, al staat Belgrado ook bij Rusland flink in het krijt.

De NAVO is van plan een zeeblokkade in te stellen om te voorkomen dat Joegoslavië nog brandstof krijgt aangeleverd via de Montenegrijnse havenstad Bar, maar het is nog onzeker hoe die maatregel in de praktijk zal uitvallen.

Volgens specialisten is een zeeblokkade betrekkelijk eenvoudig uit te voeren. Het probleem zit hem vooral in de politieke en volkenrechtelijke consequenties.

Er wordt binnen de NAVO nog steeds verschillend gedacht over de vorm die de blokkade moet krijgen. Volgens de VS hebben de NAVO-schepen het recht tankers eventueel zelfs met geweld tegen te houden, maar Frankrijk vindt dat dat alleen mag met de zegen van de Veiligheidsraad.

Opvallend was dat de voorzitter van het militair comité van de NAVO, generaal Naumann, beklemtoonde dat het geen echte maritieme blokkade zal worden, omdat daarvoor toestemming van de Veiligheidsraad nodig is.

Naumann zei dat de NAVO zich zal beperken tot het inspecteren van schepen. Toch verwacht hij dat de maatregel wel effect zal hebben. Volgens hem zullen tankerkapiteins zich nog eens bedenken of 'ze deze route willen nemen, omdat niemand het leuk vindt op zee te worden tegengehouden door oorlogsschepen'.

Volgens deskundigen zal een blokkade echter een beperkt effect hebben, omdat de meeste olie en benzine via land wordt aangevoerd. Het is veel moeilijker om aan die smokkel een einde te maken.

Vermoed wordt dat Joegoslavië voorraden heeft aangelegd om zijn leger op gang te houden. 'Het waren onder anderen de Serviërs die veel van Saddam Husseins diepste ondergrondse bunkers en opslagplaatsen hebben gebouwd', zei een Britse handelaar tegen de New York Times.

Olietransport en -raffinage naar en in Joegoslavië

In de rij voor sigaretten

Inwoners van het Servische Kragujevac, 120 kilometer ten zuiden van Belgrado, proberen een pakje sigaretten te bemachtigen. Er is een groot tekort aan sigaretten, suiker en bakolie in Servië. FOTO AP

Macedonië heeft geen plaats meer voor Kosovaren

Reuters, AP, AFP

BLACE

Er is in Macedonië geen onderdak meer voor nieuwe vluchtelingen uit Kosovo, terwijl juist de afgelopen dagen weer duizenden Kosovo-Albanezen de grens over zijn getrokken. Gisteren waar-

'Ze gaan er vandoor als konijnen'

The Guardian
Maggie O'Kane

BELGRADO

Zijn buren noemen hem 'de schoonmaker'. In de keuken van Milan Petrovic in Belgrado zijn twee gele kanariepietjes elkaar zachtjes aan het strelen in hun vieze kooi. Ondertussen legt Petrovic uit aan welke regels een

geen belangstelling voor het verkrachten van een Albanese vrouw, dat zou tegennatuurlijk zijn. Begrijp me niet verkeerd, er zaten best knappe meiden bij; maar zelfs als we er zin in hadden gehad, deden we het toch maar niet, want het mocht niet van het leger.'

Even later houdt hij niet langer verhaal vast. Zijn zeven-

Petrovic is een huiselijk type. Uit de zak van zijn zwarte broek diept hij een paar dinar op voor zijn oudste dochter die vanavond uitgaat met haar vriend. Zijn ex-vrouw loopt zonder een spoor van interesse door de keuken. Ja, hij vond het wel spijtig voor die Albanese kinderen die hij er uitjoeg, maar aangezien het nu eenmaal Albanezen waren, hadden ze niet het recht om in Kosovo te zijn. 'Ik

een stuk of drie, vier gedood, daarna gingen ze de spullen uit de huizen halen. De volgende dag is het leger gekomen en heeft die zes afgevoerd.'

Milan Petrovic heeft van de NAVO maar weinig gemerkt. 'We hoorden hoog boven ons wel vliegtuigen, maar ik denk dat die zich op Pristina concentreerden, dus wij hebben er weinig last van gehad.'

zuiveren geschiedde

● Fransen bestookt

Franse NAVO-militairen in Macedonië zijn maandagavond belaagd met twee handgranaten. De NAVO maakte dit incident gisteren bekend. Hoewel er geen gewonden vielen, beschouwt de NAVO de aanval door onbekenden als de ernstigste anti-NAVO-actie in Macedonië tot nu toe.

In het buurland van Joegoslavië woont een grote Servische gemeenschap die fel gekant is tegen de luchtoorlog van de NAVO tegen Servië. Tot nu toe was het bij demonstraties gebleven. De aanval gebeurde in Kumanova, 30 kilometer ten noordwesten van de

Voor de Nederlandse aporth
regelvergoeding al jaren niet meer
hebben de kortingen van de gel
dus hard nodig. Om hun prakti
Om hun personeel te kunnen l
laatste plaats, om hun patiënter
garanderen.

Dat zij hiervoor afhankelijk zi
is een systeem waar ook de ar
mee zijn. Een systeem, overigens
zelf is ingesteld.

vluchtelingenorganisatie, als de Macedonische regering dat alle opvangkampen vol waren. Er verblijven weer enkele duizenden vluchtelingen in het berucht-te 'wilde' kamp bij Blace.

Gisteravond schatte de Unhcr dat er die dag drieduizend nieuwe Kosovaren met treinen en bussen waren aangekomen in Blace, de belangrijkste grensovergang. Vanuit de bergen zouden nog eens duizend Kosovaren naar het Macedonische dorp Lojane zijn gekomen.

Sinds eind vorige week waren al meer dan twaalfduizend nieuwe vluchtelingen in Macedonië aangekomen. Er gaan geruchten dat nog eens tienduizenden in Kosovo onderweg zijn. De Macedonische minister van Buitenlandse Zaken zei gisteren in Luxemburg te vrezen voor 'een nieuwe instroom van 100 duizend tot 150 duizend', een 'buitengewoon gevaarlijk probleem'.

zich heeft te houden.

'We mogen ze niet doden. Slaan en verminken is ook niet toegestaan', zegt hij, op grond van zijn ervaringen tijdens de tien dagen dat hij in Kosovo duizenden gezinnen hun huis uit joeg.

'We geven de meesten 24 uur om te vertrekken. De rijken – allemaal criminelen, met satelliet-tv's en grote huizen – zijn het lastigst in beweging te krijgen. Maar als je genoeg druk uitoefent, gaan ze tenslotte allemaal wel. Het zijn lafaards, die Albanezen, ze gaan er vandoor als konijnen. Het grootste deel van de schoonmaak was al klaar, tegen de tijd dat we kwamen.'

Milan Petrovic is vijftig jaar en heeft nog maar twee ondertanden. Een gigantische tv beheerst het beeld in de bedompte keuken van zijn flat. Al pratend strijkt hij de kreukels recht in het tafelkleed. 'De westerse media hebben een boel leugens verteld over wat wij in Kosovo hebben gedaan. We hebben de mensenrechten gerespecteerd.'

Aanvankelijk houdt hij vol dat van verkrachtingen geen sprake was. 'Een Servische soldaat heeft

hem [illegible] vrouwen stinken, ze eten een boel lamsvet en dat kan je over hun hele lichaam ruiken.' Petrovic beweegt zijn aansteker tussen duim en wijsvinger heen en weer en kondigt aan dat hij morgen weer naar Kosovo gaat 'om nog wat door te zuiveren'.

In het burgerleven is hij vrachtwagenchauffeur, maar toen de oorlog uitbrak, meldde hij zich bij het leger. 'Iedere Servië̈r had zich als vrijwilliger moeten melden, om onze afschuw van de NAVO te tonen.' Een dag later voegde hij zich bij tweeduizend andere vrijwilligers in de Zuid-Servische stad Nis, de uitvalsbasis richting Kosovo. 'We kwamen uit het hele land. Er was een man van 72 jaar bij. Ze zeiden tegen hem dat hij te oud was, de leeftijdsgrens was 65.'

Voor ze op weg gingen naar het dorp Silovo, waar ze zouden beginnen met het verjagen van gezinnen, kregen ze hun orders van de plaatsvervanger van generaal Pavocic die in Bosnië actief was geweest. 'Niet doden, niet slaan, en als ze geen papieren hebben, moet je ze 24 uur geven om te verdwijnen.'

wist toch ook dat er [illegible] iemand zou zijn om zich over die vrouwen en kinderen te ontfermen.'

Etnisch zuiveraar Petrovic hield zich aan de regels

En de mannen? 'Als ik het voor het zeggen had gehad, zou ik de terroristen van het UCK ter plekke hebben geëxecuteerd, met hun hele familie. Maar het bevel luidde om ze over te dragen aan het leger. Ik weet niet wat die met ze hebben gedaan – waarschijnlijk houden ze ze in krijgsgevangenschap.'

Af en toe, erkent hij, ging er wel eens iets mis bij de vrijwillige zuiveraars. 'Eén op de honderd, schat ik, ging aan het verkrachten, of doden, dat soort dingen. Maar méér waren het er echt niet. Een stuk of zes jongens uit mijn eenheid sloegen op een avond nogal op hol en begonnen Albanezen te doden. Maar ze hebben er maar

'Zes of zeven van ons gingen van deur tot deur. We namen een van de Albanezen die in het dorp woonden om ons te helpen. Hij moest zeggen wie wie was, hoe lang ze er al waren en waar de terroristen zaten. Dat maakte de zaak een stuk gemakkelijker.'

Hij is er heilig van overtuigd dat er psychologische vaardigheden nodig zijn om het werk als zuiveraar goed te kunnen doen. 'Het is vrij eenvoudig om onderscheid te maken tussen onschuldige Albanezen en terroristen. Je ziet het aan de uitdrukking in hun ogen, zodra ze de deur opendoen. De terroristen hebben zo'n vreemde, gespannen blik. Ze zijn bang, je kan hun angst haast ruiken.

'Het eerste wat we zeggen is: "Hebben jullie wapens?" Dan kijken we naar hun gezicht, en dan weet je het antwoord. Als ze de waarheid spreken, gaat er een van ons het huis in om daar rond te kijken. Als ze hebben gelogen, nemen we ze mee. Zij die geen terroristen zijn, maar niet het recht hebben hier te blijven, moeten binnen 24 uur vertrokken zijn.'

onbekenden gooiden hun handgranaten naar een met zandzakken versterkte wachtpost.

● **Leger vordert benzine**
Het Joegoslavische leger heeft het recht gekregen alle goederen, benzine en andere brandstof inbegrepen, in beslag te nemen van burgers ten bate van de oorlog tegen de NAVO. Dit blijkt uit een verordening van de regering die dinsdag in de Servische pers werd vermeld. Het decreet brengt de deelrepubliek Montenegro in een lastig parket. Montenegro, dat met Servië Joegoslavië vormt, erkent de staat van oorlog, uitgeroepen door de Joegoslavische president Milosevic, niet. De regering van Montenegro heeft gevraagd buiten de olieboycot door de NAVO-landen te mogen vallen.

● **Gevangen soldaten**
De drie Amerikaanse soldaten die in Belgrado gevangen worden gehouden, zijn gisteren onderzocht door een arts van het Internationale Rode kruis.

■ URANIUM De bombardementen veroorzaken volgens de Serviërs een 'humanitaire ramp' doordat de projectielen waarmee de NAVO Joegoslavië bestookt verarmd uranium zouden bevatten.

verder dan WO II

met de namen Irene Beatrix Juliana Wilhelmina. De moeder kreeg veel gelukwensen.

De nieuwe expositie vraagt iets van de bezoeker. Hij moet met zichzelf in debat over de kwestie wat hij of zij zou doen. Verzetten of meewerken. Melden of onderduiken. Aanblijven of afreden. De woorden staan op de vloer geprojecteerd. Je zelf een vraag stellen/Dammee begint verzet', dicht Remco Campert aan het begin van de rondgang. Op het einde voegt hij daaraan toe: 'En dan die vraag aan een ander stellen.'

Er zijn voorbeelden van dilemma's waarvoor Nederlanders stonden. 'Treed ik af', redeneerde secretaris-generaal Binnenlandse Zaken Frederiks, 'dan zal de top worden bezet door een NSB'er. Het gevolg zal zijn de inlijving van de Nederlandse jeugd in Duitse legers.' Hij bleef.

Burgemeester Boot van Wisch en Terborg trad af nadat hij vijfhonderd mensen had moeten leveren voor werk aan de Duitse verdedigingslinie langs de IJssel. Hij dook onder.

De Tweede Wereldoorlog is het belangrijkste thema voor het museum, maar daar blijft het niet bij. Volgend jaar gaat een zaal open waarin de tijd wordt belicht dat Nederland Indonesië bezette toen de Japanners waren verslagen.

Het museum blijft bij de tijd met een wisselexpositie over verzet in de naoorlogse jaren. Dat kan van alles zijn. Het krakersverzet in de jaren tachtig in Amsterdam? 'Nou, het moet een relatie hebben met de thema's democratie, vrijheid en mensenrechten,' zegt

NewMetropolis krijgt weer

Seksbazen Amsterdam willen werkafspraken met gemeentebestuur

Van onze verslaggever
Weert Schenk

AMSTERDAM

Bordeelhouders in Amsterdam willen met het gemeentebestuur werkafspraken maken om illegale en minderjarige prostitutees te weren. Ze vinden dat het huidige gedoogbeleid voor prostitutiebedrijven de afgelopen drie jaar goed heeft gefunctioneerd, maar er zitten voor hen een paar scherpe kanten aan. Het gemeentebestuur staat in eerste instantie afwijzend tegenover het voorstel.

De seksexploitanten zeggen niet in een jubelstemming te verkeren na een voor hen gunstige uitspraak van de bestuursrechter. Volgens de rechtbank mag de gemeente Amsterdam bordelhouders niet verplichten na te gaan of de prostitutees aan wie ze een raam verhuren, een geldige verblijfsvergunning bezitten. Daarmee is een van de belangrijkste pijlers van het Amsterdamse gedoogbeleid voor prostitutiebedrijven weggeslagen.

Toch staan de 'kastenbazen' niet te springen om weer illegale vrouwen in huis te halen. De bezetting gaat van de ramen is nu bekend van de 'Vreemdelingenwet mogelijkheden biedt om tussenuitsde terugkeer van illegale prostitutees tegen te gaan.

De politie onderzoekt of de dammers zijn ervan overtuigd dat het verhuren van kamers aan illegale vrouwen tegen hen werkt. 'Je kan op korte termijn misschien winst pakken,' zegt een exploitant die anoniem wil blijven, 'maar ik zit van een verbliffsvergunning weetlijk te regelen.

De gemeente gaat in beroep tegen de uitspraak van de rechter. Aan de minister van Justitie is gevraagd om de controle op het bezoeken van de verblijfsvergunning wettelijk te regelen.

De woordvoerder van het gemeentebestuur zegt: 'Het huidige beleid moet doorgaan. Seksbedrijven die niet op orde zijn, worden gesloten. In de praktijk is die maatregel nodig gebleken.'

De zaken van de seksexploitanten zijn niet gelijk van de bestuurrechter. Sprake van de bestuurrechter. Volgens de rechtbank mag de gemeente Amsterdam bordelhoudders niet verplichten na te gaan of de prostitutees aan wie ze een raam verhuren, een geldige verblijfsvergunning bezitten. Daarmee is een van de belangrijkste pijlers van het Amsterdamse gedoogbeleid voor prostitutiebedrijven weggeslagen.

Toch staan de 'kastenbazen' niet te springen om weer illegale vrouwen in huis te halen. De bezetting van de ramen is nu bekend van de 'Vreemdelingenwet mogelijkheden biedt om tussenuitsde terugkeer van illegale prostitutees tegen te gaan.

De politie onderzoekt of de dammers zijn ervan overtuigd dat het verhuren van kamers aan illegale vrouwen tegen hen werkt. 'Je kan op korte termijn misschien winst pakken,' zegt een exploitant die anoniem wil blijven, 'maar ik verwacht dat de overheid de wet repareert om de controles mogelijk te maken. Dan moet je alles weer van voren af opbouwen.'

Het is nog niet duidelijk met welke voorstellen de seksexploitanten naar de gemeente stappen. Een van de gedachten van de seksbazen is dat een vrouw die een kamer wil huren, zich samen met de zaakexploitant bij de politie meldt.

De woordvoerder van het gemeentebestuur zegt: 'Het huidige beleid moet doorgaan. Seksbedrijven die niet op orde zijn, worden gesloten. In de praktijk is die maatregel nodig gebleken.'

De gemeente gaat in beroep tegen de uitspraak van de rechter. Aan de minister van Justitie is gevraagd om de controle op het bezoeken van de verblijfsvergunning wettelijk te regelen.

De politie onderzoekt of de

K OSOVO

VLADIMIR Zjirinovski heeft een cd met soldatensmartlappen volgezongen. Op het doosje staat de ultra-nationalistische politicus afgebeeld in krijgshaftige pose op het slagveld. Geen tv-station ontbrak in de Moskouse nachtclub waar de cd werd gelanceerd. Heel Rusland kon zien hoe Zjirinovski, gekleed in fantasie-uniform, met raspende stem zijn smartlappen zong, de danseressen betastte en intussen de ene na de andere schimpscheut uitdeelde aan het adres van de NAVO.

De Russische nationalisten en communisten proberen in te spelen op de anti-westerse stemming die is ontstaan door de NAVO-bombardementen op Joegoslavië. Niet allemaal even flamboyant als Zjirinovski, maar de teneur is hetzelfde. Ze betogen dat Joegoslavië alleen maar het begin is, en dat het Westen eigenlijk uit is op de onderwerping van Rusland. Steeds meer Russen geloven dat ook, volgens de peilingen.

Binnenkort zijn er parlements- en presidentsverkiezingen in Rusland. Bestaat het gevaar dat de NAVO met veel moeite een kleine vijand in de Balkan verslaat, en er een grote voor terug krijgt – in de vorm van een wraakzuchtig, anti-westers, door nationalisten en communisten geregeerd Rusland?

Het politieke evenwicht is wankel. Aan de ene kant is er de door communisten gedominneerde Doema; aan de andere kant president Jeltsin. Geen van beiden is sterk genoeg om de ander uit te schakelen. Daar tussenin zit premier Primakov, die parlement en president tegen elkaar probeert uit te spelen zodat hij zijn eigen beleid kan voeren. En zoals alles doet Joegoslavië dienst als wapen in de politieke strijd.

Maar tot nu toe heeft de algemene verontwaardiging over de bombardementen op Joegoslavië (meer dan 80 procent van de Russen wijst de NAVO aan als de schuldige voor het conflict) niet geleid tot verschuiving van de politieke voorkeuren.

Misschien komt dat doordat alle politici en partijen de NAVO-bombardementen met evenveel retorisch geweld hebben veroordeeld. Woorden kosten niets. De Doema nam een niet-bindende resolutie aan om militaire hulp te sturen aan het Slavische broedervolk, en president Jeltsin repte voor de televisie-camé-

Russen tobben vooral over eigen leed

ra's achteloos over een derde wereldoorlog. Het leek warempel of ze het voor het eerst over iets eens waren.

Misschien komt het doordat Russen niet alleen boos zijn op de NAVO, maar ook zenuwachtig dat ze bij het conflict worden betrokken (meer dan 90 procent van de bevolking wil dat Rusland zich in geen geval in de strijd mengt). Ze hebben na Tsjetsjenië de buik vol van militaire avonturen. Dus hoe harder de nationaalcommunisten aandringen op militaire hulp, hoe meer steun ze lijken te verspelen.

En misschien komt het ook doordat de politieke keuze van de Russen, nog meer dan van andere Europeanen, wordt bepaald door wat zich afspeelt in eigen land. Ze zijn niet vergeten dat de Sovjet-Unie zich bemoeide met conflicten in alle hoeken van de wereld, terwijl de economie in eigen land in het honderd liep. Dat Rusland eindelijk uit de diepe economische crisis kruipt, is voor bijna iedereen hier oneindig veel belangrijker dan het lot van de Serviërs.

De belangrijkste kandidaten voor de opvolging van Jeltsin – premier Primakov, burgemeester van Moskou Loezjkov, communistenleider Zjoeganov, de sociaal-democraat Javlinski en ex-generaal Lebed – spreken vaak over de Balkan. Maar ondertussen besteden ze het grootste deel van hun tijd om financiers te vinden, media over te nemen, en coalities te vormen voor de race naar het Kremlin. Dat, niet hun standpunten over de wereldpolitiek, bepaalt hun kansen.

Het Westen hoeft niet bang te zijn dat er in Rusland een rood-bruine coalitie aan de macht komt. Tenminste niet vanwege het conflict op de Balkan. Maar als de inflatie verder toeneemt, de hervormingen niets blijven opleveren voor de bevolking, en de bestuurlijke chaos en de corruptie nog groter worden dan die al zijn, dan nemen de kansen van de nationaalcommunisten toe, en daarmee de kans op een nieuwe confrontatie tussen Rusland en het Westen.

Juist in een tijd dat er onenigheid is op internationaal gebied, moet het Westen Rusland daarom blijven helpen de economische crisis te boven te komen. Dat betekent niet dat de Russische boosheid het best kan worden afgekocht met nieuwe miljarden-kredieten van het Internationale Monetaire Fonds (al zal de verleiding groot zijn). Het Westen moet zich niet laten afschrikken door de Russische oorlogsretoriek en hervormingen stimuleren waar het kan, als het kan. Dan is de kans groot dat het wapengekletter beperkt blijft tot de bühne van een Moskouse nachtclub.

Bart

Gematigd optimisme

28-4-99

VS en Moskou naderen elkaar over VN-macht Kosovo

MOSKOU – De Verenigde Staten en Moskou lijken optimistisch over de kansen op een diplomatieke oplossing van de Kosovo-crisis. Ze voeren gesprekken over het sturen van een VN-macht naar Kosovo, maar de meningen verschillen hoe die eruit moet zien.

Gisteren ontmoette de Amerikaanse vice-minister van buitenlandse zaken Talbott in Moskou de Russische gezant voor de Balkan, Tsjernomirdin. Het gesprek duurde langer dan verwacht. Talbott kwam zichtbaar tevreden naar buiten, al wilde hij weinig kwijt. Dezelfde avond vloog de Amerikaanse bewindsman nog door naar Duitsland, waar hij minister van buitenlandse zaken Fischer ontmoette. Ook die wilde na afloop niets kwijt.

De Russische onderhandelaar Tsjernomirdin heeft vandaag een ontmoeting met Kofi Annan, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Tsjernomirdin zegt dat de Joegoslavische president Milosevic in principe akkoord is met de komst van een VN-macht. Maar Milosevic wilde zelf kunnen bepalen welke landen daaraan zouden meedoen, en dat is voor de Navo onaanvaardbaar. „Maar we hebben tenminste iets om verder aan te werken", zei Tsjernomirdin gisteren op de Russische televisie.

Ook de Navo zal bij een diplomatieke oplossing concessies moeten doen. Dat zei de Russische minister van buitenlandse zaken Ivanov gisteren in een interview met de New York Times. Hij meldt tevens dat Milosevic iets opgeschoven is op het punt van een internationale troepenmacht.

In Belgrado zei de Joegoslavische vice-premier Vuk Draskovic gisteren dat zelfs Navo-militairen welkom zijn als deelnemer aan een VN-macht. Een vredesmacht met een mandaat van de VN-Veiligheidsraad kan naar de mening van Draskovic leiden tot een snel einde van de Navo-luchtaanvallen, die Joegoslavië „steeds dichter bij Hiroshima" brengen. Draskovic zei dat hij ervan overtuigd is dat president Milosevic zijn ideeën deelt. Als dat zo is, is Milosevic 'om' op het punt dat vorige maand de aanleiding was voor de Navo-bombardementen. Milosevic wilde toen geen internationale strijdmacht accepteren.

De Verenigde Staten houden voorlopig de druk op de ketel. Washington heeft 33 000 reservisten extra onder de wapenen geroepen om naar de Balkan te gaan. Ook in het gebied zelf is de spanning allerminst afgenomen. Franse Navo-militairen zijn gisteren bij de grens met Macedonië bestookt met drie zware handgranaten. Niemand raakte gewond.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5 EN 6

naar Bonn voor verder overleg.

Veel concrete voortgang lijkt in het diplomatieke overleg niet te worden geboekt. Volgens bronnen in Moskou eist Belgrado de stopzetting van de NAVO-bombardementen voordat sprake kan zijn van overleg, een voorwaarde die de NAVO verwerpt. Bovendien zou Belgrado wel instemmen met een „internationale aanwezigheid" in Kosovo, maar zou zo'n groep niet, of zeer licht, bewapend moeten zijn. De NAVO eist de legering van een gewapende troepenmacht onder haar leiding. De NAVO herhaalde gisteren dat er van een pauze in de luchtacties pas sprake zal zijn als Belgrado aantoonbaar troepen uit Kosovo terugtrekt.

28-4-99

De Joegoslavische vice-premier Vuk Drašković zei gisteren opnieuw dat Belgrado instemt met een vredesmacht onder VN-vlag in Kosovo. „Zo'n oplossing leidt tot een snelle beëindiging van de NAVO-bombardementen, die het land dichter en dichter bij Hiroshima brengen." In hoeverre hij spreekt namens het regime blijft onduidelijk.

De partij van de Servische vice-premier Vojislav Šešelj bestempelde Drašković gisteren als „verrader" en sloot elke vredesmacht in Kosovo, onder welke vlag ook, uit. (Reuters, AFP, AP)

In Moskou en Berlijn werd gisteren en vandaag het diplomatieke overleg over een oplossing van de crisis voortgezet. De Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken Strobe Talbott reisde gisteren na zijn overleg met de Russische Joegoslavië-gezant Viktor Tsjernomyrdin en de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Igor Ivanov, door naar Berlijn voor gesprekken met de Duitse minister Joschka Fischer en secretaris-generaal Kofi Annan van de VN. Annan sprak in Berlijn met Fischer en reist vandaag door naar Moskou voor overleg met Tsjernomyrdin. Deze praat vandaag ook met de Duitse minister van Defensie, Rudolf Scharping, en morgen

Open brief Van den Broek aan Russen

99

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 28 APRIL. Europees commissaris Van den Broek heeft zich met een open brief aan de Russische premier Primakov en minister van Buitenlandse Zaken Ivanov gemengd in de diplomatieke strijd rond Kosovo. Onder de aanhef „Beste Jevgeni, beste Igor" roept Van den Broek Rusland op een resolutie van de Veiligheidsraad te ondersteunen waarin een militaire troepenmacht in Kosovo wordt voorzien. „Bij het zoeken naar vrede voor Kosovo doet zich de paradox voor dat de Europese Unie, Verenigde Staten en Rusland het wel eens worden over de gewenste einduitkomst (Rambouillet), maar dat verdeldheid bestaat over het (desnoods militaire) middel om die vrede af te dwingen waardoor de weigerachtigheid van Milošević wordt versterkt", aldus Van den Broek in zijn brief, die vandaag in deze krant staat afgedrukt. Hij heeft de brief ook aan de Russische pers aangeboden. Van den Broek heeft voor deze naar eigen zeggen „ongebruikelijke weg" gekozen na lezing van het stuk van minister Ivanov dat vorige week in *NRC Handelsblad* stond afgedrukt. Ivanov schreef onder andere dat de eerste NAVO-bommen de inwoners van Kosovo hebben gedwongen het gebied te ontvluchten. Volgens de Nederlandse Eurocommissaris is hier sprake van een verkeerde voorstelling van zaken.

• BRIEF: pagina 9

Zuiverende bommen

28-4-99

'De westerse wereld weigert "zuiverheid" als ideaal te erkennen. Mensen moeten door elkaar kunnen leven. De moderne natie is multicultureel: dat is wat de Navo met een vuiststlag heeft afgekondigd', aldus Anil Ramdas in NRC Handelsblad van 19 april.

De ethische strekking die Ramdas de Navo-aanvallen meegeeft is verheven, mooi verwoord en onjuist. De indrukwekkende hoeveelheid moralisme waarmee Servië en de Navo elkaar om de oren slaan zal het wellicht hebben ondergesneeuwd, maar niemand vecht in Joegoslavië voor multiculturaliteit. Zeker de Verenigde Staten niet, die zich in Europa altijd al tegen etnische vermenging hebben verzet.

Toen de Amerikaanse regering zich tijdens de Eerste Wereldoorlog voor het eerst mengde in de Europese machtspolitiek, moesten naast een groot leger vooral nieuwe ideeën de Europese beschaving redden van de roemloze zelfvernietiging in de Franse en Belgische modder. De oorlog was het gevolg van elitaire achterkamertjesdiplomatie en het knevelen van naar vrijheid snakkende volkeren, zo luidde de diagnose. Alles moest anders, te beginnen met *de afbraak van die verfoeilijke* multi-etnische *rijken in Oost-*Europa.

'Als volkeren zelfbestuur bezitten, vervalt de grondreden voor oorlog', hield Wilson in Versailles de Europeanen voor. Wilsons simpele idealen bleken wat moeilijker in praktijk te brengen dan hij achter zijn bureau in Washington had gedacht. *'Why didn't you tell me about the Slovaks'*, riep hij woedend tegen een adviseur, nadat de zoveelste delegatie was langsgekomen om hem op het bestaan van hun vrijheidminnende volk te wijzen.

Na Wilsons mislukte missie leefden nauwelijks minder burgers onder buitenlands bestuur en op de kaart prijkten twee gloednieuwe multi-etnische staten: Joegoslavië en Tsjecho-Slowakije. Bij de intocht van de Duitse legers, twintig jaar later, vielen die prompt uit elkaar. En om te bewijzen dat het geen vergissing was, werd het nog eens overgedaan na de val van het communisme.

In de loop van deze eeuw zijn de ideeën in Washington over zelfbeschikking onveranderd gebleven. Na de Tweede Wereldoorlog maakten de Verenigde Staten zich sterk voor dekolonisatie en kastijdden ze de Sovjetunie voor de 'slavernij' van Oost-Europa. Maar na de Koude Oorlog leverde het recht op zelfbeschikking lastige problemen op. Zoals Bosnië: etnische scheiding zou een zwakke islamitische staat hebben gecreëerd, omsloten door een Groot-Kroatië en een Groot-Servië. Dat was ook voor de Verenigde Staten te veel van het goede en het zelfbeschikkingsideaal werd geofferd aan strategische logica.

De kwestie-Kosovo appelleert veel meer dan Bosnië aan het Amerikaanse ideaal. In plaats van een werkelijk multiculturele samenleving, zoals de Bosnische, gaat het in Kosovo juist *niet* om een gemengd gebied: negentig procent van de bevolking is (was) Albanees. De Amerikanen zien het simpele patroon van een geknecht volk en een onderdrukker, en kiezen automatisch partij. Niet de geschonden multiculturaliteit van Joegoslavië maar de betrekkelijke etnische zuiverheid van Kosovo maken de VS zo gebeten op Milosevic.

Door de Amerikaanse voortrekkersrol in de Navo en de verdeeldheid van de Europese landen is het herstel van de etnische homogeniteit van Kosovo in feite een hoofddoel van de Navo-aanvallen, verwoord *in de eis dat alle vluchtelingen moeten terugkeren. En ook Servië en het UCK vechten* voor een homogeen Kosovo. Het gaat, kortom, in Joegoslavië niet om multiculturalisme, maar om het behoud van etnische homogeniteit. En dat is wellicht onvermijdelijk, hoe cynisch dat ook klinkt. Want de basis van de problemen op de Balkan is dat de meerderheid van de bevolking niet wil leven in een multi-etnische staat. Multiculturaliteit op de Balkan kan alleen hardhandig worden afgedwongen, zoals onder Tito. Vrijheid wordt op de Balkan uiteindelijk steeds gebruikt voor het streven naar etnische zelfbeschikking. Bosnië bewijst dat opnieuw, waar sinds de invoering van de democratie langs etnische lijnen wordt gestemd en het een kwestie van tijd lijkt voor het land uiteenvalt. Afdwingen van multiculturaliteit op de Balkan betekent de creatie van zwakke, instabiele staten.

Het dilemma van de Balkan is de keuze tussen afgedwongen multiculturaliteit of verdeling langs etnische lijnen. En tussen die twee kwaden wordt sinds de Koude Oorlog ondubbelzinnig gekozen, ook door de Navo.

RUTGER VAN DER HOEVEN

20.15 uur regie: Jeroen van den Berg. met: Sacha Bulthuis, Kees Coolen e.a.
do 29 apr 20.15 uur
1 mei t/m 9 mei 19.00 u Smoezjes door Hakim Traïdia en Herman Ehbé
2 mei t/m 4 mei 14.00 u Wie wertelt Hakim de grootste smoezj voor kinderen vanaf 4 jaar
wo 7 t/m 9 mei MgF-Festival, literair festival met muziek en dans uit alle windstreken
ma 10 mei Het Eigen Lied met Ramses Shaffy, Kees Torn, Klaasjan van Kooten
20.15 uur Koorendal Elly en Rikkert, Mike Bodde, Annaud, Alex Rocks en Klaa Hecks

rozentheater/art & pro
Rozenstraat 117. Telefoon 620 79 53
za 1 mei 20.15 Hitchcock's Dreigsprong. Regie: Hans Struijvers. Met: Arnoud
do 29 apr 20.15 uur Bos, Rian Gerritsen, Jan Kruit e.a. Laatste voorstellingen!
za 30 apr 20.15 uur

schouwburg amstelveen
Stadsplein 100. Telefoon 547 51 75
Theater 20.15 uur, za 1. Theater van Lodz La Traviata

stadsschouwburg
Leidseplein 26. Telefoon 624 23 11
27, 28 apr. 20.15 u Het Toneelhuis-Sanger! [premiere 27] tekst: Wanda Reisel
t/m 1 mei 20.30 u Courage-Berlin Alexanderplatz regie: Margrit Vernegoor
3 mei 20.15 u Het Toneelhuis – Mislukkanoe tekst: George Bernard Shaw
di 4 mei 20.30. Het Nationale Tonee! / De Federale spelen
wo 5, vr 7, za 8 Tweedeluitsterr van Peter Vleitenbols Regie: Rob Lichtbert
mei 20.15 uur Spel: Marie Henderikx, Hans Hoes, Sophie Houweling, Truus de Jong,
Geys Linnebank, Anne Marion Loosberg, Remco Mellies, Han Romer,
Jurd Vrijdag. Muziekmeester (AD). Serie gespeeld (De Telegraaf)
5 t/m 16 mei 20.15 u In Playsers – Our Town premiere 5 mei – Engelstalig
9 mei 20.15 u Introdans – Dromen en bedrog choc: Doctor&Mijgers
10 t/m 13 mei Het Zuidelijk Tonee! – Hard Brood Claude/Johan Simons
20.15 uur Inleiding Ramsey Nasr. 11 + 13 mei 19.15 uur. Tekst en uitgebreid NRC

Toneelgroep Amsterdam – Angst en eenzaamheid in het rijk van
wo 14, za 15 mei – 20.15 Kok van Vlezuyl en Vorstenbosch. Za 16 mei matinee 14.00

T.T.A. Transformatorhuis Toneelgroep Amsterdam
Haarlemmerweg 8-10. Telefoon 627 90 70
vr/a 6 mei 20.30 u Toneelgroep Amsterdam – Een ideale vrouw, een
(bch. zo/ma) komedie van W. Somerset Maugham. Regie: Gijs de Lange

trustthéater
Kloveniersburgwal 50. Telefoon 520 53 20
vr/a 11 mei Blak, van Fouke Fokkema. Regie: Theu Boermans. Reserveer tijdig!

waalse kerk
Walenplein 157. Telefoon 623 20 74
zo 2 mei Amsterdamse Bach Solisten
15.00 uur Locatie: de Waalse, Toegang f 40,- / f 35,-; res. 020-6238189

westerkerk
Prinsengracht 277B.
za 1 mei La Petite Bande o.l.v. Sigiswald Kuijken
16.30 uur m.v.v. Stephan Genz en Marie Kuijken Meloodma's van
Georg Benda: Ariadne auf Naxos (t.h.v. Goethe jaar)

de ijsbreker
Weesperzijde 23. Telefoon 668 18 05 / Kassa 693 90 93
do 6 mei 'Ijsbreker on Tour' in Planetarium Artis, serie Elektronica
20.30 uur 'Stemmen en dansen in de kosmos', samenstelling Michel
Bedolfi (CIRM) en Mark Poyskes

Uitgaan begint bij de uitjin! Bel 0900-0191 75cpm.

ROUILLE EN SCHOONMAKERS
MISS Saigon
VSB CIRCUSTHEATER SCHEVENINGEN
RESERVERIJEN 0900-3005000
LAATSTE VOORSTELLING OP 4 JULI

CHICAGO DE MUSICAL
BEATRIX THEATER UTRECHT
RESERVEREN: 0900-3005000

MAANDAG 14 JUNI - 20.15 UUR - VREDENBURG - UTRECHT
RUBEN GONZALES Y SU GRUPO
& ORQUESTA IBRAHIM FERRER
Kaartverkoop bij de 150 grotere postkantoren,
Ticket Service 0900-300.1250 (99 ct.p.m.), www.theater.nl, de GWK-Stationskantoren,
de bekende voorverkoopadressen en kassa zaal. Entree: f 55 (excl. servicekosten).
PRODUCTIE: MOJO CONCERTS I.S.M. CHAZZI Ticketservice

NA NEW YORK, LONDEN, SYDNEY EN WENEN NU
IN NEDERLAND! MET O.A. SIMONE KLEINSMA, PIA DOUWES,
SERGE-HENRI VALCKE E.V.A. VANAF 28 APRIL BEATRIX THEATER UTRECHT
RESERVEER NU! 0900-3005000 (60CPM)
WWW.CHICAGO.NL

20.15 trompet Remeau Les Indes Galantes, suite nr. 2, Haydn
Trompetconcert, Mendelssohn Symfonie nr. 3 Schotse.
ZA 1 HISPANIC GUITARS ■ Eric Vaarzon Morel, Leonardo Amuedo
20.15 (gitaar), Reno Sieba (basgitaar), Antal Steixner (percussie), Martin
Ibanbun (slagwerk)
MA 3 EBONY BAND ■ Werner Herbers, dirigent, Franziska Hirzel, sopraan.
20.15 Vera Beths, viool, Gerard Bouwhuis, piano, Von Hannenheim/Van
Keulen Liederen; Berg Kammerkonzert; Weiss Kammersymphonie
MA 3 QUATUOR MOSAÏQUES ■ Haydn Strijkkwartet Hob.III/83; Haydn
20.15 Strijkkwartet Hob.III/78 ,Sonnenaufgang'; Beethoven Strijkkwartet
op. 130, met Große Fuge op. 133
DI 4 UTRECHTS ORFEAKOOR ■ Utrechts Oratorium Vereniging,
21.00 Nederlands Promenade Orkest, Blaasorkesten, Johan van de Camp,
dirigent, Andrea Poddighe, tenor. Berlioz Grande Messe des Morts.

ersaal B2 = Blauwe Zaal
RINTEMPS / FOXXY ■ Sophie Ballet Rotterdam /
dina de Châtel ■ "fantastische Sacre" (Trouw) ■ DE
EER ■ Het Nationale Tonee! ■ van Yzeuwl houw.
al, lyrisch en suggestiel" (NRC), regie Ger Thijs ■ B2
VANEN II ■ Uilenkocht ■ DE
LANDS TONEEL ■ Eva de vie ■ van Karst Woudstra.
iele mannen in conflict met zichzelf, met Folmer
as de Bres en Ronald Top ■ B2
IONGEN ■ Jagadamba ■ "hitnjerend, sfeervol en
ouw)", de voorstelling van 1/5 is uitverkocht ■ DE
UTE OF PERFORMING ARTS ■ Mysterieuze dansen
muziek uit Tibet ■ met kleurrijke kostuums ■ DE
Le coucher d'Yvette ■ toneelstuk van Paul Pourveur
ipteese en verleiding, "verrukkelijke tekst, bijzondere
y), "onverbeterlijke anderhalf uur" (VK) ■ B2
DE APPEL ■ Na de repetitie ■ van Ingmar Bergman,
et leven en tonee!, regie Aram Adriaanse ■ DE
:RS ■ de stand up comedian die vorig jaar het
arel Festival won is "verrassend onvoorspelbaar en
c), er zijn weer enkele plaatsen beschikbaar ■ B2
; TONEEL ■ Hard brood ■ "politieke manipulaties en
itie en het vader-zoon conflict" (NRC) in stuk van Paul
Johan Simons, melding om 19.00 uur ■ DE
ASSOS TRY OUT PODIUM 1999 ■ uitverkocht ■ B2
G Kaartverkoop & informatie 030-2314544
MORADOS ■ Portugal, 'Poëtische muziek die nooit voor-
dt en langzaam maar onweerstaanbaar verleidt'

Westen heeft Rusland nodig voor oplossen Kosovo-crisis

28-4-99

De crisis in Kosovo kan alleen worden beëindigd als Rusland en het Westen constructief aan een blijvende oplossing werken. Dat schrijft Hans van den Broek in een open brief aan minister-president Jevgeni Primakov en minister van Buitenlandse zaken Igor Ivanov van de Russische Federatie. Samen met het Westen moet Rusland het absolute *nee* tegen de mensenwaardige onderdrukkingspolitiek van de Joegoslavische president Milošević zowel uitspreken als afdwingen.

Beste Jevgeni, beste Igor,

Sta me toe langs deze wat ongebruikelijke weg te reageren op de opvattingen die jullie recentelijk hebben weergegeven in publicaties in de Westerse pers, onder meer in NRC Handelsblad van 22 april, met betrekking tot het Kosovo-conflict. Daarin verwoorden jullie je verontwaardiging over de NAVO-actie tegen de Federale Republiek Joegoslavië, waarvan ook onschuldige burgers het slachtoffer worden. Ik hoop dat het persagentschap Novosti zorg zal dragen voor publicatie in de Russische pers van het volgende.

Ik denk met oprechte voldoening aan onze veelvuldige contacten bij gelegenheid van bilaterale bezoeken, topontmoetingen, bijeenkomsten van de Contactgroep en internationale conferenties. Daaraan heb ik de overtuiging overgehouden dat het respect voor fundamentele gemeenschappelijke waarden van democratie, mensenrechten en vrijheden, inclusief de rechten van minderheden, ons samenbindt.

We zijn ook van weerskanten bereid ons daarop te laten aanspreken. Vrede en stabiliteit hangen – en daarover verschillen wij beiden denk ik evenmin van mening – in hoge mate af van de eerbiediging van deze rechten. De Balkan is daarvan het schokkende voorbeeld. Daarom is het zo belangrijk dat wij samen met Rus-

Vrede hangt af van eerbiediging van de mensenrechten

zenden van huis en haard verdreven Albanezen? Waren er al niet ca. 370.000 Kosovaren gevlucht en

mocite met het onderscheid tussen agressor en slachtoffer of tussen de agressor en de bestrijder van die agressie? Heeft het Kosovo-beleid van Milošević van de afgelopen 10 jaar ons hierover in het ongewisse gelaten? Als de NAVO de werkelijke aanstichter is van de massale exodus uit Kosovo (wat gebeurt er intussen in Kosovo en waarom zien we zo weinig jonge mannen tussen de vluchtelingen?) en als de NAVO de veroorzaker is van de gevreesde dood en het verderf binnen Kosovo, waarom horen we dan geen felle protesten van die honderdduidoor het fundamentele verzet tegen alles wat de gedachte oproept aan etnische zuivering en daaraan verwante praktijken, en dat in zo'n onvoorstelbare omvang. En daarom accepteren zij, dat, als politiek, diplomatie en economische sancties alleen niets meer uithalen, – en dat was na Rambouillet en alles wat daaraan voorafging toch niet twijfelachtig – desnoods militaire middelen worden ingezet.

In mijn land leeft heel sterk het gevoel van 'nooit meer een tweede Bosnië', waar meer dan 240.000 doden en ontelbare vluchtelingen en ontheemden voorafgingen aan het militaire ingrijpen en het daarop gevolgde vredesakkoord.

En dat brengt mij bij de kern van wat ik jullie graag wil voorleggen.

Bij het zoeken naar vrede voor Kosovo doet zich de paradox voor dat de EU, VS en Rusland het wel eens worden over de gewenste einduitkomst (Rambouillet), maar dat verdeeldheid bestaat over het (desnoods militaire) middel om die vrede af te dwingen, waardoor de weigerachtigheid van Milošević

staan voor de ongehinderde terugkeer van alle gedeporteerden. En daarbij zal Milošević zonder twijfel in een slechtere positie verkeren dan in het Rambouillet-akkoord was voorzien.

Na Slovenië, Kroatië, Bosnië-Herzegovina, komt de status van Kosovo opnieuw ter discussie en is ook de toekomst van Montenegro onzekerder geworden. En dan spreken we nog niet over het effect op de buurlanden die nu al zo zwaar getroffen zijn.

Wellicht hebben jullie gelijk met de stelling dat dit *Verelendungspro-*

We moeten terug naar de Veiligheidsraad

zess zich als gevolg van de NAVO-acties heeft versneld. Daarmee veranderen de oorzaak en aanlei-

onrecht' verkeren als het beëindigen of voorkomen van massale barbarij, door een mogelijke blokkade in de Veiligheidsraad, wordt verhinderd. Dat lijkt mij op zijn minst ook op gespannen voet te staan met de humanitaire basisbeginselen van het VN-handvest en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Niettemin moeten we ons met jullie blijven inspannen om het spoor van de Veiligheidsraad terug te vinden. Ik heb veel respect voor oud-premier Tsjernomyrdin en zijn inspanningen om Milošević tot geloofwaardige medewerking te bewegen. Maar zou de kans daarop niet groter zijn als er eerst een krachtige resolutie van de Veiligheidsraad op tafel lag, waarin een zodanige internationale efficiënte militaire presentie in Kosovo wordt voorzien, dat de garantie voor een veilige terugkeer van alle Kosovaren geen holle leuze wordt?

Tot slot: ik schreef nooit eerder een ingezonden 'open brief', laat staan aan twee prominente en door mij bewonderde en gewaardeerde wereldleiders. Moge ook de lezers in Rusland kennis kunnen nemen van de hoofdlijnen van ons denken over oplossingen voor deze ernstige crisis die we alleen samen kunnen oplossen.

Ik ook begrijp de historische, culturele, religieuze banden die bestaan tussen Rusland en de Fede-

als het gaat om de nationalistisch geïnspireerde gruweldaden van Milošević.

Het feit dat er ook Servische burgerslachtoffers vallen, bezwaart ook oprecht ons gemoed en is diep te betreuren. Daarbij mag nationaliteit, geloof of etnische afkomst geen rol spelen.

Maar is het dan wel juist om de gevolgen van doelbewuste en systematische etnische zuiveringen van Milošević in Kosovo op één lijn te willen stellen met de betreurenswaardige, maar onbedoelde slachtoffers van de NAVO-luchtacties?

Hebben we hier dan werkelijk nauwelijks of geen beelden te zien van het hartverscheurende lot, dat de met plundering, brandstichting, verkrachting of moord bedreigde Kosovaren treft?

De steun van de meerderheid van de burgerbevolking in de NAVO-landen voor de luchtacties is niet toe te schrijven aan gebrek aan informatie over wat de bombardementen ook aan ellende en angst voor de burgerbevolking van Servië betekenen. De beelden daarvan worden ook onze kijkers niet bespaard.

Maar ik denk dat het medeleven met het Servische volk bij de meesten van ons wordt overvleugeld vervreemden. Dat is zeer te betreuren.

Niet eerder sinds de val van de muur hebben we elkaar politiek, economisch en omwille van de stabiliteit op ons gezamenlijk continent, zo hard nodig gehad als nu. Het was en is niet de NAVO, de EU of de VS die een militaire oplossing zoekt. Was en is het niet Milošević die, ondanks het akkoord met Holbrooke (oktober 1998) voorbereidingen trof voor het 'zuiveren' van Kosovo? Wat wilde de NAVO anders dan dat verhinderen.? Het is waar, dat is voorshands niet gelukt, maar evenzeer lijkt mij vast te staan dat de NAVO borg zal blijven

dragen aan het werk van de Contactgroep, evenals destijds met Bosnië, nimmer aanvaarding van militaire vredesafdwinging in het vooruitzicht gesteld. Ook niet nadat herhaalde en langdurige politieke en diplomatieke inspanningen vergeefs bleken.

Hoeveel langer mocht het geduld van de geterroriseerde Kosovaren op de proef worden gesteld alvorens ze het recht volledig in eigen hand zouden nemen? Hoe had uitstel van NAVO-acties die *Verelendung* en dat onrecht kunnen voorkomen?

Beste Jevgeni, beste Igor, het 'hoogste recht' kan in het 'hoogste

den. Het is het huidige leiderschap in Joegoslavië met zijn mensonwaardige onderdrukkingspolitiek, waar wij ons tegen keren. We nemen binnenkort afscheid van de 20ste eeuw, die ons in Europa, evenals in de Russische Federatie, veel leed maar ook nieuwe hoop en nieuwe kansen heeft gebracht.

Laten we gezamenlijk ervoor zorgen dat de overgang naar het nieuwe millennium ook de deur opent naar duurzame vrede op de Balkan.

Graag tot spoedig ziens.

Hans van den Broek is lid van de Europese Commissie.

NOS heeft Servische tv nodig

Hans Laroes

Afgelopen maandag schreef Coen van Zwol, redacteur van NRC Handelsblad, op de opiniepagina: „Ik pas [...] voor de solidariteit van Laroes en de zijnen. Als journalist voel ik me geen collega van de cipiers van de Bastille". Bastille staat hier voor het gebouw van de Servische staatstelevisie; de gevangenis dus waar op zijn minst de waarheid wordt gegijzeld. Het gebouw werd vrijdagmorgen vroeg getroffen door NAVO-bommen.

Van Zwol meldt daarbij dat Servische journalisten volgens de NOS geen doel mogen zijn van de NAVO-bommen gericht tegen Milošević: „Wat Hans Laroes van de NOS ook moge denken, bij de RTS (de staatstelevisie dus) werken geen journalisten."

Van Zwol heeft gelijk. Of beter gezegd: als ik zou hebben beweerd wat hier boven staat, dan zou hij gelijk hebben. Maar Van Zwol fantaseert. Ik heb de argumentatie die hij mij toedicht niet gebruikt.

Vrijdag jl. heeft het NOS-Journaal minister De Grave van Defensie een brief geschreven om een kanttekening te plaatsen bij de bombardementen op het gebouw van de staatstelevisie. We grijnsden zelf een beetje en aarzelden: dat zou wel indruk maken, een brief. Maar toch, als je iets vindt, dan moet je daar voor uitkomen.

Wij hadden en hebben slechts één argument: de technische infrastructuur van de Servische televisie wordt gebruikt om de verslagen van Westerse journalisten – Gerri Eickhof van ons, John Simpson van de BBC, Steven Blommaert van de VRT e.a. – naar ons toe te krijgen. Dat kan alleen bij de staatstelevisie. Zoals een cynische dictator betaamt heeft Milošević eerst de televisiefaciliteiten van de persbureaus en die van de samenwerken-de publieke omroepen in Europa, de *European Broadcasting Union*, het land uitgezet.

Toch vinden wij het van groot belang om onze eigen verslagen Belgrado uit te krijgen, om de observaties van onze eigen mensen te kennen. Dat kleine groepje daar werkt in moeilijke omstandigheden. Er is een lichte vorm van censuur: soms moeten bandjes worden getoond, soms ook niet. Directe interviews tussen Hilversum en Belgrado vinden plaats zonder inmenging. Natuurlijk is vrijelijk opereren niet mogelijk. Dat kon al niet voor de NAVO-aanvallen, dat kan nu helemaal niet. Wat je vooral van de Westerse journalisten mag vragen is dat men met eigen ogen waarneemt, geen enkel praatje zomaar slikt, de mechanismes van de propaganda onderkent en op een integere, vakkundige manier rapporteert. Van Zwol doet daar wat simpel over: Westerse journalisten worden getolereerd zolang ze voor het regime nuttig zijn, zegt hij, aldus zijn eigen collega's reducerend tot marionetten die dansen als Milošević' vingers tintelen.

Het lijkt mij een Westers belang – een belang van de NAVO ook – om juist in gebieden met wie we een conflict uitvechten eigen, onafhankelijke berichtgeving mogelijk te maken. Televisiejournalisten hebben daar televisieverbindingen voor nodig. Als die worden vernietigd, dan zijn hun mogelijkheden om materiaal het land uit te krijgen er niet meer. We hebben slechts aan minister De Grave gevraagd om over dat aspect nog eens na te denken. Niet meer, niet minder.

Dat is iets heel anders dan een pleidooi voor de bescherming van Servische journalisten. Voorzover die onderdeel zijn van het mechanisme-van-de-haat zal het mij eerlijk gezegd een zorg zijn.

Hans Laroes is adjunct-hoofdredacteur van het NOS-Journaal.

Binnengrenzen van de NAVO

Als Milošević bijtijds had begrepen dat het streven naar etnische zuiverheid in het Europa van nu tot rampen leidt, zou de NAVO in Washington een vrolijk feest hebben gevierd, met goede reden. Het zou ook een feest zijn geweest, tien jaar later, voor de geweldloze overwinning in de Koude Oorlog. Groot oorlogsgeweld met grondtroepen, zal men zich herinneren, is door de twee supermachten alleen gebruikt als ze buiten verantwoordelijkheid van hun bondgenoten handelden: in Vietnam en Afghanistan. Dat is slecht afgelopen.

De Koude Oorlog is niet met een klassieke overwinning en capitulatie geëindigd. Het is het geruisloos slot van een lange, geslaagde demontage met economische en organisatorische middelen, uitgevoerd terwijl de wederzijdse afschrikking oorlog met de wapens 'ondenkbaar' maakte. De commando-economie was niet opgewassen tegen de mechanismen van de vrije markt; het cultureel 'imperialisme' van het Westen (gretig ontvangen) sloopte de ideologische discipline. In de eindfase heeft Reagan het tempo van de demontage opgevoerd, en de grote verdienste van Gorbatsjov is geweest dat hij geleidelijk en bijtijds het hopeloze van de strijd heeft ingezien. Als in Belgrado een Gorbatsjovje aan het bewind was geweest, hadden het afgelopen weekeinde de Russen meegedaan aan het feest in Washington. En dat was dan voor de NAVO het grootste compliment geweest. Na tien jaar nodigen de overwinnaars de vroegere vijand uit, *en die komt ook*. Zo is het dus niet gegaan.

Was het niet mogelijk geweest op langere termijn het bewind van Milošević op ongeveer dezelfde manier te demonteren? Wie weet. Toen twee jaar geleden de Servische oppositie in Belgrado met ketelmuziek de straat op ging, zag het er veelbelovend uit. Joegoslavië mag door de eeuwen heen een etnisch zwaar belast land zijn, maar het is ook een Europese natie. Door vast te houden aan een achterlijke staatsvorm en zijn nationale politiek te laten beheersen door overleveringen, verwijderde het zich verder van de internationale gemeenschap – niet de politieke gemeenschap die alleen in gelegenheidsretoriek bestaat, maar de werkelijk bestaande: die van de vrije markt, het internationaal verkeer, de cultuur en de economie. De oppositie wilde het land behoeden voor het dreigend isolement.

Toen, en zelfs nog eerder was het voor de NAVO de tijd geweest om ernst te maken met een consistente demontagepolitiek tegen Milošević en zijn partij. Dat is geen wijsheid achteraf. Een aantal politici, journalisten (hoewel weinig intellectuelen en kunstenaars die nu van zich doen spreken) in de Verenigde Staten en Europa heeft in deze zin geschreven. Maar bij gebrek aan opzienbarend nieuws was hun mening niet verkoopbaar. De actuele *gimmick* ontbrak.

De wereldopinie, voorzover die bestaat, heeft zich het hele afgelopen jaar beziggehouden met één groot onderwerp: Lewinsky en alles wat haar naam dekt. De Amerikaanse president die nu de aanvallen op Joegoslavië leidt, had toen, met de

H.J.A. Hofland

verkiezingen van november en de mogelijkheid van impeachment in het vooruitzicht, al zijn aandacht bij het politiek-legalistisch-publicitair complex waarvan Kenneth Starr de motor was. De tweede grote vraag was of de koersval op Wall Street in een *crash* zou eindigen.

Zoiets doet de buitenlandse politiek geen goed. Dat werd toen ook wel beseft. Nu valt iets anders op: de volstrekte wanverhouding tussen de ongelofelijke achteloosheid waarmee het groeiende Joegoslavische vraagstuk toen werd behandeld, en de enorme machtsontplooiing waarmee de NAVO het tot een oplossing probeert te brengen, alsof de politiek een gerecht was dat in een snelkookpan bereid wordt.

In Washington heeft de NAVO een nieuwe doctrine aanvaard die ertoe strekt dat het bondgenootschap voortaan ook buiten zijn grenzen zal kunnen optreden. Het is een late, formele aanpassing aan de praktijk die met de Golfoorlog is gevestigd (al heette het bondgenootschap dat tegen Saddam optrad 'de coalitie'). Toen was het al duidelijk dat de NAVO behalve buitengrenzen ook binnengrenzen heeft. Die geven aan welk concept van buitenlandse politiek nog uitvoerbaar is, en waar de publieke opinie weigert 'de' politiek te volgen. Bush heeft dat indertijd begrepen. Hij heeft er een half jaar over gedaan om de Golfoorlog militair, politiek en publicitair voor te bereiden. Misschien is dit, met de Koude Oorlog nog nauwelijks een jaar achter de rug, gemakkelijker geweest.

De jarenlange voorgeschiedenis van Bosnië en Kosovo leert dat de NAVO die de Koude Oorlog tot een goed eind heeft gebracht, een heel andere is dan het bondgenootschap dat zich voortbombarderend uit de Kosovo-crisis probeert te redden. En de grote vraag, niet in Washington gesteld, is hoe dit komt. Een van de oorzaken ligt in de binnenlandse politiek. De Koude Oorlog heeft destijds vormgegeven aan een absolute, ten slotte ook de binnenlandse politiek en de publieke opinie beheersende tegenstelling. Als het op de verhouding tot het Oostblok aankwam, gold onverbiddelijk het primaat van de buitenlandse politiek. Dat werd in grote trekken aanvaard – dissidenten in Oost en West daargelaten.

Zo is het allang niet meer. De buitenlandse politiek van het Westen wordt nu begrensd door wat de Amerikaanse president zich kan veroorloven, en dit wordt weer voor een groot deel bepaald door zijn populariteitscijfers waarop zijn spindoctors, opiniconderzoekers, propagandadeskundigen en *fundraisers*, de schandaalpers en de *anchormen* van de grote televisiestations hun nooit nauwkeurig te achterhalen invloed uitoefenen. Een jaar geleden was een ingreep in Kosovo ondenkbaar geweest, omdat de speciale aanklager Starr de binnenlandse grenzen van de buitenlandse politiek bepaalde. Een maand na het begin van de oorlog nadert het vraagstuk van de grondtroepen het moment waarop het rijp is voor een beslissing. „Vier weken na het begin van de oorlog begint het Westen na te denken", zei een Britse strategisch deskundige, geïnterviewd door de BBC. Dat ernstige vermoeden hebben we. Maar hoe komt het?

Dat Milošević zo vlug mogelijk van het toneel moet verdwijnen, ja, dat lag al langer voor de hand. Maar achter de door hem veroorzaakte crisis ligt een andere: die van de politieke mechanismen waardoor in het Westen grote besluiten worden genomen. Het is verborgen in de onberekenbare conjunctuur van de binnenlandse politiek en de publieke opinie, vooral in Amerika. Dat probleem wordt niet opgelost door, 'bij het betreden van de volgende eeuw', de NAVO een grotere actieradius te geven.

Jackson naar Belgrado

Pentagon mobiliseert reservisten

Door onze correspondent

WASHINGTON, 28 APRIL. President Clinton heeft het Amerikaanse ministerie van Defensie gisteren toestemming gegeven om ruim 33.000 reservisten op te roepen voor de aanvallen op Joegoslavië. De extra manschappen zijn volgens het Pentagon nodig om het luchtoffensief van de NAVO te kunnen opvoeren.

De 33.102 reservisten die worden opgeroepen hoeven hun leven in de burgermaatschappij niet allemaal meteen te onderbreken. De mobilisatie, die al meer dan een week verwacht werd, vindt geleidelijk plaats, te beginnen met 2.116 leden van de Nationale Garde en de luchtmacht.

Naarmate zich meer reservisten bij hun eenheden moeten melden, zal het effect door het hele land ook meer merkbaar zijn in gezinnen en bij bedrijven. De mobilisatie zal de luchtvaartindustrie naar verwachting het hardst treffen, omdat het Pentagon veel piloten, boordwerktuigkundigen en ander vliegend personeel nodig heeft. Een president kan reservisten oproepen voor maximaal 270 dagen actieve dienst.

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken maakte gisteren bekend dat het streeft naar meer economische sancties tegen Joegoslavië. Alleen nog humantaire goederen zouden volgens de Amerikanen tot Joegoslavië moeten worden toegelaten.

Dominee Jesse Jackson maakt zich op om aan het hoofd van een delegatie naar de Joegoslavische hoofdstad Belgrado te reizen, in de hoop de drie Amerikaanse soldaten vrij te krijgen die daar gevangen worden gehouden. Bij de grens van Joegoslavië en Macedonië vielen de drie op 31 maart in handen van de Serviërs onder omstandigheden die nog niet opgehelderd zijn. De drie hebben inmiddels bezoek gehad van de voorzitter van het Internationale Rode Kruis.

Het Witte Huis heeft Jackson gewaarschuwd voor de gevaren van zijn missie, die hem midden in het oorlogsgebied brengt. Ook heeft het Witte Huis hem op het hart gedrukt om de positie van de NAVO in het conflict te verdedigen. Andere delegatie-leden zijn islamitische, christelijke, joodse en Servisch-Amerikaanse geestelijken.

In 1984 wist Jackson in Syrië de vrijlating te bewerken van een luitenant van de luchtmacht wiens bommenwerper bij Libanon was neergeschoten. In 1990 hielp Jackson de vrijlating van meer dan 700 vrouwen en kinderen die in Irak vastzaten en die tijdens de Golfoorlog gebruikt werden als „menselijk schild" tegen Amerikaanse militaire aanvallen.

De NAVO: we zijn er nog lang niet

LONDEN, BRUSSEL, 28 APRIL. De NAVO heeft sinds 24 maart in 474 bombardementen op 227 doelen in Joegoslavië een groot deel van het Joegoslavische gevechtspotentieel vernietigd, maar het bondgenootschap gaf gisteren toe „er nog lang niet te zijn".

De Britse stafchef Sir Charles Guthrie gaf gisteren in Londen de meest gedetailleerde gegevens over de bombardementen. De nield en het militaire communicatiesysteem is ernstig verstoord, aldus de Britse generaal. De vernieling van de bruggen bemoeilijkt het vervoer van voorraden en het troepentransport. Van de acht wegen van Servië naar Kosovo zijn er drie niet langer begaanbaar. Dat zou ook gelden voor alle spoorlijnen die Servië met Kosovo verbinden. Van de munitie-opslagplaatsen en de legerkazernes is volgens

'In Franse politiek is een vóór- en na-Kosovo'

Parlementariër Noel Mamère over visie Groenen

De crisis in Kosovo komt de geloofwaardigheid van de Franse Groenen ten goede, vindt de Groene parlementariër Noel Mamère. „Wij zijn pacifistisch en hangen toch het idee aan dat je in bepaalde situaties alleen met geweld het recht kunt afdwingen."

Door onze correspondent
MARC CHAVANNES

PARIJS, 28 APRIL. „Er zal in de Franse politiek een vóór- en een na-Kosovo zijn," zegt Noel Mamère, een van de zes Groenen in de Franse Assemblée Nationale. Les Verts regeren voor het eerst mee. En zij steunen in meerderheid militair optreden in Kosovo, zo nodig met grondtroepen. Dat kan niet van alle coalitiegenoten van premier Jospin worden gezegd.

In zijn vorige maand uitgekomen boek *Ma République* (uitgeverij Seuil) noemt Mamère 'de strijd om de geloofwaardigheid' de grootste opgave van de Franse Groenen. Na jaren kibbelen en ridiculisering zijn zij onder leiding van Dominique Voynet, nu minister van Milieu, eindelijk een politieke factor geworden. Vordert de strijd?

Mamère: „De crisis in Kosovo helpt ons geloofwaardigheid te winnen. Wij laten zien dat wij pacifistisch zijn en toch het idee aanhangen dat je in bepaalde situaties alleen met geweld het recht kunt afdwingen. De hele links-rechts tegenstelling verliest zijn betekenis. Normaal zou het binnen ons imago passen dat wij in het kamp van de tegenstanders van de NAVO zitten, van degenen die zeggen: liever vrede dan oorlog. Maar zo is het niet. Wij menen dat een gewapende agressor die etnisch zuivert en deporteert niet op één lijn te stellen is met de aangevallene die als enige wapen angst en ontzetting heeft. Deze crisis zal nieuwe grenzen trekken in het Franse politieke landschap en vooral de Franse communistische partij (PCF) splijten: iedereen zal zien wie zich onderwerpen aan de lijn van de regering en de Parti Socialiste en wie op zeer ideologische anti-NAVO-posities blijven zitten. De PCF heeft haar geschiedenis achter zich, niet voor de boeg."

De Franse Groenen hebben zich pas recent ontwikkeld tot een politieke beweging die meetelt. Ook nu is er bij de Europese verkiezingen een tweede ecologische lijst, onder leiding van de vroegere voorman Antoine Waechter, maar *de* lijst is die van Daniel Cohn-Bendit. Met hem bracht Mamère onlangs een geruchtmakend bezoek aan de nucleaire installatie van La Hague. Woedende, meest communistische, werknemers scholden en dreigden het Groene duo het terrein af.

Was bij hen de overtuigingscampagne nog niet aangeslagen? Mamère: „Het is onze grote uitdaging arbeiders en mensen zonder werk of inkomen te laten inzien dat ecologie niet iets is voor de rijken en de stedelijke intelligentsia, maar dat het een wapen kan zijn tegen de ongelijkheid. De welgestelden wonen niet langs de snelweg, zij hebben de middelen zich te onttrekken aan de luchtvervuiling. De arbeiders van La Hague zijn zo geconditioneerd dat zij denken dat wij hun vijanden zijn, dat wij hun werk willen afpakken. Wij hebben nooit gezegd dat La Hague morgenochtend dicht moet, evenmin als we gezegd hebben dat alle kerncentrales morgen moeten sluiten. Goed, dankzij ons aandringen gaat Superphénix dicht, maar uit de nucleaire energie stappen duurt even lang als nodig was om hem aan de gang te krijgen. Nucleair afval moet ook nog worden behandeld. Er is werk genoeg in die industrie."

Noel Mamère (Foto Reuters)

Ook de geleidelijke benadering van de kernenergie tekent het verschil tussen de Franse en de Duitse Groenen. Mamère: „Wij hebben een andere geschiedenis. Links en rechts Frankrijk geloven nog in de mythologie van de vooruitgang. Links bestaat van oudsher uit 'productivistes', erfgenamen van de overwinningen uit de sociale geschiedenis. Terwijl wij meer kritiek hebben op de schade die de industriële samenleving heeft veroorzaakt. De Duitse Groenen zijn al verder met het uitleggen van de ambivalentie van de vooruitgang. Zij hebben dankzij de confederale opbouw van Duitsland en hun verkiezingssysteem in de Länder veel meer afgevaardigden en ervaring met regeren opgedaan. Wij zijn anderzijds minder verscheurd door pacifisme. We gaan steeds meer op elkaar lijken."

De openlijke oppositie van de communisten is niet de enige haarscheur in Jospins coalitie. Ook de Burgerbeweging (MDC) van minister van Binnenlandse Zaken Jean-Pierre Chevènement is radicaal tegen het 'door Amerika gedicteerde' ingrijpen in Kosovo. In zijn boek noemt Mamère deze denkrichting 'nationalisme van links'. „Chevènement is erg ver gegaan met het uitdelen in de ministerraad van een uit zijn verband gerukte tekst van Enzensberger. Door de mensenrechten te relativeren opent hij de deur voor de ergste vormen van nationalisme. Als je die lijn doortrekt kun je rechtvaardigen wat er in Kosovo gebeurt. Hij pleit er in wezen voor je niets aan te trekken van wat elders gebeurt, met inbegrip van etnische zuiveringen. Er is niets ergers dan relativisme. Bepaalde Arabische landen zeggen ook dat ze een andere cultuur hebben en dus niet dezelfde opvatting van de mensenrechten hanteren. De mensenrechten zijn één en ondeelbaar. Gezien zijn woorden is Chevènement een nostalgische conservatief." Mamère is bijna even kritisch over het Europese programma van de Parti Socialiste, die één lijst heeft gevormd met de chevenementisten. „De PS probeert alles en zijn tegendeel te zeggen om de MDC maar vast te houden. Het is een vorm van regressie dat de socialisten de deugden van het nationalisme aanprijzen. De laatste tijd praat PS-lijsttrekker François Hollande minder over Kosovo – kennelijk begint hij zich te realiseren dat die discussie over de natie een politieke en humanitaire catastrofe kan veroorzaken."

Kan er een moment komen dat deze tegenstrijdigheden de linkse coalitie onder te veel spanning plaatsen? Net als de andere kleine partners van Jospins socialisten hechten Les Verts aan hun plaats in de gouvernementele schijnwerpers. Zij hebben in twee jaar het nodige geslikt. Maar, zegt Mamère: „Kosovo kan de boel laten ontploffen".

Italië vreest toestroom illegalen uit Kosovo

Door onze correspondent
MARC LEIJENDEKKER

ROME, 28 APRIL. Rome is bang dat met de verbetering van het weer de gevreesde stroom van illegale vluchtelingen uit Kosovo naar Zuid-Italië op gang begint te komen, nadat gisteren meer dan duizend Kosovaren aankwamen op verschillende plaatsen in het zuiden.

De overtocht wordt geregeld door goed-georganiseerde misdaadbendes in Albanië en Montenegro. Mensen uit een groep van ongeveer 250 Kosovaren die nog voor het begin van de NAVO-acties op 24 maart uit Priština waren gevlucht en op een rivierboot aankwamen in Bari, vertelden dat ze in Montenegro 2000 mark per volwassene en 500 mark per kind hadden betaald voor de overtocht.

De mensensmokkelaars zijn aan het zoek naar nieuwe routes

FAMILIE BERICHTEN

Familieberichten zijn mededelingen van:

A. geboorte, verloving en huwelijk
(standaard 38 mm breed)

B. overlijden en in memoriam
(standaard 78 mm breed)

Het plaatsen van een Familiebericht in NRC Handelsblad kost resp. *f* 7.16 (A) en *f* 14.32 (B) per mm in hoogte, excl. BTW.

Zó geeft u een Familiebericht op

Per post: met vermelding van uw naam, adres en het telefoonnummer waarop u overdag te bereiken bent, sturen naar:
NRC Handelsblad, Afd. Familieberichten, Postbus 8985, 3009 TE Rotterdam.

Telefonisch: **010 - 406 6200**
(maandag - vrijdag van 8.00 tot 20.30 uur)

Per telefax: **010 - 406 6966**
(onder vermelding van "NRC Handelsblad" en de datum van plaatsing)

Sluitingstijden

Voor plaatsing op **maandag t/m vrijdag** kunt u uiterlijk de dag van plaatsing, 9.00 uur opgeven. Voor plaatsing op **zaterdag** kunt u uiterlijk de vrijdag voor plaatsing, 20.00 uur opgeven.

N.B.: Voor alle zorgvuldigheid worden familieberichten alleen geplaatst als verificatie van de afzender mogelijk is.

Alle advertenties worden geplaatst volgens de regelen van het advertentiewezen.

NRC HANDELSBLAD

Geboren:
EMILIE SOPHIE GERMAINE
24 april 1999

Geboren:
LIEKE
ROELIEN VOSSERS
SIPPENS
ENEWEGEN
erdam, 26 april 1999

jwd:
TIN BECHT
ROBERS
, 28 april 1999

ne with the Flow
er.

ANE ISABELLA KOK
n, Indonesië
langer bij ons
é Krumperman
Carel
in en Christa

De Theologische Faculteit Tilburg heeft met droefheid kennisgenomen van het overlijden op 27 april jl., na een onafwendbare ziekte, van

WALTER AARSSEN
stafmedewerker onderwijs en studieadviseur van de Theologische Faculteit Tilburg

In 1997, bij zijn vijfentwintigjarig dienstjubileum, kende het Curatorium hem de erepenning van de TFT toe vanwege zijn grote verdiensten voor de faculteit. Hij behoorde tot die senior-medewerkers die vanwege hun grote engagement en langdurige staat van dienst een stempel hebben gedrukt op de wordingsgeschiedenis van de TFT. Zijn grote organisatorisch talent, vindingrijkheid en belangstelling voor studenten zijn voor het onderwijs van onze faculteit van grote betekenis geweest.

Wij gedenken Walter Aarssen met grote dankbaarheid.

Namens de Theologische Faculteit Tilburg,
Prof. dr. B. H. Vedder, decaan

n zijn vertrouwde omgeving is overleden mijn lierbare man, onze lieve, blijmoedige vader, pa en overgrootvader

WILLEM GERARDUS VLIEGER
Amsterdam, 10 maart 1904
Amsterdam, 26 april 1999

Elise Henriette Vlieger-Rapmund
Annalies en Fons van Velzen-Vlieger
Olivier
Rutger en Julietta
Rutger
Joost Vlieger
Lisouk en Frits
Bowie, Mick
Timon
Frits en Marianne Vlieger-van Bijsterveld
Stijn, Jolinde
Rapmund

HELP DE KINDERARBEID DE WERELD UIT door dit prachtige sieraad te kopen

'Levende druppels'

Wereldwijd verrichten zo'n 250 miljoen kinderen van 5 jaar en ouder zwaar, vuil werk. Dit is een slechte zaak. Wij als Terre des Hommes willen daar wat aan doen!

U kunt helpen!
Speciaal voor Terre des Hommes ontwierp de bekende kunstenares Corry Ammerlaan-Van Niekerk een reeks sieraden genaamd 'LEVENDE DRUPPELS'. Van deze prachtige sieraden, verfijnd uitgevoerd in verzilverd metaal, kunt u een exemplaar kopen.

Broche à f 45,-
Hanger à f 39,50
Dasspeld à f 29,50

U kunt in het bezit komen van deze 'LEVENDE DRUPPELS' door het totaalbedrag over te maken op giro 55.33.404 t.n.v. 'Actie Terre des Hommes/ Artihove' te Bergschenhoek, o.v.v. broche, hanger of dasspeld. Vergeet niet een volledig afleveradres te vermelden. De sieraden worden u dan zonder verdere kosten toegezonden.

terre des hommes

Woede Grieken groter dan medeleven met Kosovaren

Aan de grens tussen Macedonië en Kosovo wachten duizend Kosovaren op toelating tot het zuidelijke buurland. De vluchtelingenkampen in Macedonië zijn overvol. In veel kampen, zo waarschuwde de VN-hulporganisatie UNHCR vandaag, dreigt een opstand van de vluchtelingen als gevolg van de overbevolking. „De spanning is zeer, zeer groot en daar moet zeer worden gevonden", aldus een UNHCR-woordvoerder.

(Foto AP)

Door F.G. VAN HASSELT

ATHENE, 28 APRIL. Toen vorige maand de vluchtelingenstroom uit Kosovo op gang kwam, was de voornaamste zorg onder de Grieken dat zij nog meer Albanezen te verwerken zouden krijgen. Er zijn al ten minste 400.000 merendeels illegale Albanese gastarbeiders in het land, die vooral de reputatie hebben dat zij bijdragen tot de sluipende criminaliteit.

De regering had al lang tevoren aangekondigd de opvang van 15.000 vluchtelingen te hebben nader inzien geen enkele op. Wel is de regering actief bij de hulpverlening in Albanië, en vanwege haar pro-Servische gezandtschap hoopt zij ook charitatieve activiteiten in Kosovo te kunnen uitbreiden.

Vorige week rees plotseling een andere verdenking, die de Grieken evenzeer met vrees vervult: veel Albanese mannen zouden nu wegtrekken, om in Kosovo het Kosovo Bevrijdingsleger UCK te gaan versterken, tegen behoorlijke financiële beloning die van de NAVO afkomstig zou zijn, zo menen enkele kranten te weten. De schilderachtige provincieprefect van het eiland Lesbos, Dimitris Voumitsos, voor wie Saddam Hussein en Oscar „authentieke revolutionaren" zijn, bracht het bericht in de wereld. En sindsdien zijn ook uit Kreta en andere streken meldingen gekomen dat er Albanezen op de plekken waar zij vroeger bijeenkwamen om zich te laten selecteren voor dagwerk", verteldde Vounitsos.

Op Griekse televisiekanalen is er tegenwoordig bijna dagelijks een 'paneldiscussie' over de oorlog in Joegoslavië, waarbij de meeste deelnemers rivaliseren in het beliid-

den van solidariteit met het Servische volk. De gesprekspartners roepen, ter wille van de levendigheid, daar ook graag een of twee Albanezen bij die een ander geluid laten horen en dan steevast door de meeste deelnemers – en de gesprekleider – van het scherm worden geschreeuwd. Dat overkwam ook de Albanees die dezer dagen kwam betogen dat zijn landgenoten helemaal niet weggetrokken maar zich liever niet meer op die verzamelplaatsen vertonen vanwege de anti-Albanese stemming in het land.

De Athenese krant *Ta Nea* kwam intussen met een zeer zeldzaam staaltje van zelfkennis, gemengd met humor: waarom trekken die Albanezen nu juist weg uitdens de oliyvenoogst? Lesbos, Kreta en andere oliyvengebieden kunnen niet zonder hun goedkope arbeidskracht. Moeten de Grieken soms die oliyven zelf gaan plukken? „Dan worden ze veel duurder en loopt het mis met het streven van de regering de inflatie verder terug te dringen."

Bij de Grieken blijft de woede over het bombardement op het orthodoxe Servische 'broedervolk' zo verpletterend dat ze gewoon niet toekomen aan enig medeleven voor de Kosovaren. Voor zover ze wat over die vluchtelingen zeggen, worden ze ook 'slachtoffers van de oorlog' bestempeld, waardoor het initiatief van de NAVO nog kwalijker wordt. Binnen dagelijks komen de verdrevenen op het, relatief minst eenzijdige en ook meest bekeken, kanaal Mega aan het woord over wat ze van de Serviërs hebben doorstaan, maar het lijkt wel of dit niet tot de Grieken doordringt. In talloze gevallen hoort men, als men dit ondervraagd wordt, de 'tegenwerping': en waarom is er dan internationaal geen gedaan voor de Grieks-Cypriotische vluchtelingen in 1974? En waarom werden die door de Turken uit hun dorpen worden verdreven? Zelfs de componist Theodorakis, die zich geheel achter de fanatieke aartsbisschop Christodoulos heeft geschaard, past in vraagstukken als deze uitwijkmogelijkheid systematisch toe.

Diezelfde componist leidde gisteravond op het Plein van de Grondwet een enorm solidaritetsconcert „voor Belgrado". Volgens een opinieonderzoek in bovengenoemde krant Ta Nea is 96 procent van de Grieken tegen de bombardementen en bezorgdheid 64 procent Milošević „positief".

De – conservatieve – oud-burgemeester van Piraeus Andreas Andriopoulos kreeg dezer dagen heel veel in een artikel in *The Wall Street Journal* de Griekse journalisten „papegaaien" had genoemd „die elkaar napraten". Er is duidelijk sprake van angst om uit de boot te vallen, en van zelfcensuur. Het aantal degenen die inzake Joegoslavië een afwijkend geluid laten horen is op de vingers van één hand te tellen.

Enorm was hier de aandoening over de slachtoffers van het bombardement op het televisiestation van Belgrado, maar de moord op de dissidente Joegoslavische journalist Slavko Curuvija kwam nauwelijks in één Athenese krant, en slechts in één Kosovaar. Voor zover er wat over die vluchtelingen werd gesproken

Draskovic laat proefballon op

Regering Milosevic lijkt vice-premier te gebruiken om nieuwe koers te testen

Joegoslavië

Runa Hellinga

BOEDAPEST – De Joegoslavische vice-premier Vuk Draskovic kreeg deze week steun van de oppositionele Democratische Partij, toen hij zei dat Joegoslavië te klein is om de Navo te weerstaan. Maar opvallender dan dat is het stilzwijgen van de Joegoslavische regering.

„Een proefballonnetje", noemt een aanhanger van de oppositie de uitspraken van Draskovic voor TV Studio B dan ook. Dat Draskovic zijn uitspraken voor die zender deed, is geen toeval. TV Studio B is in zekere zin zijn eigen zender.

Het station wordt gefinancierd door de gemeente Belgrado, en die gemeente wordt bestuurd door de Servische Vernieuwingspartij, waarvan de Joegoslavische vice-premier voorzitter is.

Draskovic kon zijn uitspraken de afgelopen dagen een aantal malen ongestoord herhalen, niet alleen voor de Belgradose televisie, maar ook voor een aantal internationale media. Ondertussen zweeg de Socialistische Partij van president Milosevic in alle toonaarden.

En dat terwijl het niet zo moeilijk zou zijn, Draskovic het leven moeilijk te maken. Zijn partij kan Belgrado namelijk alleen maar besturen dankzij de gedoogsteun van de socialisten. Zodra de partij van Milosevic die steun zou intrekken, valt de machtsbasis van Draskovic in een klap weg.

Het lijkt er volgens opppositieleden dan ook een beetje op dat Draskovic er door de regering op uit is gestuurd om te testen hoe de burgers van Belgrado over een andere koers denken. En hoewel de oppositie in Belgrado sterker is dan waar dan ook in het land, is nog lang niet gezegd dat Draskovic een groot deel van de publieke opinie achter zich krijgt.

De oppositie is namelijk niet alleen uiterst verzwakt, maar ook zeer verdeeld, juist waar het de Navo aangaat. De liberaal georiënteerde Democratische Partij doet nog wel voorzichtige pogingen Milosevic te bekritiseren. Aanhakend op de uitspraken van Draskovic riep DP-leider Djindjic de regering op zich verantwoordelijk te gedragen.

Oppositie in Belgrado verzwakt en zeer verdeeld

De DP vindt dat de burgers eerlijke informatie moeten krijgen over de werkelijke schade en het echte aantal slachtoffers. Bovendien zou de regering de Verenigde Naties een reëel voorstel moeten doen voor een vreedzame oplossing. „Bescherming van de levens van onze burgers en ons land is van het allergrootste nationale belang."

Net als Draskovic vindt de partij overigens dat er in Kosovo een VN-macht en geen Navo-macht zou moeten komen. Maar de DP denkt er niet aan om de straat op te gaan met haar gematigde standpunt. Protestacties waren ten tijde van de Bosnische oorlog nog wel denkbaar. Toen staken vredesactivisten iedere avond in het centrum van de stad kaarsen aan voor alle slachtoffers.

Zoiets is nu onmogelijk. [illegible] alleen omdat de regering het niet wil. Het algemene klimaat is er niet naar. Andere oppositiepartijen, zoals Democratische Partij van Servië (DPS), nemen een anti-Navo-standpunt in dat minstens zo extreem is als dat van Milosevic zelf. Deze partij pleitte tijdens de oorlog in Bosnië nog voor het Dayton-akkoord. Later protesteerde ze samen met Djindjic tegen de verkiezingsfraude van Milosevic.

Nu heeft de DPS zich in het kamp van de harde nationalisten geschaard. De partij veegt alle beschuldigingen over Servische misdaden in Kosovo van tafel, stelt Clinton op een lijn met Hitler en prijst de Servische vastbeslotenheid om zich niet door de Navo de wet te laten voorschrijven.

Iedereen die er anders over denkt, wordt door de DPS min of meer afgedaan als landverrader. Slechts weinig Joegoslaven durven op dit moment te zeggen dat ze een andere mening zijn toegedaan.

SAMENWERKING. De Europese Unie heeft Albanië en Macedonië voorstellen gedaan voor nauwe politieke en economische samenwerking. De Unie wil twee 'associatieverdragen' sluiten over politieke contacten en handelsvoordelen. De preciese invulling van de verdragen is nog niet rond. De EU wil binnen korte tijd Albanië en Macedonië, die samen honderdduizenden vluchtelingen uit Kosovo hebben opgenomen, zo snel mogelijk concrete voorstellen doen. In de toekomst wil de Unie de twee landen opnemen in een 'stabiliteitsfonds' voor zuid-oost Europa, dat de politieke en economische situatie aldaar in [illegible]

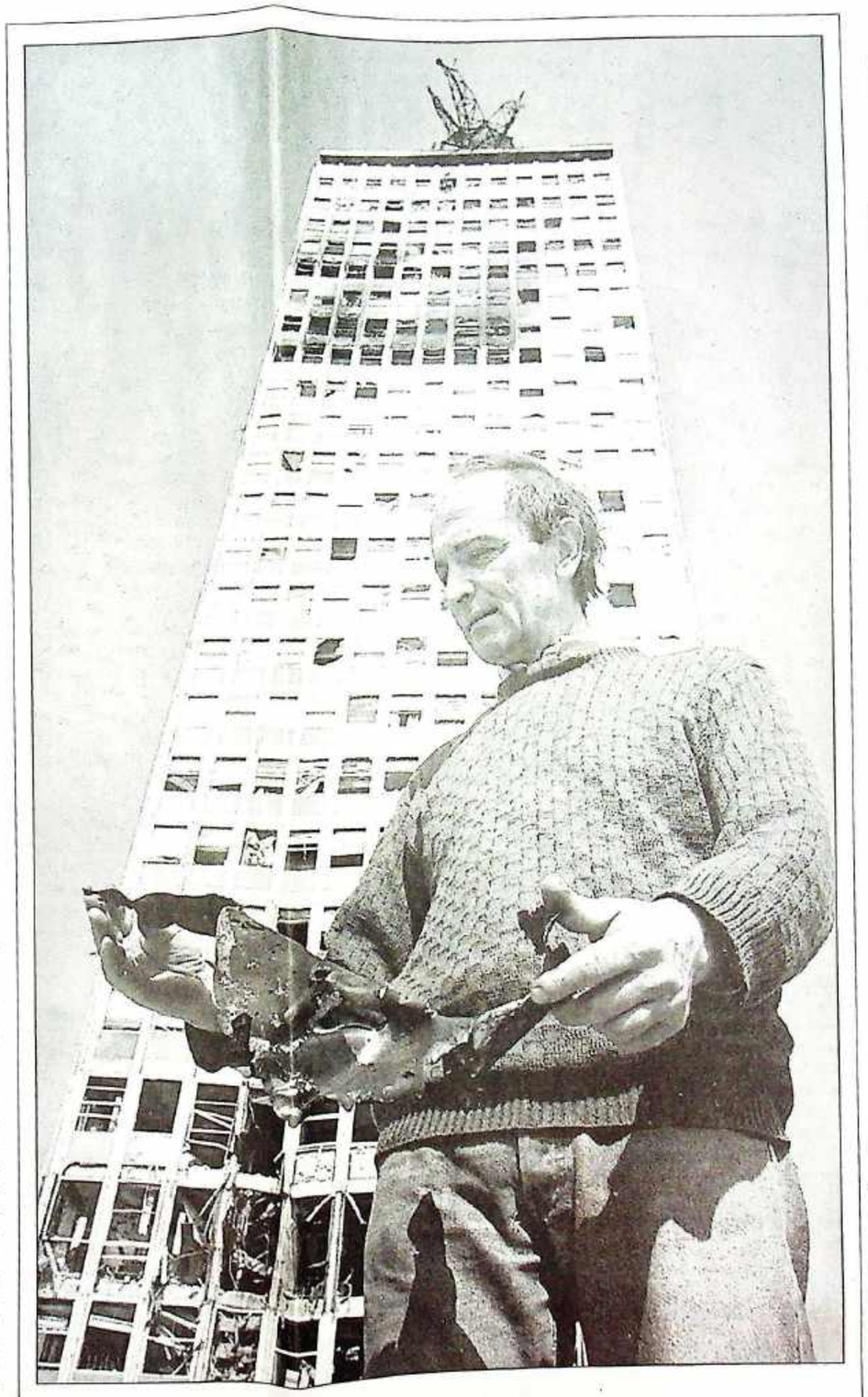

Navo-inslag

Een veiligheidsbeambte toont een scherf van een Navo-raket, die het partijbureau van de socialistische partij van president Milosevic raakte. Ook vorige week was er al een inslag. De Navo bevestigt dat bij de inslag van gisteren een tv-zender, die op het gebouw stond, is getroffen. FOTO AP

Navo-acties spelen maffia in de kaart

Familie Milosevic

Dick Bosscher

AMSTERDAM – De luchtacties van de Navo versterken de antidemocratische stroming binnen Joegoslavië, zei vice-premier Vuk Draskovic gisteren. Hij heeft zich wel eens cynischer uitgedrukt. In 1997 bijvoorbeeld, toen hij nog oppositieleider was. „In dit land heerst de wet van de kogel, de maffia en de chaos", zei hij toen. Dat was na de moord op Zoran Todorovic, multimiljonair en huisvriend van president Milosevic. In korte tijd waren drie zakenlieden vermoord die banden met de familie Milosevic onderhielden. Alles wees op de maffia.

De moorden bewezen niet dat Milosevic en de maffia lijnrecht tegenover elkaar staan. Sterker: de misdaad onderhoudt warme banden met de familie Milosevic. Maar economische belangen, die in Joegslavië veelal in handen zijn van vertrouwelingen van de president, wegen zo nu en dan zwaarder dan vriendschap.

De geallieerden zullen het niet graag toegeven, maar het Westen heeft Milosevic en zijn familie groot gemaakt. Joegoslavië heeft zeven landsgrenzen waar lucratieve smokkel mogelijk is. De boycot die het Westen Joegoslavië oplegde in de Bosnië-oorlog, begin jaren '90, wierp de familie een kans in de schoot om met smokkel schatrijk te worden.

Milosevic zelf schijnt niet zo idolaat te zijn van geld. Hem gaat het om macht. Weliswaar schreef de Servische pers de afgelopen jaren steeds vaker over zijn witwaspraktijken en schilderden zij hem af als een oorlogsprofiteur, maar de echte uitwassen zijn vooral zichbaar bij echtgenote Mirjana, dochter Marija en zoon Marko. Mirjana (56) draagt bijnamen als 'de rode heks' en 'Imelda' – naar de schoenen verslindende echtegenote van de Filippijnse ex-president Marcos. Ze wordt ook wel vergeleken met de echtgenote van de Roemeense dictator Ceausescu, omdat ze de drijvende kracht is achter haar man. Net als Elena Ceausescu beschouwt Mirjana zichzelf als een zegen voor de mensheid. Alle buitenlandse bezittingen zijn gevolg van Mirjana's kooplust, terwijl Slobodan Milosevic zich liever opsluit in zijn werkkamer – of, nu, in een bunker. Mirjana heeft haar eigen politieke partij, de Eenheid van Joegoslavisch Links, die stevig leunt tegen de socialistische partij van Slobodan. De horoscoop is haar raadgever. Dochter Marija (34) doet niet aan politiek. Zij bestiert een MTV-achtig radiostation en maakt deel uit van de Belgradose elite die het in het uitgaansleven breed laat hangen, voorzover zij niet op een jacht in de Egeïsche Zee vertoeft.

Marko Milosevic (25) is een playboy: schatrijk, autocoureur en eigenaar van nachtclubs en een restaurant. Hij kon de dienstplicht – en daarmee de oorlog – ontlopen omdat artsen hem psychisch ongeschikt achtten. Hij heult met de penose, maar heeft het meeste geld vergaard in de handel in sigaretten en drank. Servië is de grootste exporteur van 'zwarte' sigaretten, die gemaakt zijn in het land zelf, maar verpakt zijn in nep-verpakkingen van westerse merken. Marko speelt in die handel een sleutelrol.

Ook is hij eigenaar van een keten belastingvrije winkels die – boycot of niet – vol staan met de betere buitenlandse drankmerken. De maffia kwam twee jaar geleden dicht bij deze handel in de buurt, toen Marko's zakenpartner Vladimir Kovacevic werd vermoord.

Nu de Navo steeds vaker doelwitten uitzoekt waarmee ze direct de belangen van de familie Milosevic of hun kleine kring verwanten schaadt, ruikt de maffia een kans om sleutelposities over te nemen. Daar doelt Draskovic óók op als hij constateert dat de democratie nog verder wordt ondermijnd. Want niet alleen moet Joegoslavië er ooit weer bovenop komen, het zal toch niet zo zijn dat de Navo straks met de maffia moet onderhandelen.

Vuka Vuka, het Viagra voor Zimbabwe

Aids in Afrika

Esther Bootsma

BULAWAYO – Tussen de schildpadschilden, stukken krokodillenhuid en hoopjes schors staat een doos kleurige poeders. Traditioneel genezer Mozes mengt twee poeders, en schept een eetlepel vol op een stukje krantenpapier dat hij keurig dichtvouwt. „Alsjeblieft", zegt hij, „dat is dan 20 Zimbabwaanse dollar (60 [illegible] het te werken. Mozes zegt dat hij op de markt zeker vijftien zakjes per dag van de hand doet. „Het is een beetje afhankelijk van het seizoen. Nu wordt het winter, en hebben mannen meer behoefte aan een warme vrouw."

Hij verkoopt Vuka Vuka aan mannen van alle leeftijden, ook aan tienerjongens. „Die jongens hebben talloze vriendinnen. Als ze 's middags bij een minnares zijn geweest, hebben ze 's avonds hij hun echte vriendin [illegible]

Vuka Vuka niet meetellen. Alles in hun leven draait om seks", zegt hij. Volgens hem heeft dat ook te maken met het verdwijnen van de traditionele opvoeding.

Door de armoede en sociale problemen is de uitgebreide Afrikaanse familie uit elkaar gevallen. Volwassenen hebben moeite de eindjes aan elkaar te knopen, zoeken hun vlucht in de alcohol, en de jeugd gaat zijn gang. „Traditioneel werden kinderen door

'Er zitten hier een miljoen mensen in de pijplijn om dood te gaan aan aids'

grootouders, tantes en ooms voorgelicht over seks. Vuka Vuka was daarvan een integraal onderdeel. Van oorsprong is het immers niet alleen een potentieverhogend poeder, maar een scala aan medicijnen die te maken hebben met seksualiteit. Had iemand in de kraal een geslachtsziekte opgelopen, dan ging er een kalebas rond met medicijn, waar iedereen uit moest drinken. Er waren duidelijke stadia en rituelen in de seksuele ontwikkeling", zegt Mhlanga.

Niet alleen deze tradities zijn verdwenen, ook zijn traditionele genezers veel commerciëler geworden. Het poeder is ook verkrijgbaar in bierhallen, net als ecstasy in disco's in Europa. De verhalenverteller is gefrustreerd. Hij speelde talloze jeugdvoorstellingen over aids. „Maar ik heb niet de indruk dat het effect heeft."

Daarom zoekt hij nu naar aanknopingspunten in de traditionele cultuur om het aidsprobleem te lijf te gaan. Hij meent dat de terugkeer naar de oude manieren van seksopvoeding misschien een oplossing biedt, en wil daarvoor een kamp oprichten, ver buiten de stad, waar kinderen een week lang verblijven. Waarom niet de ouders, of ooms en tantes? „Kinderen zijn de ouders van de toekomst. Hun ouders zijn een verloren generatie."

De Nederlandse gynaecoloog Douwe Verkuyl, die al jaren in een ziekenhuis in Bulawayo werkt, gelooft er echter niet in. De vroeger-was-alles-beter-benadering is volgens hem niet te staven. „Seks was hier volgens mij altijd al belangrijk. Net als in het Westen natuurlijk, maar hier zijn weinig andere dingen te doen. Er is geen sport, geen werk, geen tv, geen leeslampje voor een goed boek. Dus wat doe je 's avonds..."

Aids is in Afrika een armenziekte, zegt Verkuyl. Vooral voor vrouwen, die mannen nodig hebben om te overleven. Een vrouw kan heus geen nee zeggen als haar man – al dan niet met een hap Vuka Vuka achter de kiezen – wil vrijen zonder condoom. Volgens Verkuyl weet 95 procent van de Zimbabwanen wat aids is en hoe je het krijgt. „Maar ze zien het als een speling van het lot."

Natuurlijk zou seksvoorlichting veel schelen, maar het is eerder de rooms-katholieke kerk die dit tegenhoudt dan de ingestorte tradities. „De bisschoppen verspreiden leugens over condooms, zeggen dat er gaatjes inzitten die het aidsvirus doorlaten. En dat komt de Zimbabwaanse mannen goed uit, want die vinden een condoom toch al onprettig." En omdat de kerk beweert dat praten over seks leidt tot seks, wordt er op scholen in Zimbabwe nauwelijks seksonderwijs gegeven. Wat dat betreft prijst Verkuyl de initiatieven van Conte Mhlanga.

„Er zitten hier in Zimbabwe een miljoen mensen in de pijplijn om dood te gaan aan aids, en die zullen er nog een heleboel meer besmetten. Je moet er niet aan denken dat je nu een tiener bent in Afrika."

Olie-raffinaderijen waren toch al stuk

Olieboycot

Martijn Roessingh

AMSTERDAM – Een olie-boycot moet de strop zijn die de Joegoslavische president Milosevic de adem zal afsnijden. Volgens de Navo draait zijn oorlogsmachine op olie, dat daarom onder het wapenembargo zou mogen vallen dat vorig jaar is ingesteld.

Joegoslavië is niet volledig afhankelijk van de import van olie. Vorig jaar produceerde het land volgens de Amerikaanse Energy Information Administration in de regio Vojvodina 18 000 vaten van 159 liter per dag. Maar omdat het verbruik op 72 000 vaten ligt, moest het land 54 000 vaten invoeren – ruim 8,5 miljoen liter per dag.

Ter vergelijking, Nederland importeert voor eigen gebruik dagelijks ruim 700 000 vaten ruwe olie- en olieproducten.

Vrijwel alle ruwe olie kwam Joegoslavië binnen via de Adriapijpleiding, van de Kroatische havenstad Omisalj naar Novi Sad en Pancevo. In die twee plaatsen staan de grote raffinaderijen, samen goed voor verwerking van maximaal 160 000 vaten per dag. De afgelopen weken heeft de Navo ze onbruikbaar gemaakt, waardoor de import van ruwe olie zinloos is geworden. Het grootste deel van die import lag al stil, omdat Kroatië de Adria-leiding op 28 maart heeft dichtgedraald.

De olie kwam verder via de Donau, over de weg (olieproducten), en via de Montenegrijnse havens Bar, Kotor en Tivat. Vooral Bar is belangrijk: het heeft twee tankterminals en een flinke opslagcapaciteit. Per spoor en weg kunnen de ruwe olie en de oliepro-ducten naar Servië worden vervoerd.

De belangrijkste olieverschaffer was Koeweit, dat vorig jaar een kwart leverde: 12 000 vaten ruwe olie per dag, en 2000 vaten met oliepro-ducten. De Russische ruwe olie gaat met tankers van-uit de Zwarte Zee naar Omisalj, waarna het door de Adria-pijpleiding Joegoslavië bereikt. Ook Iran, Irak en Libië zijn grote leveranciers.

Het wekte geen verbazing dat Moskou heftig protesteerde tegen de voorgenomen olieboycot. Rusland heeft juridische bezwaren, maar dreigt ook per jaar zo'n 100 miljoen dollar mis te lopen. „Rusland acht zich niet gebonden aan besluiten van de Navo en de Europese Unie", zei minister van buitenlandse zaken Igor Ivanov. „Slechts aan een VN-besluit zullen we ons houden."

De Navo legt zich bij het Russische verzet neer. Generaal Klaus Naumann, voorzitter van het militaire comité, concludeerde maandag dat de Navo niet bevoegd is om met geweld oplevenrantsies tegen te houden. Deskundigen in de oliewereld denken dat de Russische opstelling er weinig toe doet: veel Russische oliefirma's zullen uit angst om westerse opdrachten en leningen mis te lopen hun leveringen staken. Wel zal via Bulgarije en Roemenië een levendige smokkel van Russische oliepro-ducten op gang komen.

Olie is cruciaal voor het legER, maar minder voor Joegoslavië als geheel. Elektriciteit is de belangrijkste energievorm, opgewekt met kolen, water, en – in twee van de 15 centrales – olie. Ook importeert het land 100 miljard kubieke meter gas per jaar, grotendeels via de Bratsvo-leiding (Broederschap) die vanuit Rusland via Oekraïne en Hongarije loopt. Het Russische Gazprom zegt dagelijks nog drie miljoen kuub te leveren aan Joegoslavië, maar volgens Hongarije is de leiding afgesloten.

Het is niet de eerste blokkade van Servië en Montenegro. In de operatie 'Sharp Guard' tussen 1993 en 1996 ondervroegen westerse marineschepen ruim 74 000 schepen; 6 000 zijn geïnspecteerd op zee en 1400 in een haven. Die blokkade ging uit van de VN, die een wapenembargo tegen Joegoslavië had afgekondigd. Dat VN-mandaat bestaat nu niet.

Vordering. Het Joegoslavische legER mag sinds maandag alle goederen, ook olie, vorderen die nodig zijn voor de defensie. De maatregel is vooral van toepassing op service-stations, benzinepompen, opslagplaatsen voor brandstof, zendinrichtingen en drukkerij-benodigdheden.

edonië vol ntelingen

n moeten snel meer Kosovo opnemen

CIJFERS / Opinie

De meeste Duitsers (52 procent) willen een eenzijdige Navo-wapenstilstand in Kosovo en nieuwe onderhandelingen. Dat blijkt uit een peiling van het weekblad *Die Woche*, deze week uitgevoerd door het instituut Forsa. Achtendertig procent van de 1 002 ondervraagden is voor voortzetting van de oorlog. Onder 'Oost-Duitsers' is de steun voor een wapenstilstand 66 procent, onder 'West-Duitsers' 48 procent. Slechts een kwart van de 'Oost-Duitsers' noemt doorgaan met de bombardementen acceptabel, tegenover 41 procent in het Westen.

De hypnose van een willoos volk

,,Ik snap niets meer van mijn volk'', zegt Bora Cosic, een van de belangrijkste en meest gelezen romanschrijvers van Servië. Sinds 1992 woont hij in zelfgekozen ballingschap in Berlijn. Een gesprek over ,,het grote zelfbedrog'', over de Kosovo-mythe en over de Navo-bombardementen.

Ton Crijnen

nen Ghanese
am-Zuidoost

Begonnen als avant-gardistische wildebras – zijn eerste roman werd in 1955 door Tito verboden – is Bora Cosic (spreek uit Tsositsj) nu een van de belangrijkste schrijvers van Servië. Elk schoolkind daar kent zijn boeken, met titels als 'Huis van de dieven' (1956) en 'Hoe onze piano werd gerepareerd' (1968). En wie de essaybundel 'Het barokke oog' (1997) in Duitse vertaling leest, begrijpt waarom. Sinds 1992 woont Cosic in Berlijn, in zelfgekozen ballingschap. Als protest tegen „de Servische agressie" in Bosnië. In zijn ruime flat waar boeken en moderne kunst het beeld bepalen, constateert hij wrang: „Ik belichaam de enige overgebleven Servische oppositie".

U staat niet helemaal alleen. Intussen hebben 27 Servische intellectuelen hun stem verheven. Zelfs Draskovic moppert.

„Maar niemand van hen heeft de moed het beest bij de naam te noemen: Milosevic. En zolang je dat niet doet blijft zijn machtspositie onaangetast. Ook om een andere reden zal hij van dit protest niet wakker liggen: De 27 vertolken niemand anders dan zichzelf. Er staat geen beweging achter. De echte, politieke oppositie heeft haar ziel aan de duivel verkocht. Mensen als vice-president Vuk Draskovic en Zoran Djindjic die twee jaar geleden het verzet tegen Milosevic leidden, zijn in feite nog nationalistischer dan de president zelf. Heeft u een van beide heren ooit horen protesteren tegen Milosevics streven naar een Groot-Servië? Integendeel, de kern van hun kritiek was juist dat hij niet effectief genoeg te werk ging. Ook nu is het protest van Draskovic ingegeven door puur pragmatisme."

En de rest van de intelligentsia?

„Die geeft zich over aan een infantiel patriottisme, loopt met schietschijven op de borst. En wat erger is, men spelt ze zelfs de kinderen op. Het Servische volk gedraagt zich als een collectieve Medea die haar eigen kinderen offert. Toen Milosevic nog niet zo lang aan de macht was, meldde een dame voor radio-Belgrado dat haar echtgenoot ermee akkoord ging dat zij haar lijf aanbood voor het gerief van 'de grote leider van de natie'. Toen kon je dat nog afdoen als een geïsoleerd geval van psycho-neurose. Maar nu heeft iedereen zich, als in een collectieve hypnose, willoos aan hem overgeleverd. Dat is zelfs Tito niet gelukt. Ik snap niets meer van mijn volk."

Is dat wel zo vreemd? Door systematisch te verwijzen naar de legendarische Slag op het Merelveld, 28 juni 1389 tegen de oprukkende Turken, en te onderstrepen dat het kleine, dappere, onschuldige Servië 'als zo vaak in zijn historie' het ook nu weer in zijn eentje moet opnemen tegen een overmacht legt Milosevic eeuwenoude zenuwen bloot.

„Dat klopt. Ook mijn meest kritische vrienden blijken er gevoelig voor. Een familielid dat zich als een van de eersten bij Tito's partizanen aansloot, zei: 'Het is net als in de Tweede Wereldoorlog, we staan weer alleen. En deze keer hebben ook de Russen ons in de steek gelaten'. Bij de ware reden van dit isolement stond hij niet stil. En het regime kijkt wel uit hem en de andere zeven miljoen Serviërs uit de droom te helpen."

Van waar stamt dat David tegen Goliath-idee?

„Het is een mengeling van grootheidswaan en minderwaardigheidsgevoel dat je wel meer tegenkomt bij kleine volkeren die in hun geschiedenis moesten opboksen tegen grotere en machtigere naties. Diep in ons hart weten we ook wel dat we nooit zo dapper en moreel zuiver waren als we onszelf wijsmaken. Zo collaboreerden onze leiders met de Turken en was de Joegoslavische partizanenstrijd tegen de nazi's buiten Servië het felst. Dit besef leidt ertoe dat veel Serviërs meer geïnteresseerd zijn in mythen dan in de historische realiteit. We verzachten de pijn van onze nederlagen door hard te roepen dat geen overwinnaar er ooit in slaagde ons onze ziel te ontnemen. Wat dat betreft lijken we op de joden. Een volk dat net als wij denkt dat het door God boven alle anderen is uitverkoren en dat het in een heilig land woont."

Het Westen heeft de Servische mythe lange tijd voor zoete koek geslikt.

„En er nieuwe aan toegevoegd. Zoals de onoverwinnelijke kracht van de Servische soldaat. Dat waanidee speelt ook een rol bij de discussie over het inzetten van Navo-grondtroepen."

In de beroemde Servische ballade 'Knezeva vecera' wordt de maaltijd beschreven van de heilige prins Lazer en zijn twaalf ridders aan de vooravond van de Slag op het Merelveld. Een verwijzing naar het Laatste Avondmaal. Is dat de manier waarop veel Serviërs zichzelf zien? Als een volk dat door zijn plaatsvervangend lijden het christelijk Europa redt van de zonde van het ongeloof (de islam) en van de immoraliteit (the American way of life)?

„Of iedere Serviër dit altijd zo voelt waag ik te betwijfelen. Maar het wordt hem in elk geval voorgeschoteld door zijn politieke, intellectuele en geestelijke leiders. En op momenten als nu heeft het effect. De hele bevolking is in de greep van een bijna hysterisch slachtofferdenken: het 'boze' Westen dat uit is op de vernietiging van de, opnieuw onschuldig lijdende, Servische natie."

Vreemd, deze religieus getinte emoties bij een natie die tot de meest a-godsdienstige volkeren op de Balkan behoort.

„Bewust speelt de religie allang geen dominante rol meer. Maar in het onderbewustzijn van de natie is er toch iets van blijven hangen. Je ziet het nu weer bij Kosovo. De meeste Serviërs hebben er nog nooit één voet gezet, beschouwen het als *tiefste Provinz*. Maar als patriarch Pavle over Kosovo praat als over 'het heilige kernland van Servië dat we daarom nooit zullen afstaan' is er niemand die hem tegenspreekt. Integendeel. Ik hoor mensen die zich altijd op hun rationalisme beroepen, ineens zeggen: 'Kosovo opgeven? Vraag me liever om mijn hart'."

Wat roept het bij u op?

„Niets. Kosovo is een stuk grond. En grond is een neutraal begrip. Kwalificaties als 'heilig' en 'historisch' zijn flauwekul. Denkt u dat de grond in Kosovo weet wie er over hem loopt? Dat hij zegt: 'Er mogen over mijn rug geen Albanezen, alleen Serviërs wandelen."

Als je praat over prins Lazar dan heb je het over de vorst die volgens de legende vrijwillig koos voor de nederlaag om daarmee het hemelrijk deelachtig te worden. Ligt hier de kern van het Servisch zelfbedrog: dat men op beslissende momenten in de geschiedenis zich steeds heeft ingezet voor de moreel goede zaak, zonder op eigen lijf en goed te letten?

„Door onszelf als helden én slachtoffers van de Europese geschiedenis te zien maken we ons ongrijpbaar voor elke kritiek. Ook nu biedt het de Servische bevolking van klein-Joegoslavië de kans de ogen te sluiten voor het feit dat ze het 'hemels gericht' over zichzelf heeft afgeroepen. De Serviërs worden bestraft omdat ze met droge ogen toekeken hoe de eigen soldateska, samen met maffioze handlangers van Milosevic, Kroatische dorpen platbrandde, kinderen in de straten van Sarajevo doodschoot, moslimmannen uit Srebrenica in koelen bloede vermoordde, vrouwen in Vukovar verkrachtte en in Kosovo dit nog eens overdoet. Nu men de rekening per kruisraket krijgt thuisbezorgd schreeuwt de natie moord en brand en speelt tegenover het 'misdadige Westen' de vermoorde onschuld."

De mythe van het onschuldig lijdende Servië was de afgelopen vijftien tot twintig jaar een steeds terugkerend thema in de geschriften van prominente Servische romanciers, historici, theologen en filosofen. Het wordt, aldus nationalistische auteurs als Dobrica Cosic, daarom hoog tijd dat Servië de vernederingen wreekt en zijn middeleeuwse machtspositie in de regio herstelt.

„Slobodan Milosevic maakte er na 1989 slim gebruik van. Door het tot op de draad versleten marxisme in te ruilen voor een aangepaste vorm van nationalisme heeft hij de gevoelens die binnen het volk leven goed aangevoeld en handig uitgebuit. Hij ontwikkelde een Servische variant van de nazistische *Blut und Boden*-theorie en hield het volk de worst voor van een homogeen Groot-Servië, waar etniciteit, taal en religie de belangrijkste bindmiddelen vormen. Om die droom te verwezenlijken wordt alles wat niet in de mal van die homogeniteit past etnisch gezuiverd. Zo gebeurde het in Bosnië, zo gebeurt het nu weer in Kosovo."

En met grote wreedheid. Naar analogie va[illegible] het beroemde gedicht 'Gorski vijenac' (1847) van de Montenegrijnse prins-dichter Peta[illegible] Njegos die ook door de Serviërs als hun grootste poeet wordt gezien. Het bejubelt de brute massamoord door orthodoxe christenen op de geïslamiseerde slavische bevolking. Denkt u dat dit, in Servië zeer populaire, eerste verslag van een etnische zuivering het soort voedingsbodem is waarop nieuwe wreedheden ontstaan?

„Moeilijk te zeggen. Wel weet ik dat een misdadiger als Zeljko Raznatovic (Arkan) – samen met zijn paramilitaire boevenclub verantwoordelijk voor wandaden in Bosnië en waarschijnlijk ook in Kosovo – een bewonderaar van Njegos is. En hij blijkt niet de enige in wiens hart duistere emoties zich beginnen te roeren bij het lezen van Njegos' omschrijving van de etnische zuivering als een bloedig doopsel dat leidt tot de wedergeboorte van Servië als machtigste natie in de regio. Bloedvergieten als sacrament ten behoeve van het geestelijk en fysiek welzijn van het volk heeft in mijn land oude papieren."

In de historische romans van vice-president Draskovic komt telkens de dolk voor van Milos Obilic, de Servische edelman die de zegevierende sultan Murad I na afloop van de slag op het Merelveld vermoordde. De dolk fungeert bij Draskovic als een metafoor voor de historische vijandschap tussen Serviërs en niet-Slaven (lees: het Westen). Bestaat die animositeit echt?

„Alleen bij het propaganda-apparaat van Milosevic en in conservatieve kringen binnen de orthodoxe kerk die zich daarmee vooral tegen de Vaticaanse concurrentie richtten. Maar in steden als Belgrado, Novi Sad en Nis onderhoudt de intelligentsia van oudsher nauwe banden met geestverwanten in Parijs, Berlijn, Wenen en Praag. Doen alsof Servië altijd met de rug naar de rest van Europa heeft gestaan is je reinste geschiedvervalsing."

LONDEN – De systematische verkrachting van de vrouwen van Kosovo door Servische militairen is een oorlogswapen. Dat wappen is dood, vernietigen je vrouwen en de toekomst van je hele etnische groep'." Ook worden verkrachtingen vaak zo

Talbott's Moscow Mission Fails; World Inches Closer to WW III

28-4-99

MOSCOW (TiM) - U.S. Deputy Secretary of State, Strobe Talbott, who spent most of the day in talks with top Russian officials discussing the situation in Yugoslavia, has failed to achieve a breakthrough, the UPI news wires reported today. Moscow and Washington still appear to be at opposite poles in their views on how to deal with the Kosovo crisis.

Talbott, dispatched by President Clinton to Moscow to listen to Russian arguments, and explain why NATO is tightening the screws on Belgrade by imposing an oil blockade, didn't succeed in changing Russia's opposition to Western actions against Yugoslavia.

During a 90-minute meeting, Russian Foreign Minister, Igor Ivanov, and Talbott apparently disagreed on major points, with the Russian official insisting that only the U.N. Security Council could impose a total oil blockade.

"Decisions made by organizations (such as NATO) are only relevant to countries which are members of those organizations." Ivanov said. "They have no legal force for Russia, and Russia will act accordingly."

Earlier, Ivanov said if NATO wished to impose an oil blockade, it would apply to the 19 members of the military alliance, but Russia would continue to meet its international obligations to supply Yugoslavia with oil.

Erstwhile Russian Moderate Warns of "World Catastrophe;" Russia's Nuclear Chief Issues Warning Against NATO Bombing

MOSCOW, Apr. 27 - A NATO ground force invasion of Kosovo could irreversibly damage Western relations with Russia and spark a global catastrophe, a prominent Russian pro-reform politician said on Friday.

Instead, NATO should take up Yugoslav President Slobodan Milosevic's peace offer of an international presence in Kosovo, former First Deputy Russian Prime Minister Anatoly Chubais told Reuters on Apr. 25. "If NATO goes from air force to ground force it will be a world catastrophe," Chubais said. "(Russia) has never felt such anti-Western, anti-European feelings," he added.

Despite its controversial content, the proposal is understood to have the backing of NATO's supreme commander General Wesley Clark, the Guardian said. A senior official confirmed the plan had been discussed with Downing Street (i.e., the British).

government in November 1997, but has recently joined with other prominent pro-reform politicians to establish a new center-right political party. He said that NATO air strikes were responsible for the massive refugee flows in Kosovo.

Moscow served notice Monday it would regard as a terrorist act any NATO bombing - even accidental - of Yugoslav nuclear installations.

Atomic Energy Minister, Yevgeny Adamov, quoted by Interfax, said that if NATO directed a missile against any nuclear plants situated on Yugoslav territory or in a neighboring country Russia would regard this as "an act of nuclear terrorism."

The United States had been the first to insist it was inadmissible to conduct military actions near nuclear sites, the minister said. "Today it is up to us to remind them of this," said Adamov, who has sent a letter with this message to Washington.

Russian Foreign Minister Igor Ivanov said recently there were "three nuclear reactors belonging to research centers in Yugoslavia and four nuclear reactors directly inside the conflict zone, and they are permanently in operation."

Pentagon Pushes for Full-scale Invasion of Serbia from Hungary

WASHINGTON (TIM) - Unperturbed by the prospects that they might cause WW III, the madmen in Washington are pushing for a full scale invasion of Serbia, the London Guardian's said today.

"Key figures in the Pentagon are asking the White House to consider a full-scale invasion of Serbia in which NATO would capture Belgrade, topple President Slobodan Milosevic and haul his regime before the International War Crimes Tribunal," the Guardian's Washington-based correspondent, Martin Walker, reported today.

The plan, divulged to the Guardian by a senior official in the Clinton administration, is by far the most extreme solution yet offered in the debate over whether to deploy ground troops in Kosovo. It would involve an invasion through the new NATO ally, Hungary, allowing tanks to move on to the plains of the Serb province of Vojvodina.

Despite its controversial content, the proposal is understood to have the backing of NATO's supreme commander General Wesley Clark, the Guardian said. A senior official confirmed the plan had been discussed with Downing Street (i.e., the British).

Budapest's backing would be crucial for the success of any such invasion. Hungary, which only joined NATO as a full member

last month, has given formal approval to NATO to use its facilities for the bombing campaign. But launching a major ground assault from the territory is likely to cause jitters about the fate of the 300,000 ethnic Hungarians in Vojvodina, the Guardian said.

The plan is also likely to provoke a nervous response from the Czech and Slovak republics, both of which have promised NATO full logistical support and access. NATO troops would have to cross their territory to get from Germany to Hungary.

Renowned Greek Composer Denounces NATO, Calls on Greek Public to "Resist"

ATHENS (TiM) - A renowned Greek composer, Mikis Theodorakis, took center stage in last night's highly successful concert in downtown Athens in support of the Serbian people, denouncing NATO's raids against their country.

Facing a cheering crowd, Mr. Theodorakis stated:

"The leaders of the NATO member-states yesterday (Sunday) signed a death sentence for the United Nations. The United States can now, with the connivance of the European countries, judge, sentence and punish anyone whom they view as objecting to their designs. I do not think it an exaggeration to say that we are about to enter another Middle Age era. So, get a hold of warm, wool clothing, mufflers, gloves, bitter cold lies ahead.

As I have stated since the start of the raids, all that is being said about ethnic cleansing is merely pretext. I have said that they (NATO) don't care about dialogue and agreements; their sole aim is to turn the heretic Yugoslavia into scorched earth. And they intend to do just that, transform Serbia into a desert made up of dust and blood, displaying it to the next victims, warning them _'look, this is what lies ahead if you don't succumb.'

We, the Greeks, should be proud since we were the only ones who all together and in unison said _'NO' to barbarity. We shall stand by the victims, by the Serbs. We want our singing today to overpower the air raid sirens and the missile blasts. 'Belgrade, today we sing for you. We are on your side. Be courageous, justice is on your side, and justice always triumphs,' Theodorakis said to a thunderous cheers from his fans.

BRUSSELS - NATO admitted that its warplanes had

in the incident, the fifth serious bombing error to be admitted by the alliance since it launched its air campaign against Yugoslavia on March 24.

BERLIN: Belgrade has shown no sign of moving towards agreement with an international peace plan to end the Kosovo crisis, US Deputy Secretary of State Strobe Talbott said after meeting here with UN Secretary general Kofi Annan.

WASHINGTON: President Bill Clinton authorised a call-up of as many as 33,000 reservists for duty as more US warplanes were dispatched for an intensified air campaign against Yugoslavia.

WASHINGTON: World financial leaders promised a "swift" response to the economic disruption in the Balkan region due to the Balkan crisis, and asked the World Bank and EU to coordinate international rescue efforts.

(Belgrade - Local time = GMT+1)

17:05 Cabinet of V. Chernomyrdin said that Victor Charnomyrdin would probably visit Belgrade the next day.

16:30 Lot of detonations in Kosovo Polje area at 12:00. NATO warcrafts attacked bridge over river Lab with two missiles. Also, at 12:55, two detonations were heard in Stari Trg (Kosovo).

16:10 NATO attacked meny times places in Montenegro between 1pm-2pm. Bijelo Polje area was attacked and one young civilian (20 years) was wounded. 6 missiles had hit mountain Sipcanik near Podgorica. Port Bar and village Sjenicke Bare had also been attacked.

15:30 End of air raid over Belgrade.

15:00 Unconfirmed sources say the refinery in Novi Sad has been hit. Also one explosion was heard near Fruska Gora.
14:40 At 1 PM the bridge in Biljanovac near Raska was attacked with two missiles.

13:30 Air raid danger signaled in Belgrade.

11:15 One NATO missile fell in Croatia near Korodje.

10:30 Two missiles fired at the north-western area of Paracin

08:00 Breaking of sound barrier over Vrnjacka Banja.

Publicatie : Actief
Datum : 28/04/1999
Pagina : 13
Oplage : 18000
Frequentie : wekelijks
Advertentiewaarde : 673,10
Regio : Tytsjerksteradi

106.

COS en IKV organiseren gespreksavond

Kijken we machteloos of actief toe in de oorlog?

BURGUM - Volgende week woensdag vieren we dat Nederland bevrijd werd in 1945. De dag ervoor herdenken we de doden die toen vielen. Een moment om stil te staan bij oorlog en vrede. In een tijd dat velen zich machteloos voelen over de huidige gebeurtenissen in Europa. Het centrum voor internationale samenwerking (COS) Frylân en het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) Friesland hebben een vorm gezocht om hun machteloosheid om te zetten in actie. Donderdag 29 april houden zij een gespreksavond in Leeuwarden. De centrale vraag zal zijn: "Wat konden, kunnen en gaan wij doen voor, tijdens en na een 'regionaal' conflict?"

Elma van Lier uit Tytsjerk is beleidsmedewerkster bij het COS Fryslûn in Leeuwarden. Zij vertelt over de bijeenkomst: "We willen niet inspelen op politieke standpunten. Niet omdat we geen mening willen formuleren. Maar het gaat hier om zo'n immens probleem! We willen een mening kunnen verantwoorden en verdedigen. Dat kunnen we nu nog niet. De ene dag ligt het zus, de andere dag is het zo. Vandaar dat we voor deze invalshoek gekozen hebben."

Aggie van der Meer (IKV), Anja Meulenbelt (werkt met vrouwen die slachtoffer zijn van geweld in oorlogsgebieden), ontwikkelingswerker Frits Muller en politicus/schrijver Willem Verf zullen met elkaar discussiëren onder leiding van journalist, publicist en discussieleider Klaas Jansma uit Garyp. De vraag "Wat konden, kunnen en gaan wij doen?" wordt vanuit vier invalshoeken belicht en bekritiseerd door deze mensen.

Invalshoeken

De eerste invalshoek is de civiele samenleving. De rol van burgers in een conflict is van wezenlijk belang: de geïnformeerde burgers, de burgers in de conflictgebieden of slachtoffers, die getraumatiseerd het leven weer moeten zien op te pakken. Aggie van der Meer licht dit thema toe. Ze is voorzitter van het IKV Friesland en is betrokken bij 'Leefbaar Friesland', een organisatie die sociale duurzaamheid nastreeft.

De getraumatiseerde burgers moeten hun pijn en verdriet zien te verwerken, maar ook doorgeven aan hun kinderen. Hoe moeten mensen na een conflict met elkaar verder leven? Het thema wordt toegelicht door Anja Meulenbelt. Zij werkt met verkrachte vrouwen in Zuid-Afrika en de Gazastrook. De derde invalshoek is het voorkomen van een conflict en de wederopbouw na een conflict. Naast etnisch-religieuze factoren spelen vaak economische aspecten op de achtergrond. Wat kan de rol van de internationale gemeenschap hierin zijn? Zou vredesbevordering in potentiële brandhaarden en gebluste oorlogen een nieuw criterium kunnen zijn voor ontwikkelingssamenwerking. Frits Muller licht dit thema toe. Hij heeft jaren in ontwikkelingslanden gewoond en gewerkt, is ontwikkelingsdeskundige en actief op beleidsniveau.

Willem Verf stelt hier een paar kritische vragen tegenover. Is geweld uit den boze of kan het misschien samen gaan? Wanneer wordt militair ingrijpen onoverkomelijk? Willem Verf is statenlid en schrijver.

Initiatief

Elma van Lier over het waarom van deze bijeenkomst: "We voelden ons machteloos over alle informatie. Hier werd een brug gebombardeerd, daar een gebouw. Dag 21, dag 22... We vroegen ons af: 'oe heeft het zover kunnen komen?' En dit is niet de enige conflictsituatie." Het COS verwijst naar de conflicten in Irak, Somalië, Haïtie, Koerdistan, Tsjetsjenië en bijvoorbeeld Indonesië.

Over de eerste weken nadat de bombardementen losbraken vertelt Van Lier: "We deden niets. We hadden het er niet eens over met elkaar op het COS! Wat moet je er van zeggen? Maar elke avond voelde ik me terneergeslagen. Ik had het gevoel: 'Dit kan toch niet?' Dat niets doen dat drukte me. Het sneed me af van mijn energie".

Er brak iets bij Elma van Lier toen een Kosovaar naar het COS belde en huilend vroeg zijn familie te helpen. "Hij wilde spullen inzamelen en daar zijn wij niet voor. We hebben hem verwezen naar de 'Stichting Leeuwarden voor Kosovo'." Daarna is ze erover na gaan denken wat het COS daadwerkelijk kon doen.

Drie niveau's

Het onderwerp wordt op drie niveau's toegelicht: het wereldse, het burgerlijke en het individuele.

Over het wereldse niveau: "In Kosovo ligt een lange geschiedenis van conflicthaarden. Die hebben ook vaak te maken met het armoedevraagstuk en machtsverdeling. We hebben in Albanië nooit overwogen om ontwikkelingshulp te geven, terwijl je wel weet dat onvrede onlusten kan versterken," zegt Elma van Lier.

"De wereld is een dorp geworden. Niet elk land kan meer op eigen houtje zijn normen en regels vaststellen. Er is een internationale organisatie voor nodig die daar stuur aan geeft en van boven algemene regels en normen stelt. De Verenigde Naties zijn daarvoor in het leven geroepen. Helaas is het een log apparaat waarin altijd landen zijn die niet mee willen doen. Misschien dat de discussie donderdag ons een stap verder brengt in de vraag hoe je zo'n organisatie beter kunt laten functioneren".

Over het burgerlijke niveau: "We zouden misschien wel meer contacten moeten leggen met de mensen daar. Beter luisteren en ideeën krijgen over hoe het er echt uitziet. Door dialoog zou je elkaar kunnen begrijpen en open staan voor elkaars meningen", denkt Van Lier. "In Kosovo is ook jaren geweldloos verzet geweest. Hebben we daar wat mee gedaan? En toen jaren geleden de journalisten in Joegoslavië protesteerden tegen staatsinmenging hebben de journalisten hier dat ook niet massaal opgepikt en hen erin ondersteund".

Over het individuele niveau: "Er is nu een hele groep kinderen in de wereld die vanuit haat (verkrachting) op de wereld komt. En je hebt ook kinderen, bijvoorbeeld in Ierland, die dag in dag uit met haat in aanraking komen. Sommige mensen zeggen: je kunt toch geen hele groep psychotherapeuten er heen sturen? Maar Anja Meulenbelt doet wel zulk werk.

De Kennemer 29-4-'99

107.

Bevrijdingspop in Haarlem

Het oudste Bevrijdingsfestival van Nederland (nu 19de editie) biedt op woensdag 5 mei een vol programma met vooral muziek maar ook informatie over het thema van het festival. De bevrijding vieren met het oog gericht op die situaties in de wereld waar vrijheid en een redelijk bestaan nog ver weg zijn. Dit jaar staat de wereldvredesconferentie The Hague Appeal For Peace centraal die van 11 t/m 15 mei in Den Haag wordt gehouden.

Daar zijn o.a. aartsbisschop Tutu, mensenrechtenactiviste Bianca Jagger en VN secr. gen. Kofi Annan. Doel van de conferentie is het opstellen van een wereldwijde agenda waar op regeringsnivo de vrede moet worden nagestreefd. Op het festivalterrein in Haarlem is een tent waar over deze conferentie uitgebreid wordt gesproken door de voorzitster van de conferentie, het IKV, Leon Wecke, hoogleraar vredesvraagstukken en afgevaardigden van Peace Links for Musical Youth.

Deze laatste groepering is ook het doel van de jaarlijkse collecte onder de bezoekers. Zij hebben een hulpprogramma ten behoeve van de ex-kindsoldaten in Sierra Leone.

Popmuziek vormt de hoofdmoot van de dag en op twee podia zullen totaal 20 bands uit het buitenland, Nederland en de regio spelen. Zoals elk jaar een programma met grote namen, nieuwe ontdekkingen en vele stijlen muziek met als afsluiting twee optredens van Nederlandse bands: Acda & Munnik en Van Dik Hout.

Het festival begint om 12.00 uur en duurt tot middernacht. De vaste bezoekers weten dat er een markt zal zijn, een apart kinderfestival met zeer veel activiteiten en dat glas en blik op het terrein niet is toegestaan. Bij de ingangen van dit gratis festival wordt daarop nauwlettend gecontroleerd. De enige verstandige manier om naar het festival te gaan is per openbaar vervoer. In de directe omgeving van de Haarlemmerhout is geen parkeerplaats te vinden.

Zondagochtendblad Haarlem 2-5-'99.

De vredestoren

Op het festivalterrein komt een 8 meter hoge toren die bekleed wordt met panelen. Diverse musici, beeldend kunstenaars en schrijvers zullen hierop hun visie op de wereldvrede gaan geven. Met behulp van bergbeklimmersmaterialen worden de deelnemers - o.a. de Haarlemse kunstenaar/musicus 'Elektrik' Hannes Kuiper, 'Raggende Man' Bob Fosko en Volkskrant cartoonist Gummbah, omhoog gehesen en gaan zij live aan het werk,. De panelen worden na het festival onder de noemer 'Artists for Worldpeace' tijdens de vredesconferentie in Den Haag tentoongesteld.

Zoeker Courant 5-5-'99

PvdA initiatief voor Kosovo sneuvelt

JOURE - PvdA-raadslid Erik Lankman deed in de raadsvergadering het voorstel dat de gemeente de opbrengst van de actie die IKV en het Vredesplatform voeren voor Kosovo, zou verdubbelen. Hij kreeg daarvoor alleen steun van zijn fractiegenoten. Alle andere partijen waren tegen, omdat zij hulp aan Kosovaren niet als gemeentetaak zien. Zij meenden dat iedere burger zelf moet kunnen beslissen over wel of niet bijdragen.

Zonder inspraak van de burger kan er geen gemeenschapsgeld worden besteed aan humanitaire doelen. Het voorstel werd dan ook verworpen.

Postiljon Laardingen 19-5-'99

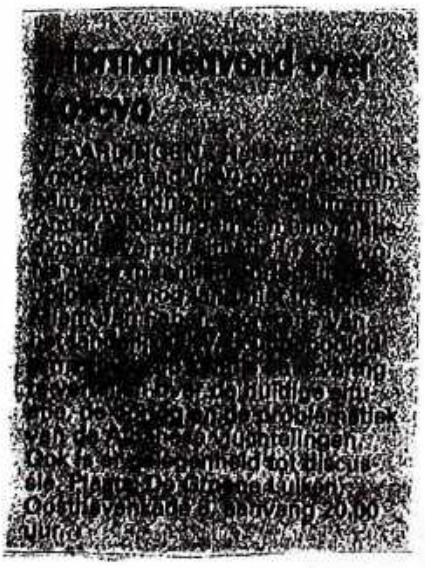

Streekblad Voetermeer 14-5-'99.

NATO aggression against Yugoslavia
NEWS BITS

Apr 28

The Times April 28 1999

Diplomacy

Lafontaine is exploiting anger over Nato, writes Roger Boyes

'Danger man' declares war on Schrvder

Once dubbed the most dangerous man in Europe, Oskar Lafontaine is staging a comeback and is about to challenge the German Chancellor, Gerhard Schrvder, over his support for Nato airstrikes in Kosovo. Herr Lafontaine, who suddenly and mysteriously resigned from his posts as Finance Minister and Social Democratic Party chairman six weeks ago, has promised to address the Kosovo issue in a May Day speech to trade unionists.

This week he made plain that his sympathies were with those Social Democrats who are unhappy about the Nato campaign. "I blame myself for not raising earlier the whole topic of alternatives to the war in Kosovo," he said. "That was a mistake. I was behaving out of a false sense of loyalty."

U.S. House votes to curb Clinton's power on troops

WASHINGTON, April 28 (Reuters) - The U.S. House of Representatives on Wednesday voted to block funding for the deployment of American ground troops in the Balkan conflict unless President Bill Clinton first gains the approval of Congress.

Although congressional Republican leaders are enthusiastically

planning to double Clinton's own request for $6 billion to finance the war, the House voted 249 to 180 to bar funding for ground forces unless they are specifically authorised in advance by Congress.

http://www.suc.org/kosovo_crisis/Apr_28/mil_reports.html 10.5.99
http://www.suc.org/kosovo_crisis/Apr_27/mil_reports.html 10.5.99

2 April '99

Brieven van lezers mogen niet langer zijn dan 250 woorden en dienen betrekking te hebben op een onderwerp dat in de redactionele kolommen van deze krant is gepubliceerd. De redactie behoudt zich het recht voor bijdragen in te korten of te weigeren.

Kosovo (5)

De mensen zijn maar kort van memorie. Tien jaar geleden was Kosovo een vriendelijk land, waar Serviërs (20%) en Albanezen (80%) vreedzaam naast elkaar leefden, met een grote mate van autonomie. Plotseling decreteerde Milosevic dat Kosovo geheel vanuit Servië moest worden geregeerd.
Hij schafte de autonomie af en infiltreerde steeds meer Serviers in de politie, het leger en het bestuur. De Albaniërs zagen dit aanvankelijk lijdzaam aan, maar begonnen zich tenslotte te verzetten.
Het gevolg was een steeds verdere etnische zuivering en een complete burgeroorlog. Conclusie: Milosevic heeft zelf de lont aangestoken en de wereld zit met de door hem veroorzaakte brokken.

W. VAN DEN BRAAK
Den Helder

Kosovo (6)

Schijnbaar gelaten kijkt de wereldbevolking toe hoe democratisch gekozen machthebbers hun oorlogsspelletjes spelen. De NAVO-landen, onder aanvoering van grote broer VS, zijn zogeheten democratieën waar vrijheid van meningsuiting, geloofsovertuiging en bestrijding van rassendiscriminatie hoog in het vaandel staan. De inwoners van de landen hebben alle gelegenheid genomen besluiten te bekritiseren of geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken. Maar als dezelfde democratisch gekozen regeringen opeenszonder inspraak van hun kiezers een oorlog ontketenen, zakt mijn broek af. Het getuigt van grenzeloze arrogantie en grootheidswaanzin bij NAVO-landen. En het levert hetzoveelste bewijs dat een democratie niet een garantie voor eeuwigdurende vrede is.
Machthebbers, zoals Milosevic en Clinton, trekken op veilige afstand aan de touwtjes om daarmee miljoenen, toekomstige, slachtoffers te maken. Als één van die miljoenen protesteer ik tegen de oorlogszucht van Milosevic en de NAVO. Mij zijn alle volkeren ter wereld even lief.
Wanneer worden we eens wakker en zetten we alle machthebbers bij de vuilcontainer.

PIET VERDONK
Zaandam

Kosovo (7)

Het is ten hemel schreiend dat er, bijna in 2000, nog zo veel verschrikkingen bestaan zoals nu in Kosovo.
Een geluk is dat de hele wereld er getuige van kan zijn, maar is dat niet vaker voorgekomen. Rusland maakte met de inval door Hitlers regiem ongeveer hetzelfde mee. Ik zie echt geen verschil met het Kosovo van nu. In Rusland zien ze dat blijkbaar niet en gaan ze tekeer tegen de NAVO. Ik, en velen met mij, zijn ook niet enthousiast over deze aanvallen. Maar als er niet meer kan worden overlegd om tot goede besluiten te komen, moet je ingrijpen. Hoe erg dat ook is. De Russen moeten wat dat betreft maar eens bedenken wat henzelf is overkomen.

P.KEURIS
Krommenie

Kosovo (8)

Nederland is in NAVO-verband in oorlog met Joegoslavië. Vrijwel de gehele Tweede Kamer, van VVD tot GroenLinks, steunt deze oorlogsvoering. Alleen de SP is tegenstander van dit militaire avontuur. De regering verdedigt haar houding door te verwijzen naar VN-resoluties, maar VN-secretaris-generaal Kofi Annan heeft dit onmiddellijk ontzenuwd. Er bestaat derhalve geen rechtsgrond voor deze aanval.
De Veiligheidsraad en de VN zijn juist opgericht om te zorgen dat bij conflicten wordt onderhandeld in plaats van geschoten en gebombardeerd. Verwijzing naar de humanitaire toestand in Kosovo lijkt een redelijk argument, maar dit zou betekenen dat in de toekomst staten zonder rechtsgrond andere staten kunnen aanvallen. Al met al zijn de bombardementen ook geen groot succes. In Kosovo is de hel losgebroken, de oorlog dreigt zich uit te breiden, de hulporganisaties zijn machteloos en het laatste restje oppositie tegen Milosevic is de mond gesnoerd. Het enige alternatief is niet bombarderen. Alleen een onmiddellijke hervatting van de onderhandelingen tussen Serviërs en Kosovaren kan uitzicht bieden op een oplossing.

WILLEM DE VROOMEN
Alkmaar

Bombardementen

Het is verbazingwekkend hoe in het algemeen de NAVO-bombardementen op Joegoslavië worden aanvaard. De balans ná die bommen zal alleen maar negatief zijn. Een miljoen Kosovaren gaan vermoedelijk niet meer terug naar hun woonplaats en zullen de onrust op de Balkan vergroten. De NAVO-bombardementen zijn alleen bedoeld om de geloofwaardigheid te behouden.

Het is pure machtswellust en bovendien bijzonder laf. Als de constatering is dat Milosevic mensen bedreigt, kun je ter plekke te hulp snellen en gooi je niet lukraak bommen op onschuldigen. Het vervelende is dat Milosevic president van Joegoslavië (inclusief Kosovo) is, die de steun krijgt van een overweldigende meerderheid in zijn land. De VS moet toch weten dat het Rambouilletverdrag een eenzijdig opgelegde eis aan Joegoslavië was. De Serviërs moesten verdwijnen uit Kosovo en de UCK-terroristen mochten oogluikend hun wapens houden van de NAVO.

Zelfs als Joegoslavië in alles toegeeft, blijft er een verwoest land over, ook voor de Kosovaren. Zullen de NAVO-aanhangers dan nog juichen?

H. HOOGLAND
Schagen

28/10/98

Lubbers: Kohl belasterde mij

AMSTERDAM — Oud-premier Ruud Lubbers beschuldigt Helmut Kohl ervan dat hij als bondskanselier van Duitsland willens en wetens het lasterlijke verhaal heeft verspreid dat Lubbers tegen de Duitse hereniging is geweest.

In Vrij Nederland zegt Lubbers dat Kohl dat deed om aan ander regeringsleiders in Europa te kunnen verkopen waarom Lubbers in 1994 niet in aanmerking zou kunnen komen voor het voorzitterschap van de Europese Commissie.

Lubbers bestempelt de actie van Kohl als 'gewoon laster' en 'laag-bij-de-gronds'.

Populaire presentator 'Crimewatch' vermoord

LONDEN – De populaire presentatrice van een misdaadprogramma op de Britse tv is gisteren vermoord voor haar huis in Londen. Jill Dando werd naar eigen zeggen al jaren achtervolgd door een opdringerige fan. Of hij iets met de moord te maken heeft is onduidelijk. De 37-jarige Dando had eerder bij de politie zorgen over haar veiligheid geuit vanwege haar medewerking aan het programma *Crimewatch*. De laatste aflevering ging over de bomaanslag in de Londense immigrantenwijk Brixton door de extreemrechtse splintergroep *Combat 18*.

Kroatië probeert zomerseizoen te redden

ZAGREB – Kroatië gaat zijn toeristenindustrie extra subsidie geven om de klap Kosovo te compenseren. Het land is erg afhankelijk van toerisme en de regering moet al bezuinigen doordat veel toeristen hebben afgezegd vanwege de bombardementen op het nabij gelegen Servië. De regering hoopt met extra reclame en lagere prijzen voor toeristen het seizoen nog enigszins te redden.

Vliegtuigen vertraagd door bombardementen

BRUSSEL – Dertig procent van de vluchten boven Europa loopt vertraging op door de bombardementen op Servië, schat de verkeersleidingsorganisatie Eurocontrol in Brussel. Vanaf vandaag staat Eurocontrol de vliegmaatschappijen toe zelf een alternatieve route te zoeken in plaats van te wachten op wat hun wordt toegewezen.

EU scherpt sancties aan

Europese ministers willen Joegoslavische economie hermetisch afsluiten

Van onze correspondent

LUXEMBURG – De Europese Unie scherpt de bestaande economische sancties tegen Joegoslavië flink aan. Verder roept zij alle lidstaten en sportbonden op een sportboycot tegen het land in te stellen.

Nederland heeft lang voor een sportboycot geijverd. Onder druk van Griekenland bleef het gisteren bij een aanbeveling om geen Joegoslavische atleten of teams meer uit te nodigen. „Maar wie het toch nog doet, weet de ogen van heel Europa op zich gericht", waarschuwde Europees commissaris Hans van den Broek.

De ministers van buitenlandse zaken keurden ook formeel het olie-embargo tegen de Balkanstaat goed. Dat wordt komende vrijdag van kracht. Minister Van Aartsen van buitenlandse zaken zei er niet aan te twijfelen dat de boycot in de praktijk ook werkt. Hij rekent erop dat de Navo voor scherpe controle gaat zorgen.

De ministers breidden alle sancties uit die zij de laatste jaren hadden ingesteld. Die hadden tot dusver niets om het lijf, klagen diplomaten en de Europese Commissie. Vooral Griekenland hield lange tijd elke verscherping tegen. „Een prachtig signaal aan Belgrado hoe eensgezind de EU is", aldus Van Aartsen.

Het inreisverbod wordt uitgebreid tot president Milosevic, zijn familie en de politieke leiding van Joegoslavië. Tot nu toe kreeg alleen een groepje Serviërs dat direct betrokken was bij de onderdrukking in Kosovo en de persbreidel in Belgrado, geen visum meer.

Bedrijven in EU-landen mogen vanaf nu geen apparatuur meer leveren om de schade van de bombardementen bij bedrijven te herstellen. Europese verzekeringsmaatschappijen kunnen geen exportkredieten meer verstrekken. Onder de bestaande regels was het alleen de EU-regeringen zelf verboden zich garant te stellen.

Alle burgerluchtverkeer vanaf EU-grondgebied naar Belgrado wordt verboden. Nu geldt er alleen een landingsverbod voor de Joegoslavische luchtvaartmaatschappij JAT. Het investeringsverbod wordt uitgebreid. De bestaande regels waren zo vaag geformuleerd dat geen Europese investeerder zich eraan stoorde.

Naast de tegoeden van de Joegoslavische regering bij EU-banken die al waren bevroren, gebeurt dat op korte termijn ook met het geld van alle bedrijven en particulieren die banden hebben met het bewind in Belgrado. Of er nog Joegoslavische bedrijven zijn met geld op Europese banken, wist Van Aartsen niet. „Het gaat erom dat we alle economische kanalen afsluiten."

Op 27 mei houdt de Unie een conferentie in Bonn met alle buurlanden van Joegoslavië over de wederopbouw van de regio.

Het is nog de vraag hoe de Navo de olieboycot tegen Joegoslavië gaat afdwingen. Zonder goedkeuring van de Verenigde Naties is dat formeel onmogelijk. De Navo is niet van plan geweld te gebruiken. „Wij kunnen geen schepen tegenhouden", zei Navo-generaal Naumann gisteren in Washington. De Navo wil op zee een confrontatie vermijden met Rusland. Hooguit zal de Navo vrachtschepen inspecteren en vragen terug te keren. Rusland heeft gezegd dat het door zal gaan met olieleveranties naar het bevriende Joegoslavië.

De Navo heeft gisteren de laatste brug gebombardeerd over de Donau bij Novi Sad. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjug zijn 17 mensen omgekomen en 37 gewond bij luchtaanvallen op de stad Kursumilja, onder wie een baby.

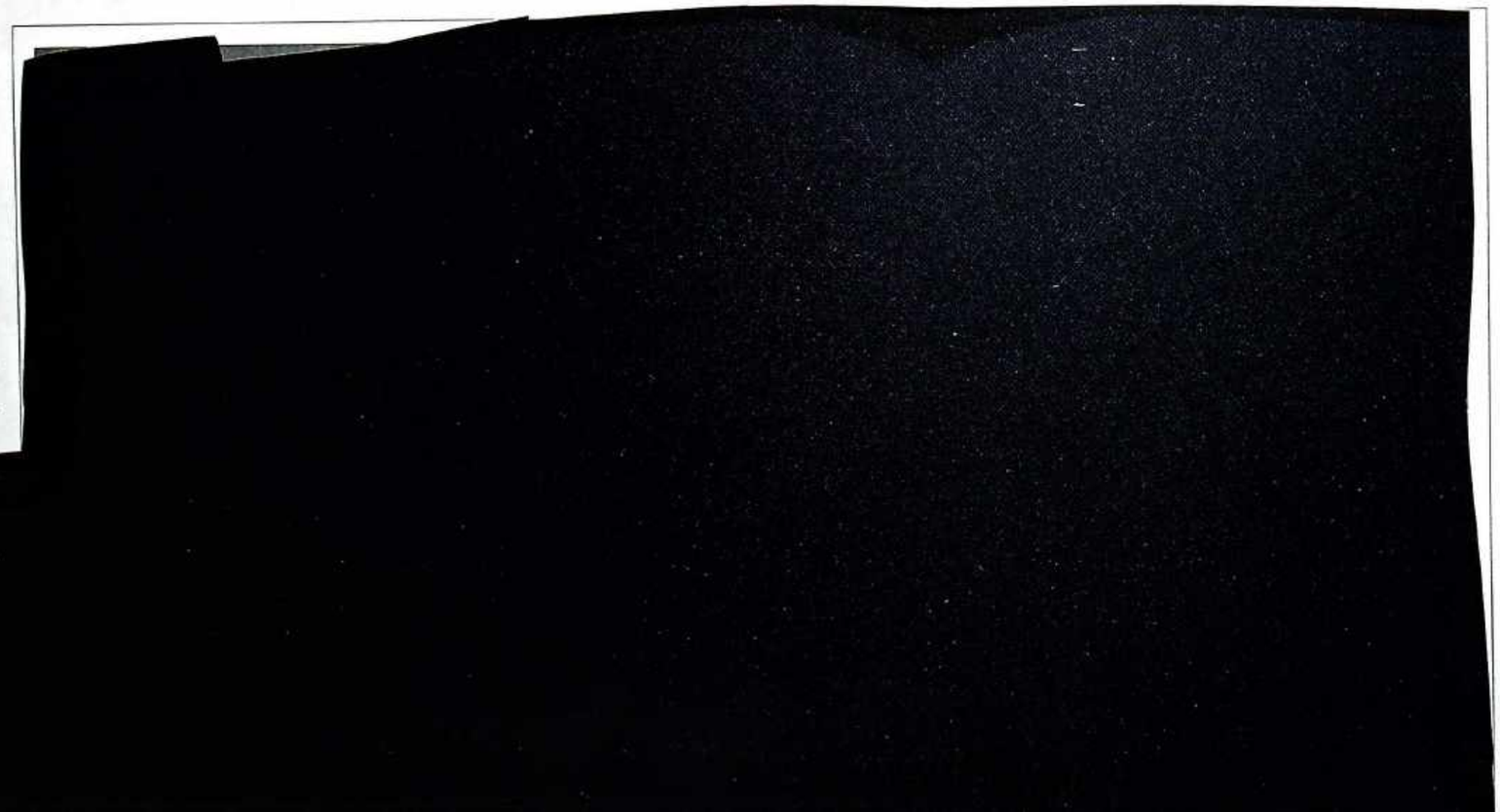

Joegoslavië zou granaten en mijnen laden met zenuwgas

Chemische wapens

Martijn Roessingh

AMSTERDAM – Er bestaan sterke aanwijzingen dat Joegoslavië beschikt over chemische wapens. Maar harde bewijzen zijn er niet.

Belgrado heeft nooit formeel informatie verschaft over het bezit van strijdgassen en ook geweigerd de uit 1993 stammende conventie tegen chemische wapens te ondertekenen. Die conventie verbiedt niet alleen het bezit, maar ook de ontwikkeling en productie van de stoffen. Binnen de Navo wordt echter sterk met Joegoslavische chemische wapens rekening gehouden. Joegoslavië is zich „zeer bewust van de gevaren die zo'n escalatie (de inzet van chemische wapens, red.) met zich mee zou brengen", zei president Clinton onlangs.

Mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch (HRW) meldde al in 1997 in een rapport dat het Joegoslavische leger uitgebreid onderzoek heeft gedaan naar het dodelijke zenuwgas sarin – bijvoorbeeld ook ingezet door de Aum Shinrikio sekte in de metro van Tokio, met 12 doden als gevolg. Joegoslavië zou ook experimenteren met mosterdgas – een blarentrekkend middel dat al stamt uit de Eerste Wereldoorlog – en BZ – een gas dat vergaande desoriëntatie veroorzaakt.

De chemicaliën zouden in onder meer artilleriegranaten zijn verwerkt en mogelijk zijn ingezet tegen moslimvluchtelingen uit Srebrenica. De mannen die in juli 1995 uit de enclave ontsnapten werden overvallen door hallucinaties, aanvallen van agressie of juist complete lethargie, zo tekende HRW op: mogelijk een gevolg van de inzet van BZ-gas door de Bosnische Serviërs.

Ook nu duiken dergelijke verhalen op. De Federation of American Scientists (FAS) zegt van het Kosovo-Bevrijdingsleger UCK te hebben gehoord dat de Serviërs BZ-gas in Kosovo hebben gebruikt. De berichten van FAS en/of UCK zijn echter niet bevestigd.

De FAS verschaft daarnaast zeer gedetailleerde informatie over productie en bezit van de stoffen in Joegoslavië. Zo zouden er momenteel vier productielocaties zijn, en zou het land ook nog de zenuwgassen tabun, soman en VX bezitten (50 ton gezamenlijk). Een grote variëteit aan wapens is met de chemicaliën 'geladen', inclusief bijvoorbeeld handgranaten, mijnen en raketten. Waar de FAS de gegevens op baseert blijft onduidelijk.

Maarten Nieuwenhuizen, adjunct-hoofd van de divisie toxische stoffen van TNO, acht het zeer wel mogelijk dat Joegoslavië chemische wapens bezit. Maar hij is ook sceptisch over de informatie van de FAS. „De gedetailleerdheid suggereert dat ze goede bronnen hebben. Maar het valt niet te controleren. Ik ben ook niet automatisch geneigd alles te geloven wat uit de Verenigde Staten komt. Van Soedan zeiden ze eveneens dat er chemische wapens werden geproduceerd (in een farmaceutische fabriek, red.) Die installatie is gebombardeerd, maar op het bewijs zitten we nog te wachten."

De Navo-planners zien de mogelijke aanwezigheid van chemische wapens echter als een groot obstakel. Nu al worden volgens het Amerikaanse ministerie van defensie bij de luchtaanvallen potentiële opslag- en productieplaatsen vermeden, vanwege de schade die de gassen aan de burgerbevolking kunnen toebrengen. Bij een grondoorlog in Kosovo komen daar de zorgen voor de eigen militairen bij.

KRIJGSGEVANGENEN. Het Rode Kruis heeft gisteren voor het eerst – kort – de drie Amerikaanse soldaten kunnen bezoeken die in Joegoslavische krijgsgevangenschap zitten. Ze lijken in goede conditie te verkeren, maar een arts moet hen nog onderzoeken.

Tractor voor Albanezen symbool van de hoop

KUKES – Voor duizenden Albanezen is de tractor waarmee ze uit Kosovo zijn gevlucht, een symbool van hoop op terugkeer. In de vluchtelingenkampen is het een vertrouwd beeld dat hele families druk zijn met wassen, poetsen en repareren. Want de tractor, vaak hun enig overgebleven bezit, moet goed blijven.

„Ik moet mijn tractor goed verzorgen, want op een dag moet hij me terugbrengen", zegt Ijat Suder terwijl hij prutst aan de uitlaat van zijn IMT 530 deluxe in de Albanese grensstad Kukes.

In de vluchtelingenstroom van de afgelopen weken zijn 3 000 tractoren meegekomen. Bijna allemaal zijn ze gemaakt door de Industrie voor Mechanische Tractoren (IMT), een gigantische fabriek in Belgrado die tientallen soorten landbouwwerktuigen maakt.

„Dit is de beste tractor. Ik heb hem al drie jaar en hij heeft nooit mankementen", zegt Suder. „Ik heb een (Servische) politieman vijftig mark moeten betalen om de tractor mee te mogen nemen."

Suders tractor is alleen in naam 'deluxe'. Er zit geen enkele meter op, geen zachte zitting en hij biedt geen bescherming tegen de regen en de kou, die de vluchtelingen de afgelopen weken zo hebben geteisterd. Maar Suders tractor was sterk genoeg om een kar met vijftien familieleden van Suder bijna honderd kilometer te trekken over een weg met meer gaten dan asfalt.

Artsen zonder grenzen heeft een medisch onderzoek gedaan dat speciaal was gericht op de bezitters van tractoren die wild geparkeerd staan in en om de stad. Want juist zij zijn meestal ook landeigenaren en die hebben te kampen met extra stress en trauma's als ze moeten vluchten.

De tractoreigenaren verzetten zich ook het meest tegen pogingen om de vluchtelingen dieper in Albanië op te vangen. Maar als ze wel zouden gaan, dan zouden de wegen dagenlang verstopt zijn, vooral als ze ook karren vol familie en spullen zouden trekken. De VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR stelt daarom voor dat er elke week één tractordag komt. „Alleen voor mechanisch goede tractoren met één bestuurder", zegt een UNHCR-woordvoerder. „De familie moet maar met de bus."

Een ander plan om bewaakte parkeerplaatsen in te richten waar de tractoren achtergelaten kunnen worden, stuit op verzet bij de eigenaren. Er zouden in drie weken al vijftig tractoren zijn gestolen, vooral door Albanese bendes. Maar Suder is daar niet bang voor. „Ik ben de enige die haar aan de praat krijgt. Als iemand anders het probeert, doet ze het niet. Ze moet op de juiste manier worden behandeld."

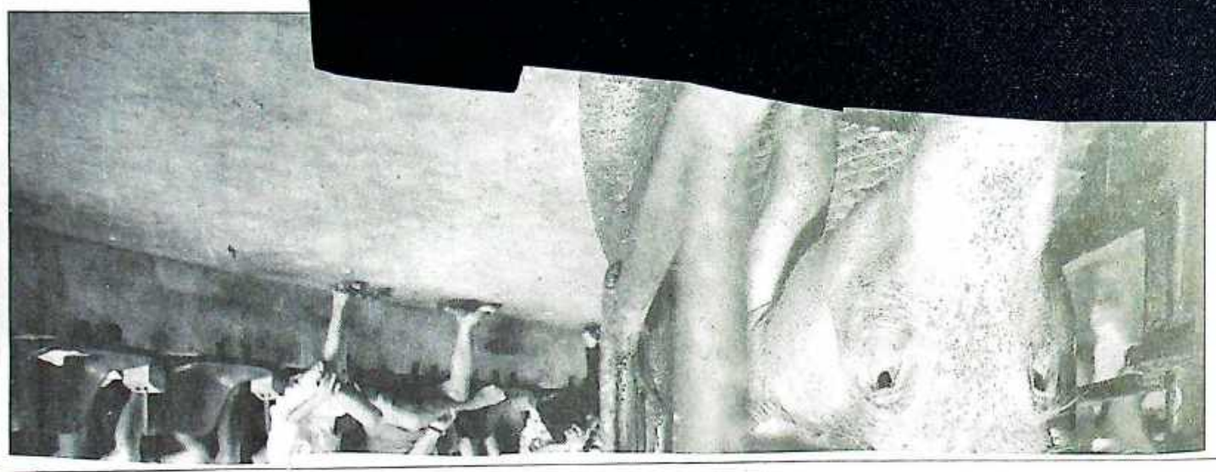

...tiele kopers in Singapore. Singapo-
...e ook voor mensen gevaarlijk is.
FOTO AP

...niet na

60 miljoen van de 160 miljoen Brazilianen in armoede.
De Wereldbank ...

geboeren, is nog maar de vraag.

In november van het vorig jaar zag het er allemaal prima uit. De Congrespartij won met overmacht de verkiezingen in de deelstaat New Delhi, Rajasthan en Madhya Pradesh. De BJP verloor zo dramatisch dat toen al werd gevraagd van tussentijdse verkiezingen voor het nationale parlement.

Maar de BJP lijkt op de weg terug. Afgelopen woensdag, vier dagen na de stemming over de podium: Vajpayee en de leiders van zestien andere partijen die deel uitmaakten van zijn coalitie. Allemaal prezen ze de premier, die fel uithaalde naar Sonia Ghandi.

Het gaat de BJP en haar bondgenoten straks om de drie 'B's: de Begroting, de Bom (een verwijzing naar de kernproeven die het kabinet-Vajpayee een jaar geleden liet uitvoeren) en de Bus (waarmee de premier in februari naar erfvijand Pakistan reisde).

DE ONDERKRANT

SITES / *Joegoslavië zoekt steun en troost op internet*

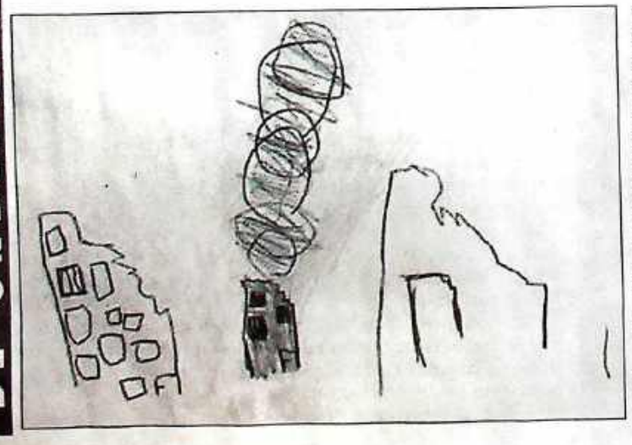

'Drie brandende huizen' heet de tekening hiernaast. Ze staat op de website 'War against Yugoslavia' (www.inet.co.yu) en is volgens de begeleidende tekst getekend door het vijfenhalf jaar oude meisje Teodora, in een schuilkelder in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado. „Mama, die Amerikanen moeten wel heel gemeen zijn, als ze ons op de eerste dag van de lente bombarderen", heeft Teodora erbij gezegd, suggereren de makers van de website.

De oorlog in Joegoslavië heeft zich uitgebreid naar cyberspace: het benarde Servië zoekt steun en raad op het Internet. Het kan over alles gaan, van informatie over waar de bommen vallen tot advies over manieren om paniekerige kinderen te kalmeren. Er zijn erg officiële sites, zoals die van het leger-persbureau. Er zijn vanzelfsprekend ook informele babbelsites die gebruikers benutten om *on line* met elkaar te kletsen terwijl de bommenwerpers en kruisraketten overvliegen.

De meeste sites beogen het moreel hoog te houden in weerwil van de Navo-luchtaanvallen. En ze leveren een platform voor gebruikers om hun woede te uiten over de aanvallen door landen die Serviërs als bevriend plachten te zien. Op www.dvi-net/Akcija wordt gebruikers verteld: „Het doel van deze *page* is het bevorderen van de eenheid van alle Serviërs en alle mensen van goede wil uit de hele wereld door het samenstellen van een e-mail-adressenlijst, als middel in de gezamenlijke strijd tegen de agressie tegen ons land."

Gebruikers worden toegesproken door beroemdheden als de voetbal-international Dejan Savicevic (ex-Inter Milan), die stelt: „We vertrouwen op de overwinning van onze spirituele kracht en op onze vaste wil Servië niet te zien zwichten voor Navo-terreur."

Veel steden en stadjes, zoals Kraljevo, een zuidelijke stad met ongeveer honderdduizend inwoners, hebben hun eigen anti-Navo-*website*. Op de Engelstalige site www.aim.ac.yu van de universiteit van Belgrado kan de surfer kiezen uit diverse opiniepeilingen en zijn mening geven.

Een van de populairste chatsites is www.serbiancafe.com. Tussen de bomardementen door *chatten* de surfers met elkaar. „Vliegtuigen komen aan. Ze zullen binnen vijf minuten bij je zijn", luidt een online-gesprek. Een gebruiker uit de stad Novi Sad: „Er was een knal. Daarna een merkwaardige stank."

www.inet.co.yu biedt naast kindertekeningen ook tips over hoe deze crisis te overleven. Ouders krijgen tips van een psycholoog uit Novi Sad over hoe om te gaan met kinderen die door de luchtaanvallen last krijgen van stress. Het advies is de kinderen te stimuleren hierover te praten.

Een goed middel is hen met spelletjes en tekeningen hun gevoelens te laten uiten. Ouders wordt aangeraden hun zorgen over de gebeurtenissen met hun kinderen te delen. Wel is het belangrijk dat de ouders een mogelijk goed afloop niet uitsluiten.

Om de verontruste mensen op te vrolijken, worden de surfers opgeroepen de laatste roddels en wilde verhalen uit hun regio via internet te verspreiden. www.-inet.co.yu heeft zelf een roddels- en wilde-verhalenlijst in de aanbieding. Zo zouden tienduizend mensen in Belgrado zijn gearresteerd omdat zij voorwerpen in de grond hebben geplaatst om de Navo te helpen de doelen te herkennen. Voor elk neergeplant 'item' kregen ze driehonderd Duitse mark.

redactie buitenland

Kinderen wachten in de regen tot ze de Macedonische grens over mogen. In Blace arriveerden gisteren weer drieduizend vluchtelingen uit Kosovo; er zouden er nog eens 30 000 onderweg zijn. Ook honger drijft mensen nu uit Kosovo: vluchtelingen zeggen dat de Serviërs alle voedsellijnen hebben afgesneden. FOTO EPA

27-4-99

We staan helemaal alleen, erkent Draskovic

Analyse

Jan Bezemer

AMSTERDAM – De Navo blijft doelen in Joegoslavië bombarderen. Maar tegelijk gaan diplomaten zich de komende dagen de blaren op de tong praten om te proberen tot een vergelijk te komen tussen Rusland en de Navo. Een compromis over de aanpak van de crisis in Kosovo lijkt mogelijk.

De Navo wil dat Rusland „een deel van de oplossing is, niet van het probleem," zei de Britse minister Cook van buitenlandse zaken dit weekeinde in Washington. Volgens Cook en zijn Amerikaanse ambtgenoot Albright doet de Navo alle moeite „de deuren open te houden voor Rusland om de dialoog te heropenen".

De Joegoslavische vice-premier Vuk Draskovic ziet de bui al hangen. In een radio-interview waarschuwde hij zijn Servische landgenoten de leugens van de eigen leiders niet langer te geloven. De Russen zullen geen wapens inzetten om het voor de Serviërs op te nemen, zei hij. Integendeel. „We staan er alleen voor. De wereldopinie is tegen ons." Hij zei te verwachten dat Rusland en het Westen binnenkort in de Verenigde Naties een compromis zullen bereiken over Kosovo. Volgens Draskovic zit er dan nog maar één ding op voor zijn regering in Belgrado en dat is zo'n akkoord aanvaarden. „Als er mensen zijn die zeggen dat wij zo'n akkoord moeten afwijzen en dat wij de hele wereld moeten verslaan, dan moet ons volk duidelijk 'Nee!' tegen hen zeggen."

Vooral de Russische gezant voor de Balkan, voormalig premier Tsjernomirdin, vormt de komende dagen het middelpunt van alle diplomatieke activiteiten. De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, verantwoordelijk voor de relatie met Rusland, Strobe Talbott, stond gisteren als eerste op de stoep. Na hem komen de Canadese minister van buitenlandse zaken Lloyd Axworthy, zijn Griekse collega George Papandreou-junior en tenslotte de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan. Tsjernomirdin zal morgen ook nog naar Straatsburg reizen om daar parlementariërs van de Raad van Europa te informeren.

Alleen Milosevic zelf wil nog tegen de rest van de wereld vechten

Iedereen wil van de Rus weten wat hij nu vorige week donderdag precies met de president van Joegoslavië heeft afgesproken. Volgens de Russische gezant zou Milosevic door de knieën zijn gegaan. Hij zou een gewapende vredesmacht in Kosovo accepteren. Maar Milosevic ontkent dat in alle toonaarden. Hij wil alleen een groep burgers als waarnemer accepteren, zo maakte zijn woordvoerder bekend.

De uitkomst van dat gesprek blijft mistig, maar de publieke ruzie tussen Milosevic en Tsjernomirdin zal de relatie tussen Moskou en Belgrado zeker bekoeld hebben. Het zal voor Moskou steeds duidelijker worden dat met Milosevic niet goed zaken te doen zijn.

De Joegoslavische president wekt de indruk onverstoorbaar door te regeren en bereid te zijn het alleen tegen de hele wereld op te nemen. Hij doet nauwelijks moeite Rusland aan zijn zijde te houden. Zijn omgeving verwondert zich erover dat de man hoegenaamd geen emoties toont, ook niet als zijn huis kapotgeschoten wordt.

Draskovic heeft zijn regering opgeroepen niet langer de hele wereld te tarten, maar nu tot zaken te komen, „omdat er over 20 dagen niets meer van het land heel is". Draskovic was ooit een belangrijk lid van de oppositie in Belgrado, tot hij in januari vice-premier werd. In politiek opzicht is hij een 'ongeleid projectiel'. Hij is wel vaker van mening veranderd als hem dat uitkwam.

Het gaat dan ook te ver om zijn uitspraken te zien als eerste scheurtjes in het Servische kamp, zoals de Navo graag doet. Maar zijn radio-interview geeft wel inzicht in het denken in Joegoslavische regeringskringen. Zo geeft hij openlijk toe dat Belgrado verwacht had dat de Navo verdeeld zou raken of uiteen zou vallen. Hij zei: „Niet alleen zijn er in Washington geen barsten verschenen in de Navo, zij is er zelfs sterker op geworden."

„De Serviërs moeten begrijpen dat de wereldopinie toch tegen hen is. Laten wij het volk de waarheid vertellen. Er komt geen Derde Wereldoorlog. Wij staan alleen." Zonder de naam van Milosevic daarbij te noemen, veroordeelde Draskovic „hen die het land leiden en tegen het volk liegen".

MEER NIEUWS OP PAGINA 3, 5

Onder de schoenenfabriek ligt een bunker

27-4-99

Van onze verslaggeefster
Corine de Vries

SKOPJE

Het commandocentrum van de NAVO in Macedonië is gevestigd in een oude schoenenfabriek in de hoofdstad Skopje. In betere tijden werden hier dagelijk 13 duizend paar 'degelijke communistische' schoenen geproduceerd, vertelt de Britse luitenant-kolonel Max Marriner tijdens een rondleiding. Maar de Joegoslaven maakten hier tijdens Tito ook een chemisch filtersysteem voor de naastgelegen tank-onderdelenfabriek. Wat wellicht de aanwezigheid verklaart van een indrukwekkend ondergronds bunkerstelsel.

Marriner: 'Toen ik hier voor het eerst rondliep viel mijn mond open van verbazing. Deze bunkers zijn veel eleganter en geavanceerder dan wat wij in 1981 konden maken. En dat onder een schoenenfabriek... Dat maakt je nieuwsgierig naar wat er zich onder het ministerie van Binnenlandse Zaken in Belgrado bevindt, toch? En het verklaart misschien een beetje waarom de NAVO zoveel en zo vaak fabrieken bombardeert.'

Bovenop deze bunkers geeft de Britse luitenant-generaal Sir Mike Jackson leiding aan de nu 12.975 manschappen in Macedonië. Hun status is in deze fase van de oorlog onduidelijk, vertelt een van de officieren. 'We zijn in ieder geval geen Rapid Reaction Force, geen Extraction Force en geen K-Force. Noem ons maar gewoon NAVO-troepen in Macedonië.'

De gematigde Macedonische president Kiro Gligorov heeft maandagmorgen verklaard dat hij het zat is de NAVO van dienst te zijn als hij er zo weinig voor terugkrijgt. Generaal Jackson heeft wel begrip voor Gligorovs uitval. Hij is nog niet op het matje geroepen bij de Macedonische regering, maar dat zou best nog kunnen gebeuren.

'Waar het de Macedonische regering nu om gaat, is erkenning voor het lastige parket waar ze in zit. En die erkenning zou zich volgens de Macedoniërs moeten vertalen in royale financiële steun, snellere evacuatie van de vluchtelingen en meer humanitaire hulp.'

NAVO-macht maakt kwartier in Macedonië

Terug naar de rondleiding in de Vodno-schoenenfabriek. Ooit werkten hier 8,5 duizend mensen, maar vanaf het ineenstorten van de Joegoslavische economie in 1989 ging het bergafwaarts met de fabriek. In het kleine deel dat nog in gebruik is werken nu 930 mensen.

Luitenant-kolonel Marriner besloot in augustus vorig jaar dat de fabriek een ideale plek was voor het Macedonische NAVO-hoofdkwartier. 'Klein, maar toch met genoeg ruimte.' Wel moest er veel aan het gebouw gebeuren. Uit de enorme fabriekshal zijn alle stalen schoenmaakmachines verdwenen. In hun plaats staan nu 24 grote groene legertenten waar 300 officieren van het hoofdkwartier voorlopig in slapen. 'Maar er moeten hier 128 tweepersoonskamers komen. En beneden zijn we 81 slaapruimtes aan het maken voor elk vier man.'

In wat vroeger de fabrieksvergaderruimte was, is nu het NAVO-commandocentrum ingericht, het hart van het hoofdkwartier. Hier worden strategieën uitgedacht en opdrachten uit Brussel uitgewerkt. Overal hangen landkaarten overdekt met pijlen en strepen, maar er heerst niet de hectiek die je zou verwachten in een NAVO-commandocentrum in oorlogsgebied. De sfeer is eerder relaxed.

'We zijn nu vooral defensief bezig en met het geven van humanitaire hulp. Dat moet natuurlijk ook worden gecoördineerd, dus we hebben het druk zat. Maar het brengt niet veel spanning met zich mee', zegt een van de officieren.

Een grondtroepeninvasie in Kosovo is op dit moment voor de NAVO vanuit Macedonië geen optie, vertelt een ander: 'Daar zijn we nog veel te zwak voor. En het is geen doen om over die bergwegen binnen te trekken. Grondtroepen zijn alleen een optie als het Joegoslavische leger Macedonië als eerste aanvalt.' De NAVO is volgens de officier op dit moment niet bang voor een dergelijke aanval. 'Zo stom zullen de Joegoslaven vast niet zijn. Hoewel je het natuurlijk nooit zeker kunt weten. Wij zijn overal op voorbereid.'

Buiten de fabriek liggen tegen de muren tot een hoogte van twee meter zandzakken opgestapelt. Tientallen jeeps zijn daar weer tegenaan geparkeerd. 'Die staan daar niet omdat we onvoldoende parkeerruimte hebben, maar ter beveiliging', legt Marriner uit. 'In het geval van een explosie vangen de zandzakken en auto's de schokken op, wat de kans groter maakt dat de muren overeind blijven staan.'

Een stoffige trap leidt naar de luchtdichte deur van een van de bunkers. De betonnen muren zijn dubbellaags en ruim anderhalve meter dik. Marriner: 'Om een dergelijke bunker te vernietigen, is een bomexplosie niet voldoende. Voor zoiets heb je heel moderne, exacte en satellietgestuurde munitie nodig.' De bunker heeft een wateropslagruimte en filtersystemen voor water en lucht. Langs de wanden staan metalen rekken die uitgeklapt een driehoog stapelbed worden.

De NAVO gebruikt de bunkers niet. 'Maar in het geval van bijvoorbeeld een mortieraanval komen we hier zeker schuilen. Daarom zorg ik ervoor dat het licht altijd aanstaat', zegt Marriner, die commandant van het supportbataljon is.

Een smalle, lage brandgang – bedekt met een dunne laag speciale korrels die chemische stoffen uit de kleding verwijderen – leidt, door alweer een luchtdichte deur naar de tweede grote bunker, en vervolgens naar een lange nooduitgang, die zich op tientallen meters afstand van de fabriek bevindt. Mocht de fabriek instorten, dan blijft het mogelijk de bunker te verlaten.

De NAVO heeft er geen idee van hoeveel van dit soort ondergrondse bunkers zich in Joegoslavië bevinden. 'Maar het zijn er veel', weet Marriner. De bunkers maakten deel uit van het nucleaire beveiligingsprogramma van Joegoslavië tijdens Tito. In de wet was vastgelegd dat iedere burger recht had op bescherming in het geval van een nucleaire aanval.

Tito bouwde Joegoslavië vol geheime bunkers

Omdat deze bunkers zich vrijwel altijd onder grote gebouwen bevinden, zijn ze heel moeilijk te ontdekken. Eenmaal weer bovengronds laat Marriner zien hoe ze toch zijn op te sporen. Op ongeveer vijftig meter afstand van de fabriek steken twee blauwe, paddestoelvormige pijpen de grond uit. 'Je moet altijd iets hebben waardoor je lucht kunt af en aanvoeren. Dus daar zoeken onze piloten naar.'

Oorlog in Kosovo dreigt Duitse Groenen te splijten

'Niet bombarderen', roepen de pacifisten bij de Duitse Groenen, die dreigen te bezwijken onder ruzie over de NAVO-acties.

99

Door onze correspondent
MICHÈLE DE WAARD

BERLIJN, 27 APRIL. Zodra het buiten begint te bliksemen, barst ook binnen bij de Groenen het onweer los. Na een urenlange discussie over de oorlog om Kosovo lopen de emoties in de overvolle zaal hoog op. „Oorlogshitser, oorlogshitser", roept een man met stekelig haar en een spijkerhemd naar de groene parlementariër achter de tafel. Geëmotioneerd heft hij beide armen omhoog: „Waarom stoppen jullie niet met de luchtaanvallen?"

Uit een andere hoek wordt geroepen: „Niet bombarderen, niet bombarderen." Een struise vrouw in rood-witte bloes („Ik ben politicologe en een Russisch emigrantenkind") struikelt van drift over haar eigen woorden. „Wie had ooit kunnen denken dat de Groenen het land in een oorlog zouden storten! We moeten uit de NAVO. Onmiddellijk." En tegen een jongen in de zaal, die eerder had gepleit voor de '*Totale Krieg* aan de fascisten in Belgrado', sneert ze: „Jou hoef ik ook niet te vragen wat je vader in '42 deed."

Even is het oorlog in zaal 1138 van het stadhuis in West-Berlijn waar de Groenen uit de betere wijken Wilmersdorf en Charlottenburg over de NAVO-luchtaanvallen in Joegoslavië debatteren. Helmut Lippelt, Bondsdaglid voor de Groenen in Bonn en woordvoerder voor de buitenlandse politiek, krijgt de wind van voren. Aarzelend geeft hij tegengas.

„München, 1938. De *appeasement*-politiek van vooral Engeland en Frankrijk tegenover Hitler had ook geen enkel effect", probeert Lippelt. Maar aan het eind van de avond is de kakofonie zo groot, dat de voorzitster van de lokale Groenen-afdeling haastig de bijeenkomst beëindigt. Op de gang veegt 'het Russische emigrantenkind' opgewonden haar tranen weg. „Mensenrechten verdedig je toch niet met bommen." Ze begrijpt haar landgenoten niet meer.

„Dit was nog een goede bijeenkomst", zegt Helmut Lippelt (67) na afloop in een gesprek. „Er was zelfs een bezoeker die lid van onze partij wilde worden. In Nedersaksen is de situatie momenteel veel, veel moeilijker. Deze oorlog verscheurt de partij. Pacifisten weten zich geen raad." Volgens Lippelt is het risico „levensgroot" dat de Groene Partij op het bijzondere partijcongres van 13 mei over de oorlog om Kosovo uiteenvalt. Lippelt reist nu stad en land af om de twijfelaars over te halen de NAVO-koers van hun eigen minister Joschka Fischer (Buitenlandse Zaken) en de rood-groene regering te steunen. [• *Vervolg* GROENEN: pagina 5]

Oppositie heeft moeite met overleven

De oppositie in Servië laat een maand na het begin van de bombardementen van de NAVO nauwelijks nog van zich horen. „De luchtacties hebben tien jaar werk teniet gedaan."

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BOEDAPEST, 27 APRIL. „Ja, we komen hier wel bij elkaar. Maar het heeft geen enkele politieke betekenis. Het is meer een soort van groepstherapie. Sigaretten roken met elkaar. Proberen om niet gek te worden. Er is iedere dag wel iemand in mijn omgeving die totaal in elkaar klapt."

De studente uit Belgrado, aan de andere kant van de lijn, klinkt gehaast. Ze is de hele dag onderweg. Ook nu heeft ze nauwelijks tijd. „Ik ben nooit langer dan een half uur op één plaats." Dingen regelen, vrienden zien, redden wat er te redden valt van het grote anti-Milošević-verzet van een paar jaar geleden. „Proberen op één of andere manier te overleven." Haar stem is diep en doorrookt.

In het najaar van 1996 liepen ze allemaal te hoop tegen de dictatuur van Slobodan Milošević. Studenten, docenten en professoren. In een verbluffend vertoon van eenheid 'wandelden' ze dag in dag uit voor de democratie in Joegoslavië. Speciale politietroepen grepen herhaaldelijk hard in. Maar het protest was niet te breken. Althans twee maanden lang, toen was het plotseling voorbij. Ieder ging zijn eigen weg. Een deel van de studentenleiders verkoos een politieke carrière of ging gewoon weer aan de studie.

Een jaar later haalde Miloševi é de bezem door de opstandige universitaire wereld. Docenten en hoogleraren werden gedwongen loyaliteitsverklaringen te tekenen. Wie weigerde verloor zijn baan. Er werd een enkele keer geprotesteerd tegen de verlate wraak van het regime, maar veel had het protest niet om handen. De energie was op, was de verklaring.

Een maand na het begin van de bombardementen is de intellectuele oppositie nogverder uit elkaar geslagen. Er verschijnen weliswaar regelmatig verklaringen van ongeruste burgers tegen de NAVO-bombardementen. Maar veel samenhang lijkt er niet te zijn. Een groep van 17 onafhankelijke economen uit Belgrado sprak zich vorige week fel uitnegen de bombardementen. Ze rekenden voor dat Joegoslavië een miljardenschade lijdt en dat het land nu al teruggebombardeerd is tot het economisch niveau vaavlak na de Tweede Wereldoorlog.Een opmerkelijk vertoon van eenheid, al meldden bronnen binnen de G-17 dat de Montenegrijnse collega's het eigenlijk helemaal niet eens zijn met de collega's uit Belgrado.

Bovengenoemde studente meldt telefonisch vanuit Belgrado dat ze helemaal niets wil tekenen omdat ze de verklaringen – die allemaal om een einde vragen aan de bombardementen – te eenzijdig vindt. Zij weet helemaal niet zeker of ze wel zo tegen de bombardementen is en ze vindt in ieder geval dat de misdadige kant van het regime van Milošević onvoldoende onderstreept wordt.

De jurist en deskundige voor de rechten van de mens Vojin Dimitrijević protesteerde luid toen zijn collega-professoren vorige zomer op een universitair zijspoor werden gezet. Ook nu kwam hij als één van de eersten in actie. Namens het 'Belgrado Centrum voor Mensenrechten' vroeg hij al de eerste dag na de bombardementen om stopzetting. „De bombardementen hebben in één nacht tien jaar keihard werken door groepen van moedige mensen in verschillende NGO's en de democratische oppositie te niet gedaan. Mensen die nooit hebben geprobeerd om iemand 'omver te werpen' maar een burgermaatschappij probeerden te ontwikkelen."

Na deze eerste, volgden andere verklaringen. Langere teksten, meer ondertekenaars. Maar de boodschap was steeds hetzelfde. „Jullie bombarderen niet het regime van Joegoslavië maar de burgers en de oppositie." Een groot deel van de intellectuele oppositie tegen het bewind is tijdelijk naar Boedapest uitgeweken – tijdelijk, omdat een visum maar een maand geldig is.

Dimitrijević vindt het steeds moeilijker zijn handtekening te zetten. „Het probleem van de vluchtelingen uit Kosovo heeft bijbelse proporties aangenomen. De oorlog heeft een eigen dynamiek gekregen. De situatie wordt steeds gecompliceerder." Toch blijft hij tekenen „ook al is niet iedere zin in die verklaringen van mezelf". En ook al weet hij dat „er geen land op aarde is waar politici luisteren naar academici zoals wij".

'Fischer-factor niet negeren'

[• *Vervolg* van pagina 1] De vrees dat de partij door de oorlog kan splijten groeit met de dag. Er zijn al meer dan 250 Groenen uit de partij gestapt, er worden verbitterde discussies gevoerd en zelfs het aftreden van Fischer (*Kriegstreiber*) is al geëist. Vorige week waarschuwde de minister zelf voor een breuk in de coalitie als de Groenen op het congres de NAVO-acties afwijzen.

Volgens het Amerikaanse blad *Newsweek* mag de rood-groene regering zich dan hebben veranderd van 'een stelletje stuntelende amateurs in een groep vastbesloten haviken', in de alliantie werpen bondskanselier Gerhard Schröder en Fischer zich op als duiven om hun coalitie te redden. Terwijl vooral de Britten de situatie in Kosovo rijp achten voor het inzetten van grondtroepen, ijveren Fischer en Schröder koortsachtig voor een politieke oplossing. Fischers vredesplan, het inzetten van de Duits-Russische vriendschap, een conferentie over een Marshall-plan voor de Balkan. Alle kaarten worden op diplomatie gezet, grondtroepen zijn 'niet aan de orde'.

Maar Lippelt, een pacifist van het eerste uur en nu een 'Realo' (realist) in de fractie, weet beter. Net als de 'krijgsraad' van Schröder, Fischer en Scharping (Defensie). De democratie in Duitsland is gekomen „met hulp van Amerikaanse tanks". Dat hield Lippelt ook de Groenen voor in het stadhuis van Wilmersdorf. De grote vraag is wat er gebeurt als de regering voor het partijcongres een besluit moet nemen over grondtroepen, waarvoor toestemming van de Bondsdag nodig is.

„U heeft gemerkt dat ik weigerde me vast te leggen", zegt Lippelt. „Praat je over grondtroepen, dan moet je discussiëren over het doel waarvoor ze worden ingezet. Als het gaat om een beschermingszone in Kosovo, zodat de vluchtelingen naar hun land kunnen terugkeren, verwacht ik dat de Bondsdag niet meer zo eensgezind in haar afwijzing zal zijn."

Toch kan in het parlement een onoverzichtelijke situatie ontstaan. „De CDU kan ons links inhalen." Tijdens het CDU-congres in Erfurt wezen voorzitter Wolfgang Schäuble en vice-voorzitter Volker Rühe dezer dagen het inzetten van vechtende grondtroepen resoluut van de hand. Loyaliteit aan de NAVO betekent niet dat Duitsland zich 'slaafs' hoeft op te stellen. Uitspraken die de sceptici bij de Groenen uit het hart gegrepen zijn.

„Als de Groenen op 13 mei de bewegingsvrijheid van de regering beperken, wordt het gevaarlijk", meent Lippelt. Een verschuiving van de machtsverhoudingen bij de Groenen kan ertoe leiden dat de coalitie snel haar meerderheid verliest aangezien ze met slechts 11 stemmen extra regeert.

Volgens Lippelt staat het politieke overleven van Fischer niet op het spel. „Fischer zal nooit onder druk van de partij uit deze regering stappen. Hij wordt met de buitenlandse politiek van Duitsland geïdentificeerd. Zijn invloed op de huidige politiek is ten minste zo groot als die van Schröder."

Als de partij uiteenvalt ontstaat een andere situatie. Lippelt: „Als Jürgen Trittin, minister van Milieu, op het partijcongres lucht krijgt van een anti-Joschkastemming, zal hij de verleiding niet weerstaan zichzelf op te werpen als hun leider. Dan valt de partij uit elkaar en is het denkbaar dat Fischer overstapt naar de SPD."

De Groenen zouden wel gek zijn om het zover te laten komen, meent Lippelt. Uit het laatste opinie-onderzoek van het instituut Wahlen blijkt, dat Fischer even populair is geworden als Schröder. „Joschka ondervindt grote erkenning bij de publieke opinie. Het komt de Groenen duur te staan als zij de *Fischer-factor* negeren".

Betogers in Athene zwaaien met Griekse en communistische vlaggen bij een demonstratie tegen de NAVO-luchtacties. (Foto AP)

Rusland komt met 'nieuwe ideeën' Kosovo

MOSKOU, BELGRADO, 27 APRIL. Rusland heeft een aantal „nieuwe ideeën" om de crisis in Kosovo op te lossen. Ex-premier Viktor Tsjernomyrdin zal die ideeën de komende dagen ter sprake brengen in contacten met Westerse leiders.

De NAVO zette gisteren haar bombardementscampagne tegen Joegoslavië voort en bombardeerde opnieuw in het centrum van Belgrado het hoofdkwartier van de regerende socialistische partij. Het ging de NAVO om de uitschakeling van de zendmasten op het dak, die bij een eerste bombardement waren blijven staan en die vannacht zijn vernietigd.

De plaatsvervangende Amerikaanse minister van Buitenlandse AZaken Strobe Talbott sprak vandaag in Moskou met president Jeltsins Joegoslavië-gezant Tsjernomyrdin en minister van Buitenlandse Zaken Igor Ivanov. Na het gesprek met Ivanov uitte hij zich enthousiast: het gesprek was „extreem intens en opbouwend". Gisteren overlegde Tsjernomyrdin telefonisch met de Amerikaanse vice-president Al Gore en morgen is hij in Straatsburg. Tsjernomyrdin bezocht vorige week Belgrado en sprak daar met president Milošević over de crisis.

De ex-premier zei gisteren te werken aan „een reeks voorstellen" die zouden kunnen dienen als „startpunt in gesprekken met NAVO-landen" over een oplossing van de crisis. Hij trad niet in details. In het kader van de zoektocht naar een oplossing van de crisis met medewerking van Rusland sprak de Franse president Chirac gisteren telefonisch met Jeltsin. Later deze week komen de ministers van Buitenlandse Zaken van twee NAVO-landen, Canada en Griekenland, naar Moskou en gaat minister Ivanov naar Londen.

In Albanië is gisteren een Apache-gevechtshelikopter neergestort bij een oefenvlucht. De twee piloten konden zich redden. Juist gisteren voltooide de NAVO de overbrenging van de 24 Apaches naar Albanië. Deze gevechtshelikopters zullen worden ingezet bij aanvallen tegen grondtroepen van de Serviërs in Kosovo.

Het hoofd van het Internationale Rode Kruis, Cornelio Sommaruga, bezocht gisteren in Joegoslavië de drie Amerikaanse soldaten die op 31 maart op de grens tussen Kosovo en Macedonië door de Serviërs gevangen zijn genomen. Het was de eerste keer dat een buitenstaander de drie kort mocht spreken. Volgens Sommaruga maken ze het goed. Hij mocht hen maar zeer kort zien, maar kreeg wel de verzekering dat ze vandaag door een arts worden onderzocht.

De NAVO zal geen geweld gebruiken in haar pogingen, de olietoevoer naar Joegoslavië over zee tot stilstand te brengen. De NAVO werkt plannen uit om tankers op zee aan te houden en te doorzoeken. Rusland heeft gezegd zich niets van de olieboycot te zullen aantrekken. NAVO-generaal Naumann zei gisteren dat de NAVO zich niet het recht toeëigent „iemand te dwingen zijn koers te veranderen". (Reuters, AFP, AP)

Rusland herwint een rol door het roer om te gooien

In de Kosovo-crisis draait alles even om Moskou. Tsjernomyrdin als gezant – het blijkt een gouden greep.

Door onze correspondent
FRANK WESTERMAN

MOSKOU, 27 APRIL. Vanuit het ommuurde Kremlin richt Rusland zijn pijlen niet langer eenzijdig op de NAVO, maar ook op het anti-Amerikanisme onder het eigen volk. „In sommige regio's gaat het anti-Westerse sentiment echt te ver", waarschuwde president Jeltsin vorige week al.

Natuurlijk mogen de Russen zich legitiem opwinden over de arrogantie waarmee het bondgenootschap de veiligheidsafspraken van na de Tweede Wereldoorlog opzij schuift. Maar de hooggeplaatsten moeten ophouden te praten over „de keelafsnijders van de NAVO", zoals reserve-generaal Leonid Ivasjev deed, al helemaal nu Rusland voor het eerst sinds deze Balkanoorlog voor vol wordt aangezien. Immers, na het NAVO-jubileum gaat alle aandacht deze week uit naar Moskou, waar de president volgens defensiespecialist Pavel Felgenhauer „een pro-Westerse transformatie" doormaakt. Met zijn benoeming van ex-premier Viktor Tsjernomyrdin als Balkan-gezant blijkt Jeltsin een meesterzet te hebben gedaan.

Om te beginnen is er op slag een eind gekomen aan het vernederende isolement van Rusland. Als cheerleaders staan Madeleine Albright en Jacques Chirac te klappen aan de zijlijn voor Ruslands koerswijziging. Er stomen geen Russische kanonneerboten meer op naar de Middellandse Zee, nee, Viktor Tsjernomyrdin reist naar Belgrado om de Westerse eisen over te brengen aan Slobodan Milošević.

In ruil daarvoor krijgt Moskou weer respect. Vandaag met het bezoek van Strobe Talbott, de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken, straks gevolgd door ministers uit Canada en Griekenland en VN-chef Kofi Annan. Tsjernomyrdin reist morgen naar Straatsburg, hij belt regelmatig met zijn „vriend" Al Gore en Jeltsin krijgt weer telefonische schouderklopjes van Clinton en Chirac.

NIEUWSANALYSE

In de Russische pers keert de nuchterheid terug. „Heeft Rusland belang bij een overwinning van Milošević?" zo vroeg de *Novaja Gazeta* zich af. De strekking van het stuk (nee dus) werd vorige week nog verketterd als anti-patriottisch, maar lijkt nu gemeengoed. Over de dreiging van een wereldoorlog of het plaatsen van kernwapens in Wit-Rusland hoor je van officiële zijde geen woord meer.

De *Izvestija* suggereert dat Jeltsin maar wat graag het pan-Slavisme inruilt voor eerherstel van de grootmachtstatus. Onder de kop „NAVO geeft Rusland de rol van het paard van Troje" schrijft zij dat Tsjernomyrdin in Belgrado warm is onthaald, maar dat er uit zijn koker een internationale troepenmacht voor Kosovo zal rollen, met deelname van Russische soldaten.

Het contrast met het bliksembezoek van premier Jevgeni Primakov eind maart aan Milošević is enorm. Toen riep het Westen al dat zijn arbitrage was mislukt nog voordat hij Belgrado had verlaten. Door de pro-Westerse Tsjernomyrdin naar voren te schuiven legt Jeltsin niet alleen meer geloofwaardigheid aan de dag, hij kortwiekt tegelijk de hoogvlieger Primakov, tot voor kort omschreven als „de man die de feitelijke macht in Rusland in handen heeft".

Het weekblad *Itogi* weet het zeker: Jeltsin houdt met de benoeming van zijn Balkan-gezant zijn ambitieuze premier in toom. Sterker: als Tsjernomyrdin zou slagen waar Primakov faalde, dan keren ook zijn kansen als presidentskandidaat. Jeltsin wil dat Tsjernomyrdin hem opvolgt, maar moest zijn favoriet vorig jaar laten vallen onder druk van de roebelcrisis en zijn eigen lichamelijke aftakeling. Pro-Westerse liberale politici worden sindsdien verguisd, en alleen door mee te zingen in het anti-NAVO-koor konden ze zich de laatste weken staande houden.

Maar ook daarin tekent zich een kentering af, nu Rusland zich op het herwinnen van het internationaal prestige richt – desnoods ten koste van het Servische broedervolk. Het gejuich van het Westen is dan ook mede bedoeld om de liberale krachten in Rusland een laatste kans te bieden. Jeltsin moet echter balanceren; zijn nieuwe richtlijn over het benaderen van Milošević luidt: „We moeten hem zo dunnetjes mogelijk omhelzen."

BUITENLAND

Vreugde over Draškovic voorbarig

De NAVO put hoop uit de kritiek van Vuk Draškovic op het regime waarvan hij deel uitmaakt. Maar wie is Vuk Draškovic helemaal?

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

ROTTERDAM, 27 APRIL. De NAVO is blij: zondag trad de Joegoslavische vice-premier Vuk Draškovic buiten de door zijn president Slobodan Milošević uitgezette paden, met een paar opgezette pauwen. De leiders merkelijke uitspraken. De leiders van Joegoslavië, zei hij, moeten de eigen bevolking de waarheid vertellen, en die waarheid is dat de NAVO één is over de kwestie Kosovo, dat de NAVO géén scheuring te wachten staat dat Rusland Joegoslavië geen militaire hulp zal geven, dat de publieke opinie in de hele wereld tegen Joegoslavië is en dat de NAVO-bombardementen veel schadelijker zijn dan Belgrado wil toegeven.

Die uitspraken leidden bij de bondgenoten tot enthousiasme. NAVO-woordvoerder Jamie Shea zag een „grommel van ontevredenheid" in de hechte burcht die het regime van Slobodan Milošević is. Dat grommel, aldus Shea, zal toenemen naarmate men in Joegoslavië beter beseft dat het beleid van Milošević het land isoleert en terugwerpt. James Rubin, de woordvoerder van het State Department, oordeelde dat Draškovic' opmerkingen de illustratie vormen van „een nieuw besef van de realiteit door leidende figuren van het regime-Milošević".

Het enthousiasme zal nog wel even aanhouden, want gisteren deed Draškovic er nog een schepje bovenop. Hij opperde dat Belgrado wellicht zal instemmen met een internationale vredesmacht in Kosovo onder de vlag van de VN, een idee dat in Belgrado steeds is verworpen. Dat denkbeeld heeft volgens de vice-premier nu eenwel de steun van Milošević en van diens trouwste paladijn, de Servische president Milan Milutinović. Bovendien zou Belgrado zich niet verzetten tegen een onderzoek naar oorlogsmisdaden in Kosovo.

Of er reden is voor enthousiasme over wat Draškovic zoal meldt is de vraag. De bebaarde vice-premier is de minst consistente politicus in het hele spectrum van het openbare leven in Joegoslavië: hij verandert nogal makkelijk van standpunt en loyaliteit.

NIEUWSANALYSE

Jarenlang leidde hij met Zoran Djindjić en Vesna Pešić de oppositie tegen Milošević. Hij liet zich door de politie van Milošević in elkaar slaan en opsluiten. Maar nauwelijks had die oppositie haar enige zege geboekt op het regime, in februari 1997, of ze viel uiteen omdat Vuk Draškovic zijn kompel Zoran Djindjić het licht in de ogen – dat wil zeggen: het burgemeesterschap van Belgrado – niet gunde. Draškovic stookte tegen Djindjić tot die moest opgeven en hijzelf de buit kreeg: Belgrado, inclusief de welgevulde kas die daarbij hoort, en het radio- en tv-station Studio B, dat hij zondag als spreekbuis gebruikte. Eind vorig jaar verried Draškovic zijn verleden als opposant zelfs door zich aan te sluiten bij het regime van de man die hij zo lang had bestreden. Hij mag nu van tijd tot tijd proeballonnetjes oplaten en mooi weer spelen, als het zogenaamd democratische gezicht van een niet zeer democratisch bewind.

Als zijn opmerkingen inderdaad neerkomen op een „grommel van ontevredenheid" en als Draškovic het meent met zijn oproep aan het bewind de waarheid te verkondigen, is de vraag wat de consequenties zijn. Die zijn voorlopig nog gering, tenzij andere ministers zijn voorbeeld volgen en ook uit de school klappen, en dat is gezien het karakter van het regime niet waarschijnlijk. Zelfs als het gebeurt zijn de consequenties niet verstreekkend. Ministers zijn in Servië pionnen, ze zijn inwisselbaar en voeren geen eigen koers die die naam verdient. Niemand kent hun namen, en niemand hoeft die namen te kennen.

Ook Vuk Draškovic is een pion. En zoals de toetreding van Draškovic tot het regime dat regime niet duidelijk heeft versterkt, zal zijn afscheid van het regime het niet duidelijk verzwakken.

Daar komt bij dat Draškovic zich te vaak als een warhoofd en een draaier heeft laten kennen. Hij was monarchist, opposant, ultra-nationalist, gematigd, democraat, dienaar van het regime, een verrader van zijn vrienden, een autoritaire leider van zijn partij. Hij was kortom te veel om nog geloofwaardig te zijn, in welke capaciteit dan ook.

Kosovo is geen Auschwitz

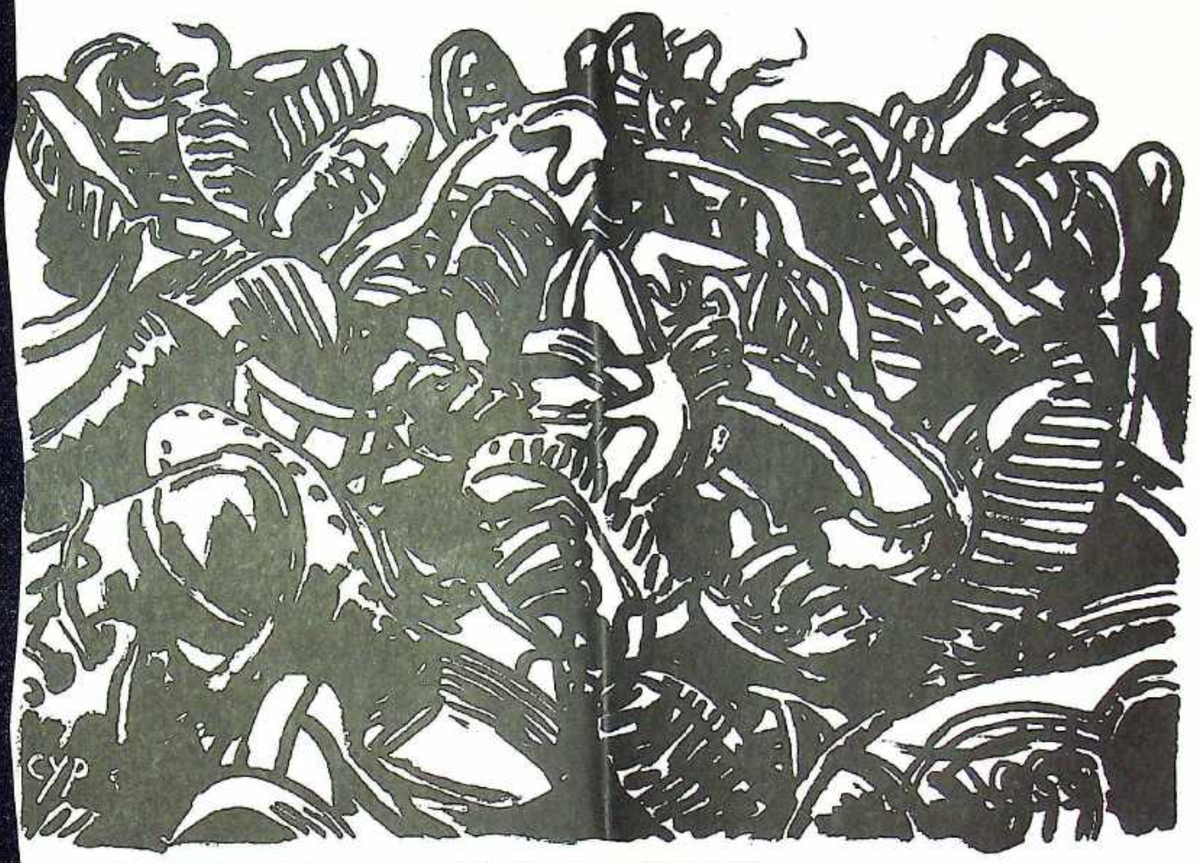

TEKENING: CYPRIAN KOSCIELNIAK

22-4-99

Dezelfde reden werd een maand geleden gegeven toen de politici van de NAVO moesten uitleggen waarom tot bombardementen was overgegaan, zonder enige bescherming te geven aan de Albanese Kosovaren.

Niettemin blijven nog een paar vragen over:

• Waarom mochten en mogen geen grondtroepen naar Kosovo worden gestuurd en militairen geofferd om met zo'n groot Kwaad af te rekenen?

• Hoe wil men in de toekomst de zo noodzakelijke politieke stabiliteit handhaven in Zuidoost-Europa, waar talloze andere etnische groepen zich eveneens door hun overheden onderdrukt voelen en, met het precedent voor ogen van de politieke steun van de NAVO aan de nationalistische Kosovo-Albanezen, liever vandaag dan morgen hun eigen gewapende bevrijdingsorganisaties zullen oprichten?

• Als ook die bevrijdingsstrijd bloedig wordt onderdrukt, moet de NAVO dan opnieuw ten gunste van de opstandelingen interveniëren?

• Indien ja, hoe moet het dan verder met de ook door de NAVO onderschreven regel dat de soevereiniteit en de nationale integriteit van staten koste wat het kost gehandhaafd dienen te blijven? Indien nee, is Kosovo alleen een pijnlijk-noodzakelijke uitzondering op die regel, en waarom?

Op een later tijdstip zullen historici waarschijnlijk de redenen vinden voor al die incongruenties. Eén ding weten we nu al: de NAVO bereidde zich niet zozeer voor op een humanitaire reddingsactie, land aangedragen politieke oplossing van het Kosovo-probleem, en eist zij niet de onvoorwaardelijke capitulatie van Servië, alsmede de politieke en fysieke liquidatie van Milošević?

• Waarom werd als reden voor de bombardementen gegeven dat deze de Kosovaarse Albanezen moesten redden, terwijl elke doorsnee-kenner van de Balkangeschiedenis toen al wist dat die bombardementen het reeds op gang gezette proces van de gedwongen verdrijving alleen maar verder zouden *aanwakkeren*?

• Waarom was er geen enkel scenario om de Albanese Kosovaren te redden, behalve de belofte dat zij na deze oorlog naar huis terug kunnen keren?

• Waarom worden niet alle Serviërs blindelings gebombardeerd, terwijl zij toch bijna allen, wat betreft Kosovo, achter Milošević staan?

• Waarom worden niet meteen ook de Griekse tv-stations en kranten gebombardeerd, die zó zeer de kant van de Serviërs hebben gekozen dat zij de berichtgeving van hun eigen verslaggevers nootschap kon worden bestendigd, maar ook – en veel belangrijker – heel Europa tot aan de grenzen van Rusland onder zijn vleugels zou vallen. De kosten en de risico's van die operatie, die aanvankelijk relatief klein werden geacht, groeiden alleen omdat Milošević „zo onvoorspelbaar reageerde." Godzijdank werd de rol van de NAVO politiek achtenswaardig dankzij de Servische gruweldaden en de tv-beelden van de massale verdrijving.

Voor het eerst in de geschiedenis bestraft het Westen met militaire middelen „namens de wereldgemeenschap" misdadig optreden van een staat tegen zijn inwoners. Dat is mooi en bemoedigend. Want nooit eerder werden etnische zuiveringen door Europa zelfs maar veroordeeld. Sterker nog: veel van die etnische zuiveringen kregen – al dan niet uitgesproken – de zegen van de Europese machten, overtuigd als men was dat een homogene samenleving tot veel minder spanningen zou leiden dan een multiforme, waarin etnische groepen elkaar naar het leven stonden.

ten-Duitsers uit Tsjechoslowakije tussen januari 1946 en de zomer van 1947. Daarbij kwamen 25.000 mensen om het leven. Slechts 150.000 Sudeten-Duitsers mochten blijven, omdat zij deskundigen waren of partners in een gemengd huwelijk. Alleen ultra-rechts en de neo-nazi's in de Bondsrepubliek Duitsland herinnerden elk jaar aan het lot van de Sudeten-Duitser. Want niemand in de rest van Europa die goed bij zijn hoofd was, voelde zich ooit bezwaard dat de Sudenten-Duitsers, die voor het merendeel enthousiaste Hitler-aanhangers waren geweest, meer dan vijftig jaar geleden op die manier werden gestraft. Hetzelfde gold voor de honderdduizenden Duitsers in gebieden die in 1945 Polen en de Sovjet-Unie werden toegewezen.

Heel anders liep het in Rwanda. Daar begon precies vijf jaar geleden een massamoord op alle Tutsimannen, -vrouwen en -kinderen. Het was een echte genocide, die welbewust noch door de Verenigde Naties, noch door het Westen als genocide werd bestempeld, omdat men dan volgens de internationale verdragen had moeten ingrijpen.

Het tegendeel gebeurde: de in Rwanda aanwezige Westerse militairen werden teruggetrokken en de burgerbevolking aan haar lot overgelaten. In drie maanden tijd werden ongeveer een miljoen mensen letterlijk over de kling gejaagd. De hele beschaafde wereld vond het meer dan verschrikkelijk dat men niets had gedaan, waarna veel tranen en excuses volgden. Maar het jaar daarop werden 175.000 Serviërs met geweld door de Kroaten uit de Krajina verdreven – opnieuw zonder ook maar één woord van protest van het Westen.

Nu het Westen gewapenderhand korte metten maakt met zulke praktijken in Kosovo en intussen de eigen zo veelgeprezen multiculturele samenlevingen zoveel mogelijk afschermt tegen buitenlandse asielzoekers, zijn we schijnbaar een nieuw politiek tijdperk van morele waarden binnengegaan. Want vanuit de lucht straffen wij Het Kwaad op de grond af.

Maar hoe lang zullen onze edele gevoelens standhouden, als die ellendige beelden steeds minder op het tv-scherm verschijnen en steeds vaker door het weerbericht, de reclame en een vrolijke quiz worden verdrongen? Wat hebben we, afgezien van onze teddyberen en een paar centen op gironummer 555, er voor over om ons daadwerkelijk in te zetten en desnoods offers te brengen? Wat is kortom belangrijker: Kosovo of de Bijlmerenquête?

Michel Stein is redacteur van

ARCHIVES
Home
Search
Editorials
Obituaries
Entertainment
Weather
Horoscopes
Classified Ads
Contact Us
The Journal
Archive search

EDITORIAL

Monday, April 26, 1999

Brutally wrong response to atrocity

By Duncan Dwyer

I joined a friend of mine for coffee the other day after reading the news about the latest human casualties resulting from our air war in Yugoslavia. This friend is a man for whom I have a great deal of respect and admiration. He is a full generation older than I am, and has unobtrusively assumed the role of both a father figure and confidant to me. Having been the age that I am now during the most troubling year of the Vietnam War, our conversation naturally drifted to the strange, troubling surreal official response offered by the NATO spokespeople.

We agreed that in wartime it is next to impossible to ever get a clear and accurate picture of what the "truth" is. We concurred that a lack of clarity in communication generally indicates either an attempt to obscure the truth (either for strategic or political purposes) or an overwhelming uncertainty with the mission, objectives and results of the operation. All things considered, I told my friend, that I was inclined to believe the latter.

After much more discussion about the plight of the ethnic Albanian refugees, the destruction of human and civil rights in Kosovo, the tragic bombing of a civilian train, an apartment complex in Aleksinac and the religious recently killed, maimed and dismembered by NATO bombs, we came to a peculiar realization: we disagreed on the fundamental issue of whether our actions in this conflict are justified.

To my amazement, my friend, who has been an active supporter of human rights, personal liberty and progressive thought throughout his life, was convinced that the scores of civilians killed the day before were a necessary side effect of a "just" war. He admitted that he liked the notion of the American military acting as an international army of justice, an active fighting force against those who would oppress others. Before my eyes was the shedding of doveish feathers and the outfitting of hawkish wings for humanitarian purposes.

While I am not naive enough to think that there will never be a need to take up arms against truly evil forces in this world, I am not prepared to accept that the innocent must suffer to achieve global righteousness. In fact, it is that very notion which builds the foundation for my opposition to our involvement in this war.

Inarguably, our intervention in the region is steeped in a rich hypocrisy. We excuse the killing of innocent people and the destruction of civilian infrastructure by NATO bombs with inadequate adjectives such as "unfortunate" and "regrettable." We preface our own atrocities by

Kosovo. But, we refuse to draw connections between the tragedy caused by NATO bombs, in the interest of what we believe to be morally correct and strategically necessary, and the shelling of Kosovar villages in Serbia's civil war with the KLA. In short, we deny the simple fact that brutality as a response to atrocity is unacceptable.

We must remember that our opposition to Milosevic rests in a belief that his atrocious, inhumane and criminal actions are an illegitimate response to a legitimate threat posed by the Kosovo Liberation Army.

Taking into consideration our own classification of the KLA as a "terrorist organization," guilty of murders and atrocities against unarmed Serbian citizens, and our containment-based policy of autonomy rather than separation for the Kosovar Albanians, it is difficult to imagine a foreign policy where we might have encouraged Milosevic to allow the KLA to operate. Still, we respond to the Serbian government's war crimes with more acts of aggression and blatant violations of international law. Rather than condemning Milosevic and enforcing the doctrines that govern the international community, we legitimize his authority by challenging him on the battlefield.

At the end of the 20th century, at a moment in history that will undoubtedly be remembered by the legacy Americans leave behind, we should focus our energy on challenging old dogmas of war and oppression, rather than embracing the rhetoric of days gone by. We need to question the Machiavellian notion that it is somehow necessary to commit acts of human depravity, in order to promote a greater ideology. We must not fall victim to the idea that the lives of innocents must be sacrificed in the interest of pushing forward our own quest for moral order. When we lose sight of the importance of human life, we become no better than the demagogues who have come before us, and our vision turns as shallow as their sparkling promises of prosperity and purity.

My friend and I will continue to disagree on the most just responsible way to help the people of Kosovo. What we can agree upon is that the decisions we make in this last engagement of this millennium will shape the future course of human history. Nations and peoples will be guided by America's invisible hand in history long after any of us can remember the guilty, the innocent and the passive onlookers in this messy little war.

Duncan Dwyer lives in Milo.

© 1999 Bangor Daily News

Navo: Het gaat geweldig, wacht maar af

26-4-99

door Bert Schampers

WASHINGTON – De Navo blijft wertuigd van de overwinning in Joegoslavië. Na bijna vijf weken bombarderen heeft de luchtmacht van de alliantie weliswaar flink wat schade aangericht, maar zijn de Joegoslavische strijdkrachten alles behalve verslagen. En voor het bondgenootschap is er geen weg terug.

De leiders van de jarige Navo hebben het op hun topberaad in Washington niet aangedurfd om de inzet van grondtroepen op de politieke agenda te zetten. De Navo probeert de strijd vanuit de lucht te beslechten. Steeds meer vliegtuigen, steeds meer strategische – maar niet altijd onomstreden – doelen. Net zolang bombarderen tot in Belgrado de witte vlag wordt gehesen.

President Milosevic tart de Navo. Zijn tactiek heeft de alliantie verrast en frustreert de militairen. Maar anderzijds is Belgrado er ook niet in geslaagd een wig te drijven in het bondgenootschap. Het podium in Washington bood de leiders van de negentien lidstaten en hun partners alle gelegenheid eenheid te demonstreren.

Zo is de Navo ook de luchtoperatie tegen Servië begonnen, als een uiting van solidariteit, bedoeld om een eind te maken aan de humanitaire catastrofe en het geweld tegen etnische Albanezen.

Maar na vijf weken moet het resultaat van dat gemeenschappelijke optreden ook de Navo tegenvallen. Dapper blijft iedereen verklaren dat het geweldig goed gaat en dat geduld geboden is. Tijdens de Golfoorlog duurden de luchtbombardementen 44 dagen, voordat ook op de grond tot actie werd overgegaan, zei president Clinton.

Toen vlogen de piloten van de coalitie 3000 keer per dag, in Joegoslavië hooguit 600 keer. Maar hoezeer de situatie in Servië escaleert door de bombardementen, uitzicht op vrede is er allerminst.

De Navo gaat nu het olie-embargo controleren. Het kan toch niet, zei Clinton zaterdag, dat piloten de opdracht krijgen de olievoorraden te vernietigen en hun leven riskeren, terwijl Servië gewoon wordt bevoorraad over land en zee.

Maar controle van schepen uit niet-Navolanden is omstreden. Er is geen juridische basis voor. In tegenstelling tot de oorlog in Bosnië en die in de Golf, is er dit keer geen VN-resolutie die zoiets toelaat. President Chirac vroeg zich in Washington af of het tegenhouden van tankers onder bedreiging van geweld niet neerkomt op een oorlogsverklaring. Rusland kondigde al aan zich niets aan te trekken van het olie-embargo.

De leiders van de Navo-landen houden er rekening mee dat de oorlog nog maanden gaat duren. Een lang en misschien wel uitzichtloos gewapend conflict dreigt. Toch wordt al gedacht aan de wederopbouw. Er komt een plan voor de hele Balkan. „We moeten voorkomen dat dit deel van Europa een permanent bloedende wonde blijft", zei een diplomaat in Washington.

Voor de vluchtelingen in Albanië en Macedonië kan dat amper een troost zijn. Zelfs al zou president Milosevic aan alle voorwaarden voor vrede voldoen, zijn zij nog voor maanden en wellicht jaren veroordeeld tot een verblijf in tentenkampen. „Maar", verdedigde Clinton zich, „het zou allemaal veel erger zijn geweest als de Navo niet in actie was gekomen."

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

KWESTIES / *Veel kinderen met trauma's in kampen*

26-4-99

Kinderen uit Kosovo in de Albanese en Macedonische vluchtelingenkampen hebben ernstige trauma's. Als gevolg van de gruwelen die ze hebben meegemaakt, vertonen de kinderen verlammingsverschijnselen of lijden ze aan obsessies.

In het vluchtelingenkamp in het Albanese Kukes werken sinds acht april vier medewerkers van VN-kinderfonds Unicef, gespecialiseerd in traumaverwerking. Ze trainen plaatselijke en gevluchte onderwijzers, therapeuten en verpleegsters zodat zij kunnen helpen bij de zorg voor de vele kinderen in het kamp. Op het moment wonen er ongeveer honderdduizend mensen, waarvan de helft kind.

Elke dag komen grote groepen kinderen bij elkaar om samen te zingen, te spelen, te dansen, te tekenen of om gewoon weer sociaal contact te hebben met leeftijdgenootjes. De kinderen die zich vreemd gedragen, bijvoorbeeld afzijdig in een hoekje blijven zitten, worden eruit gepikt.

„De meeste kinderen hebben slaapproblemen" zegt woordvoerster Penelope Lewis van Unicef. „Ze hebben ernstige nachtmerries of kunnen helemaal niet in slaap komen." Andere kinderen vertonen kenmerken van een trauma, zoals hyperactiviteit of juist extreem passief gedrag, overgevoeligheid voor lawaai en het afwijzen van contact.

Een aantal kinderen is er zo ernstig aan toe, dat ze individueel behandeld moeten worden. Zo is er een peuter van wie het huis blijkbaar lange tijd omsingeld is geweest door tanks. Ze werd alleen aangetroffen in de regio Mosque en kan slechts drie woorden uitbrengen: mama, vrachtwagen en UCK.

Lewis: „Een ander meisje, veertien jaar oud is tien dagen verlamd geweest doordat ze getuige was van de mishandeling van haar familie door de Servische politie in de bergen tussen Kosovo en Macedonië." Andere kinderen waren getuige van de verkrachting van hun moeder door Servische militairen of zijn zelf seksueel misbruikt.

Van de eerste driehonderd kinderen die het team heeft gezien, lijden er zeventig aan een dusdanig ernstig trauma dat ze niet meer in een groep kunnen worden behandeld.

Er zijn te weinig deskundigen om het enorme aantal kinderen aan te kunnen. Een organisatie als Unicef heeft veel ervaring met het behandelen van getraumatiseerde kinderen, onder meer in Bosnië, Midden-Amerika na de orkaan Mitch, Cambodja en Afrika. Maar in het geval van Kosovo is er sprake van een noodsituatie. Volgens Lewis is er gelukkig al in september een begin gemaakt met het trainen van mensen. „Die waren er dus meteen klaar voor. En begin mei komen experts uit Kroatië naar Tirana om meer mensen op te leiden."

Schuilen voor de regen in een kamp bij Kukes. FOTO AP

In het Macedonische Senekos is deze week het eerste speelcentrum opgericht. Volgende week wordt een begin gemaakt met de eerste behandelingen van getraumatiseerde kinderen.

De kinderen zijn volgens Lewis blij met de dagelijkse afleiding. „Ik zeg niet dat dit de magische oplossing is voor de kinderen, maar het is een vitale stap. Het is afleiding." Ook de ouders vinden de hulp goed. „De moeders hebben zelf vaak afschuwelijke dingen meegemaakt. De thuissituatie is moeilijk en de ouders zijn blij dat de kinderen die elke dag een paar uur kunnen ontlopen."

Lewis, die zelf met twee andere medewerkers van Unicef in de woonkamer van een Albanese familie logeert, noemt haar werk een uitdaging. „Ik heb in veel noodsituaties gewerkt, maar deze keer is het echt moeilijk, hartverscheurend. Het is soms moeilijk mijn hoofd helder te houden, maar ik moet. Het is zwaar, een menselijke tragedie buiten alle proporties, maar ik ben blij dat ik hier ben."

Mirjam Hagen

Meer luchtacties en zeeblokkade

'Vooral schepen uit Navo-landen brachten olie voor Joegoslavië naar Montenegrijnse haven'

BELGRADO – Intensivering van de luchtaanvallen door de Navo en een blokkade van de Montenegrijnse havenstad Bar zijn de nieuwe troeven tegen de Joegoslavische president Slobodan Milosevic. De ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie zullen het embargo vandaag formeel bekrachtigen.

Nederland doet in beginsel mee aan een maritieme blokkade van de Joegoslavische deelrepubliek Montenegro. Minister De Grave (defensie) laat nagaan wat ons land kan bijdragen. Vooral Parijs had aanvankelijk bezwaren tegen een embargo, maar is overstag gegaan. Secretaris-generaal Solana benadrukte dat de blokkade ook Russische schepen betreft. Moskou is de voornaamste olieleverancier van Joegoslavië en erkent de boycot niet.

De kans is overigens niet groot dat de Navo met Rusland in conflict raakt over een blokkade van Bar. De Russen varen meestal via de Zwarte Zee en de Donau naar Joegoslavië. De Britse *Sunday Times* meldde dat het uitgerekend schepen uit Navo-landen zijn, die de bulk van de olie naar Bar brengen. Behalve Britse en Griekse schepen heeft ook een Nederlandse tanker deze maand de Montenegrijnse zeehaven aangedaan. Dat was overigens nog steeds legaal, omdat er geen internationaal embargo is afgekondigd.

Navo-woordvoerder Shea kondigde aan dat de luchtaanvallen van het bondgenootschap nog heviger worden en dat daarvoor nog meer vliegtuigen zullen worden ingezet. Wat de intensivering van de bombardementen inhoudt, bleek dit weekeinde uit de herhaalde aanval op installaties van de Servische staatsomroep. In de nacht van zaterdag op zondag werden steunzenders en de elektriciteitstoevoer van de televisie getroffen. Na een onderbreking van meer dan tien uur kwam de staatszender weer in de lucht, zij het met veel storingen. Het persbureau Tanjug meldde gisteren verder raketinslagen in de stad Nis en ernstige verwoestingen door bombardementen bij Cacak en in de hoofdstad van Kosovo, Pristina.

Joegoslavië zal een aanklacht indienen bij het Internationale Gerechtshof in Den Haag tegen alle Navo-landen die meedoen aan de acties tegen het land. Belgrado meent dat de Navo internationale afspraken aan haar laars lapt. De Joegoslavische regering heeft gisteren – zoals al eerder was aangekondigd – de VN-Veiligheidsraad formeel gevraagd de Navo-acties te veroordelen.

Ondanks het afwijzen van voorstellen van de Russische gezant Tsjernomirdin na zijn bezoek aan Belgrado, blijft de Navo pogingen van Moskou steunen een diplomatieke oplossing te vinden voor het conflict met Joegoslavië. „De Navo wil dat Rusland een deel van de oplossing is en niet van het probleem," zei Robin Cook, de Britse minister van buitenlandse zaken. Tsjernomirdin aanvaardde gisteren een uitnodiging van de Duitse bondskanselier Schröder te komen praten over de crisis. President Jeltsin en zijn ambtgenoot Clinton hebben gisteren de kwestie-Kosovo uitgebreid via de telefoon besproken.

Oud-opperbevelhebber van de Nederlandse Landmacht, Hans Couzy, vindt het optreden van de Navo „onverstandig en halfslachtig. Je kunt je afvragen of geweld een oplossing is voor intrastatelijke conflicten", aldus Couzy dit weekeinde op een bijeenkomst van SGP-Jongeren in Amersfoort.

Volgens de oud-opperbevelhebber is de huidige crisis in Kosovo een direct gevolg van de handelwijze van het Westen. „De Amerikanen hebben in Rambouillet geprobeerd de partijen een akkoord door de strot te duwen, dat de Albanezen alleen tekenden omdat ze wisten dat Milosevic dat nooit zou doen. De luchtaanvallen van de Navo zijn daar een gevolg van."

Vanuit Gouda zijn zaterdagmorgen opnieuw Albanese Kosovaren naar het slagveld in Kosovo vertrokken. Afgelopen week gingen zo'n honderd anderen hen voor. Volgens Selimi, 'makelaar' in strijders voor het Bevrijdingsleger van Kosovo (UÇK), zitten daar zo'n twintig Nederlanders bij. Vooropleiding hebben ze niet nodig: „Iedereen die wil, mag gaan." Selimi regelt de reis. Van alle vrijwilligers uit Nederland zijn er inmiddels drie Albanese Kosovaren in de strijd gesneuveld, weet Selimi te melden.

Navo verbreedt takenpakket

door Bert Schampers

WASHINGTON – Het was toch nog behoorlijk feestelijk. De grote tent in de tuin van de Witte Huis was zaterdag afgeladen vol om er de geboorte van de 'Nieuwe Navo' te vieren. Het bondgenootschap is klaar voor de volgende eeuw. En de Navo heeft zichzelf het groene licht gegeven voor meer militaire operaties buiten het eigen verdragsgebied.

De meeste aandacht op de Navotop in Washington mag dan naar Kosovo zijn gegaan, de bijeenkomst was oorspronkelijk belegd om het 50-jarig bestaan te herdenken en belangrijke besluiten te nemen over de toekomst van het bondgenootschap.

De Navo neemt geen nieuwe leden op. Na de toetreding van Tsjechië, Polen en Hongarije, krijgen negen andere kandidaat-landen nu alleen hulp om zich voor te bereiden op het Navo-lidmaatschap. Maar de Navo zegt niet wanneer landen als Roemenië, Bulgarije, Slovenië en Litouwen dan wel kunnen toetreden.

De Navo-leiders hebben in Washington bevestigd dat de alliantie geen aanvallende bedoelingen heeft. De Navo verdedigt haar grondgebied op de wijze zoals dat in 1949 is vastgelegd in artikel 5 van het verdrag. Maar daarnaast is het bondgenootschap ook inzetbaar voor crisismanagement en voor het uitoefenen van vredestaken. Artikel 5 blijft daarbij het uitgangspunt. En zonodig komt de Navo in actie als er een VN-resolutie op tafel ligt. En als dat niet het geval is, zoals in Kosovo, biedt het handvest van de Verenigde Naties uitkomst.

Van automatisme is geen sprake. Elke dreiging zal afzonderlijk

De Grave: Wij zijn niet politieman van de wereld

worden beoordeeld en geanalyseerd. En er is altijd consensus nodig.

De alliantie blijft opzettelijk vaag als het er om gaat de geografische begrenzing van haar operaties aan te geven. „Het gebied rond Europa?", gokte minister van defensie De Grave. Hij voegde eraan toe dat in zijn ogen de Navo „natuurlijk niet de politieman van de wereld mag zijn".

De alliantie heeft ook aangegeven de banden met Rusland verder aan te halen. Moskou was in Washington vanwege het conflict in Kosovo de grote afwezige. De 24 overige partnerlanden waren er wel allemaal. Zij konden lezen dat de Navo in de toekomst een Europese pijler krijgt. Europa zal dan gebruik kunnen maken van de militaire infrastructuur van het Noord-Atlantisch bondgenootschap om zelfstandig op te treden.

De details en het automatisme waarmee Europese strijdkrachten over het militaire apparaat kunnen beschikken zijn ook na de top van Washington nog onderwerp van discussie. Het principe van een eigen Europese defensie is erkend, al wil Navo-bondgenoot Turkije nog wel weten wat het Europees veiligheidsbeleid precies behelst. Op de Eurotop in Keulen, begin juni, komt de EU met een uitgewerkt voorstel. Later dit jaar zullen de Navo-ministers daar nog eens kritisch naar kijken.

De Nederlandse delegatie – premier Kok, minister Van Aartsen (buitenlandse zaken) en zijn collega De Grave – toonde zich tevreden. De lidstaten verplichten zich hun militaire capaciteit aan te passen aan het nieuwe takenpakket. Dat is ook vervat in de hoofdlijnennotitie van minister De Grave, over meer parate, flexibele en multi-inzetbare eenheden.

Steun voor Servië bij wederopbouw na conflict

Van onze correspondent

WASHINGTON – De Europese Unie belegt eind mei in Duitsland een internationale conferentie over de toekomst van de Balkan. De EU wil met tal van andere organisaties, waaronder de Navo, Wereldbank en het IMF, een plan uitwerken voor de politieke en economische wederopbouw na de oorlog.

Op de laatste dag van de Navotop in Washington hebben de staats- en regeringsleiders van de alliantie gisteren gesproken met hun collega's van de zeven landen rond Joegoslavië. Zij hebben hun steun betuigd en dank uitgesproken voor de inzet bij de opvang van vluchtelingen door met name Macedonië en Albanië.

De buurlanden van Joegoslavië hebben de Navo opgeroepen door te gaan met de strijd tegen president Milosevic. De regeringsleiders van de frontlijnstaten verklaarden zich bereid de ongemakken van de oorlog voor de korte termijn te accepteren.

Premier Kok pleitte voor meer financieel-economische steun aan de buurlanden. Volgens hem kunnen IMF en Wereldbank, die momenteel in Washington vergaderen, een belangrijke rol spelen. „Wij moeten allemaal diep in de portemonnee tasten", zei Kok, die ook hoopt dat de vluchtelingen elders in Europa tijdelijk onderdak krijgen.

De internationale gemeenschap is bereid om Servië te betrekken bij de wederopbouw van de Balkan. Maar dat kan pas nadat het conflict om Kosovo is beëindigd. Dan gaat het om massieve steun voor de hele regio, waarvoor eind mei de aanzet wordt gegeven. Op korte termijn ligt het accent op ondersteuning van de landen rond Servië. „Het mag niet blijven bij woorden van erkentelijkheid", meende Kok.

De Nederlandse premier was tevreden over de resultaten van de top in Washington, ook al stond die grotendeels in het teken van Kosovo. De Navo heeft volgens hem laten zien dat zij de menselijkheid laat zegevieren boven de onderdrukking. „Het zijn die waarden die ons verenigen", aldus Kok.

26-4-99

YUGOSLAVIA ACCEPTS JURISDICTION OF INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

BELGRADE - Yugoslavia has accepted the jurisdiction of the International Court of Justice, the Yugoslav Foreign Ministry said in a statement Thursday.

In line with the Declaration addressed to the UN Secretary-General on April 26, 1999, and in line with the Court's Statute, Yugoslavia accepts the jurisdiction of the International Court of Justice in all legal disputes, the statement says.

This excludes any territorial disputes and disputes under internal jurisdiction of states, the statement says.

proceedings against the NATO member-states which, by perpetrating their brutal armed aggression on Yugoslavia, have violated the UN Charter and international law, the statement says.

Yugoslavia is suing the NATO member-states taking part in the aggression and demands interim measures due to the violations of the following international obligations: ban of the use of force against states; ban on interference in states' internal affairs; ban of violation of states' sovereignty; protection of civilians and civilian facilities in time of war; ban of the use of prohibited weapons; environment protection; free navigation on international waterways; free air traffic; fundamental rights and freedoms of the individual; and for the deliberate subjecting of the people of Yugoslavia to living conditions endangering their lives, the statement says.

Yugoslavia also demands that the Court rule on an immediate halting of the air strikes, the statement says.

Yugoslavia expects the Court to proclaim the defendant states guilty of aggression on Yugoslavia and of violation of the mentioned international obligations, and to instruct them to compensate Yugoslavia for all losses and damages it has sustainted, says the statement issued by Assistant Foreign Minister and ministry spokesman Nebojsa Vujovic.

Scherp Kosovo-debat verdeelt GroenLinks, maar dwingt respect af achter de regeringstafel

Tussen nieuwe kiezers en oude pacifisten

Het ging zo goed met GroenLinks. Een sterke oppositiepartij die rust en eenheid uitstraalde. Tot Kosovo. De fractie schaarde zich achter de NAVO en de partij raakte verdeeld. Toch lijken de regeringskansen niet kleiner geworden.

Door Gijsbert van Es

De Tweede-Kamerfractie van GroenLinks na de verkiezingen van mei vorig jaar. (Foto Roel Rozenburg)

Soms is de confrontatie tussen verleden en heden samen te vatten in een enkel beeld, een korte scène, een losse zin. Zoals afgelopen zaterdagmiddag, om kwart over drie, in een Utrechtse discotheek waarvan de dansvloer is volgebouwd met klapstoelen, tafels en interruptiemicrofoons.

Een partijraad van GroenLinks staat op het punt te verdampen. „Ho, ho", roept een zestiger. „Ik overweeg alsnog een motie in te dienen over het bijeenroepen van een extra partijcongres." Een jongere partijgenoot beent op de spreker af en fluistert hem enkele zinnen in het oor. De oudere partijganger herneemt zijn interruptie. „Ik word nu onder druk gezet door onze Eurofractie: dat ik de winst bij de Europese verkiezingen op het spel zet. Ik aarzel, eh..., laat ik de motie toch maar niet in stemming brengen."

De senior in deze tweespraak is Hans Feddema. Ooit was hij leidend in de Evangelische Volkspartij (EVP), een der voorlopers van GroenLinks, in de dagen van 'Kruisraketten Nee' en ander pacifisme. De junior is Joost Lagendijk, lid van het Europese Parlement en tevens de campagnestrateeg van GroenLinks.

Een extra partijcongres is wel het laatste waarop het kader van GroenLinks op dit moment zit te wachten. De Tweede-Kamerfractie heeft het al moeilijk genoeg met haar stellingname inzake Kosovo. Een extra partijcongres zou de tegenstellingen binnen de partij alleen maar kunnen verscherpen. Het zou bovendien nog meer publiciteit genereren over een 'verdeeld' en 'worstelend' GroenLinks. Kiezers houden daar niet van, die stemmen het liefst op een partij die rust en eenheid uitstraalt. Zoals GroenLinks. Tot Kosovo.

Woensdag 24 maart 1999, de dag dat de Tweede-Kamerfractie zich schaarde achter de NAVO-luchtacties tegen Servië, kan uitgroeien tot een historische datum in het bestaan van GroenLinks. Maar niet te voorspellen valt of het een dag wordt voor goede of voor slechte herinneringen. Leden van de fractie praten daarover niet graag. Ze zijn met Kosovo bezig, zeggen ze, niet met zichzelf.

Paul Rosenmöller, de politiek leider van GroenLinks, spreekt van „de zwaarste vier weken in de tien jaar dat ik nu Kamerlid ben". Vice-fractievoorzitter Marijke Vos, woordvoerder in de Kosovo-crisis, erkent dat zij zich heeft verkeken op de Servische tegenstander die taaier en bruter is dan zij voor mogelijk had gehouden. „Het valt me bar tegen wat je met geweld kunt bereiken", verzucht ze. „Daar moeten we nog eens diepgravend naar kijken straks, als deze ellendige episode voorbij is."

Straks napraten en nu elkaar vooral niet verketteren. Dat is de koers waarmee GroenLinks door de kwestie-Kosovo moet worden geloodst. „De fractie had natuurlijk nooit die NAVO-operatie moeten steunen", zegt Bram van der Lek, gewezen voorman van een andere erflater van GroenLinks, de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP). „Maar goed, we moeten daar nu geen drama van maken. Dat zou afbreuk doen aan alles wat de laatste jaren zo zorgvuldig is opgebouwd. Jammer hoor, het ging net zo goed."

Ria Beckers, voorheen het gezicht van de Politieke Partij Radikalen, ziet het een slag anders dan Van der Lek. „Ik vind het heel gezond dat er binnen de fractie en binnen de partij op het scherpst van de snede over Kosovo wordt gedebatteerd. Het valt me op dat dat in een open atmosfeer gebeurt, zonder elkaar de maat te nemen in morele superioriteit. Ik heb dat in het verleden wel anders meegemaakt. In de Kosovo-crisis laat GroenLinks eerder haar kracht dan haar zwakte zien."

Fractielid Ad Harrewijn ziet de huidige Balkanoorlog als „een lakmoesproef voor GroenLinks". Sinds Paul Rosenmöller in 1994 het partijleiderschap op zich nam, is er welbewust gewerkt aan een nieuwe koers en een nieuw imago. De Tweede-Kamerfractie wil, naar een woord van Rosenmöller, 'kwaliteitsoppositie' voeren. Het betekent: niet louter 'tegen' zijn, maar juist alternatieven lanceren — constructief, initiërend. Met als algemeen streven: meeregeren.

Eerst nog voorzichtig, maar de laatste tijd steeds openlijker dragen fractieleden uit dat GroenLinks wil deelnemen aan een volgende regeringscoalitie. De opstelling van de fractie in de Kosovo-crisis bergt daarbij zowel een gevaar als een belofte in zich. Het gevaar loert vooral intern. Oude idealen — pacifistisch, anti-NAVO — steken de kop weer op. Ze dreigen zelfs de lijn van de fractie te doorkruisen. De belofte is voor extern gebruik. Nooit eerder oogstte de fractie van GroenLinks zoveel sympathie en aandacht van regeringszijde als in de afgelopen vier oorlogsweken.

Potentiële coalitiepartners zien: GroenLinks loopt niet weg voor moeilijke besluiten. Maar afgewacht moet worden of de huidige stellingname van de fractie ook binnen de partij overeind zal blijven en electoraal rendabel zal blijken. Een eerste teken is niet gunstig. De curve in de opiniepeilingen begint een dalende tendens te vertonen, na gestaag klimmen in de afgelopen jaren. Peilingen zeggen niets over verkiezingsuitslagen. Maar te negeren zijn ze evenmin, zeker niet met Europese verkiezingen in het verschiet waarbij GroenLinks minimaal een tweede zetel in het Europese Parlement hoopt te veroveren.

En het ging zo goed. Paul Rosenmöller ontwikkelde zich in de vorige kabinetsperiode tot dé oppositieleider in de Tweede Kamer, met een politieke en verbale behendigheid waaraan CDA-voorlieden als E. Heerma en J. de Hoop Scheffer niet konden tippen. De beloning kwam vorig jaar mei: van vijf naar elf Kamerzetels. Afgelopen maart, bij de Statenverkiezingen, vierde GroenLinks opnieuw feest: voor het eerst scoorde de partij boven de tien procent, wat bij Kamerverkiezingen zeker vijftien zetels zou hebben opgeleverd.

De vorige GroenLinks-fractie was welbewust gegroepeerd rondom de 'spits' Paul Rosenmöller. „In de nieuwe fractie proberen we GroenLinks meer gezichten en meer monden te geven", zegt Femke Halsema. Zij is een van de nieuwe fractieleden die bepaald geen last hebben van Rosenmöllers schaduw. Met afstand staat zij nummer één in een ranglijst van 'media-optredens' door nieuwe Kamerleden, die onlangs werd samengesteld door het weekblad *Intermediair*. Geen krant, blad of omroep heeft het afgelopen jaar Femke Halsema overgeslagen, daarbij geholpen door haar stevige standpunten over de opvang van asielzoekers en vluchtelingen. „Femke begint echt een ster te worden", juicht fractiegenoot Kees Vendrik. „Geweldig!"

In de nieuwe fractie van GroenLinks zijn de rollen scherp verdeeld. Kees Vendrik is aangenomen als 'de financiele man'. Hij moet afrekenen met het oude vooroordeel dat linkse mensen alleen maar leuke doch onbetaalbare plannen kunnen maken. Ieder alternatief plan dat fractieleden van GroenLinks nu lanceren (voor armoedebestrijding, jeugdbeleid, WAO, studiefinanciering, etc.), moet eerst op financiele onderbouwing zijn 'doorgerekend' door Kees Vendrik. Zelf is hij druk bezig met het ontwikkelen van een alternatief belastingplan. Werktitel: 'Leuker kunnen we het niet maken, wel eerlijker.'

Zo wordt ieder fractielid geacht bij te dragen aan de „verbreding van het GroenLinks-profiel", zoals fractievoorlichter en 'politiek coördinator' Tom der Lee het verwoordt. Corrie Hermann, zelf arts, moet het gezicht zijn voor de gezondheidszorg, Hugo van der Steenhoven voor milieu en mobiliteit, Ab Harrewijn en Ineke van Gent voor arbeid en uitkering, Mohammed Rabbae voor onderwijs, Marijke Vos voor buitenlands beleid, Farah Karimi voor de Europese integratie en ontwikkelingssamenwerking en Tara Oedayraj Singh Varma voor binnenlands bestuur, vreemdelingenbeleid en de contacten met de achterban.

Paul Rosenmöller spreekt met trots over zijn elftal. „Ze hebben zich sneller ingewerkt dan mij tien jaar geleden lukte. Het is een hechte club en de sfeer is uitstekend." Tom Pitstra daarentegen, de fractieleider van GroenLinks in de Eerste Kamer, is nog niet onverdeeld onder de indruk. Pitstra, die zich de afgelopen weken stevig heeft gekeerd tegen het Kosovo-standpunt van Rosenmöller c.s., vindt dat de Tweede-Kamerfractie zichzelf op diverse terreinen nog onvoldoende scherp profileert, zoals in bij de sociale minima. Pitstra: „Ik merk dat bijvoorbeeld in contacten met mensen in onderwijsvakbonden. Veel mensen zijn daar overgestapt van de PvdA naar de SP. Waarom niet naar GroenLinks, vraag ik dan. Het is me niet duidelijk waarvoor jullie staan in het onderwijs, krijg ik dan te horen. In divere sectoren van de samenleving laten ze nog heel veel kansen liggen", meent Pitstra.

Zolang de Kosovo-crisis voortduurt, zal van nader profileren weinig terechtkomen.

Partijraad nipt achter NAVO-steun

Met een krappe meerderheid heeft de partijraad van GroenLinks zich afgelopen zaterdag geschaard achter de steun die de Tweede-Kamerfractie geeft aan de NAVO-luchtacties tegen Servië. Een motie die opriep tot het inlassen van bombardementspauzes om ruimte te maken voor onderhandelingen werd verworpen wegens het staken van de stemmen.

De door de partijraad aangenomen motie, die was ingediend door het partijbestuur, zegt dat de Tweede-Kamerfractie van GroenLinks deelname aan de NAVO-bombardementen moet „heroverwegen" als er niet-militaire doelen worden gebombardeerd. Een aanscherping van deze motie, waarin de fractie werd opgeroepen de steun aan de bombardementen „op te schorten" zodra niet-militaire doelen worden beschoten, werd met een kleine meerderheid verworpen. De meest radicale motie, die pleitte voor een onmiddellijk staakt-het-vuren, werd eveneens door een kleine meerderheid verworpen.

Ondanks de verdeeldheid in de partij ziet politiek leider Rosenmöller de uitkomst van de partijraad als „duidelijke steun" voor de koers die de Kamerfractie heeft uitgezet. „Het verloop van de discussies en de stemmingen liet in alle openheid zien hoezeer iedereen in de partij worstelt met het Kosovo-probleem. Ik ben blij dat die discussie op deze partijraad zo rustig en respectvol kon worden gevoerd. Ik zie dat absoluut als winst." Ook binnen de Tweede-Kamerfractie zijn de meningen verdeeld. Twee van de elf fractieleden, Van Gent en Karimi, zijn tegen de NAVO-acties.

Rosenmöller raadde de partij sterk af de steun voor de NAVO-bombardementen onmiddellijk in te trekken. Hij stelde dat een eenzijdig staakt-het-vuren averechts zou kunnen werken. De doelen die worden nagestreefd – terugkeer van de vluchtelingen, het terugtrekken van Servische troepen uit Kosovo en herstel van de Kosovaarse autonomie – zouden dan veel moeilijker te bereiken kunnen zijn, omdat niet te voorspellen is hoe Milošević daarop zal reageren. Militair geweld is volgens Rosenmöller „helaas noodzakelijk". Wel wil de fractie de „meest minimale opening" gebruiken om het „diplomatiek-politieke offensief op succesvolle wijze voort te zetten".

GroenLinks: de fractie

Van links naar rechts:

- **Paul Rosenmöller (42), fractieleider. Portefeuille: arbeid en zorg, Schiphol, luchtvaart, spoorwegen. Was eerder: districtsbestuurder Vervoersbond FNV.**
- **Corrie Hermann (66), portefeuille: volksgezondheid. Was eerder: directeur GG&GD Heemskerk en is lid van het Centraal Medisch Tuchtcollege.**
- **Tara Oedayraj Singh Varma (50), portefeuille: binnenlands bestuur, welzijn, minderheden. Was eerder: gemeenteraadslid Amsterdam en lid parlementaire enquêtecommissie Vliegramp Bijlmermeer.**
- **Marijke Vos (41), vice-fractievoorzitter. Portefeuille: buitenlands beleid, landbouw, natuur, energie. Was eerder: medewerker Vereniging Milieudefensie.**
- **Hugo van der Steenhoven (45), portefeuille: infrastructuur, verkeer, milieu. Was eerder: wethouder in Utrecht.**
- **Kees Vendrik (36), portefeuille: financiën, rijksuitgaven. Was eerder: chef politieke programmering bij De Balie, Amsterdam.**
- **Farah Karimi (38), portefeuille: Europees zaken, ontwikkelingssamenwerking. Was eerder: medewerker Aisa (organisatie voor emancipatie allochtone vrouwen), was politiek activist in geboorteland Iran.**
- **Femke Halsema (33), portefeuille: justitie, politie, migratie. Was eerder: medewerker *wetenschappelijk bureau PvdA*.**
- **Mohamed Rabbae (58), portefeuille: onderwijs, economie. Was eerder: directeur Nederlands Centrum Buitenlanders.**
- **Ineke van Gent (41), portefeuille: huisvesting, grote steden, arbeidsmarkt. Was eerder: regiohoofd FNV in Groningen, Friesland, Drenthe en gemeenteraadslid in Groningen.**
- **Ab Harrewijn (44), portefeuille: sociale zekerheid, defensie. Is behalve Kamerlid ook predikant.**

NAVO ontvouwt plan voor herstel Balkan

26-4-99

door Guido van de Kreeke

WASHINGTON, maandag

De regeringsleiders van de negentien NAVO-landen hebben een groot wederopbouwplan aangekondigd dat de hele Balkan uit de misère moet halen.

Ze beloofden de zeven buurlanden van Joegoslavië die het Westen steunen in zijn strijd tegen de Joegoslavische president Slobodan Milosevic militaire bescherming en economische hulp. „Als Belgrado zijn buren uitdaagt als gevolg van de aanwezigheid van de NAVO, dan zullen we reageren", zei de Amerikaanse president Clinton gisteren in Washington, waar de NAVO haar 50-jarig bestaan vierde met een driedaagse top.

Maar de NAVO-actie tegen Joegoslavië heeft ook een breder doel dan het vertrek van de Servische troepen uit Kosovo. Na het driedaags topberaad in Washington, waarbij de NAVO-leiders met regeringsleiders van de zeven buurlanden van Joegoslavië overlegden, werd verklaard dat de veiligheid, stabiliteit en vooruitgang van heel Zuid-Europa ter hand zal worden genomen.

Premier Kok sprak van een soort „Marshall-plan" waarin ook instellingen als de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds zullen deelnemen. Een voorziene Balkanconferentie zal zodra de oorlog voorbij is, tot doel hebben de Balkanlanden uiteindelijk in de Europese structuren op te nemen.

Bij onmiddellijke dreiging en de opvang van vluchtelingen is toegezegd dat de NAVO in het bijzonder Macedonië en Albanië nu al extra steun zal geven.

De NAVO-landen toonden zich eensgezind om de luchtcampagne tegen Joegoslavië te intensiveren en besloten tot een olieblokkade van de Joegoslavische havenstad Bar.

Alhoewel Rusland, dat met Libië de grootste olieleverancier aan Joegoslavië is, kenbaar maakte zich door aangekondigde NAVO-inspecties op zee niet te zullen laten stoppen, verklaarde premier Kok er vanuit te gaan dat het optreden van NAVO-schepen „leveranties toch zal ontmoedigen".

Nieuwe stijl

Ondanks de crisis werd strategische concept voor een NAVO nieuwe stijl goedgekeurd. Naast de oorspronkelijke taak — het verdedigen van het eigen grondgebied — wordt zo de weg geopend voor nieuwe missies ter beheersing van crises daarbuiten, zonder dat de NAVO een politieagent van de wereld mag worden.

De NAVO werd vorige maand uitgebreid naar 19 landen met de toetreding van de voormalige Oostbloklanden Polen, Tsjechië en Hongarije. De uitbreiding stuit op verzet van Moskou, maar Solana benadrukte dat de NAVO wil blijven samenwerken met Rusland. „We willen dat Rusland onze partner is bij het vinden van oplossingen voor regionale crises", zei de NAVO-chef.

De gematigde Joegoslavische vice-premier Vuk Draskovic heeft gisteren voor de televisie in Belgrado een pleidooi gehouden voor een compromis inzake Kosovo.

De Servische hoop dat de NAVO zou barsten over de oorlog is ijdel gebleken. „Laten wij ons volk de waarheid vertellen. Er komt geen Derde Wereldoorlog. We staan alleen", aldus Draskovic.

Demonstraties tegen oorlog

Van onze correspondenten

ROME/BERLIJN, maandag

In Duitsland en Italië is het afgelopen weekeinde door duizenden mensen gedemonstreerd tegen de NAVO en de oorlog in Kosovo.

In Milaan en Rome gebruikten zogenaamde sociale centra de herdenkingsdag van Italië's bevrijding om hun gram te uiten tegen de regering, die de NAVO-acties steunt. Beide betogingen werden verstoord door gevechten met de politie.

Ook bij enkele militaire bases moest de politie ingrijpen om de oprukkende demonstranten tegen te houden.

In Frankfurt, München en Hamburg, maar ook in het veel kleinere Erfurt, liepen Duitsers mee in protestmarsen, waartoe was opgeroepen door de vakbonden, de vredesbeweging en linkse organisaties.

Er werden spandoeken meegevoerd met de tekst: 'Vijftig jaar NAVO is genoeg'. Er was slechts een enkele uiting van verontwaardiging tegen de massale etnische zuivering in Kosovo.

• Een groepje etnisch-Albanese vluchtelingen trekt door het grensgebied van Joegoslavië en Macedonië. Op hun zoektocht naar een veilig heenkomen houden deze mensen de bossen aan. Zij zijn niet alleen beducht voor de Servische militaire politie, maar ook voor de Macedonische autoriteiten, die hen bij aanhouding onmiddellijk naar een overvol vluchtelingenkamp sturen.

FOTO: REUTERS

NAVO-plan voor zeeblokkade wekt woede in Rusland

26-4-99

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

WASHINGTON

De NAVO en Rusland stevenen af op een conflict over de zeeblokkade die de NAVO voor de kust van Montenegro wil instellen. 'Ik hoop dat we een confrontatie kunnen vermijden', zei president Clinton, 'maar we kunnen niet toestaan dat Servië olie krijgt terwijl onze piloten hun leven wagen om de Servische olievoorraad te vernietigen.'

In de NAVO heerst echter verdeeldheid over de wettelijke basis voor een zeeblokkade. Het internationale zeerecht verbiedt het enteren van schepen in volle zee als er geen vermoeden is van strafbare feiten. Zolang er geen officieel VN-embargo tegen Joegoslavië van kracht is, blijft de levering van olie legaal. De Franse president Chirac zei dat het aanhouden van schepen op volle zee 'een oorlogsdaad' zou zijn.

De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Ivanov, zei zich niets te zullen aantrekken van de blokkade. 'Wij houden ons aan een embargo van de Verenigde Naties, maar niet aan NAVO-dictaten. Wij houden ons aan onze internationale verplichtingen', aldus Ivanov. Met dat laatste doelde hij op Ruslands oliecontracten met Servië.

'We moeten zien hoe we een confrontatie met Rusland op zee kunnen vermijden', zei de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright. Haar Britse collega Cook acht de kans klein dat Russische schepen zullen worden tegengehouden. 'De meeste varen over de Zwarte Zee en de Donau.' Clinton sprak gisteren gedurende een uur telefonisch met president Jeltsin. Volgens Clintons woordvoerder kwam het olie-embargo niet aan de orde.

De negentien NAVO-lidstaten spraken gisteren uitvoerig met de zeven landen die aan Servië grenzen. Macedonië, Albanië, Roemenië, Hongarije, Bulgarije, Kroatië en Bosnië kregen de verzekering dat Servische agressie tegen hen niet onbeantwoord zal blijven.

De leiders werden het erover eens dat er een 'Marshallplan' voor Zuidoost-Europa moet komen. Op 28 mei belegt Duitsland, de huidige voorzitter van de EU, een conferentie over de toekomst van de Balkan. 'We moeten weer gaan bouwen in plaats van afbreken', zei premier Kok hierover. 'Dit is ook van belang om deze landen voor te bereiden op het lidmaatschap van de Europese Unie, op heel lange termijn.'

De Britse delegatie deed gisteren alle moeite om de berichtgeving over het inzetten van grondtroepen in de Britse zondagsbladen tegen te spreken. Zowel *The Observer* als *The Sunday Times* maakte melding van een Brits plan om eind juli honderdduizend soldaten in de buurt van Kosovo klaar te hebben staan voor een invasie.

Die geallieerde troepenmacht zou uit veertigduizend Britten, veertigduizend Amerikanen, en twintigduizend soldaten uit verschillende Europese landen moeten bestaan. Het Britse ministerie van Defensie zou rekenen op een grondoorlog van ongeveer een maand. 'Nonsens', zei een Britse Defensie-woordvoerder.

Pagina 5: 'Ik ga graag naar Nederland maar ik blijf niet'
Kosovaren tevreden over Ermelo
'Soevereiniteit is niet onbeperkt'

Belgen voor Kosovo

26-4-99

STEVEN DE FOER

Publieke en commerciële televisie in Vlaanderen verenigen vanavond de krachten voor een *Help Kosovo Show*, live en gelijktijdig op VRT én VTM. *So what?* zullen Nederlanders reageren, die dat tien dagen geleden al hebben voorgedaan.

Als Nederlanders het toen al over een unieke avond hadden, dan geldt dat voor Vlaanderen nog meer. Ten eerste omdat de concurrentie tussen de openbare zender VRT en de commerciële VTM en VT4 er nog veel bitser is dan in Nederland. In normale omstandigheden kunnen ze elkaars bloed wel drinken. Ten tweede omdat Belgen niet zo snel warm lopen voor het goede doel. Er is wel wat gedaan voor de slachtoffers van de watersnood, en VRT en VTM hebben ieder hun eigen kankerbestrijdingsactie, maar dat zijn binnenlandse kwesties. Een hele avond via de tv geld inzamelen voor een aardbeving in Nicaragua, daar moet je *ne Ollander* voor zijn. Voor Belgen hun hart tonen voor medemensen in een ver land, moet er heel wat gebeuren. Zoals nu in Kosovo.

Toch wordt het vanavond een zuiver Vlaamse kwestie. Vlaams-Waalse samenwerking kan alleen nog voor de miss België-verkiezingen. Een show die grotendeels rond bekende televisiegezichten draait, is niet meer mogelijk op nationaal vlak. De twee bevolkingen hebben te weinig boodschap aan elkaars vedetten. Ook VT4, het Vlaamse zusje van SBS6, doet niet mee. De zender heeft officieel een Brits statuut, 'buitenlandse' liefdadigheid mag niet.

TV VOORAF

De show, gepresenteerd door VTM's Koen Wouters (van Clouseau) en VRT's Ben Crabbé, biedt de gebruikelijke mix van informatie en amusement. De informatie komt live van correspondenten in het rampgebied, aangevuld met reportages over Kosovaren in België. Het amusement wordt vooral een belevenis voor de liefhebbers van bekende spelletjes en soaps, die voor de gelegenheid samenvloeien. De kruisbestuiving van meezing-shows als *De Notenclub* (VRT) en *Dat Gevoel van...* (VTM) heet bij voorbeeld vanavond *Dat Notenclub Gevoel*. Spectaculair (voor de fans) wordt de soap-mix waarin de helden van *Thuis* (VTM) en *Wittekerke* elkaar ontmoeten, met Jeff uit *The Bold and the Beautiful* als special *gueststar*.

Van de vele muzikale intermezzi moet het slotlied de apotheose vormen: *Song for Kosovo*, in drie talen gezongen door Helmut Lotti, Sandra Kim en Paul Michiels, met alle andere vedetten als koortje. Het zal dan half twaalf zijn, en alle Vlamingen met een hart moeten dan hun bijdrage gestort hebben op de rekening 000-0000012-12 van zes samenwerkende hulporganisaties.

Een officieel streefdoel is er niet, maar VRT-presentator Ben Crabbé droomt van 200 miljoen frank (11 miljoen gulden). Dat lijkt zéér hoog gegrepen, voor 5,5 miljoen Vlamingen, maar misschien inspireert juist het unieke van de avond tot grote daden.

En de overheid? De Vlaamse regering schenkt alvast een chèque van 10 miljoen. Dat is evenveel als het kabinet-Kok op de avond van de Nederlandse nationale actie. Maar dit keer in franken en niet in guldens.

Help Kosovo, VRT, 20.30-23.15u.

'Ik ga graag naar Nederland maar ik blijf niet, sorry'

Van onze verslaggeefster
Corine de Vries

BRAZDA

Luan Fazliu is bang. Zijn twee zussen hebben net te horen gekregen dat ze zondagavond met hun gezinnen naar Nederland mogen vertrekken. Hoewel de 35-jarige Luan, chiropractor en specialist in alternatieve geneeskunde, dankbaar is dat een deel van zijn familie het vluchtelingenkamp Stankovac 1 in Macedonië kan verlaten, is hij als de dood dat de rest – zijn ouders, zijn eigen gezin en het gezin van zijn broer – naar Turkije zal worden gestuurd.

Nog nooit eerder zijn de 23 leden van de familie Fazliu elkaar uit het oog verloren. Voor het uitbreken van de oorlog kwam de hele familie iedere dag om een uur of vier bij elkaar om thee te drinken. 'Ik ben ervan overtuigd dat veel miljonairs in jullie land niet zo gelukkig zijn als wij in Pristina waren', zegt Luan. 'Geld en bezittingen interesseren me niet. Als ik maar bij mijn familie kan zijn.'

Het liefst zou de familie Fazliu naar Duitsland gaan, waar Luans broer al dertien jaar woont en werkt. Maar Duitsland heeft al tienduizend vluchtelingen opgenomen, en houdt het daar voorlopig bij. Luans zussen en hun gezinnen hadden op hun registratieformulier als tweede keus Nederland ingevuld. Vandaar dat de Nederlandse IND-missie de twee gezinnen van in totaal elf leden voor een selectiegesprek uitnodigde.

Tijdens dat gesprek verzwijgen Luans zussen Aferdita en Bahri zaterdag dat er nog twaalf andere familieleden in het kamp aanwezig zijn. Luan had hun op het hart gedrukt dat niet te vertellen. 'Ik was bang dat mijn zussen niet zouden mogen komen als ze zouden zeggen met hoeveel wij zijn. Jullie zijn in Nederland niet gewend aan zulke grote families. En ik voel me zo schuldig bij de gedachte dat de Nederlandse regering 23 mensen moet voeden', zegt Luan, terwijl hij nerveuze trekken van zijn sigaret neemt.

De nacht van zaterdag op zondag hebben de volwassenen geen oog dichtgedaan. Aferdita, Bahri en hun moeder hebben de hele nacht gehuild. Maar de volgende ochtend staat er ineens weer iemand van de Nederlandse missie voor de tent, om de andere helft van de familie uit te nodigen voor een selectiegesprek. Niet vanwege gezinshereniging, maar omdat Nederland als een van de weinige landen veel vluchtelingen met medische problemen accepteert. Begir, Luans 60-jarige vader die zijn bloementuin zo mist, lijdt aan een levertrombose, en Ismet, de 41-jarige broer, heeft nierstenen.

Vijf minuten kreeg Luans familie van de Servische politie om het huis te verlaten waar zijn ouders al 36 jaar woonden. Het enige wat ze konden meenemen, was twintig liter melk voor de kinderen. Bij het wegrijden werd hun auto beschoten, een kogel doorboorde de trui van Luans 14-jarige zoon Ermal.

De reis uit Pristina naar de grens duurde een week. 'Het was vreselijk. De politie hield ons tegen bij Kracanik. Drie nachten hebben we met elf mensen in een Ford Sierra geslapen. Na twee dagen kwam de politie ons vertellen dat de oorlog voorbij was, en dat we terug moesten. Maar wij vertrouwden het niet en besloten verder te rijden.'

Eenmaal in Macedonië kwam de familie terecht in het vluchtelingenkamp Blace. Ze brachten de nacht door in de open lucht, 'op een gigantische vuilnisbelt', zoals Luan het noemt. 'Het was een hel, ik zal die nacht nooit vergeten.'

Vanuit Blace is de hele familie per bus naar Stankovac vervoerd. Drie weken lang hebben ze zich niet kunnen wassen. Ze brachten de dag door met in de rij wachten op voedsel. Luan en zijn vrouw hebben hun best gedaan om te voorkomen dat hun kinderen een oorlogstrauma oplopen. 'We praten niet over ellende waar zij bij zijn, en vertellen veel sprookjes. Maar toen mijn dochtertje van twee vrijdag een soldaat voorbij zag lopen, vroeg ze: "Komt die ons straks opensnijden, papa?"'

De familie Fazliu wil nu niets liever dan zo snel mogelijk het kamp verlaten. De helft is gisteravond vertrokken, en Luan kijkt reikhalzend uit naar het moment dat ook de namen van de rest van de familie op het vertrekbord te lezen zullen zijn.

Hun verblijf in Nederland, hoe lang de oorlog ook duurt, zal tijdelijk zijn, daarvan is Luan overtuigd. 'Ik kan nu al zeggen dat ik van Nederland houd, maar ik wil er niet blijven. Nooit. Sorry. Zodra het kan gaan we terug naar Kosovo. Ook al is 80 procent van het land verwoest, ook al staat ons huis er niet meer. Want het allerliefste wat ik wil, is me echt vrij voelen in mijn eigen land.'

Kosovaren tevreden over opvang Ermelo

Van onze verslaggever

ERMELO

De eerste groep van 152 vluchtelingen uit Kosovo is zondagochtend aangekomen in een opvangkamp bij Ermelo. Een tweede groep, ongeveer even groot in aantal, is onderweg.

Een groep van 113 mannen, 37 kinderen en twee baby's arriveerde in de nacht van zaterdag op zondag op vliegbasis Eindhoven. Van daaruit zijn zij met bussen naar Ermelo gebracht. Een vrouw met een neurologische aandoening is meteen naar een ziekenhuis gebracht voor behandeling.

De Kosovaren, die allemaal uit het vluchtelingenkamp Stankovac komen, hadden zaterdagavond al moeten arriveren. Maar het tankvliegtuig van de koninklijke luchtmacht dat voor het transport was ingezet liep bij de landing in Skopje zes kapotte banden op. Met een vliegtuig moesten in Eindhoven reservebanden worden gehaald.

In Ermelo is op Strand Korst Zuid, een recreatieterrein langs de snelweg A28, een kamp opgezet van luxe partytenten. Het kamp heeft behalve slaapgelegenheden ook recreatie- en ontspanningsruimten. Bij de ingang staat een aantal telefooncellen.

De vluchtelingen hebben bij hun aankomst toiletartikelen, lakens, dekens en kleren gekregen. De meesten zijn goed te spreken over hun ontvangst. Ondanks de

De meesten hebben na aankomst in Nederland eerst wat slaap ingehaald. Iseni Sula is eerst onder de douche gegaan. 'Ik heb me negentien dagen niet kunnen wassen. Stankovac was een catastrofe. Ik heb twee uur onder de douche gestaan.'

De negentienjarige Albion werd met zijn familie twintig dagen na het begin van de NAVO-bombardementen door paramilitairen verdreven uit hun dorp Ferizaj, ten zuiden van de hoofdstad Pristina. 'Ik ben blij dat ik hier ben. Maar Kosovo is mijn land.' Albion wist niets van Nederland behalve dat er geen heuvels zijn en dat het er vaak regent.

De meeste vluchtelingen hebben familie in Nederland. Het hebben van familiebanden was een van de criteria waarop Nederland heeft geselecteerd. Veel familieleden wachtten hun verwanten 's ochtends bij het kamp of de vliegbasis Eindhoven op.

De Kosovaren blijven voorlopig in Ermelo. Als ze willen en als dat mogelijk is, kunnen ze op termijn bij hun familie intrekken. Eerst moet echter de registratieprocedure zijn afgerond. Dat duurt naar schatting een week.

Voor mensen die niet bij familie terecht kunnen, verzorgt de overheid opvang. Ermelo is in principe bedoeld voor zes weken. Daarna zullen de Kosovaren worden overgebracht naar reguliere asielzoekerscentra of woningen.

Het kabinet heeft met de Unhcr

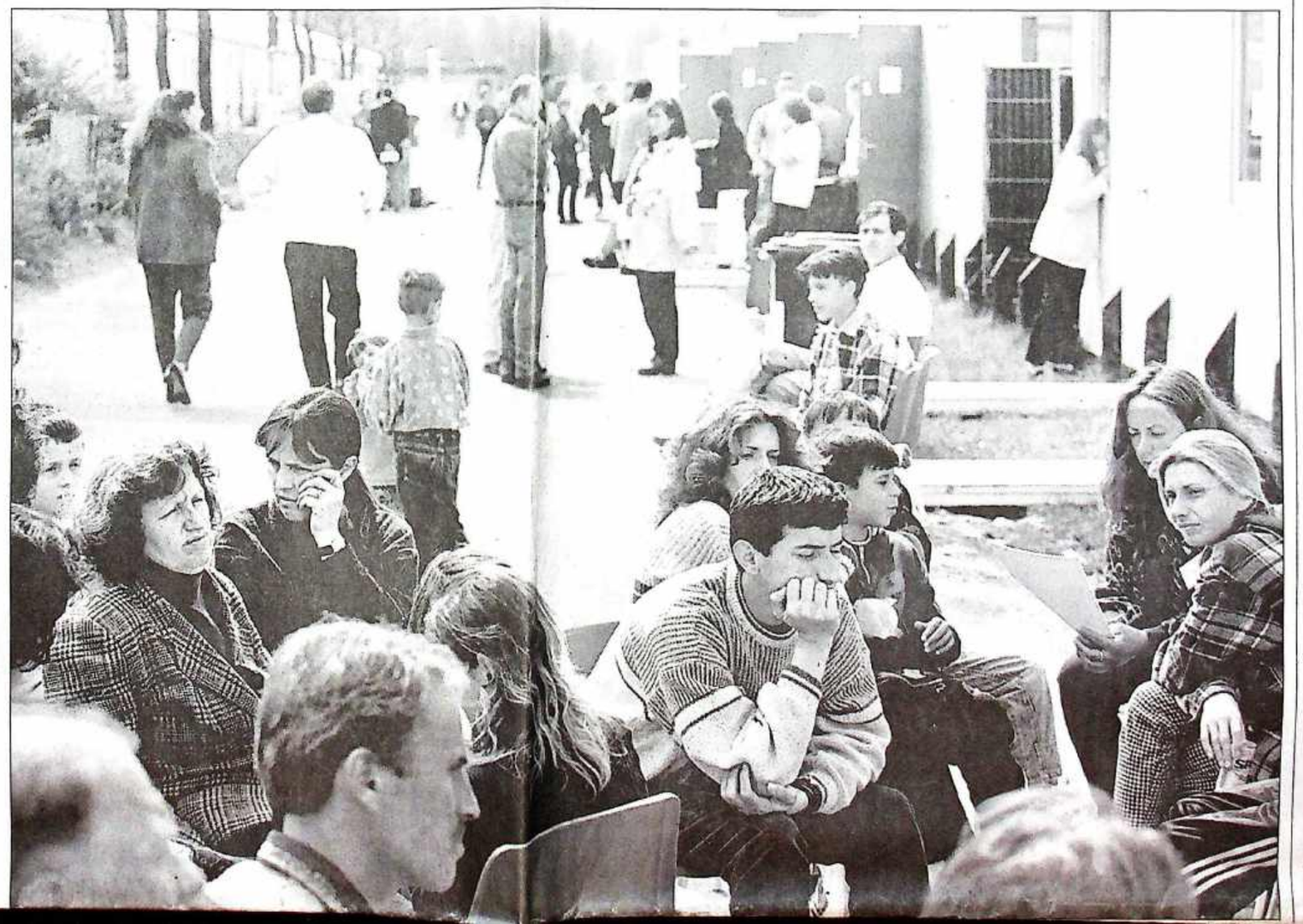

UCK biedt aan grondoffensief van NAVO te leiden

Reuters, DPA, AFP

KUKES

Het Bevrijdingsleger van Kosovo, het UCK, heeft zondag aangeboden het eventuele grondoffensief van de NAVO te gaan leiden. Volgens UCK-woordvoerders in de Albanese grensplaats Kukes zullen er minder doden vallen als de NAVO zijn voordeel doet met de terreinkennis van de etnisch-Albanese strijders uit Kosovo.

'Wij vragen de NAVO dringend om moderne wapens', zei UCK-woordvoerder 'Luipaard II'. 'Als wij betere wapens hadden en de NAVO zijn Apache-helikopters ging inzetten, weet ik zeker dat wij zouden helpen de operatie te leiden.'

Het UCK vecht voor een onafhankelijk Kosovo – overigens niet een doel dat officieel ook door de NAVO wordt nagestreefd. Het guerrillalegertje is druk bezig rekruten te werven onder de vluchtelingen die vrijwel dagelijks uit Kosovo naar Albanië en Macedonië stromen.

Bij de Albanese grensplaats Morina is zaterdag voor het eerst een groep van zestig vluchtelingen aangekomen die geheel uit mannen bestond. Volgens de VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr vertelden de mannen dat de Serviërs hun vrouwen en kinderen hadden gedwongen achter te blijven in hun dorp, Petrova.

Van vluchtelingen die zondag aankwamen in de Macedonische grensplaats Blace heeft de Unhcr gehoord dat gemaskerde Servische paramilitairen tussen 16 en 18 april zeker 56 etnische Albanezen hebben vermoord in drie dorpen ten noorden van de stad Urosevac. Enkele vrouwen waren eerst verkracht.

● **Joegoslavië klaagt aan**
Joegoslavië gaat bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag een aanklacht indienen tegen alle NAVO-landen die meedoen aan de operatie Allied Force. Deze landen overtreden het verbod op het gebruik van geweld tegen vreemde staten en op het aanvallen van burgers en burger-doelen, vindt Belgrado.

● **Vierduizend man extra**
Macedonië gaat akkoord met de komst van nog eens vierduizend NAVO-militairen. De versterkingen zijn afkomstig uit Groot-Brittannië en Duitsland. Ze brengen de totale NAVO-sterkte in Mace-

Drama's die de meesten hebben beleefd, kan er weer een lach af.

afgeproken tweeduizend Kosovaren in Nederland op te vangen.

In het opvangkamp bij Ermelo wachten vluchtelingen uit Kosovo de afhandeling van de administratieve formaliteiten af.

FOTO BERT VERHOEFF – DE VOLKSKRANT

'Soevereiniteit is niet onbeperkt als regering minderheid vervolgt'

De Sudanees Francis Deng, speciale vertegenwoordiger voor binnenlandse vluchtelingen van de secretaris-generaal van de VN, beschouwt de NAVO-interventie in Kosovo als een 'hoopgevende vooruitgang'.

Van onze verslaggeefster

AMSTERDAM

Francis Deng heeft veel begrip voor de NAVO-interventie in Kosovo. 'Het ingrijpen toont aan dat de soevereiniteit van landen niet onbeperkt is, wanneer regeringen mensenrechten ernstig schenden, minderheden vervolgen en met vernietiging bedreigen.' Zijn standpunt is opmerkelijk, want bij een hoge VN-functionaris zou je meer reserve verwachten ten aanzien van het eigenmachtig militair optreden van de Atlantische Verdragsorganisatie.

Deng noemt het feit dat de NAVO in actie is gekomen tegen Servië zelfs 'een vooruitgang'. 'Het betekent dat landen hun soevereiniteit niet kunnen gebruiken als een schild tegen controle van buitenaf.'

De Sudanees Francis Deng (60) was zaterdag in Amsterdam, waar hij deelnam aan een congres over vluchtelingen, dat was georganiseerd door de Universiteit van Amsterdam. Hij studeerde rechten in de Verenigde Staten, werd diplomaat, keerde terug naar de academische wereld.

In 1992 werd Deng door de toenmalige VN-secretaris-generaal Boutros-Ghali benoemd tot diens speciale vertegenwoordiger voor binnenlandse vluchtelingen. Die functie vervult hij nog steeds.

Natuurlijk staat hij niet onverdeeld positief tegenover het NAVO-optreden: het gewenste effect voor de Kosovaren blijft uit, de bombardementen richten enorme schade aan, en de kosten van de operatie zijn immens. Deng: 'Je ziet in de hele wereld soortgelijke situaties als in Kosovo. Er zijn geen middelen om daar op zo'n manier iets aan te doen. Welk model biedt het ingrijpen van de NAVO dan eigenlijk? Het blijft allemaal erg selectief en ad hoc.'

Maar het naakte feit dat de NAVO niet passief is gebleven bij het aanschouwen van massale wreedheden tegen een bevolkingsgroep, vindt hij hoopgevend. 'Ik denkt dat er niet veel landen zijn die zo hardnekkig als Milosevic verzet zouden bieden tegen een overmacht.'

Over de Kosovaren die uit hun huizen zijn verjaagd, maar er niet in slagen om de grens over te vluchten, maakt hij zich de meeste zorgen. 'We weten dat ze er zijn, maar we zien ze niet en we kunnen ze niet bereiken. Wat gebeurt er op dit moment met hen? Zelfs als we het wisten, kunnen we niets doen. De wereldgemeenschap beschikt niet over een wettelijke basis om binnenlandse vluchtelingen te beschermen.'

Eigenlijk zou Deng een nieuwe internationale organisatie, naast de Unhcr willen oprichten, om zich met ontheemden te bemoeien.

Wereldwijd zijn er meer mensen – de schattingen lopen uiteen van 20 tot 30 miljoen – in eigen land op de vlucht dan mensen die veiligheid buiten hun landsgrenzen moesten of konden zoeken. Maar voor het in leven roepen van een dergelijke organisatie ontbreekt de wil.

Het alternatief dat Deng heeft voorgesteld, is dat de bestaande organisaties verantwoordelijkheid nemen voor het lot van binnenlandse ontheemden. De Unhcr voelt er niets voor om haar taak verder te verzwaren, maar is niettemin al een paar keer door de secretaris-generaal verzocht – gedwongen, is een betere term – om zich te bekommeren om binnenlandse vluchtelingen. Ook in Kosovo hielp de Unhcr ontheemden, tot het moment dat de militaire acties losbarstten.

Deng: 'Het gaat niet zozeer om humanitaire hulp, niet om eten en drinken. Die mensen hebben in de eerste plaats bescherming nodig.' De vraag is alleen hoe die bescherming af te dwingen bij nationale regeringen: zij beroepen zich er immers op dat de internationale gemeenschap zich inmengt in een binnenlandse kwestie en dat het hun zaak is hoe ze met hun burgers omgaan.

Door een ruimere interpretatie van de bestaande verdragen te introduceren, tracht de VN-vertegenwoordiger de muur van soevereiniteit poreus te maken. 'Burgers worden uit hun huizen gejaagd, wanneer een land een crisis beleeft met zijn nationale identiteit. Delen van de bevolking worden als de vijand gezien. Het verschil met vroeger is dat geen enkel land een massale vervolging van een groep kan verbergen. Eerst vluchten burgers naar andere gebieden in eigen land, dan stromen ze de grens over. Het wordt vanzelf een internationale kwestie.'

In 1998 presenteerde hij 'Leidende beginselen ten aanzien van binnenlandse ontheemden' aan de mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties in Genève. Nederland, de Scandinavische landen en Oostenrijk toonden zich de sterkste voorstanders van zijn voorstellen. 'Sommigen zeggen dat de Nederlandse regering de richtlijnen steunt, omdat ze zelf minder asielzoekers wil toelaten. Dat is heel goed denkbaar, maar dat neemt niet weg dat ik er blij mee ben.'

Deng is ervan overtuigd dat bescherming van binnenlandse ontheemden uiteindelijk 'dé oplossing is van het vluchtelingenprobleem'.

Servische tv opnieuw op zwart door NAVO-bommen

Reuters

BRUSSEL

De Servische televisie is zaterdagavond laat voor de tweede achtereenvolgende dag uit de lucht verdwenen als gevolg van de luchtaanvallen van de NAVO.

'Wij hebben de steunzender van radio en televisie bij Belgrado verwoest', verklaarde een militaire zegsman van de NAVO in Brussel. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjug had de NAVO echter een generator getroffen. Daardoor kwam de grootste steunzender van Servië, die bij Avala, zonder stroom te zitten. Enkele uren later was de staatstelevisie weer in de lucht.

Ook vrijdag was de Servische televisie zes uur lang uit de lucht. Toen had de NAVO een tv-studio in het centrum van Belgrado gebombardeerd, een aanval waarbij tien doden zijn gevallen. De NAVO beschouwt de installaties van de Servische staatsomroep als een legitiem doelwit, omdat deze alleen propaganda zou uitzenden.

Politieke bevlogenheid NAVO-alliantie ontstijgt retoriek

Ethiek speelt een steeds belangrijkere rol in het buitenlandbeleid van de NAVO-landen. Tony Blair heeft het voortouw genomen in de retoriek over minderheden en mensenrechten.

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

WASHINGTON

De leiders van de alliantie van NAVO-landen hebben de afgelopen dagen in Washington een welsprekendheid en een vastberadenheid getoond die zelfs de meest sceptische waarnemers verbaast. Een oudgediende onder de negentien NAVO-ambassadeurs zei zaterdag: 'Ik ben van politici wel het een en ander gewend. Ze zeggen nu dit, maar doen morgen wat anders. Maar zo gecommitteerd als nu heb ik ze zelden gezien.'

Aan de ethische benadering van het buitenlandbeleid wordt niet alleen lippendienst bewezen. De NAVO bewijst sinds een maand met haar betrokkenheid in Kosovo dat het haar menens is. Wat anders is de strijd daar, vroeg een strijdlustige Tony Blair zich dit weekeinde af, dan 'een gevecht voor alle waarden die wij gemeen hebben en die wij hoog achten'. En de Canadese premier Jean Chrétien zei: 'Op dit moment vecht de NAVO in het hart van Europa voor de zaak van de mensheid.' Premier Kok: 'We moeten de menselijkheid laten zegevieren boven onmenselijkheid en onderdrukking.'

Europa heeft volgens Blair weliswaar een strategisch belang bij rust en stabiliteit in de zuidooosthoek van het continent, maar het beginsel van 'nooit meer dictatuur in Europa' vormt in belangrijke mate de leidraad voor het NAVO-beleid op de Balkan. De Britse leider bevestigde de afgelopen dagen zijn reputatie als grote havik: hij reageert meestal als eerste op nieuwe ontwikkelingen en weet daarmee in belangrijke mate de toon te zetten.

Toen de pr-machine van de NAVO even stokte na de aanval op het vluchtelingenkonvooi, stuurde hij zijn *spindoctor* Alistair Campbell naar Brussel. Campbell was de eerste die het aanbod van president Milosevic om een internationale aanwezigheid in Kosovo toe te staan in de prullenbak smeet. Blairs agressiviteit komt Clinton goed uit, omdat de Amerikanen zich nu eens niet hoeven te doen gelden als meest strijdlustig.

Blair neemt ook het voortouw als het gaat om de theoretische onderbouwing van het beleid. 'Een nieuwe doctrine voor de internationale gemeenschap' is zijn doel. Donderdag zette hij de beginselen van die Blair-doctrine uiteen in een speech in Chicago. Hij wil niet alleen de Britse buitenlandpolitiek op nieuwe grondslagen vestigen, maar de hele internationale diplomatie verbouwen. De VN, de Veiligheidsraad, de NAVO, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), ze zijn allemaal toe aan een grondige herziening.

Blair mag dan een havik zijn, hij draagt het hart op de rechte plaats – althans, dat wil hij doen geloven. De nieuwe doctrine voor de internationale gemeenschap is geen doel op zich, maar een middel dat er uiteindelijk toe leidt dat staten niet meer soeverein zijn binnen hun eigen grenzen. Kosovo is het model: een dictator die zijn onderdanen zo slecht behandelt als Milosevic heeft gedaan, verdient het om hard te worden aangepakt.

'We kunnen het grote kwaad van de etnische zuivering niet laten bestaan. Genocide kan nooit een interne politieke kwestie zijn. We moeten niet rusten tot die politiek ongedaan is gemaakt.' Blairs nieuwe doctrine vindt steun in eerdere uitspraken van Kofi Annan. En NAVO-secretaris-generaal Solana zei dit weekeinde desgevraagd: 'Zeker, mensenrechten gaan een veel grotere rol spelen in het buitenlandbeleid. Het bewijs hebben we in het besluit van de negentien NAVO-landen om in te grijpen in Kosovo.'

Maar de Fransen zijn sceptisch, en de Duisters huiverig over een te prominente rol. En er kunnen ook vraagtekens worden geplaatst bij de zuiverheid van Blairs motieven. Groot-Brittannië was een van de landen die zich het meest verzetten tegen een luchtvaartboycot, en tot op dit moment varen Britse schepen met olie naar Joegoslavië.

'De ethiek is terug', zei de NAVO-ambassadeur, 'maar een beetje realiteitszin is nooit weg.'

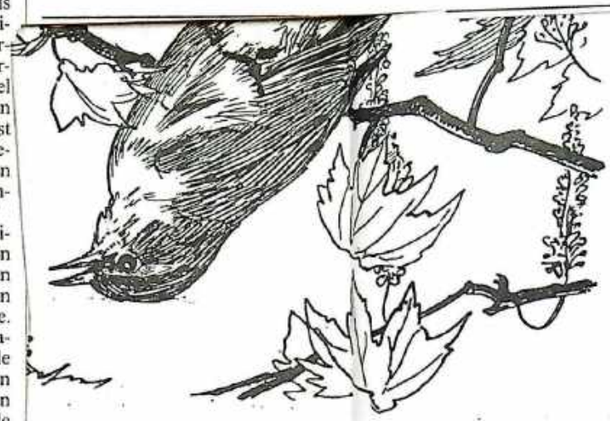

NAVO breidt eigen takenpakket uit in nieuw strategisch concept

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

WASHINGTON

De NAVO werpt zich op als de grote bewaker van veiligheid en stabiliteit in Europa en wijde omgeving. Om haar leden te beschermen, kan de alliantie in de toekomst ingrijpen bij 'daden van terrorisme, sabotage, georganiseerde misdaad, en bij de verstoring van de toevoer van vitale hulpbronnen'. De NAVO laat officieel het principe varen dat zij slechts in actie komt als het grondgebied van een van haar leden wordt aangevallen.

De alliantie geeft zichzelf het mandaat om zonder toestemming van de Veiligheidsraad in actie te komen. Bovendien legt zij zich in geografisch opzicht geen grenzen op: in principe kan het bondgenootschap overal in de wereld in actie komen als zijn belangen worden bedreigd. Centraal staat weliswaar de 'Euro-Atlantische regio', maar dat begrip wordt niet gedefinieerd.

Dit alles staat in het nieuwe Strategische Concept, waarover de negentien regeringsleiders en staatshoofden van de lidstaten dit weekeinde op hun topconferentie in Washington een akkoord sloten. De Veiligheidsraad wordt 'de primaire verantwoordelijkheid' toegekend voor het behoud van vrede in de wereld. Maar vooral Frankrijk had geijverd voor een paragraaf waarin de NAVO zich zou vastleggen op het verkrijgen van een officieel mandaat van de Veiligheidsraad. De Fransen hebben daarin niet hun zin gekregen.

Diplomaten probeerden uit te leggen dat 'dit echt niet betekent dat de NAVO nu de politieman van de wereld zal zijn'. 'Het is uitermate onwaarschijnlijk dat we in actie komen als er in Tibet iets misgaat', zei een hoge militair. 'Maar naarmate de bedreiging dichterbij ons grondgebied komt, zullen we eerder ingrijpen.'

De NAVO legt zich voortaan niet alleen meer vast op de verdediging van haar eigen grondgebied, maar 'wil bijdragen aan de vrede en stabiliteit in de Euro-Atlantische regio'. Daartoe legt de alliantie zich twee nieuwe taken op: crisisbeheersing en vredeshandhaving. Het bondgenootschap wil klaarstaan om bij te dragen aan de preventie van conflicten en zich actief bezig te houden met crisisbeheersing. De NAVO moet ook gereed zijn om militair in te grijpen bij crisissituaties die de stabiliteit bedreigen.

Het nieuwe concept is 'een landkaart om ons te helpen navigeren door de strategische uitdagingen van de volgende eeuw', aldus NAVO-secretaris-generaal Solana.

Niet op alle terreinen konden de negentien lidstaten overeenstemming bereiken. De ontwikkeling van een eigen 'Europese defensieidentiteit' loopt vertraging op door Turkse tegenstand. Bedoeling van die Europese defensieidentiteit is dat de Europese Unie op afroep gebruik kan maken van het militaire apparaat van de NAVO.

De andere NAVO-landen die geen lid zijn van de EU, zoals Noorwegen en IJsland, hebben weinig moeite met die ambitie. Turkije echter heeft laten weten de EU- en NAVO-circuits gescheiden te willen houden. De relatie tussen Ankara en de EU is sinds anderhalf jaar verstoord. In december 1997 kreeg Turkije het lid op de neus toen de EU ondubbelzinnig duidelijk maakte dat het land voorlopig niet in aanmerking zou komen voor het lidmaatschap.

Afgesproken is nu dat de EU in principe gebruik kan maken van de NAVO-middelen. Die principe-afspraak moet verder worden uitgewerkt, en dat zal volgens diplomaten nog een hele klus worden.

Kosovo is de lakmoesproef voor de NAVO

Ondanks een identiteitscrisis na de val van de Muur en de oorlog in Joegoslavië bloeit de jarige NAVO als nimmer tevoren. Jonathan Eyal vindt dat het Atlantisch bondgenootschap binnen Europa oppermachtig wordt. De NAVO zal er nog vele jaren de enige veiligheidsstructuur zijn.

TEKENING: WOLFGANG AMMER

Behalve een olie-embargo tegen Joegoslavië en de voorspelbare herbevestiging van de oorlogsdoelen in Kosovo lijkt de NAVO-top van dit weekeinde in Washington niets nieuws te hebben opgeleverd. Maar ondanks de matig succesvolle luchtaanvallen op Joegoslavië bleek de NAVO verrassend gezond: tal van kwesties die de NAVO-lidstaten jarenlang verdeeld hebben gehouden, zijn in Kosovo beslecht en verschaffen het Bondgenootschap een basis waarop het jaren vooruit kan.

Gedurende de jaren '90 worstelde de NAVO met drie fundamentele vraagstukken: haar rol na de Koude Oorlog, de rol van de Europeanen in een toekomstige veiligheidsstructuur, en de interne samenhang van het bondgenootschap. Voor deze existentiële kwesties werden oplossingen gevonden, die echter vaak onbevredigend en te theoretisch waren. Het Bondgenootschap probeerde zich van zijn zuiver militaire rol los te maken met de belofte 'stabiliteit te exporteren' naar de vroegere communistische staten van Midden-Europa. Maar de NAVO wist de Midden-Europeanen niet voor de gedachte te winnen dat de geboden stabiliteit in de plaats van een volledig lidmaatschap zou komen. De NAVO trachtte te voorkomen dat in Europa nieuwe scheidslijnen zouden ontstaan. Maar ze zag zich uiteindelijk gedwongen de aansluiting van enkele Balkanlanden af te wijzen, terwijl ze wel Midden-Europese landen opnam die geen onmiddellijke behoefte aan meer veiligheid hadden. Er werden tal van conferenties belegd om vast te stellen wat de Europeanen bij eventuele conflicten zouden kunnen doen, en welke bijdrage er van de Amerikanen zou worden verlangd. Tot een beslissing hierover kwam het echter nooit. Ten slotte beloofde de NAVO alles voor iedereen te zullen zijn, maar wist ze desondanks geen consensus te bereiken over de vraag welke crises ze zelfstandig zou aanpakken en welke ze aan andere instellingen behoorde over te laten. Aanvankelijk keken de NAVO-leiders dus met benepen ha[illegible]

staande kwesties zouden worden geregeld in een pakket afspraken met de voorname titel Nieuw Strategisch Concept. Het pakket werd aangenomen, maar is grotendeels achterhaald: Milošević heeft de meeste vragen al beantwoord.

Jarenlang hebben de Europeanen (vooral Fransen en Duitsers) de bevoegdheid opgeëist zelf conflicten op te lossen waarbij de veiligheid van hun werelddeel in het geding is, maar waarin de VS niet betrokken willen raken. Europa kon echter niet de politieke wil opbrengen om het voor zo'n structuur benodigde militaire vermogen te financieren en de Amerikanen, die het Europese streven in principe steunden, betwijfelden of het verstandig was. Er werd een compromis gevonden: de Europeanen mochten voor toekomstige operaties Amerikaans materieel lenen. De oorlog in Joegoslavië toont aan dat toekomstige conflicten weliswaar regionaal kunnen zijn maar toch niet geschikt zijn voor een zuiver Europese interventie. Het kenmerkende onderscheid van de Kosovo-crisis is de mate [illegible] Washin[illegible]

vele jaren zal de NAVO in Europa de enige veiligheidsstructuur van betekenis zijn.

Een tweede historisch probleem van de NAVO was Frankrijk zelf: het land stapte eind jaren '60 uit het geïntegreerde militaire commando van het Bondgenootschap, en hoewel president Chirac in 1997 heeft geprobeerd de Franse strijdkrachten weer onder dit commando te brengen, hebben de VS geweigerd de politieke prijs te betalen die de Fransen vroegen. De top-

Bij een mogelijk grondoffensief kan de eensgezindheid scheuren gaan vertonen

conferentie in Washington had opnieuw het tafereel voor een dergelijk handgemeen tussen Fransen en Amerikanen kunnen worden, maar de oorlog in Kosovo heeft de Fransen gedwongen zich weer onder NAVO-bevel te schikken [illegible]

bleem dat zichzelf heeft opgelost – althans voor het ogenblik.

Het wettige mandaat voor toekomstige NAVO-operaties heeft de leiders van de lidstaten jarenlang beziggehouden. Sommigen betoogden dat de NAVO niet kon optreden zonder formele instemming van de VN-Veiligheidsraad. Maar daarmee zouden in feite Rusland en China het vetorecht over elk optreden van het Bondgenootschap hebben. Maar ook hier verschafte Milošević de oplossing. Het Bond-

genootschap zal het internationaal recht zoveel mogelijk eerbiedigen, maar het zal Rusland geen veto toestaan en kan zelfs opereren zonder een expliciet VN-mandaat. Tegenstanders kunnen hierteger[illegible]

macht te gaan optreden. Dat lijkt niet waarschijnlijk. Een rol voor de NAVO in het Midden-Oosten of nog verder weg is moeilijk voor te stellen, om de simpele reden dat Amerikanen en Europeanen daarvoor te sterk van mening verschillen. Het enige dat lijkt te zijn gebeurd is dat binnen Europa de NAVO oppermachtig wordt, en dat de Russen alleen zullen mogen meedoen als dat in het bredere veiligheidsbelang van Europa is.

Belangrijker is de ontdekking dat het Bondgenootschap de steun van de publieke opinie in alle lidstaten weet te behouden. Bij de NAVO ging men er aanvankelijk van uit dat een langdurig luchtoffensief politiek niet was vol te houden. Maar het tegenovergestelde gebeurde: naarmate de luchtbombardementen voortduurden nam de publieke steun toe. De meeste regeringen die nu aan de oorlog deelnemen hebben een centrum-linkse signatuur. Dat zij nu leiding geven aan de grootste operatie die de NAVO ooit heeft ondernomen – en dat zij althans voorlopig de volledige steun van hun bevolking ge[illegible] onvallend.

voor de NAVO? Toch niet. Ten eerste verloopt de integratie van de nieuwe leden niet probleemloos. Polen heeft zich, zoals iedereen verwachtte, een solide bondgenoot getoond. Maar de Tsjechische Republiek en Hongarije blijken lastige leden, tot teleurstelling van het NAVO-opperbevel. Vanuit de Tsjechische regering is kritiek op de operatie in Kosovo geleverd, en Hongarije probeert zorgvuldig neutraal te blijven (aanvankelijk weigerde het de toevoer van olie naar Joegoslavië over zijn grondgebied te blokkeren). De twee landen hebben vrijwel geen strijdkrachten en zijn voor het Bondgenootschap van weinig nut. Tegelijkertijd worden de twee Balkanlanden die niets liever willen dan het NAVO-lidmaatschap nog altijd niet toegelaten. Deze situatie plaatst het Bondgenootschap voor fundamentele vragen: de NAVO heeft toestemming gevraagd en gekregen om in het Roemeense en Bulgaarse luchtruim te vliegen. Het Bondgenootschap zal binnenkort ook de mogelijkheid overwegen troepen in deze landen te stationeren, in het bijzonder ter voorbereiding op een mogelijk grondoffensief tegen Joegoslavië. Roemenië en Bulgarije blijven hun medewerking verlenen, maar alleen in ruil voor de belofte dat ze uiteindelijk in de NAVO zullen worden geïntegreerd.

De tweede zwaarwegende kwestie is de toekomstige strategie inzake Joegoslavië. Het Bondgenootschap kan zijn consensus bewaren zolang de oorlog uit luchtaanvallen bestaat, maar zodra het conflict verschuift in de richting van een grondoffensief of een politieke oplossing, kan de eendracht scheuren gaan vertonen. Elke vrede waarbij Kosovo wordt verdeeld of een compromis wordt gesloten inzake de etnisch Albanese vluchtelingen, zal als een nederlaag van de NAVO worden opgevat. En elke stap naar een grondoffensief zal zorgvuldig rekening moeten houden met de uiteenlopende standpunten en militaire paraatheid van diverse deelnemende landen. Maar ook al ontstaat de verleiding genoegen te nemen met minder dan de totale overwinning, de betrokken politieke leiders beseffen dat ze niet kunnen riskeren de NAVO in diskrediet te brengen. Of de politieke moed voor een grondoffensief ooit zal worden opgebracht kunnen ze echter nog geen van allen zeggen. En daarover hulde de topconferentie in Washington zich dan ook in voorspelbaar stilzwijgen. De NAVO heeft één vuurdoop overleefd; als ze de oorlog wint, heeft ze daarmee haar eigen voortbestaan tot ver in de volgende eeuw zeker gesteld.

Jonathan Eyal is verbonden aan het Royal United Services Institute for

NAVO zonder grenzen

DE VIJFTIGJARIGE NAVO heeft op haar jubileumtop in Washington hechte saamhorigheid getoond. Verwacht was een fiks debat over het nieuwe strategisch concept. Maar zonder omhaal is afgesproken dat de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie voortaan naar eigen bevinden zal handelen waar en hoe mensenrechten moeten worden verdedigd, de verspreiding van massavernietigingswapens moet worden tegengegaan en internationaal terrorisme moet worden bestreden. De actieradius van de NAVO zal bovendien niet meer aan het verdragsgebied en zijn onmiddellijke omgeving zijn gebonden.

De oorlog om Kosovo laat geen ruimte voor meningsverschillen. Het prestige van de NAVO staat op het spel nu een maand lang bombarderen Milošević niet tot inkeer heeft gebracht. Lidstaten en Joegoslavië's buurlanden, de laatste speciaal voor de top uitgenodigd, bleken eensgezind van mening dat de oorlog moet worden gewonnen. NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark was van Brussel overgevlogen om zijn mantra te herhalen dat de bombardementen de Joegoslavische president uiteindelijk op de knieën zullen dwingen. Dan zullen, zo hoopt men, de honderdduizenden vluchtelingen kunnen terugkeren en zal met de wederopbouw van Kosovo, en eventueel zelfs van Servië, kunnen worden begonnen.

MAAR ALLE eensgezindheid kan de haarscheurtjes in de verbondenheid niet verbergen. Van het beginnen van een grondoorlog, in de aanloop naar de conferentie een veelbesproken thema, is weinig meer gehoord. Over een olie-embargo tegen Joegoslavië is men het eens, maar over het afdwingen ervan bestaat onenigheid. Verdere uitbreiding van de NAVO met nieuwe lidstaten wordt positief beoordeeld, maar niets is vastgelegd. Het lidmaatschap zal bijvoorbeeld voor de frontlijnstaten in de oorlog met Joegoslavië geen automatisme zijn. Zij moeten het doen met vage veiligheidsgaranties voor het geval de Serviërs hun pogingen om de oorlog te internationaliseren zullen opvoeren.

Tot nader order lijkt de worsteling tussen de NAVO en Milošević onbelemmerd voort te gaan. Cynisch beschouwd is het een kwestie van het aantal nog te treffen doelen in Joegoslavië tegen het aantal nog door de Serviërs over de grenzen te jagen Kosovaren. De luchtaanvallen op nutsbedrijven, het bureau van Milošević' partij en het gebouw van de staatstelevisie tonen aan dat de zuiver militaire doelen langzamerhand opraken, een probleem dat zich vier jaar geleden ook al in Bosnië voordeed. In ieder geval heeft het uitgangspunt van de NAVO dat er geen oorlog wordt gevoerd tegen het Servische volk de afgelopen week ernstig aan geloofwaardigheid ingeboet.

ZEKER NU DE NAVO met haar nieuwe strategisch concept de indruk wekt dat haar optreden tegen Joegoslavië als een precedent moet worden beschouwd, komt de verhouding tussen doel en middelen in het middelpunt van de belangstelling t[illegible] aan. Begonnen als drukmiddel op Milošević

De Nationale Reisopera speelt Boesmans' Reigen, naar het toneelstuk van Schnitzler

De liefde is slechts schijn en schijnheiligheid

Voorstelling: Reigen van Philippe Boesmans door de Nationale Reisopera en Nieuw Sinfonietta Amsterdam o.l.v. Patrick Davin m.m.v. o.a. Janny Zomer, Kor-Jan Dusseljee, Annelies Lamm, Annelie Brinkhof, Ellen van Haaren, Roger Smeets. Regie: Andrea Raabe; decor en licht: Tobias Dinslage; kostuums: Mechthild Seipel. Gehoord: 23/4 Stadsschouwburg Amsterdam. Tournee t/m 8/5. Inl. (053) 4878500.

Door EMILE WENNEKES

De Eén doet het met de Ander; de Ander met wéér een Ander. En zo ontstaat in de opera *Reigen* van de Belgische componist Philippe Boesmans (1936) een rituele rondedans op de driedelige grondvorm van de geslachtsdaad: inleidende Dialoog, de Daad, en een besluitend 'Dag, tot ziens maar weer'. In *Reigen*, gebaseerd op het gelijknamige theaterstuk van Arthur Schnitzler uit 1900, wordt deze vormvaste geslachtsomgang tienmaal door verschillende paren ten tonele gevoerd. Zonder noemenswaardige dramatische ontwikkeling. Zonder veel poespas.

Bij de première in 1993 bij de Brusselse Nationale Opera zongen de heren in de regie-opvatting van librettist Luc Bondy nog met de broek op de enkels en werd de liefde kunstzinnig en acrobatisch bedreven op een tafel in een chambre séparée. In de vijfde enscenering van *Reigen*, die de Duitse regisseusse Andrea Raabe maakte bij de Nationale Reisopera, is de bijslaap een decente, in beeld bevroren aangelegenheid geworden - een coïtus stativus, waarbij het licht nog net niet uitgaat. Wie niet weet dat er wordt gecopuleerd zou denken dat er op het toneel een kussengevecht wordt geleverd, getweeën rechtstandig de nachtrust wordt genoten; dat er onschuldig knus op elkanders schoot wordt gezeten.

Reigen bij de Nationale Reisopera:

Voor pikanteriën of epateren de beelden moet je kortom niet bl Raabe zijn, wel voor een ontluiste rende visie op een samenleving di ware liefde ontbeert, waarin de re latie tussen man en vrouw worc teruggevoerd op ieders fysieke e psychische ontrouw. De personen ges dolen in een kapotte werek van schijn en schijnheiligheid. 'E is geen geluk', zingt de omnipre sente graaf in de negende scène 'Genot, roes, ja, maar geen geluk.'

Boesmans' *Reigen* is een staaltje van eclectische compositiekunst: hij grasduint naar hartelust tussen het expressionistisch idioom, maar knipoogt evengoed naar de Franse barok en de amusementsmuziek. Elegant en lyrisch vlindert de muziek haast Rossiniaans voorbij. Er zijn maar weinig hedendaagse componisten die vocaal zo ongedwongen de draak van de atonaliteit bedwingen, zonder zich van de weeromstuit te verslikken in de tonaliteit. Toch ontbreekt het in deze opera aan muzikale zuigkracht. De afwezigheid van een dramatische ontwikkelingslijn in Schnitzlers toneelstuk (en in tweede instantie ook in Luc Bondy's adaptatie) verhindert een dwingende muzikale vormgeving die zozeer een voorwaarde is voor 140 minuten pauzeloos theater.

Toch slaat de verveling, die menigmaal op de loer ligt, nimmer werkelijk toe. Nieuw Sinfonietta Amsterdam heeft onder leiding van de Belgische dirigent Patrick Davin in deze tweede gezamenlijke productie met de Reisopera zijn 'oude' vorm hervonden. De casting van de solisten is bovendien erg geslaagd - zowel wat betreft de fysieke verschijning van de zo verschillend geaarde protagonisten, alsook in de combinaties van stemparen die in klankkleur veelal uitstekend communiceren. Janny

Ellington is nog niet thuis in het Concertgebouw

Concerten: The Houdini's, Jazz Orchestra of the Concertgebouw. Gehoord: 24/4 Concertgebouw, Amsterdam. Radio 4: 28/4 20 uur. 25/4 BIMhuis (Radio 2 16/5 23 uur). 3 en 17/7 staat het JOC opnieuw in het Concertgebouw.

Door FRANS VAN LEEUWEN

Behoort het oeuvre van Duke Ellington (1899-1975) vanaf zijn honderdste geboortejaar tot de 'gewone' concertmuziek, net als dat van Mozart en Mahler? Het standpunt van de Amerikaanse componist en jazzhistoricus Gunther Schuller is bekend: hij wil een authentieke reconstructie van het Ellington-repertoire uit de jaren '30-'45, inclusief de solo-partijen. Vier jaar geleden trof hij in Paradiso met de big band van het Hilversumse conservatorium niet alleen de noten van Ellington heel puntig, maar zelfs de sound van zijn orkest uit die tijd.

Het concert, vastgelegd op de cd *The Music of Duke Ellington* (VPRO EW 9629), was zaterdag weer actueel omdat het Jazz Orchestra of the Concertgebouw onder leiding van Henk Meutgeert in onder twee kapiteins. Dat sommige bandleden wel en andere niet waren betrokken bij de première van Louis Andriessens *Paseggiata in tram in America e ritorno* droeg extra bij aan de indruk dat het JOC zaterdag niet helemaal zichzelf was.

Het stuk van Andriessen, geschreven voor de Italiaanse zangeres Cristina Zavalloni en opgedragen aan voormalig Matineeproducent André Hebbelinck, werd gekenmerkt door sterke contrasten. Klankblokken neergezet door een halve bigband werden afgewisseld met de stem van Zavalloni die een tekst bracht van dichter Dino Campana, soms doorkruist door violiste Monica Germino in een soort libero-rol. Het stuk duurde weliswaar maar acht minuten, maar dat was toch teveel om het in één keer te verteren.

Voor direct toegankelijk drama zorgden de Houdini's. De drie Ellington-stukken waren overbekend maar zó voortreffelijk naar de eigen hand gezet dat ze niettemin verrasten. De hoofdrol in *Chelsea Bridge* was nu eens niet voor een tenorsax maar voor trompettist Angelo Verploegen; met El-

SJU-Festival biedt te weinig

om het akkoord van Ramboullet te ondertekenen gaat de luchtoorlog tegen Joegoslavië immiddels om de toekomstige machtsverhoudingen in Europa en zijn perifierie. De inzet van het conflict is aanzienlijk verhoogd. Om dat uit te leggen heeft president Clinton zijn naaste adviseur voor zaken Rusland betreffende naar Moskou gestuurd.

Bommen op staatstelevisie zijn niet misplaatst

Coen van Zwol

De NOS, de Nederlandse journalistenvakbond NVJ, de Internationale federatie voor journalisten en de Europese Omroepunie protesteren tegen de luchtaanvallen van de NAVO op de Servische staatszender RTS. Journalisten, zo heet het, mogen geen doel zijn in een militair conflict.

Een argument tegen de aanval luidt dat het leven van onafhankelijke journalisten in Servië nu gevaar zou lopen. Wat betreft kritische Servische journalisten: zeker na de moord op uitgever-journalist Slavko Curuvija zijn die toch al monddood, ondergedoken, uitgeweken, gearresteerd.

De laatste resteiges persvrijheid in Montenegro, de tweede republiek in Joegoslavië, worden voortvarend opgeruimd door het legER. De bommen op de RTS verder heeft het Joegoslavische leger de Kroatische journalist Antun Masle, van het weekblad *Globus*, en de Franse cameraman Eric Vajove, van TF1, opgepakt, evenmin wegens spionage. Ze kunnen tien jaar gevangenisstraf krijgen.

H. Verploeg van de NVJ heeft er van zijn kant vooral bezwaar tegen dat de NAVO een civiel doel treft. "Deze aanval is niet meer beperkt." Maar de grens tussen civiele en militaire doelen is altijd vaag. Is een kracht centrale, een pijpleiding of een hoogspanningsmast een militair of een civiel doel? Vaak beide. Dat zelfde geldt voor de Servische staatstelevisie.

Wat Hans Laroes van de NOS ook moge denken, bij de RTS werken geen journalisten. Dat idee getuigt van grote naïveiteit over het Milošević-regime. RTS bleef geen nieuws maar staatspropaganda. Voor zover bij de RTS journalisten werkten, zijn die begin jaren negentig verdwenen in het kader van een zuiveringsronde die Milošević in passende Orwelliaans taalgebruik 'diversificatie' noemde. Wat rest zijn propagandisten en lieden die – soms met te genzin – His Masters Voice spelen omdat ze nu eenmaal hun gezin moeten onderhouden.

Het RTS-avondjournaal heeft de afgelopen tien jaar gedaan wat van haar verwacht werd. Braaf werd de nationalistische haat opgezweept in tijden van oorlog en behaaglijke tevredenheid gestimuleerd in tijden van vrede. Gangsterpraktijken, etnische zuiverigen, economische inconsistorling: de RTS negeerde het of vond geschikte zondebokken.

In verkiezingstijd waren altijd weer die leiders in beeld, droomplannen ontvouwend. Iniyes doorkruipend van vaak imaginaire nieuwe wegen, kanttoren of woonprojecten. In het avondnieuws ging het dan gewelddig met de economie, kwam er weer een record oogst aan, was Servie cultureel, sportief en wetenschappelijk de navel van de wereld.

De inwoners van Belgrado kennen de ware aard van het RTS-nieuws. Tijdens de massa-protesten tegen Milošević in 1996-1997 – die nooit op het RTS-journaal te zien waren – maakten ze elke avond om half acht lawaai met potten, pannen en muziekinstrumenten op deze dagelijkse complaite van leugens en verdraaiingen te overstemmen. Ook zij wisten dan de RTS, de enige informatiebron voor veel Serviërs, een hoekstoen was van de dictatuur. De Basille, zo wordt het donderdagnacht gebombardeerde RTS-gebouw in Belgrado genoemd.

Na het vredesakkoord van Dayton in 1995 heeft Belgrado even onafhankelijke geluiden geïsoleerd om goede sier te maken in het Westen. Zolang die maar niet door teveel burgers werden gehoord, want dan volgden maatregelen.

Toen vorig jaar het Kosovoconflict zich verscherpte, was dat meteen het einde van de prille persvrijheid in Servië. En misschien was dat ook een hoofddoel van het regime toen de spanning rond Kosovo werd opgevoerd, want de macht van Milošević was taaende.

Zo is het Belgrado uiteindelijk niet gelukt het RTS-journaal te overstemmen. Inlegendeel: de Serviërs hebben weer leren hoeden van hun Big Brother nu die ze net als begin jaren negentig in een radeloze, nationalistische roes heeft gebracht.

Ik pas daarom voor de solidariteit van Laroes en de zijnen. Als journalist voel ik me geen collega van de cipiers van de Basille.

Coen van Zwol is redacteur van NRC Handelsblad.

198.- 249.- 270.
Parkeren voor de deur
LA FEMME MARKT 20 OMMEN
MODE MARKT 20 OMMEN

Zwolse Carla krijgt Albanese schoonfamilie niet mee

(Door Hans Leber)

TIRANA - Carla Klomp (27) uit Zwolle had zich de kennismaking met haar aanstaande schoonouders heel anders voorgesteld. In ieder geval niet in een vluchtelingenkamp in Albanië.

Vorige week reisde ze een paar dagen langs internationale instellingen in de Albanese hoofdstad Tirana om de achtkoppige familie te bevrijden uit een van de slechtste vluchtelingenkampen in het arme land, in de kustplaats Shëngjin. Twee weken geleden moest de familie hals over kop vluchten voor de Serviërs. Veel meenemen was onmogelijk. Het contact met Nederland stokte. 'Via een oom in Zwitserland hoorden we later dat zij naar Albanië waren gevlucht en in Shëngjin zaten. Mijn vriend Gazmend wilde er zelf heen gaan, maar omdat hij nog geen Nederlandse verblijfsvergunning heeft, kon dat niet. Dus ging ik. Woensdag zijn we vanuit Bari in Italië met de boot naar Dürres gevaren en in een keer doorgereisd naar Shëngjin'.
Wat zij aantrof, is bijna onbeschrijfelijk, zegt ze. 'De mensen liggen zonder voldoende kleding in een kleine tent. Ze slapen op zand, stenen en glas en kunnen zich niet wassen. Er zijn geen toiletten. Op het vlakbij gelegen strand mogen ze niet komen. Eten is er amper. Laatst is er zelfs een moord gepleegd in het kamp. Ze zijn doodsbenauwd. Het liefst neem ik ze mee naar Nederland. Als ze maar veilig zijn, dan is het best'.

Baan kwijt

Carla leerde Gazmend in augustus kennen in het onderzoekscentrum Zwolle, waar zij werkt voor de Centrale Opvang Asielzoekers. De directeur van het centrum keurde haar vertrek naar Albanië deze week niet goed. Hij gaf haar in eerste instantie te verstaan dat ze haar baan kwijt zou zijn als ze ging. 'Het lag al niet zo lekker dat ik een relatie met een bewoner had. Ik denk dat mijn jaarcontract, dat over een maand afloopt, niet verlengd wordt. Maar wat moest ik doen, de familie van Gazmend laten stikken? Die mensen waren zo blij me te zien'.
Ze reisde met een kennis, Marcel, van Zwolle naar Bari met een gehuurde bus. Vrienden en collega's stopten het tweetal geld toe voor de huur. Als ze de familie meekreeg naar Italië, had ze vervoer nodig. Maar in het kamp kon ze niets voor de familie doen. Vader, een intelligente man die al zijn kinderen liet studeren, was geestelijk in de war. De oudste broer verging het niet beter. Hij raakte gewond bij een beschieting en ligt de hele dag voor zich uit te kijken. De daarop volgende broer, Toni, haalde haar op in Dürres. Hij begeleidt haar als manusje-van-alles en vertaler, maar weigert al dagen te eten en te drinken. De ongeveer 20-jarige knaap staart steeds apathisch naar de grond.

Carla reisde door naar Tirana. Overal kreeg ze 'nee', ze kon de familie niet meekrijgen. Omdat ze zelf een kleine zolderkamer in Zwolle bewoont, wilde ze de familie in een asielzoekerscentrum droppen. 'Dan konden ze de procedure in en waren ze tenminste veilig. Maar ze hebben geen papieren meer, die zijn hen afgenomen. Ik krijg ze hier niet weg'.

Telefoongesprek

Na weer een dag lange rijen voor de instellingen, tussen andere Albanese familieleden, ziet Carla in dat een tweede optie het hoogst haalbare is. 'Mensen van het Rode Kruis zeggen dat ze hun best voor me doen. Als ik ze naar een beter opvangkamp krijg, ben ik al blij. Zodat ze een bed en een eigen tent hebben'. 's Avonds heeft ze een moeilijk telefoongesprek met haar vriend. 'Logisch, die hoort dat het niet lukt en is zelf machteloos'.

Carla ziet haar schoonouders niet terugkeren naar Kosovo: 'De vader van Gazmend vertelde me dat hij nooit meer terug wil. Die man is al tien jaar met de Serviërs in aanvaring. Al die tijd hebben ze het heel moeilijk gehad. Nu moeten ze rust hebben'. Carla is een paar dagen geleden weer vertrokken naar Zwolle.

• *Viktor Tsjernomyrdin.*

Jeltsin praat met president Clinton

MOSKOU - De Russische president Jeltsin en zijn Amerikaanse ambtgenoot Clinton hebben elkaar gisteren telefonisch gesproken over de crisis in Kosovo. De Russische gezant voor Joegoslavië, Viktor Tsjernomyrdin, voerde vorige week overleg met de Joegoslavische president Milosevic. Volgens de Rus zou Milosevic een internationale aanwezigheid van militairen in Kosovo willen toestaan, maar Belgrado houdt vol dat het alleen om burgerwaarnemers mag gaan.

Klacht Belgrado bij Gerechtshof

BELGRADO - Joegoslavië zal een officiële aanklacht indienen bij het Internationale Gerechtshof in Den Haag tegen alle NAVO-landen die meedoen aan de acties tegen het land. Belgrado meent dat de NAVO op tal van punten internationale afspraken aan haar laars lapt. De Joegoslavische regering wijst onder meer op 'misbruiken van de internationale overeenkomst over het verbod op het gebruik van geweld tegen vreemde staten'.

Kritiek van Duitse Groenen op NAVO

ESSEN - De Groenen in de Duitse deelstaat Noordrijnland-Westfalen verzetten zich fel tegen de koers van hun minister Fischer (Buitenlandse Zaken) in de Kosovo-crisis. Bij een congres van de grootste Groenen-afdeling kwamen gisteren in Essen vrijwel uitsluitend sprekers aan het woord die een onmiddellijk einde aan

Draskovic: compromis in de maak

BELGRADO (RTR/AFP) - De Joegoslavische vice-premier Draskovic verwacht dat Rusland en het Westen binnenkort in de Verenigde Naties een compromis zullen bereiken over Kosovo. Hij riep de Joegoslavische regering zo'n akkoord te aanvaarden.

Draskovic, die meestal een afwijkend en dissident geluid laat horen in de Joegoslavische regering waarin hij eerder dit jaar zitting nam, zei dat zich in de NAVO-gelederen op de top in Washington dit weekeinde geen verdeeldheidheid heeft geopenbaard. Velen in Servië hadden hierop gehoopt. 'Laten wij het volk te waarheid vertellen. Er komt geen Derde Wereldoorlog. Wij staan alleen'.
Draskovic zei te verwachten dat het de komende dagen tot een samensmelting zal komen van het Russische plan en het Westerse plan en het resultaat zal worden voorgelegd aan de Veiligheidsraad, die het zal aannemen.

Nederland doet mee aan blokkade van Montenegro

WASHINGTON (ANP) - Ne-

Britse ministerie van defensie verwacht week van zware gevechten

Blair wil grondoorlog voeren

(Van onze redactie buitenland)

LONDEN - De Britse premier Tony Blair wil tot elke prijs met grondtroepen van de NAVO de Serviërs uit Kosovo drijven. Dat komt naar voren uit alle stukken in de Britse pers van gisteren.

Blair moet oproeien tegen Frankrijk en Duitsland, die niets voor het zenden van grondtroepen voelen. De Britse premier vindt ook dat hij zich wel voor de zaak moet opwerpen, omdat president Clinton niet duidelijk en openlijk de leiding wil nemen. Dat meent althans The Observer.
Blair laat zich adviseren door de gestaalde ex-premier Margaret Thatcher. Blair zou binnen de NAVO de leiding moeten nemen en de Amerikanen manen niet door de knieën te gaan. Zijn woordvoerder bevestigde de contacten met haar. Volgens de ex-premier van de Conservatieven is het 'nu belangrijk het juiste te doen'. Thatcher leidde in 1982 de Falkland-oorlog tegen Argentinië.
Het sterkste verzet aan Amerikaanse kant komt volgens The Observer niet van president Clinton of het Witte Huis, maar van het Pentagon. Het ministerie van defensie vreest namelijk in een nieuwe Vietnam-(Servië en Montenegro) moet bevechten. Dat meldde The Sunday Times.
De VS en Londen zouden elk 40 procent van een macht van 100.000 man moeten leveren. De resterende 20 procent zou van Europese bondgenoten moeten komen.
Volgens strategen van het Britse ministerie van defensie zou er in het begin mogelijk gedurende een week zwaar moeten worden gevochten. Daarna zou nog een maand van zuiveringsoperaties nodig zijn om alle verzetshaarden uit de weg te ruimen. In het begin zou enorm veel artillerie, tanks en ander zwaar geschut nodig zijn.
De NAVO heeft in het weekeinde de aanvallen op Joegoslavie onverminderd voortgezet. Gevechtstoestellen bestookten gisteren industriegebieden in de Servische steden Nis en Lucani. In Nis, 200 km ten zuidoosten van Belgrado, ontstond zware schade. In de stad zouden ook huizen getrof-

an een maritieme blokkade an Montenegro. Minister De Grave (Defensie) heeft zijn operationele staf inmiddels gevraagd na te gaan wat ons land kan bijdragen aan een dergelijke NAVO-operatie.

De staatshoofden en de regeringsleiders van de negentien lidstaten van het bondgenootschap werden het vrijdag in Washington eens over de hoofdzaak de haven van de Joegoslavisch deelstaat te blokkeren. 'Als NAVO-vliegers hun levens riskeren om de Servische olievoorraden te vernietigen, mag de Servische dictator Milosevic niet via de achterdeur nog volop olieproducten binnenkrijgen', merkte De Grave zaterdag op. Volgens premier Kok heeft het eigenlijk al veel te lang geduurd voor de oliekraan voor Servië wordt dichtgedraaid.

• *Apache-helikopters landen op de luchtmachtbasis bij de Albanese hoofdstad Tirana. De Apaches zullen een belangrijke rol spelen bij een eventuele grondoorlog.* **Foto AP**

Kosovaren verbaasd over vriendelijkheid in Ermelo

(Van één onzer verslaggevers)

ERMELO - Vol verbazing en dankbaarheid zijn ze; al die mensen die hen hebben opgevangen in het opvangkamp op het strand Horst bij Ermelo zijn 'zo vriendelijk'.

Na de verschrikkingen van de Servische terreur in Kosovo en tijdens hun vlucht naar Macedonië weten de eerste 152 Kosovaren - 113 volwassenen, 37 kinderen en twee baby's - nauwelijks onder woorden te brengen wat hen is overkomen. Na een lange dag en nacht reizen bedanken enkele vluchtelingen, omringd door een legertje tolken, alle hulpverleners. Met vijf bussen en een rolstoeltaxi zijn ze gistermorgen in alle vroegte in Ermelo aangekomen nadat ze rond kwart over vier waren geland op het vliegveld Eindhoven. Onder de vluchtelingen zit een vrouw met een neurologische aandoening die gelijk in een ziekenhuis wordt opgenomen.

De eerste groep Kosovaren is al om acht uur zaterdagmorgen op het vliegveld van de Macedonische hoofdstad Skopje om in de loop van de middag op het vliegtuig naar Nederland te stappen. Maar bij de landing van het militaire tankvliegtuig van het type KDC-10 werkte het antiblokkeersysteem niet waardoor zes van de elf banden te veel afsleten. Een Belgisch Hercules-transportvliegtuig bracht nieuwe banden waarna het vliegtuig uiteindelijk met tien uur vertraging kon vertrekken. In Ermelo volgen verhalen van Servische militairen, paramilitairen en politiemannen die ze vijf of tien minuten de tijd hadden geven om hun huis te verlaten en te vluchten. Buren die niet snel genoeg waren werden onder hun ogen vermoord. Ze vertellen over vaak dagenlange tochten langs wegen waar onderweg soldaten nog vluchtelingen uit de stoet haalden om ze dood te schieten. Het is het verhaal van de Kosovaarse Shequerije Gihali Hyseni (38) die samen met haar man en drie kinderen van 7, 5 en 4 uit Kosovo vluchtte. Een tocht van vijf dagen op een tractor nadat hun auto zonder benzine bleef staan. Haar kinderen zijn angstig en stil. Ze hebben onderweg te vaak gezien hoe doden werden begraven.

Blair wil het kabinet deze week voorstellen 40.000 Britse militairen beschikbaar te stellen voor een NAVO-macht van grondtroepen in de Balkan die de overwinning op president Milosevic van Joegoslavië

Lucani werd een chemische fabriek getroffen door vijf raketten. Op de berg Avala, 15 km ten zuiden van Belgrado, werd een relaisstation van de Joegoslavische staatstelevisie getroffen.

Nederlanders brengen hulp naar gezagsloze stad

(Van onze verslaggever Hans Leber)

BAJRAM CURRI - Als de Nederlandse Chinook-helikopter in de Noord-Albanese plaats Bajram Curri landt, zijn het niet alleen kinderen die aan komen rennen. Met luidruchtige sirenes meldt zich aan de rand van het landingsterrein de lokale maffia in peperdure terreinwagens.

'Gestolen natuurlijk,' sist de 53-jarige kapitein der mariniers Rein Broman. Hulpverleners verlieten de stad na overvallen, de vluchtelingen zouden er eigenlijk weg moeten. Broman verblijft sinds 28 november in Bajram Curri en kan met recht een durfal genoemd worden: hij bleef toen anderen gingen. De omgeving van het bergoord wordt geregeerd door bandieten, familiebendes voor wie niets en niemand veilig is. 'Zelfs bij de politie zitten leden van deze clans, je kunt gerust zeggen dat hier geen gezag bestaat. Ook de kleinste kinderen roven het eten onder onze handen weg. Er is niemand die dat corrigeert. We hebben twee vijanden: de Serviërs die verderop met twee pelotons in de bergen zitten, en de Albanese criminelen. Als het donker is, komen we niet meer buiten, dan spookt het hier.'

Broman en zes collega's van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) moeten in Bajram Curri het voedsel verdelen en alle andere hulpverlenerstaken waarnemen sinds anderen met de staart tussen de benen vertrokken. De helikopters die voor de vluchtelingenorganisatie UNHCR eten brengen, stijgen direct na het uitladen weer op. Broman en de zijnen zoeken het verder maar uit. Een oplossing voor het isolement van Bajrma Curri is er nog niet. Volgens Broman wordt gewerkt aan een evacuatie van alle vluchtelingen. De OVSE daarentegen vindt dat de Albanezen het gezag in het gebied zelf moeten herstellen.

Dat mariniers in Bajram Curri met een 'rondom' de Chinook-helikopter bewaken gedurende het verblijf van een half uur, is allerminst overbodig. Niet alleen werden al vier voertuigen van de OVSE gestolen of 'in beslag genomen', zelfs een jeep van het Kosovaarse bevrijdingsleger UÇK, gevuld met bewapende militairen, werd geconfisqueerd. De UÇK'ers mochten, slechts gekleed in hun onderbroek, lopend naar huis.

• *Een vrouwelijke boordschutter houdt de omgeving in de gaten terwijl uit een Nederlandse Chinook-helikopter goederen worden uitgeladen in Bajram Curri.* **Foto Ed Oudenaarden**

Buurlanden willen doorgaan

WASHINGTON - De zeven buurlanden van Joegoslavië, Macedonië, Albanië, Bulgarije, Roemenië, Slovenië, Kroatië en Bosnië-Hercegovina, hebben de NAVO gisteren opgeroepen door te gaan met de strijd tegen de president Milosevic en deze ook te winnen. De regeringsleiders van de frontlijnstaten zeiden bereid te zijn de ongemakken van de oorlog voor de korte termijn te accepteren.

Demonstraties in Duitsland en Italië

BONN - Duizenden Duitsers in veertig steden hebben zaterdag gedemonstreerd tegen de NAVO-acties in Joegoslavië. Volgens de organisatoren kwamen tienduizenden mensen opdagen. In Frankfurt zouden vijfduizend mensen hebben geprotesteerd. Er hebben zich geen ongeregeldheden voorgedaan. Een opiniepeiling zaterdag wees uit dat 54 procent van de Duitsers de luchtacties steunt. Ongeveer 200.000 mensen hebben zaterdag in de Italiaanse hoofdstad Rome betoogd 'tegen racisme en voor vrede in Kosovo'.

VS stuurt tanks en extra troepen

WASHINGTON - De Amerikaanse minister van defensie, William Cohen heeft opdracht gegeven tanks, pantservoertuigen en artillerie naar Albanië te verschepen. Een woordvoerder van het Pentagon maakte bekend dat er daarnaast 2000 extra soldaten naar het Balkanland gestuurd worden. Het materieel, waaronder ook raketinstallaties, en de manschappen dienen ter ondersteuning van het contingent van 24 Apache-gevechtshelikopters.

Rode Kruis niet naar gevangenen

BELGRADO - Het Rode Kruis krijgt naar eigen zeggen nog steeds geen toegang tot de drie Amerikaanse krijgsgevangenen die in Joegoslavië vastzitten. De president van het Internationale Rode Kruis, Cornelio Sommaruga, bespreekt de kwestie vandaag in Belgrado met de Joegoslavische president Milosevic.

Onderzoekers Joegoslaviëtribunaal ondervragen vluchtelingen

'Serviërs verkrachten op grote schaal'

BRAZDA (AP) - De Serviërs verkrachten in Kosovo op grote schaal etnisch-Albanese vrouwen. Dat zeggen uit Kosovo verdreven en gevluchte vrouwen. Uit getuigenverslagen valt op te maken dat verkrachtingen in Kosovo 'niet op zichzelf staan en ook geen incidenten zijn', zegt Patricia Sellers, één van de onderzoekers van het Joegoslaviëtribunaal in Den Haag die verhalen van verdreven Kosovo-Albanezen optekenen.

• *Etnisch Albanese vrouwen zitten in een bus die hen vanuit Macedonië naar Spanje zal brengen.* **Foto EPA**

De 19-jarige Valbona Rrustemi vluchtte op 16 april met haar familie uit Urosevac in het zuiden van Kosovo. Een dag eerder waren twee meisjes de tuin van de familie Rrustemi komen inrennen, op de vlucht voor Servische politiemannen die hen achternazaten. Een paar minuten later bonsden de agenten op de deur en vroegen of er jonge vrouwen in het huis waren. Terwijl haar vader de agenten probeerde af te poeieren verschool zij zich snel, vertelt Valbona.

Vriendin

Later hoorde ze dat de Serviërs die dag vier vrouwen uit Urosevac te pakken hadden gekregen, onder wie een vriendin van haar die op straat werd verkracht. Van de vriendin en haar naaste familie is sindsdien niets meer vernomen, aldus Valbona.

'Ik weet niet wat er met ze is gebeurd. Ik hoop dat ze zijn ontsnapt', zegt Valbona, één van de vrouwen die in het vluchtelingenkamp bij Brazda in Macedonië vertelt over verkrachtingen die plaatshadden in Urosevac.

Volgens de NAVO, die zich eveneens baseert op verhalen van vluchtelingen, zijn er verschillende keren grote groepen vrouwen verkracht:

In Djakovica, dichtbij de grens met Albanië, werden vrouwen naar verluidt door Servische soldaten van hun families gescheiden en naar een legerkamp gebracht, waar ze herhaaldelijk werden verkracht.

In Pec zou een plaatselijke Servische commandant vrouwen hebben vastgehouden in een hotel en een rooster hebben opgesteld aan de hand waarvan zijn soldaten om beurten op de vrouwen werden losgelaten.

In een munitiefabriek op een niet nader aangeduide plek in Kosovo zouden zo'n 100 vrouwen al sinds half april worden vastgehouden.

Verkrachting wordt sinds de Bosnische oorlog door de Verenigde Naties als oorlogsmisdaad beschouwd. In december vorig jaar veroordeelde het Joegoslaviëtribunaal het hoofd van een Bosnisch-Kroatische paramilitaire eenheid tot tien jaar gevangenisstraf, omdat hij niet had ingegrepen toen zijn ondergeschikten in 1993 een islamitische vrouw verkrachtten. Servische troepen in Bosnië zijn er van beschuldigd verkrachting op grote schaal te hebben gebruikt als middel om etnische zuiveringen uit te voeren. Volgens Sellers kan er nog niet worden vastgesteld of er in Kosovo op net zo'n grote schaal wordt verkracht als in Bosnië.

Volgens vluchtelingen werden vrouwen zelfs nog verkracht terwijl ze bezig waren uit Kosovo weg te trekken. Zo werd bijvoorbeeld een konvooi voertuigen met bewoners van Gnjilane en omgeving op weg naar de grens aangehouden door Serviërs die op zoek waren naar vrouwen, vertellen vluchtelingen. De Serviërs die het konvooi begeleidden beschermden de vrouwen echter.

Veel verhalen over verkrachtingen worden verteld door vrouwen die hebben weten te ontsnappen, in plaats van door daadwerkelijke slachtoffers. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) heeft tot nu toe tientallen verhalen over verkrachtingen opgetekend. Volgens Jorgen Grunnert, woordvoerder van het hoofd van de OVSE-missie voor Kosovo, gaat het 'niet om vele tientallen' verhalen. Sellers voorspelt dat het aantal getuigenissen zal toenemen.

Overleven

'Het is nu allemaal nog kort geleden. Het is ons opgevallen dat mensen maanden nadat een verkrachting is gepleegd veel meer bereid zijn erover te vertellen', zegt Sellers. 'Ze zijn nu waarschijnlijk nog veel meer bezig met lichamelijk overleven.' Veel slachtoffers zijn volgens etnische Albanezen mogelijk ook te zeer geschokt om te kunnen praten, met name uit dorpen afkomstige vrouwen.

Teuta Beselica, een Pristina verdreven studente die nu in de Macedonische hoofdstad Skopje verblijft, zegt dat verkrachting voor Albanezen uit Kosovo de ergst denkbare misdaad is. 'Het is niet half zo erg om een man of vrouw te vermoorden. En dat weten ze', zegt ze.

Vluchtelingen uit Kosovo staan in Kukës in het noorden van Albanië in de rij voor eten – een bakje yoghurt, uitgedeeld door een Saoedische hulporganisatie. (Foto NRC Handelsblad, Maurice Boyer)

Intensief diplomatiek contact

26-4-99

NAVO zoekt met Moskou oplossing

WASHINGTON, BELGRADO, 26 APRIL. De NAVO wil Rusland nauwer betrekken bij een diplomatieke oplossing voor het conflict rond Kosovo, ook al worden de bombardementen op

Alliantie wil winnen, maar weet niet hoe

Op de NAVO-top van het afgelopen weekeinde klonk ferme taal. Maar kan de alliantie haar woorden in de barre praktijk van Kosovo waarmaken?

Door onze correspondenten
BIRGIT DONKER en
HURD EIJSVOOGEL

Nederlandse militair vorige week, als de politiek de militaire operatie geen beperkingen oplegde. Aan de militaire kracht van het bondgenootschap ontbreekt het niet, maar de voorwaarden dat niet veel NAVO-soldaten mogen sneuvelen en dat bij de bombardementen de onbedoelde schade zo klein mogelijk moet zijn, ontkrachten de plannen van Clark en zijn militairen.

De vraag is, zoals *The Washing-*

nootschap de 'politieagent van de wereld' wordt. Maar wel heeft de NAVO zich nu opgeworpen als een Europese politieman. En dat brengt verplichtingen met zich mee. Als zich in de toekomst nog eens een Kosovo-achtige crisis voordoet en de NAVO grijpt niet, of niet snel in, dan kan de alliantie er van beschuldigd worden dat ze haar zelf opgelegde plicht verzaakt. Dat zou een gezichtsverlies betekenen, dat afbreuk doet aan

De plaatsvervangende Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Strobe Talbott, praat vandaag in Moskou over een gemeenschappelijk standpunt over Kosovo. Ook de Canadese minister van Buitenlandse Zaken gaat namens de NAVO naar Moskou, terwijl de Russische ex-premier Tsjernomyrdin in diverse NAVO-hoofdsteden verslag zal uitbrengen van zijn missie naar Belgrado, vorige week. Gisteren voerden de presidenten Clinton en Jeltsin een anderhalf uur durend telefoongesprek. Een complicatie bij de poging, Rusland meer bij een oplossing van de crisis te betrekken is het olie-embargo van de NAVO tegen Joegoslavië. Rusland zegt niet te zullen toestaan dat NAVO-schepen Russische tankers aanhouden.

Ook de Verenigde Naties zoeken naar een rol in de crisis. Secretaris-generaal Kofi Annan heeft gezegd deze week de diplomatieke impasse in de Kosovo-crisis te willen doorbreken. In de Veiligheidsraad wordt inmiddels gewerkt aan een resolutie waarin wordt aangedrongen op een demilitarisering van Kosovo en de legering van een vredesmacht.

De NAVO heeft ook het afgelopen weekeinde talrijke doelen in Joegoslavië gebombardeerd. Gisteren was de Servische televisie tien uur lang uit de lucht nadat een generator van een steunzender was getroffen. Bij Novi Sad werd de laatste Donau-brug – die al eerder was beschadigd – vernield. Bij Valjevo werd een benzinedepot getroffen, bij Priština en Sombor vliegvelden, in Niš een kazerne en in Lučani een chemische fabriek.

De Joegoslavische leider Milošević blijft „categorisch" tegen een internationale troepenmacht in Kosovo, onder welke vlag dan ook. Hij zei dat zaterdag tegen de Griekse communistenleider Florakis. Volgens Florakis accepteert Milošević alleen ongewapende waarnemers uit niet-NAVO-landen, met uitzondering van Griekenland.

De Joegoslavische vice-premier Vuk Drašković nam gisteren afstand van zijn eigen regering. Hij zei tegen een lokale tv-zender dat Belgrado „op moet houden met liegen en de waarheid moet vertellen". „De mensen moet worden verteld dat de NAVO geen scheuring wacht, dat Rusland Joegoslavië militair niet zal helpen en dat de publieke opinie in de wereld tegen ons is", aldus Drašković, een voormalige oppositieleider die in de herfst tot de regering toetrad. Het is de eerste keer dat een lid van het regime zich kritisch uitlaat.

Vluchtelingen uit Kosovo hebben gezegd dat Servische para-militairen op 16 april in drie dorpen bij Uroševac in het zuiden van Kosovo 56 Albanezen hebben vermoord. Uit Kosovo dringen steeds meer berichten over bloedbaden onder Albanezen en de verkrachting van Kosovaarse vrouwen naar buiten door – teveel om volgens het Haagse VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden van „geïsoleerde of incidentele" gevallen te kunnen spreken. Volgens Patricia Sellers van het tribunaal melden veel vluchtelingen dat de Serviërs bij de 'etnische zuivering' van een dorp eerst vragen waar de vrouwen zijn, om vervolgens over te gaan tot verkrachting, moord, de verdrijving van de bewoners, de plundering van hun bezit en uiteindelijk het platbranden van het dorp. (Reuters, AP, AFP)

'Etnische rivaliteiten zijn risico voor NAVO'

De NAVO stelde in Washington haar vernieuwde 'strategisch concept' vast. Enkele hoofdpunten uit het dokument.

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 26 APRIL. Het 'strategisch concept' van de NAVO dat de 19 lidstaten het afgelopen weekeinde tijdens het 50-jarig jubileum in Washington overeenkwamen, is een herformulering van het strategisch concept uit 1991. Dit laatste stuk was de eerste, officiële formulering van de NAVO-strategie na de val van de Muur in 1989.

Het nieuwe dokument uit Washington van het afgelopen weekeinde bevat vijf hoofdstukken met 65 punten. Ze behandelen onderwerpen als de taken van de NAVO, de veranderende veiligheidssituatie in de wereld, en de militaire middelen die het bondgenootschap denkt nodig te hebben om haar taken goed te vervullen . De tekst bevat enkele verwijzingen naar de crisis op de Balkan.

Enkele hoofdpunten:

• Eén van de fundamentele veiligheidstaken van de NAVO is ervoor te zorgen dat in het Europees-Atlantisch gebied geen enkel land een ander land kan intimideren of bedreigen door de dreiging met geweld.(punt 10)

• De Alliantie opereert in een omgeving die voortdurend verandert. Ze speelt een groeiende politieke rol bij conflictbeheersing, en voelt zich betrokken, bijvoorbeeld op de Balkan, bij pogingen om conflicten te voorkomen en op te lossen. (punt 12)

• De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft de primaire verantwoordelijkheid voor de handhaving van de internationale vrede en veiligheid en speelt als zodanig een cruciale rol in de bevordering van de veiligheid en stabiliteit in het Europees-Atlantisch gebied. (punt 15)

• Hoewel een dreiging van een grootschalige conventionele aanval tegen de NAVO nu onwaarschijnlijk is, is zo'n dreiging op de langere termijn wel degelijk een mogelijkheid. De alliantie moet verschillende vormen van militaire en niet-militaire risico's het hoofd bieden die te maken hebben met onzekerheid en instabiliteit in het Euro-Atlantisch gebied. Etnische en religieuze rivaliteit, territoriale disputen, schending van mensenrechten, en het uiteenvallen van staten kunnen lokale en zelfs regionale instabiliteit veroorzaken. De daaruit voortkomende spanningen kunnen leiden tot crises die de Europees-Atlantische stabiliteit bedreigen, tot menselijk lijden, en tot gewapende conflicten. Deze conflicten kunnen de veiligheid van de Alliantie bedreigen, omdat ze overslaan naar naburige landen, inclusief NAVO-lidstaten, maar ook naar andere landen buiten het bondgenootschap.(punt 20)

• Rusland speelt een unieke rol in de Europees-Atlantische samenwerking. Een sterke, stabiele en duurzame band tussen de NAVO en Rusland is essentieel voor blijvende stabiliteit in het Europees-Atlantisch gebied.(punt 36)

• Een belangrijke taak van de NAVO is om potentiële crises in een vroeg stadium te bezweren. Bij crises die de veiligheid van lidstaten in gevaar brengen, kunnen militaire krachten van de NAVO worden opgeroepen om crisisoperaties uit te voeren.(punt 48)

• Bij de uitvoering hiervan wordt de NAVO geconfronteerd met een uiteenlopende actoren, risico's, en situaties, inclusief humanitaire noodsituaties. De bestrijding hiervan kan net zo inspannend zijn als het vormgeven van collectieve defensie-inspanningen van het Atlantisch bondgenootschap. (punt 49)

• NAVO-NOTA'S: via www.nrc.nl

WASHINGTON, 26 APRIL

haar grote ambities heeft de NAVO dit weekeinde in Washington geen twijfel laten bestaan. Maar of de militaire alliantie haar nieuwe doelstellingen ook kan waarmaken, is nog onzeker. Zo lang de luchtaanvallen op Joegoslavië niet de gewenste resultaten hebben opgeleverd, bestaat er een kloof tussen de krachtige woorden van de alliantie en de effectiviteit van haar daden.

De oorlog over Kosovo is de eerste test voor de nieuwe NAVO, die op haar vijftigste verjaardag officieel heeft vastgelegd dat ze ook buiten het eigen grondgebied militair kan ingrijpen om de vrede in de 'Euro-Atlantische regio' te garanderen. President Clinton draaide er op de NAVO-top in Washington niet om heen: de NAVO vecht in de Balkan omdat het bondgenootschap „in de 21ste eeuw niets meer zal betekenen, als het de slachting van onschuldigen op haar drempel toestaat".

De Britse premier Blair zei eerder in de week ferm: „We kunnen en zullen het beleid van etnische zuivering niet laten slagen. Dat beleid verslaan en omkeren zou het mooiste monument zijn voor de verjaardag van de NAVO." Maar het verjaardagsfeest in Washington moest het stellen zonder uitzicht op realisering van die droom.

De luchtcampagne tegen Joegoslavië heeft op zijn best gemengde resultaten. De vraag wat de NAVO moet doen als Milosevic niet inbindt, zelfs na vele extra bombardementen, kwam op de top niet aan de orde. Over de inzet van grondtroepen blijven de lidstaten verdeeld. En de situatie van de Albanese Kosovaren die nog in Kosovo zitten, is onzekerder dan ooit. „Wij winnen. Hij verliest. En hij weet het", zei generaal Wesley Clark stoer. Maar voorlopig wijst niets er op dat hij gelijk heeft.

Deze oorlog zou binnen twee dagen voorbij kunnen zijn, zei een

Kan het bondgenootschap de wil opbrengen om te winnen? Kunnen de negentien lidstaten die samen drievijfde van de wereld-economie vertegenwoordigen en een nog groter deel van de totale militaire macht „de wil opbrengen om een republiek te verslaan ter grootte van Kentucky, die een Bruto Nationaal Produkt heeft dat minder dan de helft is van dat van Birma?"

In Washington bleken de NAVO-leiders er van doordrongen dat het bondgenootschap het zich niet kan veroorloven deze oorlog te verliezen. Maar tegelijk hielden ze vol dat ze hun doel in Joegoslavië met luchtaanvallen kunnen bereiken en dat de luchtactie nog niet een derde fase, met meer doelen, hoeft in te gaan. Secretaris-generaal Solana kondigde vorige week weliswaar aan dat de NAVO de plannen voor de eventuele inzet van grondtroepen zal actualiseren, maar de gevoelige politieke beslissing om tot een grondoffensief over te gaan, is in Washington niet dichterbij gebracht. Zelfs over sommige luchtaanvallen bestaat verdeeldheid onder de bondgenoten. De Italiaanse minister van Buitenlandse Zaken Dini sprak tegenover Italiaanse journalisten bijvoorbeeld zijn verontwaardiging uit over het bombarderen van een gebouw van de Joegoslavische televisie, waarbij volgens Joegoslavië tien burgerslachtoffers vielen.

De Kosovo-crisis laat zien dat de nieuwe missie van de NAVO grote problemen met zich kan meebrengen. Met de bepaling dat de NAVO de veiligheid in het Euro-atlantisch gebied moet garanderen, hoeven landen als Frankrijk niet meer te vrezen dat het bondge-

NIEUWSANALYSE

Vijftig jaar lang heeft de NAVO de verbondenheid gegarandeerd tussen West-Europa en de Verenigde Staten (en Canada). Met het nieuwe strategisch concept en de toetreding van drie voormalige leden van de Warschau-pact Polen, Tsjechië en Hongarije, heeft het bondgenootschap zich opgemaakt om ook in de volgende eeuw de stabiliserende factor in Europa te zijn. Het voornemen, dit weekeinde vastgelegd, om de Europeanen binnen de NAVO meer eigen verantwoordelijkheid te geven, kan daarbij helpen.

Een grotere Europese rol bij acties als die in Kosovo zal het makkelijker maken om de Amerikaanse publieke opinie te overtuigen van de zin van een blijvende Amerikaanse betrokkenheid bij Europa. Maar voordat werkelijk sprake kan zijn van een Europese defensie-identiteit, is nog een lange weg te gaan. De oorlog over Kosovo laat zien hoezeer Europa de Verenigde Staten ook na het einde van de Koude Oorlog nog nodig heeft - niet alleen in politiek en diplomatiek, maar ook in militair opzicht.

Zonder het Amerikaanse militaire materieel zouden noch de huidige luchtaanvallen, noch een eventueel grondoffensief denkbaar zijn. De Amerikaanse minister van Defensie Cohen herinnerde er gisteren fijntjes aan dat de Amerikanen nu 500 van de 690 vliegtuigen in de oorlog tegen Joegoslavië leveren, en dat het gelijkmatiger verdelen van de lasten geen overbodige luxe zou zijn.

Frankrijk dringt al jaren aan op een Europees defensiebeleid en wordt het afgelopen half jaar enthousiast gesteund door Groot-Brittannië. Maar voordat de Europeanen die grotere militaire verantwoordelijkheid op zich kunnen nemen, zullen ze hun eigen militaire capaciteit moeten vergroten. Goede wil alleen is niet voldoende.

BINNENLAND

'We hoorden wel iets

door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 26 APRIL. De directeur van de Rotterdamse concertzaal De Doelen, waar ook een aantal ruiten sneuvelde, stuurde vanmorgen een grote bos bloemen. „Wij hebben dan ook de roofdprijs gekregen", zegt Martin Koskamp, algemeen directeur van het Hilton Hotel aan het Weena. Vrijwel de gehele glaspui van het Hilton ging er even na negenen gisteravond aan. „Het was een wervelwind van tien minuten. Toen

an de glaspui van het otterdamse Hilton is einig over. Stoeptegels, tsen en drangbekken ogen naar binnen.

lag alles aan gort." Alleen de glasschade al zal circa drie ton bedragen, berekent Koskamp.

Op de begane grond heeft het hotel achter een enorme glaspui een bank gehuisvest, twee kapsalons, een dameskoezaak, een giftshop, een krantenkiosk, een legsstaande bloemenwinkel, een vergaderzaal en een restaurant. „Van links naar rechts, kwamen de stenen, stoeptegels, hele fietsen en zelfs drangbekken naar binnen", zegt Koskamp. Van de pui is vrijwel niets meer over. Ook de ruiten van een vergaderzaal op de eerste verdieping sneuvelden. De gasten-kamers op de derde verdieping werden niet getraakt.

Terwijl Koskamp enigszins laconiek de situatie van gisteravond beschrijft („Nu waren wij aan de beurt"), is de technische dienst van de politie in het hotel om het nog resterende spectacle op kogelgaten en de al aangetroffen zijn heeft ze nog niet gezien. Men wel iets dat op sc maar er was zoveel lar ook iets anders kon zijn

Het Hilton was g „hermetisch afgesloten enkele oude mensen d Koskamp. Alleen hote mochten naar binnen, charges van de ME weg heeft alle circa veertig g lobby „achter pilaren ge ingedreven en op de g liggen" toen de ruiten begroeid. Niemand raak

PRIL 1999

26-4-99

Een kamp voor Kosovaren in Kruma in Noord-Albanië wordt ontruimd wegens de slechte toegankelijkheid. (Foto NRC Handelsblad, Maurice Boyer)

De cowboys van het UÇK moeten even de dorpen uit

De schermutselingen aan de Albanese grens nemen toe. Het UÇK is uit de Albanese grensstadjes verdwenen: te gevaarlijk nu de Serviërs zoveel schieten.

sneden, melden militaire bronnen.

Maar het zelfvertrouwen van het UÇK lijkt niet geschonden. Frank bijvoorbeeld bluft in de straten van het Albanese bergdorp Kruma over de verrichtingen van het leger. Hij wordt omstuwd door mannen en jongens, die vol bewondering naar het Amerikaanse

gen propaganda. „Het Bevrijdingsleger heeft 13 mensen verloren, waaronder een hoge officier. De Serviërs hebben daarentegen 300 soldaten in deze regio verloren", weet district-voorzitter Shefqet Bruka. Tot nu toe is alleen de dood van de 13 UÇK-soldaten bevestigd door de OVSE.

avonds galmen de mortierinslagen door de bergen tot aan Kukës.

Zijn het strafacties van de Serviërs wegens de Albanese steun aan het UÇK of proberen de Serviërs hun buren te provoceren? Shefqet Bruka weet het niet. „Milošević is een gek. Hij is niet in te schatten." Maar hij ziet nog ee

YAËL VINCKX

KUKËS, 26 APRIL. De soldaten met de rode baretten zijn verdwenen uit de straten van Kukës. Een paar dagen geleden nog reden ze rond in Albanese politiewagens. Dat is veranderd. De zes UÇK-leden, die vanochtend brood stonden uit te delen aan vluchtelingen, zijn opgepakt. „Dat is niet jullie taak", had een Albanese agent gezegd. „Oprotten, wij regelen dit", had een UÇK'er geantwoord. Die opmerking schoot in het verkeerde keelgat.

Er zijn verschillende verklaringen voor de verdwijning van de leden van het Kosovo Bevrijdingsleger uit Kukës. „Ze zijn aan het vechten in Kosovo", zegt districtvoorzitter Shefqet Bruka. „Het is gevaarlijk hen hier te hebben. Ze zijn een doelwit van de Serviërs." Een waarnemer denkt er anders over: „Ze namen de macht over. De regering kon dat niet langer tolereren." Dat laatste is waarschijnlijk. Het zelfvertrouwen van het UÇK was sterk gegroeid.

NAVO-woordvoerder Jamie Shea zei het twee weken geleden. „Het UÇK is als een feniks uit de as herrezen. De Servische troepen zitten in de tang; aan de ene kant is er de druk van de NAVO-aanvallen, aan de andere kant de offensieven van het UÇK." Maar sinds enkele dagen lijkt de jubelstemming binnen de NAVO om te slaan. Het UÇK heeft in en over de grens met Noord-Albanië een paar flinke klappen gekregen. Een onbekend aantal soldaten is gedood en de bevoorradingslijnen voor UÇK'ers in Kosovo zijn met succes doorgeform kijken. Frank komt uit de Verenigde Staten. Hij verliet zijn geboortedorp Kruma vier jaar geleden. New York lonkte. Maar Frank is terug. Hij heeft zijn baan als bouwvakker opgezegd en zich aangesloten bij het Bevrijdingsleger. Zijn flatje in Brooklyn heeft hij aangehouden. „Want hier blijf ik zeker niet."

Een training heeft Frank niet gehad. Niet nodig, zegt hij. Onder het vroegere communistische regime moest hij een maand per jaar in dienst, op herhaling. En in Amerika heeft hij zijn schietvaardigheden bijgehouden op de schietbaan. Gevochten heeft Frank echter nog niet. „Ik heb de Serviërs gezien. Ze zijn goed bewapend." Maar met een verrekijker kan iedereen hier Serviërs zien. Aan de grenspost Morina hebben ze een vooruitgeschoven observatiepost. En onlangs groeven ze voor het oog van de Westerse tv-camera's tientallen groene kastjes in de grond. Waarschijnlijk mijnen. „Ik heb zo'n vijftig vrienden verloren", zegt Frank zonder blikken of blozen. Hij doelt op UÇK-strijders. „Maar de Serviërs hebben wel 500 mensen verloren."

De cijfers zijn oncontroleerbaar: iedereen bedrijft hier zijn eigen openlijk steun aan de bevrijdingsbeweging, in tegenstelling tot buurland Macedonië. Maar Bruka wil niet dat de cowboys van het Bevrijdingsleger de macht overnemen. „Ze beschermen op dit moment onze huizen. Maar ze moeten straks wel terug naar hun eigen land." Liever werkt de voorzitter van het Kukës-district met NAVO-grondtroepen samen. Dan zullen de Albanezen in deze streek de Serviërs voor de tweede keer een lesje leren. De eerste keer was in 1913; elke Noord-Albanees dreunt dat jaartal op. „Servië stuurde 16.000 soldaten. Er bleven 12.000 achter. Dood," zegt Bruka. Gisteren nog bezocht NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark Kukës.

Maar de incidenten aan de grens baren Bruka voorlopig meer zorgen. Steeds vaker schieten de Serviërs met hun mortieren op doelen in Albanië. In Kolsh, slechts 15 kilometer van Kukës, zijn twee inslagen gemeld. Daarbij zijn twee Albanezen gewond geraakt. Het dorp Tropojë wordt regelmatig beschoten, Kamenica is in brand gestoken. De beschietingen gaan door. Twee doffe dreunen klinken tijdens het gesprek met de Amerikaanse UÇK-soldaat Frank. En 's overvol met vluchtelingen. Kukës, dat normaal een krappe 20.000 burgers heeft, telt volgens hem op dit moment 170.000 inwoners. Brandt er een serieuze strijd los in deze regio, dan zitten de vluchtelingen er middenin.

Sinds enkele dagen worden vluchtelingen daarom door internationale hulporganisaties en met hulp van NAVO-militairen naar andere gebieden overgebracht. Er is nog een reden. De hulpgoederen kunnen moeilijk de kampen bereiken. De wegen zijn slecht. Lokale bendes liggen op de loer. Veel opvangkampen kennen geen of slechte sanitaire voorzieningen.

In Kruma wordt vandaag een kamp ontruimd. Ruim 100 tenten zijn leeg. De laatste bewoners worden in de stromende regen in drie pickup-trucks van het Albanese leger geladen. Kruma gold lange tijd als een bijzonder kamp; de mannen hier weigerden te vertrekken. Sommigen wilden in de buurt van Kosovo blijven om zo snel mogelijk terug te kunnen keren. Anderen wilden hun tractoren niet achterlaten. Maar ze vertrekken vandaag, terwijl nieuwe bewoners achter de rug van de hulpverleners alweer een nieuwe tent innemen. Frank heeft dan net Kruma verlaten. In zeer gebroken Engels heeft hij afscheid genomen. Frank heeft nog veel te doen. „Want morgen ga ik waarschijnlijk vechten in de bergen", zegt hij op een mij-maakje-niet-bang-toon. Dan betaalt hij met een zwierig gebaar de koffie en stapt in een glimmende witte Mercedes. Zijn bewonderaars kijken hem met open mond na.

'Ze namen de macht over. De regering kon dat niet langer tolereren'

Militaire bijstand in geval van aanval door Joegoslavië

NAVO belooft Balkan steun

Door onze correspondenten

WASHINGTON, 26 APRIL. De NAVO heeft gisteren militaire steun beloofd aan zeven landen rond Joegoslavië, als ze worden aangevallen door Servië omdat ze de alliantie helpen. Die toezegging werd gisteren gedaan op de derde dag van een NAVO-top in Washington. Daarop werd tevens besloten tot een olie-embargo tegen Joegoslavië.

De NAVO-lidstaten beloofden de zeven landen ook financieel en logistiek bij te staan bij de opvang en huisvesting van vluchtelingen. Het gaat om Albanië, Macedonië, Bosnië, Bulgarije, Kroatië, Roemenië en Slovenië. Tevens werd gesproken over hulp aan de Balkan op langere termijn.

Duitsland, momenteel voorzitter van de Europese Unie, organiseert volgende maand een internationale conferentie over de economische wederopbouw van de Balkan. Dat maakte de Duitse bondskanselier Schröder op de NAVO-top bekend. De Balkanconferentie moet volgens premier Kok leiden tot „een soort Marshall-plan" voor Zuidoost-Europa. „Een gebied dat zo zeer lijdt, draagt in potentie toekomstige risico's", aldus Kok. Naast deze conferentie in Bonn organiseert Griekenland een speciale bijeenkomst over de opvang van vluchtelingen.

Op de top heeft de NAVO opnieuw verklaard dat de deur openstaat voor nieuwe lidstaten. De negen landen die kandidaat zijn voor toetreding is een programma aangeboden dat hen op het lidmaatschap moet voorbereiden. Dit 'Membership Action Plan' zal per land verschillen. Jaarlijks wordt bekeken welke vooruitgang ze hebben geboekt op het gebied van democratisering en reorganisatie van het leger. Uiterlijk in 2002 zal de NAVO bekijken of er landen gereed zijn voor toetreding.

Op een NAVO-top anderhalf jaar geleden werden Roemenië, Slovenië en de Baltische republieken apart genoemd op grond van de vooruitgang die ze hadden geboekt. Nu worden alle negen kandidaat-landen met name vermeld, maar wel in hiërarchische volgorde. De vijf eerder genoemden voorop, daarna is er een verwijzing naar de „positieve ontwikkelingen" in Bulgarije en Slowakije, en tot slot worden Albanië en Macedonië geprezen wegens hun hulp bij de oorlog tegen Joegoslavië.

De NAVO-top besloot tot het afdwingen van een olie-embargo tegen Joegoslavië. Hoe dat in de praktijk moet gebeuren, is nog niet bepaald. De bevelhebber van de geallieerde strijdkrachten in Europa, generaal Clark, zal daarover een voorstel uitwerken. Frankrijk heeft bezwaren tegen afdwinging van het embargo met militaire middelen, als daar geen resolutie van de VN aan ten grondslag ligt. Andere lidstaten vinden dat het bestaande VN-wapenembargo ook betrekking heeft op olie. Volgens de Duitse bondskanselier Schröder, die erkende dat hij „geen eredoctor in internationaal recht" is, moet er wel voldoende juridische basis zijn voor het afdwingen van een olie-embargo, aangezien er ook voldoende basis is om Joegoslavië te bombarderen.

Volgens minister De Grave (Defensie) is het meest waarschijnlijk dat besloten wordt tot „een controlesysteem voor de kust van Montenegro waarbij schepen wordt gevraagd naar hun bestemming en hun goederen". Een zegsman van het Pentagon gaat een stap verder en zegt in *The New York Times* dat geallieerde schepen iedere tanker die de blokkade negeert zullen beschieten. Rusland heeft gezegd dat het doorgaat met olietransport naar Joegoslavië.

Onenigheid bestond er over de ontwikkeling van een Europese peiler binnen de NAVO, de zogeheten Europese Veiligheids- en Defensie-Identiteit. Turkije wilde hiermee niet instemmen zo lang onduidelijk is wat het Europese defensiebeleid inhoudt. Op een top van juni in Keulen moeten hierover afspraken worden gemaakt. Op de achtergrond speelt dat Turkije nog altijd kwaad is dat het niet als volwaardig kandidaatlid van de EU wordt beschouwd.

Kosovo is de lakmoesproef voor de NAVO

Ondanks een identiteitscrisis na de val van de Muur en de oorlog in Joegoslavië bloeit de jarige NAVO als nimmer tevoren. Jonathan Eyal vindt dat het Atlantisch bondgenootschap binnen Europa oppermachtig wordt. De NAVO zal er nog vele jaren de enige veiligheidsstructuur zijn.

TEKENING: WOLFGANG AMMER

Behalve een olie-embargo tegen Joegoslavië en de voorspelbare herbevestiging van de oorlogsdoelen in Kosovo lijkt de NAVO-top van dit weekeinde in Washington niets nieuws te hebben opgeleverd. Maar ondanks de matig succesvolle luchtaanvallen op Joegoslavië bleek de NAVO verrassend gezond: tal van kwesties die de NAVO-lidstaten jarenlang verdeeld hebben gehouden, zijn in Kosovo beslecht en verschaffen het Bondgenootschap een basis waarop het jaren vooruit kan.

Gedurende de jaren '90 worstelde de NAVO met drie fundamentele vraagstukken: haar rol na de Koude Oorlog, de rol van de Europeanen in een toekomstige veiligheidsstructuur, en de interne samenhang van het bondgenootschap. Voor deze existentiële kwesties werden oplossingen gevonden, die echter vaak onbevredigend en te theoretisch waren. Het Bondgenootschap probeerde zich van zijn zuiver militaire rol los te maken met de belofte 'stabiliteit te exporteren' naar de vroegere communistische staten van Midden-Europa. Maar de NAVO wist de Midden-Europeanen niet voor de gedachte te winnen dat de geboden staande kwesties zouden worden geregeld in een pakket afspraken met de voorname titel Nieuw Strategisch Concept. Het pakket werd aangenomen, maar is grotendeels vele jaren zal de NAVO in Europa de enige veiligheidsstructuur van betekenis zijn.

Een tweede historisch probleem van de NAVO was Frankrijk zelf: het bleem dat zichzelf heeft opgelost – althans voor het ogenblik.

Het wettige mandaat voor toekomstige NAVO-operaties heeft de leiders van de lidstaten jarenlang [illegible] macht te gaan optreden. Dat lijkt niet waarschijnlijk. Een rol voor de NAVO in het Midden-Oosten of nog verder weg is moeilijk voor te stel-

voor de NAVO? Toch niet. Ten eerste verloopt de integratie van de nieuwe leden niet probleemloos. Polen heeft zich, zoals iedereen verwachtte, een solide bondgenoot getoond. Maar de Tsjechische Republiek en Hongarije blijken lastige leden, tot teleurstelling van het NAVO-opperbevel. Vanuit de Tsjechische regering is kritiek op de operatie in Kosovo geleverd, en Hongarije probeert zorgvuldig neutraal te blijven (aanvankelijk weigerde het de toevoer van olie naar Joegoslavië over zijn grondgebied te blokkeren). De twee landen hebben vrijwel geen strijdkrachten en zijn voor het Bondgenootschap van weinig nut. Tegelijkertijd worden de twee Balkanlanden die niets liever willen dan het NAVO-lidmaatschap nog altijd niet toegelaten. Deze situatie plaatst het Bondgenootschap voor fundamentele vragen: de NAVO heeft toestemming gevraagd en gekregen om in het Roemeense en Bulgaarse luchtruim te vliegen. Het Bondgenootschap zal binnenkort ook de mogelijkheid overwegen troepen in deze landen te stationeren, in het bijzonder ter voorbereiding op een mogelijk grondoffensief tegen Joegoslavië. Roemenië en Bulgarije blijven hun medewerking verlenen, maar alleen in ruil voor de belofte dat ze uiteindelijk in de NAVO zullen worden geïntegreerd.

De tweede zwaarwegende kwestie is de toekomstige strategie inzake Joegoslavië. Het Bondgenootschap kan zijn consensus bewaren zolang de oorlog uit luchtaanvallen bestaat, maar zodra het conflict verschuift in de richting van een grondoffensief of een politieke oplossing, kan de eendracht scheuren gaan vertonen. Elke vrede waarbij Kosovo wordt verdeeld of een compromis wordt gesloten

NAVO zonder grenzen

DE VIJFTIGJARIGE NAVO heeft op haar jubileumtop in Washington hechte saamhorigheid getoond. Verwacht was een fiks debat over het nieuwe strategisch concept. Maar zonder omhaal is afgesproken dat de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie voortaan naar eigen bevinden zal handelen waar en hoe mensenrechten moeten worden verdedigd, de verspreiding van massavernietigingswapens moet worden tegengegaan en internationaal terrorisme moet worden bestreden. De actieradius van de NAVO zal bovendien niet meer aan het verdragsgebied en zijn onmiddellijke omgeving zijn gebonden.

De oorlog om Kosovo laat geen ruimte voor meningsverschillen. Het prestige van de NAVO staat op het spel nu een maand lang bombarderen Milošević niet tot inkeer heeft gebracht. Lidstaten en Joegoslavië's buurlanden, de laatste speciaal voor de top uitgenodigd, bleken eensgezind van mening dat de oorlog moet worden gewonnen. NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark was van Brussel overgevlogen om zijn mantra te herhalen dat de bombardementen de Joegoslavische president uiteindelijk op de knieën zullen dwingen. Dan zullen, zo hoopt men, de honderdduizenden vluchtelingen kunnen terugkeren en zal met de wederopbouw van Kosovo, en eventueel zelfs van Servië, kunnen worden begonnen.

MAAR ALLE eensgezindheid kan de haarscheurtjes in de verbondenheid niet verbergen. Van het beginnen van een grondoorlog, in de aanloop naar de conferentie een veelbesproken thema, is weinig meer gehoord. Over een olie-embargo tegen Joegoslavië is men het eens, maar over het afdwingen ervan bestaat onenigheid. Verdere uitbreiding van de NAVO met nieuwe lidstaten wordt positief beoordeeld,

De Nationale Reisopera speel De liefde is slec

Voorstelling: Reigen van Philippe Boesmans door de Nationale Reisopera en Nieuw Sinfonietta Amsterdam o.l.v. Patrick Davin m.m.v. o.a. Janny Zomer, Kor-Jan Dusseljee, Annelies Lamm, Annelie Brinkhof, Ellen van Haaren, Roger Smeets. Regie: Andrea Raabe; decor en licht: Tobias Dinslage; kostuums: [illegible] Seidel. Gehoord: 23/4

Bommen op staatstelevisie zijn niet misplaatst

Coen van Zwol

De NOS, de Nederlandse journalistenvakbond NVJ, de Internationale federatie voor journalisten en de Europese Omroepunie protesteren tegen de luchtaanvallen van de NAVO op de Servische staatszender RTS. Journalisten, zo heet het, mogen geen doel zijn in een militair conflict.

Een argument tegen de aanval luidt dat het leven van onafhankelijke journalisten in Servië nu gevaar zou lopen. Wat beteft kritische Servische journalisten: zeker na de moord op uitgever-journalist Slavko Curuvija zijn die toch al monddood, ondergedoken, uitgeweken, gearresteerd.

De laatste restjes persvrijheid in Montenegro, de tweede republiek in Joegoslavië, worden voortvarend opgeruimd door het leger. De bommen op de RTS veranderen daar niets aan.

Wat betreft journalisten uit NAVO-lidstaten: die worden momenteel slechts getolereerd zolang ze nuttig zijn. Mochten ze toch bedreigd, afgeperst of gemolesteerd worden, dan dient men zich te bedenken dat daarvoor in het verleden geen bijzondere aanleiding als het bombarderen van een tv-studio nodig was. Dat bleek vanaf 1992 in Bosnië, dat bleek vorig jaar in Kosovo. Per slot van rekening worden Serviërs al tien jaar door hun staatstelevisie opgestookt tot paranoia en haat tegen buitenlandse media.

Ook nu maken buitenlandse journalisten kennis met de Servische gastvrijheid. Sinds 16 april wordt Pit Schnitzler, journalist van de Duitse tv-zender SAT-1, gevangen gehouden, na eerst te zijn gemolesteerd en beroofd door Servische paramilitairen. De beschuldiging: spionage. In Montenegro heeft het Joegoslavische leger de Kroatische journalist Antun Masle, van het weekblad *Globus*, en de Franse cameraman Eric Vajove, van TF1, opgepakt, eveneens wegens spionage. Ze kunnen tien jaar gevangenisstraf krijgen.

H. Verploeg van de NVJ heeft er van zijn kant vooral bezwaar tegen dat de NAVO een civiel doel treft. „Deze aanval is niet meer beperkt." Maar de grens tussen civiele en militaire doelen is altijd vaag. Is een krachtcentrale, een pijpleiding of een hoogspanningsmast een militair of een civiel doel? Vaak beide. Datzelfde geldt voor de Servische staatstelevisie.

Wat Hans Laroes van de NOS ook moge denken, bij de RTS werken geen journalisten. Dat idee getuigt van grote naïveteit over het Milošević-regime. RTS biedt geen nieuws maar staatspropaganda. Voor zover bij de RTS journalisten werkten, zijn die begin jaren negentig verdwenen in het kader van een zuiveringsronde die Milošević in passende Orwelliaans taalgebruik 'diversificatie' noemde. Wat rest zijn propagandisten en lieden die – soms met tegenzin – His Masters Voice spelen omdat ze nu eenmaal hun gezin moeten onderhouden.

Het RTS-avondjournaal heeft de afgelopen tien jaar gedaan wat van haar verwacht werd. Braaf werd de nationalistische haat opgezweept in tijden van oorlog en behaaglijke tevredenheid gestimuleerd in tijden van vrede. Gangsterpraktijken, etnische zuiveringen, economische ineenstorting: de RTS negeerde het of vond geschikte zondebokken.

In verkiezingstijd waren altijd weer die leiders in beeld, droomplannen ontvouwend, lintjes doorknippend van vaak imaginaire nieuwe wegen, kantoren of woonprojecten. In het avondnieuws ging het dan geweldig met de economie, kwam er weer een recordoogst aan, was Servie cultureel, sportief en wetenschappelijk de navel van de wereld.

De inwoners van Belgrado kennen de ware aard van het RTS-nieuws. Tijdens de massa-protesten tegen Milošević in 1996-1997 – die nooit op het RTS-journaal te zien waren – maakten ze elke avond om half acht lawaai met potten, pannen en muziekinstrumenten om deze dagelijkse compilatie van leugens en verdraaiingen te overstemmen. Ook zij wisten toen dat de RTS, de enige informatiebron voor veel Serviërs, een hoeksteen was van de dictatuur. De Bastille, zo wordt het donderdagnacht gebombardeerde RTS-gebouw in Belgrado genoemd.

Na het vredesakkoord van Dayton in 1995 heeft Belgrado even onafhankelijke geluiden getolereerd om goede sier te maken in het Westen. Zolang die maar niet door teveel burgers werden gehoord, want dan volgden maatregelen.

Toen vorig jaar het Kosovo-conflict zich verscherpte, was dat meteen het einde van de prille persvrijheid in Servië. En misschien was dat ook een hoofddoel van het regime toen de spanning rond Kosovo werd opgevoerd, want de macht van Milošević was tanende.

Zo is het Belgrado uiteindelijk niet gelukt het RTS-journaal te overstemmen. Integendeel: de Serviërs hebben weer leren houden van hun Big Brother nu die ze net als begin jaren negentig in een radeloze, nationalistische roes heeft gebracht.

Ik pas daarom voor de solidariteit van Laroes en de zijnen. Als journalist voel ik me geen collega van de cipiers van de Bastille.

Coen van Zwol is redacteur van NRC Handelsblad.

Bij een mogelijk grondoffensief kan de eensgezindheid scheuren gaan vertonen

[redacted]

land stapte eind jaren 70 uit het geïntegreerde militaire commando van het Bondgenootschap, en hoewel president Chirac in 1997 heeft geprobeerd de Franse strijdkrachten weer onder dit commando te brengen, hebben de VS geweigerd de politieke prijs te betalen die de Fransen vroegen. De topconferentie in Washington had opnieuw het tafereel voor een dergelijk handgemeen tussen Fransen en Amerikanen kunnen worden, maar de oorlog in Kosovo heeft de Fransen gedwongen zich weer onder NAVO-bevel te schikken, zij het nog niet officieel. Alweer een pro-

bezeggeloosden. Sommigen betoogden dat de NAVO niet kon optreden zonder formele instemming van de VN-Veiligheidsraad. Maar daarmee zouden in feite Rusland en China het vetorecht over elk optreden van het Bondgenootshap hebben. Maar ook hier verschafte Milošević de oplossing. Het Bondgenootschap zal het internationaal recht zoveel mogelijk eerbiedigen, maar het zal Rusland geen veto toestaan en kan zelfs opereren zonder een expliciet VN-mandaat. Tegenstanders kunnen hiertegen inbrengen dat de NAVO hiermee het fiat krijgt om als mondiale politie-

rikanen en Europeanen dan voor te sterk van mening verschillen. Het enige dat lijkt te zijn gebeurd is dat binnen Europa de NAVO oppermachtig wordt, en dat de Russen alleen zullen mogen meedoen als dat in het bredere veiligheidsbelang van Europa is.

Belangrijker is de ontdekking dat het Bondgenootschap de steun van de publieke opinie in alle lidstaten weet te behouden. Bij de NAVO ging men er aanvankelijk van uit dat een langdurig luchtoffensief politiek niet was vol te houden. Maar het tegenovergestelde gebeurde: naarmate de luchtbombardementen voortduurden nam de publieke steun toe. De meeste regeringen die nu aan de oorlog deelnemen hebben een centrumlinkse signatuur. Dat zij nu leiding geven aan de grootste operatie die de NAVO ooit heeft ondernomen – en dat zij althans voorlopig de volledige steun van hun bevolking genieten – is opvallend.

Is er dus alleen goed nieuws te vingen, zal als een nederlaag van de NAVO worden opgevat. En elke stap naar een grondoffensief zal zorgvuldig rekening moeten houden met de uiteenlopende standpunten en militaire paraatheid van diverse deelnemende landen. Maar ook al ontstaat de verleiding genoegen te nemen met minder dan de totale overwinning, de betrokken politieke leiders beseffen dat ze niet kunnen riskeren de NAVO in diskrediet te brengen. Of de politieke moed voor een grondoffensief ooit zal worden opgebracht kunnen ze echter nog geen van allen zeggen. En daarover hulde de topconferentie in Washington zich dan ook in voorspelbaar stilzwijgen. De NAVO heeft één vuurdoop overleefd; als ze de oorlog wint, heeft ze daarmee haar eigen voortbestaan tot ver in de volgende eeuw zeker gesteld.

Jonathan Eyal is verbonden aan het Royal United Services Institute for Defence Studies in Londen.

---

voor de frontlijnstaten in de oorlog met Joegoslavië geen automatisme zijn. Zij moeten het doen met vage veiligheidsgaranties voor het geval de Serviërs hun pogingen om de oorlog te internationaliseren zullen opvoeren.

Tot nader order lijkt de worsteling tussen de NAVO en Milošević onbelemmerd voort te gaan. Cynisch beschouwd is het een kwestie van het aantal nog te treffen doelen in Joegoslavië tegen het aantal nog door de Serviërs over de grenzen te jagen Kosovaren. De luchtaanvallen op nutsbedrijven, het bureau van Milošević' partij en het gebouw van de staatstelevisie tonen aan dat de zuiver militaire doelen langzamerhand opraken, een probleem dat zich vier jaar geleden ook al in Bosnië voordeed. In ieder geval heeft het uitgangspunt van de NAVO dat er geen oorlog wordt gevoerd tegen het Servische volk de afgelopen week ernstig aan geloofwaardigheid ingeboet.

ZEKER NU DE NAVO met haar nieuwe strategisch concept de indruk wekt dat haar optreden tegen Joegoslavië als een precedent moet worden beschouwd, komt de verhouding tussen doel en middelen in het middelpunt van de belangstelling te staan. Begonnen als drukmiddel op Milošević om het akkoord van Rambouillet te ondertekenen gaat de luchtoorlog tegen Joegoslavië inmiddels om de toekomstige machtsverhoudingen in Europa en zijn periferie. De inzet van het conflict is aanzienlijk verhoogd. Om dat uit te leggen heeft president Clinton zijn naaste adviseur voor zaken Rusland betreffende naar Moskou gestuurd.

De Navo moet nog wennen aan nieuwe doelstellingen

26-4-99

De Navo bevindt zich na vijftig jaar in een overgangsfase, zo bleek dit weekeinde op de historische zitting in Washington. Regionale crisisbeheersing buiten het gebied van het bondgenootschap is een nieuwe taak. Maar, aldus Paroolredacteur Bert Steinmetz, 'Kosovo' toont aan dat de onwennigheid bij de uitvoering nog groot is.

BERT STEINMETZ

DE KOSOVO-CRISIS overstemde het geheel, maar intussen speelde zich afgelopen weekeinde een historische gebeurtenis af in het pompeuze Andrew Mellon Auditorium in Washington, waar de Navo plechtig vierde dat in diezelfde zaal vijftig jaar geleden het bondgenootschap werd opgericht. Voor het eerst traden drie regeringsleiders op van landen die een halve eeuw geleden tot de vijand behoorden, tegen wie de Navo was bedoeld.

Daar stonden Vaclav Havel, de president van Tsjechië, Aleksander Kwasniewsji, de Poolse president, en Viktor Orban, premier van Hongarije, die met hun handtekening en een korte verklaring zichzelf tot volwaardig deelgenoot aan het bondgenootschap maakten. De Poolse oud-president Lech Walesa was er als eregast bij.

Het historische gehalte van die gebeurtenis ontging niemand; de demonstratieve afwezigheid van Ruslands president Boris Jeltsin versterkte dat nog. De verdeling van de wereld in twee blokken was nu definitief voltooid verleden tijd. En de Navo was niet langer een verdedigingsblok tegen een verklaarde en overduidelijke vijand.

Tot zover geen probleem. Maar dan volgt onvermijdelijk de vraag: wat is de Navo nu dan wel? Wat is nog de bestaansgrond van het Atlantisch bondgenootschap? Die vraag bleek dit weekeinde aanzienlijk lastiger te beantwoorden.

De uitkomst moest worden vervat in een nieuw Strategisch Concept, een blauwdruk voor het opereren van de Navo na de eeuwwisseling. De Verenigde Staten hadden er een soort wereldwijde politiemacht van willen maken, die zou kunnen optreden tegen 'schurkenstaten', terroristische elementen, dreiging met massavernietigingswapens, ja zelfs bij grootschalige economische of milieubedreigingen.

Dat idee stuitte bij de Europese bondgenoten echter op ernstige bezwaren. Zij voelden er niets voor op te draven elke keer als specifiek Amerikaanse territoriale belangen in het geding zouden zijn. De angst voor terreuraanslagen heeft in de VS nu eenmaal grotere proporties aangenomen dan in de oude wereld, en men was in Navo-kringen benauwd dat voortaan het hoofdkwartier in Brussel acties als bijvoorbeeld tegen Osama bin Laden zou moeten ondernemen.

De Europese landen willen vooral de Navo laten optreden als het militaire apparaat dat in deze nieuwe omstandigheden regionale conflicten kan oplossen, zowel binnen het gebied van het bondgenootschap als, en daarom gaat het vooral, in regio's daaromheen. Het huidige optreden in Joegoslavië vormt daarvan een prima praktijkvoorbeeld, dat de pleidooien van Europese kant uiteraard een geweldige stimulans heeft gegeven.

Dit idee laat zich bovendien vrij moeiteloos combineren met de voorstellen waarover Tony Blair, de Britse premier, en de Franse president Jacques Chirac het in december vorig jaar in Saint Malo eens werden.

De Europese Unie is een eigen buitenlands- en defensiebeleid aan het ontwikkelen, en wat ligt dan meer voor de hand dan de Europese Navo-landen de daarvoor benodigde militaire capaciteit te laten leveren. De langverwachte militaire poot van de EU, kortom.

Dit voorstel slaat een aantal vliegen in één klap. Het betekent een nieuwe binding van de VS aan de veiligheidsbelangen van Europa. En de Amerikanen zien tevreden hoe Europa het op zich neemt meer te investeren in een eigen Europese Navo-pijler.

Dus meldde de slotverklaring van de Navo-top dat de alliantie 'in staat is nieuwe taken op zich te nemen, waaronder het voorkomen van conflicten, bemoeienis met crisismanagement en het optreden in reactie op een crisis'. En de Europese Navo-landen dragen bij aan crisisoperaties waarvoor de Europese Unie het initiatief neemt.

Eén dwarsligger verhinderde dat de negentien regeringsleiders hun nieuwe Strategisch Concept zaterdagmorgen snel konden afhandelen. Turkije is wel Navo-lid, maar niet van de EU, hoe graag het dat ook wil.

Sterker nog, de Europese Unie maakt keer op keer duidelijk dat zij weinig voelt voor het opnemen van Turkije, toch voornamelijk een Aziatisch land met moslim-fundamentalisme, slordig omspringen met mensenrechten en een interne oorlog tegen de Koerdische opstandingen van de PKK.

Moeten wij, was de begrijpelijke vraag van Turkije, met onze troepen bijdragen aan de veiligheidsbelangen van de Europese Unie? Het kostte een middag van stevige druk op de Turken voordat zij uiteindelijk zwichtten.

Er bleven meer kwesties vaag. Bijvoorbeeld: hoe ver strekt het gebied dat grenst aan het blok van Navo-staten, waar de Navo zich genoodzaakt kan zien bij een crisis op te treden? Joegoslavië lijkt een duidelijk geval: grenzend aan kersvers Navo-lid Hongarije, over zee is Italië een buurland en in het zuiden Griekenland heel dichtbij.

Explosieve landen

Maar wat te denken van de explosieve Aziatische landen die grenzen aan Turkije? En naarmate meer Oost-Europese landen Polen, Tsjechië en Hongarije volgen als Navo-lidstaat, komen meer voormalige Sovjet-staten aan het Navo-gebied te grenzen. Valt Noord-Afrika er ook onder? En het explosieve Midden-Oosten?

Het Strategisch Concept spreekt van het 'Euro-Atlantisch gebied'. "We bekijken het van geval tot geval," zei Frank de Grave, minister van Defensie. "De Navo richt zich vooral op het Europese continent," preciseerde Jozias van Aartsen, zijn collega van Buitenlandse Zaken. "En we moeten het er allemaal over eens zijn," vulde premier Wim Kok aan.

Een volgend probleem betreft het mandaat waaronder de Navo-troepen zich met crisisbeheersing of vredesoperaties bezighouden. Bij voorkeur moet de VN-Veiligheidsraad zich daarover in een resolutie hebben uitgesproken. Maar als dat niet gebeurt, als China weer dwarsligt, moet het ook zonder zo'n resolutie kunnen, mits de actie in overeenstemming is met het Handvest van de VN. Ook wat dat betreft dient de Kosovo-operatie als voorbeeld.

Zo bevindt de Navo zich overduidelijk in een overgangsperiode. Territoriale verdediging is nog steeds een hoofdtaak. Hoewel vijftig jaar na dato niet meer zo actueel. Regionale crisisbeheersing is de nieuwe taak maar Kosovo laat zien hoe onwennig dat nog verloopt. En optreden als militaire uitvoerder van het Europese veiligheidsbeleid, dat is totaal nieuw.

De historische zitting van Washington zal nog heel wat vervolgberaad nodig hebben.

Openingsceremonie, vrijdag, van de Navo-top in Washington.

FOTO DOUG MILLS/AP

MAANDAG 26 APRIL 1999

Bom en boosheid

Maarten Huygen

Journaal-verslaggever Gerri Eickhof die vrijdagavond met zo'n paar Serviërs meedemonstreerde. Voor de camera. Dat was de primeur van afgelopen weekeinde. Woedend over de bombardementen op de Servische televiesiestudio waar ook hij gebruik van maakte. Dat kan ik begrijpen. Hij had onder de slachtoffers kunnen zijn. Maar het was ook het gebouw van zijn censor.

De Navo had tevoren gewaarschuwd, schreef Robert Fisk van *The Independent*. Dat is het surrealistische aan deze oorlog. De Serviërs getoefden het, de Westerse journalisten niet. Die fatale donderdagnacht waren er tientallen nationalistenorganisaties hebben geprotesteerd tegen de bombardementen. Ik wacht op de protesten van de gezamenlijke politieke partijen tegen het bombardement op ook Serviërs slachtoffers zijn van bombardementen." Bedoelt Mrlka met dat woordje 'ook' dat de Albanese Kosovaren slachtoffer zijn van de Navo-bombardementen? Wat denkt hij van de Servische zuiveringen in Kosovo? Wat moet het Westen daar volgens hem tegen doen? We zullen het niet weten, want Eickhof vroeg er niet naar. Ik sla hem te hoog aan om dat aan domheid te wijten. Oorlog dwingt iedereen, ook Eickhof en Mrlka, tot partijdigheid, hoe *aardig* ze ook zijn.

Lerares Nederlands J. Novakovic uit Belgrado ging verder dan Mrlka. Zij begrijpt wel 'dat er iets moest worden gedaan om het probleem op te lossen, maar dit is niet de juiste manier'. Zo'n uitspraak roept veel vragen op, waar het antwoord niet op mag worden gegeven. Onafhankelijk is de berichtgeving uit Belgrado dus niet. Eickhof moet voortdurend balanceren.

Overtuigender dan de verontwaardigde Serviërs zijn de boze Russen. *Lopende Zaken* liet gisteren woedende Russische gouverneurs aan het woord. Een hele optocht bestuurders die voor de camera hun hart luchtten. Twee kozakken-officiers vonden dat Rusland atoomwapens moest inzetten. „Wij durven wel op de atoomknop te drukken, de Navo niet".

In *Nieuwe* zei gouverneur Lebed, tevens presidentskandidaat, dat Rusland meteen had moeten ingrijpen. „Als Amerika een paar vliegtuigen had verloren, had het zich wel ingebonden. Dan had het zich op eervolle wijze kunnen terugtrekken", zei hij tervijl hij de interviewers strak en bewegingsloos aankeek. Vorige week had *Nieuwe* Gorbatsjov die zich opwond over de agressieve *Nato* (Navo) en de manier waarop Amerika de Rus Tsjernomirdyn als *postbode* zou gebruiken.

Wat zal er van over blijven? De VPRO bracht gisteren een verstilde documentaire over de eerste grote oorlog van deze eeuw. Vertteld door Belgische hoogbejaarde veteranen van de loopgraven, die hadden meegedaan. Een historisch dokument. Een man 101 jaar zat in een stoel voor zich uit te staren. Achter hem zijn bezorgde oude vrouw die hem er liever niet het hoofdkwartier van de partij van Milošević en van de gezamenlijke olie-arbeiders tegen het vernielen van olie-opslagplaatsen. En waar blijven de militaire vakbonden?

Groot moet de schade niet zijn geweest, want zaterdagavond was Eickhof weer in de lucht. Interviews met Nederlands sprekende Serviërs. Het kijken naar de bevaardigheden van een voormalig Kremlinoloog. De geïnterviewden spreken in code.

Militar Mrlka, ster van F.C. Cambuur en voormalig voetballer van het jaar, heeft het geschopt tot wethouder van sport van Belgrado. Hij zei zaterdag dat hij vond dat de bombardementen moesten

BEELD

VRIJ, ONVERVEERD

Rusland heeft de sleutel

Het had de feestelijke viering van de vijftigste verjaardag van de Navo moeten worden, maar de belangrijkste agendapunten maakten de laatste drie dagen overduidelijk dat het op de Navo-top in Washington in wezen alleen over Kosovo ging. Al dan niet formeel beheerste de crisis op de Balkan het beraad van de regeringsleiders van de negentien Navo-landen en dat van hun ministers volkomen.

Over de doelstelling van de Navo liet men geen misverstand bestaan. Het ging erom eensgezindheid en vastberadenheid uit te stralen. De bombardementen op Joegoslavië moeten onverminderd doorgaan, meer en heviger, zonder onderbreking. Over grondtroepen geen woord, dat leidt de aandacht maar af van het verhevigd voortzetten van de luchtacties.

Wel werden in communiqués speciale passages gewijd aan twee bijzondere aspecten. Het ene is het voorkomen van olielevering aan Joegoslavië. Om dat te bereiken moet olie tot 'oorlogsmateriaal' worden verklaard. Het plan daartoe verdachte schepen aan te houden en te doorzoeken, leidde tot verrassende kritiek van de Franse president, Jacques Chirac.

Dat is op zichzelf vreemd. Het bombarderen van de twee Joegoslavische olieraffinaderijen, waar Chirac wél mee akkoord is gegaan, heeft weinig zin als tegelijkertijd olie Servië blijft binnenkomen.

Toch voelen meerdere Navo-landen er weinig voor bij de luchtacties boven Joegoslavië ook patrouillewerk op open zee te beginnen. Een uitbreiding van de oorlogvoering is het in elk geval.

Het andere aspect is de uitweg die president Slobodan Milosevic van Joegoslavië hoe dan ook moet worden geboden. Een oplossing voor het conflict over Kosovo is uiteindelijk alleen langs diplomatieke weg te bereiken. Als Milosevic aantoonbaar begint met het terugtrekken van zijn troepen uit Kosovo, is de Navo bereid de luchtacties op te schorten, heeft de Navo dit weekeinde verklaard. Met andere woorden: men wacht niet totdat hij al zijn troepen werkelijk heeft weggehaald.

Verder wilden de negentien regeringsleiders niet gaan. De eis van een internationale troepenmacht in Kosovo blijft onvoorwaardelijk overeind.

Aan de bemiddelingsactiviteiten van de Russische afgezant Viktor Tsjernomyrdin wordt dan ook slechts beperkte waarde gehecht, al blijft de Navo wel een beroep doen op Rusland met zijn inspanningen door te gaan en deel uit te maken van de internationale troepenmacht.

Al met al kiest de Navo een verstandige koers. Het doel, een diplomatieke oplossing, zal wellicht eerder via Rusland te bereiken zijn. Zo wordt Milosevic het gezichtsverlies bespaard van capitulatie voor zijn westerse aanvallers.

De Navo dient haar acties er dan ook vooral op te richten Milosevic tot toegeven te dwingen. Het bondgenootschap moet zijn doelen in dat licht kiezen; het uitschakelen van het Joegoslavische militaire vermogen moet voorop staan.

Het tegenhouden van schepen valt, ondanks Russische bezwaren, daarmee te rijmen. Het beschieten van tv-stations veel minder, zeker gezien de consequenties voor de internationale pers in Belgrado.

Chirac heeft moeite met zeeblokkade

BERT STEINMETZ

WASHINGTON – De Navo-topconferentie is dit weekeinde in Washington geëindigd in een scherp meningsverschil tussen de Franse president, Jacques Chirac, en de overige regeringsleiders. Het voornemen schepen aan te houden die olie vervoeren voor Joegoslavië, is in de ogen van Chirac 'een oorlogsdaad'.

De ministers van Defensie, inclusief de Fransman Alain Richard, hebben de militaire leiding van het bondgenootschap opgedragen uit te zoeken hoe een embargo op de levering van militair materieel en olie zo effectief nogelijk kan worden uitgevoerd. De landen van de Europese Unie besluiten vandaag tot een olieboycot tegen Joegoslavië.

Ruslands minister van Buitenlandse Zaken, Igor Ivanov, maakte gisteren meteen duidelijk dat hij zich niets zal aantrekken van Navo-machtsvertoon op zee. "Wij houden ons aan VN-embargo's, maar aanvaarden geen dictaten van de Navo." Rusland is met Libië de belangrijkste leverancier van ruwe olie aan Joegoslavië.

Madeleine Albright, de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, reageerde voor de BBC-televisie: "Wij moeten zien hoe wij een confrontatie op zee met Rusland kunnen vermijden." Haar Nederlandse collega Jozias van Aartsen wees erop dat levering van ruwe olie tamelijk ongevaarlijk is, nu de raffinagecapaciteit van Joegoslavië buiten werking is gesteld.

President Bill Clinton gaf hetzelfde argument voor de olieblokkade als verschillende andere regeringsleiders. "Hoe kunnen wij uitleggen dat onze piloten het aanhouden van schepen, als hij wel instemt met de bombardementen van de Navo op Joegoslavië. Chirac vindt ook dat optreden van de Navo in een crisishaard onder mandaat van de VN moet geschieden, maar secretaris-generaal Javier Solana van de Navo maakte ondubbelzinnig duidelijk dat hij wel degelijk buiten de VN om kan.

De Navo beschouwt olie als strategisch materiaal voor een oorlog. Daarom moeten schepen, die worden verdacht van olietransport, worden aangehouden en doorzocht. Wat gebeurt als een gezagvoerder weigert te stoppen, kan niemand zeggen.

De belangrijkste bespreking op de slotdag van de Navo-top, gisteren, was die met de zeven buurstaten van Joegoslavië. Zij kregen de verzekering van de negentien regeringsleiders dat de Navo geen bedreiging van hun grondgebied tolereert.

Solana prees de 'heldhaftige prestatie' van Albanië en Macedonië met de opvang van tienduizenden vluchtelingen. "Maar die erkentelijkheid mag niet bij woorden blijven," aldus Nederlands premier Wim Kok. Daarom wordt gewerkt aan een Marshallplan-achtige operatie tot herstel van de gehele Balkan, zodra daar vrede is bereikt. De Europese Unie belegt op 27 mei daartoe

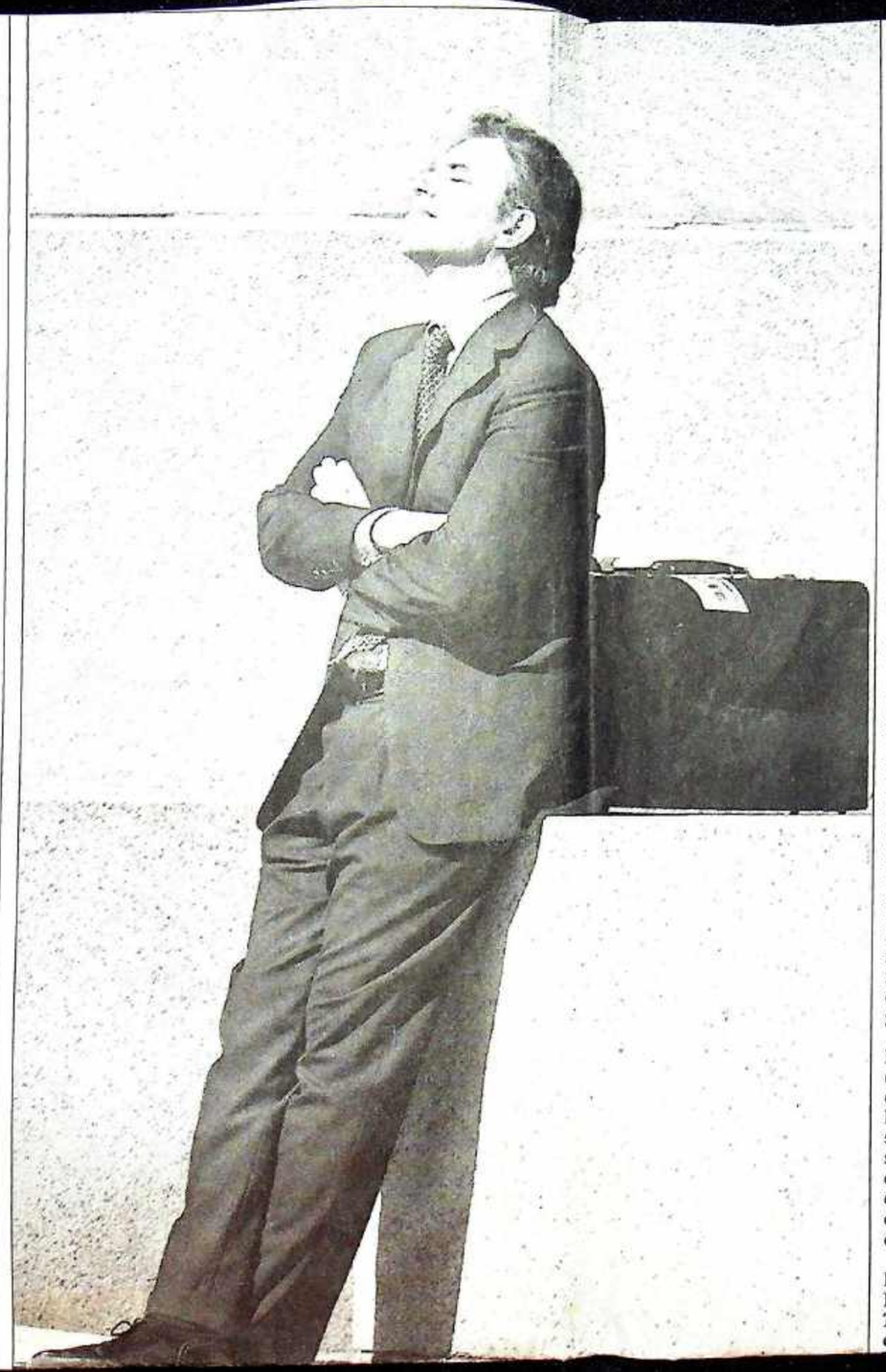

Blair werpt zich in Washington op als leider van Europa

BERT STEINMETZ
bij de Navo-top

WASHINGTON – Het had dit weekeinde het feestje moeten worden van Bill Clinton, de geplaagde president van de Verenigde Staten. Maar de man die de show stal in Washington, was de Britse premier Tony Blair. Van de grootscheepse ceremonie met 44 staatshoofden rondom Clinton bleef vanwege de oorlog in Joegoslavië weinig over. Blair was intussen prominent op Amerikaanse tv-stations, onder meer te gast bij Larry King.

De Britse premier pleitte krachtig voor de inzet van grondtroepen. Ogenschijnlijk verloor hij dat pleidooi, want het woord grondtroepen komt in de Kosovo-verklaring van de Navo niet eens voor. Maar het is wel aan hem te danken dat dit onderwerp niettemin dag in dag uit een van de belangrijkste punten van discussie is geweest. Zo belangrijk, dat secretaris-generaal Javier Solana van de Navo zaterdag zijn persconferentie besloot met de jolige uitroep: "Heeft dan niemand een vraag over grondtroepen?"

Blair heeft al maandenlang het initiatief waar het gaat om de Europese component van de Navo. In december wijzigde hij ineens de Britse Atlantische politiek door een afspraak met de Franse president, Jacques Chirac, over een eigen Europese defensie. Tot dan toe voer Londen sterk op de koers van Washington.

Het is opmerkelijk hoe de Britse media een rol spelen bij Blairs lobbyen. Gisteren wist *The Sunday Times* te melden dat de premier met een complete zend uit de andere Europese landen. Blairs adviseur in deze was – pikant genoeg – oud-premier Margaret Thatcher.

Blair was ook al een paar dagen vóór de Navo-top naar Amerika vertrokken om via de media de Amerikanen te doordringen van de noodzaak hard op te treden tegen de Joegoslavische president – wat dat ook kost aan geld en eventueel mensenlevens. Zo verscheen de Britse premier als een onverwachte hardliner in talloze Amerikaanse huiskamers.

Maar niet alleen daar. Donderdag sprak hij urenlang met vooraanstaande leden van de Senaat, en volgens een van hen slaagde Blair erin enkele gezaghebbende senatoren van standpunt te doen veranderen, ten gunste van intensivering van de Navo-acties.

Blair introduceerde diezelfde donderdag in een lezing in Chicago 'een nieuwe doctrine voor de internationale gemeenschap in de 21ste eeuw', waarin het mogelijk moet zijn een land dat de mensenrechten ernstig schendt, desnoods zonder mandaat van de Veiligheidsraad binnen te vallen, puur op humanitaire gronden. "Volkenmoord kan nooit een louter interne zaak zijn," betoogde Blair.

En vrijdag was hij de eerste westerse leider die reageerde op de afspraak die de Russische onderhandelaar Viktor Tsjernomyrdin met Milosevic zou hebben gemaakt: fel afwijzend, zodat niet iemand anders iets tegemoetkomenders zou kunnen zeggen.

Blair is niet te beroerd zich indringend met de Kosovo-crisis te bemoeien. Hij heeft dan ook zijn handen vrij. De Brit

VS sturen gezant naar Moskou

MOSKOU – De Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken, Strobe Talbott, reist vandaag naar Moskou. Hij gaat overleg voeren met de Russische gezant voor Joegoslavië, Viktor Tsjernomyrdin. Dat meldt het persbureau Itar-Tass. Donderdag ontvangt Moskou de Canadese minister van Buitenlandse Zaken, Lloyd Axworthy, die ook over de crisis op de Balkan komt praten. Tsjernomyrdin gaat zelf de komende dagen voor overleg naar Bonn. (ANP)

Belgrado naar Hof in Den Haag

BELGRADO – Joegoslavië gaat een officiële aanklacht indienen bij het Internationale Gerechtshof in Den Haag tegen alle Navo-landen die meedoen aan de acties tegen het land. Belgrado meent dat de Navo op tal van internationale afspraken aan haar laars lapt, waaronder het verbod op het gebruik van geweld tegen vreemde staten. Ook zou de Navo de soevereiniteit van burgers en burgerdoelen schenden. (DPA)

bombarderen van olie-installaties, terwijl zakenlieden tegelijkertijd geld blijven verdienen aan de leveranties?"

Diplomaten vroegen zich af hoe Chirac bezwaar kan maken

een speciale conferentie.

Op toetreding tot de Navo is voor de landen daar die staan te trappelen echter nog geen uitzicht. De verdere uitbreiding van de Navo is op de lange baan geschoven.

Blair koestert zich buiten het congrescentrum in Washington in de zon. FOTO SUSAN WALSH/AP

blauwdruk naar Clinton was gegaan. Binnen drie maanden moet een troepenmacht voor Kosovo gereed zijn van honderdduizend man: veertigduizend Amerikanen, veertigduizend Britten en twintigdui-

ten staan massaal achter het Navo-optreden en het Britse aandeel daarin. Blairs populariteit is er fors door gestegen en hij heeft de kans benut zich op te stellen als de leider van Europa – ook in de VS.

26-4-99

Montenegro tussen staatsgreep en burgeroorlog

26-4-99

Joegoslavië wordt al een maand lang door de Navo gebombardeerd, maar de deelrepubliek Montenegro heeft nog steeds niet de staat van oorlog uitgeroepen. Tot woede van Belgrado, dat Montenegro steeds sterker onder druk zet. Een staatsgreep, of een burgeroorlog tussen de Montenegrijnen onderling, lijkt nabij.

MONE SLINGERLAND in Montenegro

DUSKO PAUNOVIC is krijtwit na het zien van de televisiebeelden van het gebombardeerde gebouw van de Servische staatsomroep in Belgrado. Hij is montagemedewerker van het pro-Servische Montenegrijnse televisiestation Elmag en als de dood dat hem hetzelfde lot treft als er in Montenegro een burgeroorlog uitbreekt tussen hervormingsgezinde Montenegrijnen, die aansluiting willen bij het Westen, en landgenoten die zich meer verbonden voelen met Servië.

Vooralsnog weet de pro-westerse Montenegrijnse regering van Milo Djukanovic alle provocaties van de Servische en Joegoslavische regering, die tot een burgeroorlog zouden kunnen leiden, te weerstaan.

Krijgstraditie

"Iedereen is doodsbang dat de Montenegrijnen onderling aan het vechten slaan, want de Montenegrijnen hebben een enorm fanatieke krijgstraditie," zegt Dusko, die 26 jaar is. "Wanneer hier een burgeroorlog losbarst, raakt iedereen volkomen buiten zinnen."

Veel Montenegrijnen proberen dan ook de oplopende spanningen te negeren, maar Dusko kent verschillende landgenoten die al bedreigingen hebben ontvangen. "Dan heb ik het over pro-Servische Montenegrijnen, Montenegrijnse moslims en Montenegrijnen die onafhankelijkheid nastreven. Na elk Navo-bombardement wordt het pro-Servische volksdeel feller."

Een oorlog in Montenegro kan volgens hem nog bloediger worden dan die in Bosnie.

Vorige week voerde de Servische regering de druk op Montenegro nog verder op. Vorig weekeinde namen eenheden van het Joegoslavische leger, geholpen door Servische paramilities, enkele grensdorpen op Montenegrijns grondgebied in. Bij die actie werden zes Albanese vluchtelingen uit Kosovo doodgeschoten.

Kort daarop eiste Belgrado dat Montenegro zijn zwaarbewapende politiemacht, die loyaal is aan de Montenegrijnse president Djukanovic, onder het gezag plaatst van het federale Joegoslavische leger, dat door Servië wordt gedomineerd. Volgens de Joegoslavische grondwet hoeft Montenegro aan die eis geen gehoor te geven, zolang het niet de staat van oorlog heeft uitgeroepen.

Dinsdag overschreden Joegoslavische eenheden vervolgens de gedemilitariseerde zone op het schiereilandje Prevlaka, dat door Kroatië en Joegoslavië wordt betwist.

Donderdag hield de Joegoslavische premier, Momir Bulatovic, die in oktober 1997 de Montenegrijnse presidentsverkiezingen van de hervormer Milo Djukanovic verloor, een massabijeenkomst in Podgorica om namens Montenegro steun te betuigen aan Servië en Slobodan Milosevic.

Op die bijeenkomst dreigde Bulatovic, een marionet van Milosevic, dat de Montenegrijnse politie gewoon wordt opgedoekt als zij niet gehoorzaamt aan het Joegoslavische leger.

Gevlucht

De toegenomen spanningen hebben vooral hun weerslag op de gevluchte Albanezen uit Kosovo die in Montenegro een veilig heenkomen hebben gezocht. Volgens de Nederlandse hulpverlener Jacques de Milliano, die in het Montenegrijnse vluchtelingenplaatsje Rozaje het medische hulpprogramma van Artsen zonder Grenzen coördineert, is de helft van de twintigduizend vluchtelingen in Rozaje de laatste dagen in allerijl naar Albanië vertrokken. Zij voelden zich in Montenegro niet langer veilig.

Ook de hulpverlening aan de vluchtelingen heeft zwaar te lijden onder de politieke krachtmeting tussen de Montenegrijnse en de Servische regering. Omdat Belgrado de doorvoer van voedselhulp naar Montenegro tegenwerkt, hebben de vluchtelingen in Rozaje al dagenlang alleen maar brood te eten gekregen.

"De Albanezen die nu in Montenegro achterblijven, zijn voor het merendeel arme sloebers, die de reis naar Albanië niet kunnen betalen," zegt De Milliano.

"En daar komt nog bij dat veel Kosovaarse mannen niet verder durven te vluchten. Ze zijn bang dat ze tijdens de rit door Montenegro door het Joegoslavische leger uit de vluchtelingenbus worden gehaald, op verdenking dat ze Albanese guerrillastrijders zijn."

Ook in de gewone lijndienstbus, die van Belgrado via Novi Pazar naar de Montenegrijnse hoofdstad Podgorica rijdt, zit een tiental Albanese vluchtelingen. Het gezin van Enver Hajra uit Kosovska Mitrovica wil zo snel mogelijk weg zien te komen uit Montenegro, naar Albanië.

Twee dagen voor het begin van de Navo-bombardementen vluchtte hij naar familie in Novi Pazar, in het Servische deel van de Sandzak-regio die door veel Balkan-moslims bewoond wordt. Zijn moslimfamilie in Novi Pazar is vanwege de toegenomen etnische haat in Servië en Montenegro inmiddels naar Bosnië vertrokken.

De gezinsleden hebben nauwelijks bagage bij zich. Ze hadden gedacht dat de oorlog hoogstens een week zou duren en dat ze daarna wel weer naar Kosovo konden terugkeren.

Dronken

Als even buiten de Montenegrijnse plaats Berane twee Servische soldaten van het Joegoslavische leger in de bus stappen, slaat de paniek toe. De dronken soldaten beginnen uit volle borst Servische nationalistische liederen te zingen.

"Met alle Albanezen en westerlingen zullen we korte metten maken," schreeuwen ze. De overige reizigers zwijgen. Ook de Montenegrijnse.

Wanneer de luidruchtigste van de twee soldaten een mooie vrouw aanspreekt, in de veronderstelling dat zij hun gevoelens wel zou delen, snoert ze hem onmiddellijk de mond. "Ik ben een Montenegrijnse," zegt ze stellig. "En dat is tegenwoordig iets heel anders dan een Servische."

Kritiek op Milosevic in eigen land groeit

(Van onze redactie buitenland)
AMSTERDAM – De Joegoslavische president Slobodan Milosevic wordt voor het eerst sinds het begin van het luchtoffensief van de Navo in eigen land geconfronteerd met openlijke kritiek, van binnen en buiten het regime. Zo zei de Joegoslavische vice-premier, Vuk Draskovic, dit weekeinde dat men het volk de waarheid moet vertellen over de situatie. "Er komt geen Derde Wereldoorlog. We staan alleen."

Volgens Draskovic heeft de topconferentie van de Navo in Washington niet de door Belgrado verhoopte barsten in het geallieerde front opgeleverd. "Niet alleen is de Navo niet gebarsten, het bondgenootschap staat sterker dan tevoren."

Volgens de vice-premier, die eerder dit jaar tot de regering toetrad nadat hij zich jarenlang had opgesteld als een tegenstan-

Actie tegen sloop vleugel van Sted

JHIM LAMOREE

AMSTERDAM – 'De nieuwe vleugel van het Stedelijk Museum mag niet worden gesloopt. Ook de tegenstander van de voorgenomen sloop. Tevens vindt hij dat het museum voor Audi, de autofabrikant die het gat in de nieuwbouwbegroting moet dekken, 'op zijn rug is gaan liggen.' "Audi krijgt tien of twaalf jaar een showroom aan de Van Baerdingplannen van architect Alvaro Siza, bevoegd tot tentoonstellingshal, gebouwd door Wilfried Sandberg, moet wijken voor Willem Sandberg, maar moest er nog vijf jaar mee leuren voordat arbeidersers het in boekvorm kon uitgeven.

Ad Petersen, oud-conservator van het Stedelijk Museum, is een felle tegenstander van de voorgenomen sloop. Tevens vindt hij dat het museum voor Audi, de autofabrikant die het gat in de nieuwbouwbegroting moet dekken, 'op zijn rug is gaan liggen.' "Audi krijgt tien of twaalf jaar een showroom aan de Van Baer-

Overspel in charlestonsfeer

THEATER

Een ideale vrouw van W. Somerset Maugham. Regie: Ruud Lagendijk. Theater Bellevue, Amsterdam. Tot 29 mei. Inl. 020-5305305.

raakt, spoedt ze zich onverwijld naar de kapper. En volgens de moeder van Constance ben je pas volleerd op iemand als je de tan-

Debuut Mulisch toch in herdruk

SCHOORL – Het prozadebuut van Harry Mulisch, de novelle *Tussen hamer en aambeeld*, krijgt toch nog een herdruk. Op 1 september, exact 47 jaar na verschijning van de eerste en tot nu toe enige druk, komt er een heruitgave van uit bij uitgeverij Conserve. Mulisch schreef de novelle in de zomer van 1947, maar moest er vijf jaar mee leuren voordat arbeidersers het in boekvorm kon uitgeven.

EMMA BRUNT

Het Beleg van Belgrado

26-4-99

VAN DE WEEK las ik dat de olieleveranties aan Joegoslavië zullen worden stopgezet. Of toch niet? Want over de wenselijkheid van een olie-embargo zijn de Navo-regeringsleiders het eens, naar het schijnt, maar hoe dat moet worden afgedwongen, is minder duidelijk. Frankrijk werpt in elk geval 'juridische bezwaren op tegen een blokkade' en ook Nederland 'toont zich terughoudend'.

Premier Kok dacht bijvoorbeeld dat hij alleen opdracht hoefde te geven aan zijn minister van Defensie om geen 'oorlogsmaterieel' naar Joegoslavië te sturen, maar meende dat dat niet gold voor de aanvoer van olie. De Amerikaanse veiligheidsadviseur Berger vond het daarentegen zonneklaar dat de Navo ook geen olie aan Joegoslavië moet leveren, juist niet, want tanks en jeeps rijden op benzine, zoals we allemaal weten. En minister van Buitenlandse Zaken Van Aartsen volstond met de nogal cryptische verklaring: '. . . dat Nederland wel voor het doorzoeken van schepen is'.

Aldus *NRC Handelsblad* van zaterdag. Het is het soort bericht waar je als gewoon mens geen touw aan vast kunt knopen, al heb je nog zo vaak *Stratego* gespeeld met je kinderen. Hoezo 'schepen doorzoeken', als het over olieleveranties gaat? Denkt de minister soms dat ze die olie listig hebben verstopt, op de bodem van een kistje met tomaten? Kan Van Aartsen geen olietanker van een doorsnee vrachtschip onderscheiden?

Mij lijkt het nogal wiedes dat je geen olie gaat leveren aan een land waarmee je in oorlog bent; ik zou dan ook hebben verwacht dat die blokkade allang was ingesteld en wel zo'n beetje als eerste zet op het bord. Want als we even aannemen dat dit inderdaad een gerechtvaardigde, humanitaire oorlog is, bedoeld om de Kosovaarse burgerbevolking in bescherming te nemen, en daar zijn de Navo-partners het kennelijk over eens, dan zou je toch mogen veronderstellen dat de *effectiviteit* van die oorlog hun belangrijkste zorg is. Maar over de zuiver militaire, tactische afwegingen die op dit moment worden gemaakt, hoor je verbazend weinig.

Grondtroepen inzetten of niet, daar gaat de discussie over. Maar zijn er geen andere mogelijkheden? Want als deze oorlog deugt, als hij de moeite waard is gevoerd te worden, is hij ook de moeite waard om met fantasie en volle overtuiging gevoerd te worden: dan moet hij *slagen*.

Op militair gebied ben ik een leek, maar wat bij mij opkomt, is het strijdmodel van de belegerde stad, zoals we dat uit de middeleeuwen kennen. Wat zou je bijvoorbeeld moeten doen om Amsterdam en omstreken lam te leggen?

De A 1 en de A 2 onklaar maken, lijkt mij zo, en liefst ook nog het gemeentehuis, het Centraal Station, de verkeerstoren van Schiphol en alle televisiestudio's in Hilversum. Dat zou toch al aardig in de richting komen. En als je dan ook nog de benzinekraan kon dichtdraaien en een paar slimme hackers bereid zou vinden het elektronische verkeer te ontregelen, kon je de bruggen over de Amstel volgens mij gerust onverlet laten, want dan zou er al een heel bevredigende chaos ontstaan. Geen treinen, geen auto's, geen landingsbanen, geen journaal van acht uur, geen salarisstrookjes, geen bankoverschrijvingen. Irritatie alom.

En ondertussen, nog steeds volgens mijn script, vlogen de Apache-helikopters af en aan om buitenlandse kranten af te werpen boven Belgrado, plus nog wat flinke pakken in het Servisch gestelde *flyers*, waarin vriendelijk doch beslist om de uitlevering van Milosevic wordt gevraagd. Met een overzicht van zijn terreurdaden in Kosovo erbij: een beknopt zwartboekje, voorzien van relevante data en fotomateriaal.

Want behalve aan een tamelijk halfhartig Beleg van Leiden doet deze oorlog me vooral denken aan het soort western waarin de *outlaw* zijn toevlucht heeft gezocht bij een koppige boerenfamilie, die nu eenmaal weinig vertrouwen heeft in de wereld buiten het hek van de eigen ranch en liever haar eigen boontjes dopt, terwijl de sheriff en zijn deputy's erop aandringen dat ze de schurk naar buiten sturen. Zodat hij volgens de regels der wet kan worden opgeknoopt.

Helaas heeft de Servische bevolking geen spatje vertrouwen in de 'neutrale', internationale rechtsorde met een Amerikaans accent, dat is wel duidelijk, zodat deze oorlog als public-relations-offensief in ieder geval een flop is. En geen wonder, als je ziet hoe wazig hier over de kwestie wordt geoordeeld.

"Misdragingen als die van Milosevic kun je in een wereld die grenzeloos is geworden niet accepteren," orakelde Heleen Dupuis, ethica van beroep, twee weken geleden in *De Groene*. Alsof het allemaal niet zo erg zou zijn als de wereld nog wél ouderwets 'begrensd' was. Wat hij gedeeltelijk ook is, zeker als je naar Kosovo kijkt, want die grenzen zijn daar nu juist het probleem!

"Milosevicis een psychopaat," stelt zij verder eenvoudig, en: "Wat hij doet zit niet ver af van wat Hitler deed." Allemaal redenen die mevrouw Dupuis tot de verrassende slotsom brengen 'dat we over het inzetten van grondtroepen heel lang moeten nadenken – en het daarbij laten'.

Tja. Dit nummer van *De Groene* kunnen we dus maar beter niet boven Belgrado en Pristina afwerpen, in een poging de West-Europese interventie zowel begrijpelijk als geloofwaardig te maken. Arm Kosovo, dat het van zulke welsprekende sympathisanten moet hebben.

Meer luchtacties en zeeblokkade

'Vooral schepen uit Navo-landen brachten olie voor Joegoslavië naar Montenegrijnse haven'

BELGRADO – Intensivering van de luchtaanvallen door de Navo en een blokkade van de Montenegrijnse havenstad Bar zijn de nieuwe troeven tegen de Joegoslavische president Slobodan Milosevic. De ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie zullen het embargo vandaag formeel bekrachtigen.

Nederland doet in beginsel mee aan een maritieme blokkade van de Joegoslavische deelrepubliek Montenegro. Minister De Grave (defensie) laat nagaan wat ons land kan bijdragen. Vooral Parijs had aanvankelijk bezwaren tegen een embargo, maar is overstag gegaan. Secretaris-generaal Solana benadrukte dat de blokkade ook Russische schepen betreft. Moskou is de voornaamste olieleverancier van Joegoslavië en erkent de boycot niet.

De kans is overigens niet groot dat de Navo met Rusland in conflict raakt over een blokkade van Bar. De Russen varen meestal via de Zwarte Zee en de Donau naar Joegoslavië. De Britse *Sunday Times* meldde dat het uitgerekend schepen uit Navo-landen zijn, die de bulk van de olie naar Bar brengen. Behalve Britse en Griekse schepen heeft ook een Nederlandse tanker deze maand de Montenegrijnse zeehaven aangedaan. Dat was overigens nog steeds legaal, omdat er geen internationaal embargo is afgekondigd.

Navo-woordvoerder Shea kondigde aan dat de luchtaanvallen van het bondgenootschap nog heviger worden en dat daarvoor nog meer vliegtuigen zullen worden ingezet. Wat de intensivering van de bombardementen inhoudt, bleek dit weekeinde uit de herhaalde aanval op installaties van de Servische staatsomroep. In de nacht van zaterdag op zondag werden steunzenders en de elektriciteitstoevoer van de televisie getroffen. Na een onderbreking van meer dan tien uur kwam de staatszender weer in de lucht, zij het met veel storingen. Het persbureau Tanjug meldde gisteren verder raketinslagen in de stad Nis en ernstige verwoestingen door bombardmenten bij Cacak en in de hoofdstad van Kosovo, Pristina.

Joegoslavië zal een aanklacht indienen bij het Internationale Gerechtshof in Den Haag tegen alle Navo-landen die meedoen aan de acties tegen het land. Belgrado meent dat de Navo internationale afspraken aan haar laars lapt. De Joegoslavische regering heeft gisteren – zoals al eerder was aangekondigd – de VN-Veiligheidsraad formeel gevraagd de Navo-acties te veroordelen.

Ondanks het afwijzen van voorstellen van de Russische gezant Tsjernomirdin na zijn bezoek aan Belgrado, blijft de Navo pogingen van Moskou steunen een diplomatieke oplossing te vinden voor het conflict met Joegoslavië. „De Navo wil dat Rusland een deel van de oplossing is en niet van het probleem," zei Robin Cook, de Britse minister van buitenlandse zaken. Tsjernomirdin aanvaardde gisteren een uitnodiging van de Duitse bondskanselier Schröder te komen praten over de crisis. President Jeltsin en zijn ambtgenoot Clinton hebben gisteren de kwestie-Kosovo uitgebreid via de telefoon besproken.

Oud-opperbevelhebber van de Nederlandse Landmacht, Hans Couzy, vindt het optreden van de Navo „onverstandig en halfslachtig. Je kunt je afvragen of geweld een oplossing is voor intrastatelijke conflicten", aldus Couzy dit weekeinde op een bijeenkomst van SGP-Jongeren in Amersfoort.

Volgens de oud-opperbevelhebber is de huidige crisis in Kosovo een direct gevolg van de handelwijze van het Westen. „De Amerikanen hebben in Rambouillet geprobeerd de partijen een akkoord door de strot te duwen, dat de Albanezen alleen tekenden omdat ze wisten dat Milosevic dat nooit zou doen. De luchtaanvallen van de Navo zijn daar een gevolg van."

Vanuit Gouda zijn zaterdagmorgen opnieuw Albanese Kosovaren naar het slagveld in Kosovo vertrokken. Afgelopen week gingen zo'n honderd anderen hen voor. Volgens Selimi, 'makelaar' in strijders voor het Bevrijdingsleger van Kosovo (UÇK), zitten daar zo'n twintig Nederlanders bij. Vooropleiding hebben ze niet nodig: „Iedereen die wil, mag gaan." Selimi regelt de reis. Van alle vrijwilligers uit Nederland zijn er inmiddels drie Albanese Kosovaren in de strijd gesneuveld, weet Selimi te melden.

Navo verbreedt takenpakket

door Bert Schampers

WASHINGTON – Het was toch nog behoorlijk feestelijk. De grote tent in de tuin van de Witte Huis was zaterdag afgeladen vol om er de geboorte van de 'Nieuwe Navo' te vieren. Het bondgenootschap is klaar voor de volgende eeuw. En de Navo heeft zichzelf het groene licht gegeven voor meer militaire operaties buiten het eigen verdragsgebied.

De meeste aandacht op de Navo-top in Washington mag dan naar Kosovo zijn gegaan, de bijeenkomst was oorspronkelijk belegd om het 50-jarig bestaan te herdenken en belangrijke besluiten te nemen over de toekomst van het bondgenootschap.

De Navo neemt geen nieuwe leden op. Na de toetreding van Tsjechië, Polen en Hongarije, krijgen negen andere kandidaat-landen nu alleen hulp om zich voor te bereiden op het Navo-lidmaatschap. Maar de Navo zegt niet wanneer landen als Roemenië, Bulgarije, Slovenië en Litouwen dan wel kunnen toetreden.

De Navo-leiders hebben in Washington bevestigd dat de alliantie geen aanvallende bedoelingen heeft. De Navo verdedigt haar grondgebied op de wijze zoals dat in 1949 is vastgelegd in artikel 5 van het verdrag. Maar daarnaast is het bondgenootschap ook inzetbaar voor crisismanagement en voor het uitoefenen van vredestaken. Artikel 5 blijft daarbij het uitgangspunt. En zonodig komt de Navo in actie als er een VN-resolutie op tafel ligt. En als dat niet het geval is, zoals in Kosovo, biedt het handvest van de Verenigde Naties uitkomst.

Van automatisme is geen sprake. Elke dreiging zal afzonderlijk

De Grave: Wij zijn niet politieman van de wereld

worden beoordeeld en geanalyseerd. En er is altijd consensus nodig.

De alliantie blijft opzettelijk vaag als het er om gaat de geografische begrenzing van haar operaties aan te geven. „Het gebied rond Europa?", gokte minister van defensie De Grave. Hij voegde eraan toe dat in zijn ogen de Navo „natuurlijk niet de politieman van de wereld mag zijn".

De alliantie heeft ook aangegeven de banden met Rusland verder aan te halen. Moskou was in Washington vanwege het conflict in Kosovo de grote afwezige. De 24 overige partnerlanden waren er wel allemaal. Zij konden lezen dat de Navo in de toekomst een Europese pijler krijgt. Europa zal dan gebruik kunnen maken van de militaire infrastructuur van het Noord-Atlantisch bondgenootschap om zelfstandig op te treden.

De details en het automatisme waarmee Europese strijdkrachten over het militaire apparaat kunnen beschikken zijn ook na de top van Washington nog onderwerp van discussie. Het principe van een eigen Europese defensie is erkend, al wil Navo-bondgenoot Turkije nog wel weten wat het Europees veiligheidsbeleid precies behelst. Op de Eurotop in Keulen, begin juni, komt de EU met een uitgewerkt voorstel. Later dit jaar zullen de Navo-ministers daar nog eens kritisch naar kijken.

De Nederlandse delegatie – premier Kok, minister Van Aartsen (buitenlandse zaken) en zijn collega De Grave – toonde zich tevreden. De lidstaten verplichten zich hun militaire capaciteit aan te passen aan het nieuwe takenpakket. Dat is ook vervat in de hoofdlijnennotitie van minister De Grave, over meer parate, flexibele en multi-inzetbare eenheden.

Steun voor Servië bij wederopbouw na conflict

Van onze correspondent

WASHINGTON – De Europese Unie belegt eind mei in Duitsland een internationale conferentie over de toekomst van de Balkan. De EU wil met tal van andere organisaties, waaronder de Navo, Wereldbank en het IMF, een plan uitwerken voor de politieke en economische wederopbouw na de oorlog.

Op de laatste dag van de Navotop in Washington hebben de staats- en regeringsleiders van de alliantie gisteren gesproken met hun collega's van de zeven landen rond Joegoslavië. Zij hebben hun steun betuigd en dank uitgesproken voor de inzet bij de opvang van vluchtelingen door met name Macedonië en Albanië.

De buurlanden van Joegoslavië hebben de Navo opgeroepen door te gaan met de strijd tegen president Milosevic. De regeringsleiders van de frontlijnstaten verklaarden zich bereid de ongemakken van de oorlog voor de korte termijn te accepteren.

Premier Kok pleitte voor meer financieel-economische steun aan de buurlanden. Volgens hem kunnen IMF en Wereldbank, die momenteel in Washington vergaderen, een belangrijke rol spelen. „Wij moeten allemaal diep in de portemonnee tasten", zei Kok, die ook hoopt dat de vluchtelingen elders in Europa tijdelijk onderdak krijgen.

De internationale gemeenschap is bereid om Servië te betrekken bij de wederopbouw van de Balkan. Maar dat kan pas nadat het conflict om Kosovo is beëindigd. Dan gaat het om massieve steun voor de hele regio, waarvoor eind mei de aanzet wordt gegeven. Op korte termijn ligt het accent op ondersteuning van de landen rond Servië. „Het mag niet blijven bij woorden van erkentelijkheid", meende Kok.

De Nederlandse premier was tevreden over de resultaten van de top in Washington, ook al stond die grotendeels in het teken van Kosovo. De Navo heeft volgens hem laten zien dat zij de menselijkheid laat zegevieren boven de onderdrukking. „Het zijn die waarden die ons verenigen", aldus Kok.

26-4-99

Navo: Het gaat geweldig, wacht maar af

door Bert Schampers

WASHINGTON – De Navo blijft overtuigd van de overwinning in Joegoslavië. Na bijna vijf weken bombarderen heeft de luchtmacht van de alliantie weliswaar flink wat schade aangericht, maar zijn de Joegoslavische strijdkrachten alles behalve verslagen. En voor het bondgenootschap is er geen weg terug.

De leiders van de jarige Navo hebben het op hun topberaad in Washington niet aangedurfd om de inzet van grondtroepen op de politieke agenda te zetten. De Navo probeert de strijd vanuit de lucht te beslechten. Steeds meer vliegtuigen, steeds meer strategische – maar niet altijd onomstreden – doelen. Net zolang bombarderen tot in Belgrado de witte vlag wordt gehesen.

President Milosevic tart de Navo. Zijn tactiek heeft de alliantie verrast en frustreert de militairen. Maar anderzijds is Belgrado er ook niet in geslaagd een wig te drijven in het bondgenootschap. Het podium in Washington bood de leiders van de negentien lidstaten en hun partners alle gelegenheid eenheid te demonstreren.

Zo is de Navo ook de luchtoperatie tegen Servië begonnen, als een uiting van solidariteit, bedoeld om een eind te maken aan de humanitaire catastrofe en het geweld tegen etnische Albanezen.

Maar na vijf weken moet het resultaat van dat gemeenschappelijke optreden ook de Navo tegenvallen. Dapper blijft iedereen verklaren dat het geweldig goed gaat en dat geduld geboden is. Tijdens de Golfoorlog duurden de luchtbombardementen 44 dagen, voordat ook op de grond tot actie werd overgegaan, zei president Clinton.

Toen vlogen de piloten van de coalitie 3000 keer per dag, in Joegoslavië hooguit 600 keer. Maar hoezeer de situatie in Servië escaleert door de bombardementen, uitzicht op vrede is er allerminst.

De Navo gaat nu het olie-embargo controleren. Het kan toch niet, zei Clinton zaterdag, dat piloten de opdracht krijgen de olievoorraden te vernietigen en hun leven riskeren, terwijl Servië gewoon wordt bevoorraad over land en zee.

Maar controle van schepen uit niet-Navolanden is omstreden. Er is geen juridische basis voor. In tegenstelling tot de oorlog in Bosnië en die in de Golf, is er dit keer geen VN-resolutie die zoiets toelaat. President Chirac vroeg zich in Washington af of het tegenhouden van tankers onder bedreiging van geweld niet neerkomt op een oorlogsverklaring. Rusland kondigde al aan zich niets aan te trekken van het olie-embargo.

De leiders van de Navo-landen houden er rekening mee dat de oorlog nog maanden gaat duren. Een lang en misschien wel uitzichtloos gewapend conflict dreigt. Toch wordt al gedacht aan de wederopbouw. Er komt een plan voor de hele Balkan. „We moeten voorkomen dat dit deel van Europa een permanent bloedende wonde blijft", zei een diplomaat in Washington.

Voor de vluchtelingen in Albanië en Macedonië kan dat amper een troost zijn. Zelfs al zou president Milosevic aan alle voorwaarden voor vrede voldoen, zijn zij nog voor maanden en wellicht jaren veroordeeld tot een verblijf in tentenkampen. „Maar", verdedigde Clinton zich, „het zou allemaal veel erger zijn geweest als de Navo niet in actie was gekomen."

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

DE ONDERKANT

KWESTIES / *Veel kinderen met trauma's in kampen*

26-4-99

Kinderen uit Kosovo in de Albanese en Macedonische vluchtelingenkampen hebben ernstige trauma's. Als gevolg van de gruwelen die ze hebben meegemaakt, vertonen de kinderen verlammingsverschijnselen of lijden ze aan obsessies.

In het vluchtelingenkamp in het Albanese Kukes werken sinds acht april vier medewerkers van VN-kinderfonds Unicef, gespecialiseerd in traumaverwerking. Ze trainen plaatselijke en gevluchte onderwijzers, therapeuten en verpleegsters zodat zij kunnen helpen bij de zorg voor de vele kinderen in het kamp. Op het moment wonen er ongeveer honderdduizend mensen, waarvan de helft kind.

Elke dag komen grote groepen kinderen bij elkaar om samen te zingen, te spelen, te dansen, te tekenen of om gewoon weer sociaal contact te hebben met leeftijdgenootjes. De kinderen die zich vreemd gedragen, bijvoorbeeld afzijdig in een hoekje blijven zitten, worden eruit gepikt.

„De meeste kinderen hebben slaapproblemen" zegt woordvoerster Penelope Lewis van Unicef. „Ze hebben ernstige nachtmerries of kunnen helemaal niet in slaap komen." Andere kinderen vertonen kenmerken van een trauma, zoals hyperactiviteit of juist extreem passief gedrag, overgevoeligheid voor lawaai en het afwijzen van contact.

Een aantal kinderen is er zo ernstig aan toe, dat ze individueel behandeld moeten worden. Zo is er een peuter van wie het huis blijkbaar lange tijd omsingeld is geweest door tanks. Ze werd alleen aangetroffen in de regio Mosque en kan slechts drie woorden uitbrengen: mama, vrachtwagen en UCK.

Lewis: „Een ander meisje, veertien jaar oud, is tien dagen verlamd geweest doordat ze getuige was van de mishandeling van haar familie door de Servische politie in de bergen tussen Kosovo en Macedonië." Andere kinderen waren getuige van de verkrachting van hun moeder door Servische militairen of zijn zelf seksueel misbruikt.

Van de eerste driehonderd kinderen die het team heeft gezien, lijden er zeventig aan een dusdanig ernstig trauma dat ze niet meer in een groep kunnen worden behandeld.

Er zijn te weinig deskundigen om het enorme aantal kinderen aan te kunnen. Een organisatie als Unicef heeft veel ervaring

Kamerfractie overleeft partijraad

GroenLinks

redactie politiek

UTRECHT – De Tweede-Kamerfractie van GroenLinks heeft op de partijraad een nipte meerderheid verworven voor haar steun aan de Navo-bombardementen op Joegoslavië.

Met niet meer dan vijf stemmen verschil (20 tegen 15) verwierpen de afgevaardigden, zaterdag bijeen in Utrecht, een motie die de opstelling van de fractie afwees en opriep tot intrekking van de steun aan het militaire geweld tegen het bewind van Milosevic.

> **'Het is niet de bedoeling om de hele Servische economie plat te gooien'**

Bij een volgende poging van partijraadsleden om een meerderheid te verwerven voor een onmiddellijke, eenzijdige pauze in de bombardementen, zonder voorwaarden te stellen aan Milosevic, staakten de stemmen.

De fractie heeft het aan de partijreglementen te danken dat dit voorstel uiteindelijk geen meerderheid kreeg. De reglementen bepalen dat bij stakende stemmen een motie is verworpen.

Fractieleider Rosenmöller verzette zich krachtig tegen een eenzijdige stop van de bombardementen.

Hij zei dat zolang geen zekerheid bestaat over de reactie van Milosevic, zo'n eenzijdige stap averechts kan werken en een diplomatieke oplossing verder uit zicht kan brengen.

„Eenzijdig stoppen met de bombardementen kan juist afbreuk doen aan de doelen die we willen bereiken", hield hij de partijraad voor. Rosenmöller zei na afloop dat hij ingenomen was met de uitkomst van de partijraad.

„Het verloop van de discussies en de stemmingen gaf in alle openheid aan hoezeer iedereen in de partij, ook ikzelf en mijn fractiegenoten, worstelt met het Kosovo-probleem."

„Voor mij waren de afgelopen vier weken de moeilijkste uit mijn politieke loopbaan. Ik ben blij dat die discussie op deze partijraad zo rustig en respectvol kon worden gevoerd. Hoewel de meningen sterk verschillen, mag je niet spreken van een tot op het bot verdeelde partij."

De partijraad schaarde zich in de slotstemming achter een resolutie van het partijbestuur, met de oproep aan de Tweede-Kamerfractie de bombardementen te 'heroverwegen' als de Navo vaker andere dan militaire doelen bestookt.

Rosenmöller beschouwt deze uitspraak alseen ondersteuning van het standpunt van de fractie. „De bombardementen moeten zich beperken tot militaire doelen. Het mag niet de bedoeling zijn de hele Servische economie plat te gooien", zei hij.

In dat verband sprak de GroenLinks-leider zijn afschuw uit over de Navo-bommen op het gebouw van de Servische staatstelevisie.

Zijn opponenten, onder wie de voltallige Eerste-Kamerfractie, zeiden na afloop van de partijraad zich alsnog te beraden op de mogelijkheid een bijzonder partijcongres over de Kosovo-kwestie te dwingen.

PAGINA 4: GROEN LINKS ÉÉN STEM VOOR HET ISOLEMENT AF

Onmogelijk

Gerechtigheid is onpartijdig. De NAVO probeert tegelijk agressor en vredesstichter te zijn. Dit is een onmogelijke opgave. Doorgaan met bombarderen is geen oplossing. Een goed voorbeeld van de consequenties van doelloos bombarderen is het nu negen jaar slepende conflict in Irak.

Waar 'wij' nu mee bezig zijn kan niemand met gezond verstand achter staan, behalve de NAVO-top die meer bezig is op geforceerde wijze hun eensgezindheid te bewijzen dan een constructieve oplossing voor het conflict te zoeken.

DEN HAAG

S. Peeters